

דברי הכנסת

הישיבה השישים-ושתיים של הכנסת הארבע-עשרה

יום חמישי, ח' בשבט התשנ"ז (16 בינואר 1997)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:05

תוכן העניינים

הודעת ראש הממשלה על ההסכמים עם הפלשתינים
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
הודעת ראש הממשלה על ההסכמים עם הפלשתינים
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת
הודעת ראש הממשלה על ההסכמים עם הפלשתינים

הודעת ראש הממשלה על ההסכמים עם הפלשתינים

היו"ר ד' תיכון:

רבתי חברי הכנסת, נא לשבת. היום יום חמישי, ח' בשבט התשנ"ז, 16 בינואר 1997, ישיבת הכנסת פתוחה.

מזכיר הכנסת א' האו:

כבוד הנשיא! נא לקום.

(חברי הכנסת מקדמים בקימה את פני נשיא המדינה.)

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני פשוט מבקש להבהיר – על סדר-היום מופיעה הודעה מדינית של ראש הממשלה על ההסכמים עם הפלשתינים, אבל מתוך שיחות עם ראש הממשלה ועל דעתו אני מבקש להבהיר, שהנושא שיועמד להצבעה הוא נושא החלטת הממשלה בדבר אישור ההסכם עם הפלשתינים.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת לובוצקי, והוא אחרון.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אדוני היושב-ראש, מזכיר המדינה האמריקני כריסטופר שלח ליאסר ערפאת מכתב מקביל למכתב שהוצג בפני הכנסת. המכתב הזה, "יתכן שהוא בעל משמעות מהותית להסכם, הוא יחתם במעמד ההסכם, ואני חושב שהוא חלק מהנושא שאנחנו דנים בו. אני מבקש מהיושב-ראש לדרוש מהממשלה

להציג אותו בפני הכנסת. אני לא אומר את הדברים כדי לקנטר. בכוונתי להצביע בעד ההסכם, אבל מן הראוי שחברי הכנסת יהיו מודעים לנושא.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת לובוצקי, אני שמעתי. גברתי השרה המקשרת, את שמעת?

שרת התקשורת ל' לבנת:

-- --

היו"ר ד' תיכון:

אני מבקש שתתקרב לשרה המקשרת ותאמר לה את אשר על לבך באשר למסמך שאתה טוען שלא צורף. רק לסדר הדיון, רבותי. חבר הכנסת זנדברג.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להצטרף לבקשתו של חבר הכנסת לובוצקי, ואם נמצאים מסמכים נוספים – שכן שמעתי על מכתב נוסף שהופנה על-ידי הנציג הפלשתיני – על מנת למנוע שיבוש ואולי ניסיונות לפגוע בהחלטות של הכנסת באמצעות ערכאות שיפוטיות, אני שב ומבקש, שכל המסמכים כולם יונחו כאן על שולחן הכנסת ויוצגו בפני חברי הכנסת.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. אתה באותו עניין? לא, אין צורך לחזור. אדוני סגן שר החינוך, והוא אחרון. בזה אנחנו גמרנו.

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, העניין הוא אכן שני המכתבים, אבל להבדיל מחבר הכנסת לובוצקי ומחבר הכנסת זנדברג, אני מבקש לדחות את הדיון עד שיונחו המכתבים על שולחן חברי הכנסת.

היו"ר ד' תיכון:

שמעתי. רבותי, גברתי השרה המקשרת, אני רוצה להתחיל. רבותי חברי הכנסת, הממשלה שמעה את ההערות והיא יושבת באולם, והיא בוודאי תמצא – – –

גברתי השרה, את רוצה למסור הודעה?

שרת התקשורת ל' לבנת:

ראש הממשלה יתייחס.

היו"ר ד' תיכון:

בסדר, ראש הממשלה יתייחס להודעה של חבר הכנסת לובוצקי. רבותי חברי הכנסת, נא לשבת. רבותי, אנחנו פותחים בדיון – הודעה מדינית של ראש הממשלה על ההסכמים עם הפלשתינים. ימסור את ההודעה ראש הממשלה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' תיכון:

לפני כן – הודעה למזכיר הכנסת בעניין המסמכים.

מזכיר הכנסת א' האן:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונח היום על שולחן הכנסת מסמך רשמי מאת דובר מחלקת המדינה האמריקנית ודובר השגרירות בנושא הסכם חברון, הבא להשלים את המסמכים שהונחו אתמול על שולחן הכנסת. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה.

הודעת ראש הממשלה על ההסכמים עם הפלשתינים

היו"ר ד' תיכון:

אדוני ראש הממשלה, בבקשה.

בנימין אלון (מולדת):

איפה דניס רוס? – – – דיון בכנסת – – –

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת בני אלון.

רחבעם זאבי (מולדת):

הממשלה שינתה את דעתה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת זאבי, אני מבין מה עשוי להיות כאן היום ואני מבקש לא להפריע. גברתי, את עולה או מדברת? בבקשה.

בנימין אלון (מולדת):

איפה הנציב העליון? איפה דניס רוס?

שרת התקשורת ל' לבנת:

אדוני היושב-ראש, בתגובה על הדברים שהשמיעו כאן חבר הכנסת לובצוקי, חבר הכנסת זנדברג וחבר הכנסת פלד, אני מבקשת להודיע בשם הממשלה – 1. המסמך שהעביר מזכיר המדינה כריסטופר ליאסר ערפאת, כפי שנמסר לממשלה אתמול על-ידי ראש הממשלה, הוא לא נמצא בידינו כי הוא מכתב בין הצדדים. כפי שנמסר אתמול על-ידי ראש הממשלה לממשלה, המכתב הזה זהה למכתב שניתן או נשלח ממזכיר המדינה לראש הממשלה נתניהו, למעט פסקה אחת בסופו, שנוגעת למדינת ישראל ולמחויבות הביטחונית, כמובן, של ארצות-הברית לישראל. אשר למכתב השני שעליו דובר כאן, לא ידוע לנו על שום מכתב מהסוג הזה, ואני – – –

יונה יהב (העבודה):

אז למה הוא לא מתפרסם?

שרת התקשורת ל' לבנת:

סליחה, שני המכתבים – אם ישנם – אחד שידוע שישנו והשני שלא ידוע אם הוא ישנו, שני המכתבים הללו הם מכתבים בין צדדים אחרים להסכם, בין הפלשתינים לאמריקנים ובין האמריקנים לפלשתינים.

יונה יהב (העבודה):

את השני הם מסרבים לפרסם.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יהב, שמענו.

יונה יהב (העבודה):

הם הודיעו הבוקר שהם מסרבים לפרסם כדי לא להביך את הממשלה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יהב, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

שרת התקשורת ל' לבנת:

חבר הכנסת יהב, אני הייתי שמחה מאוד אם המסמך הזה היה מפורסם, אבל מכיוון שהוא לא בידינו, ממילא לא בידינו אם לפרסם אותו או לא לפרסם אותו.

יונה יהב (העבודה):

— — — בידי האמריקנים

היו"ר ד' תיכון:

תודה, הודעה מדינית ראש הממשלה על ההסכמים עם הפלשתינים. אדוני ראש הממשלה, בבקשה.

גברתי שרת התקשורת, אני מבקש.

רענן כהן (העבודה):

— — — אני מעדכן את השרה במה ש

ראש הממשלה ב' נתניהו:

כבוד נשיא המדינה, אדוני היושב-ראש, חברי הבית, אלה ימים קשים, ימים לא פשוטים. כל צעד שאנחנו עושים בעיר האבות, שהיא גם עיר האמהות, הוא קשה. גם כשאנחנו נערכים בחברון, איננו יוצאים מחברון, איננו נערכים מחברון. גם כשאנחנו נערכים בתוך העיר חברון, אנחנו נוגעים בעצב החשוף של הכרתנו הלאומית, בסלע קיומנו. כל מי שמפעם בלבו רגש לאומי, רגש יהודי, לא יכול שלא לחוש את כובד האחריות המוטלת על כתפינו והחובה העילאית לשמור על מורשתנו.

עם זאת, אדוני היושב-ראש, איננו יכולים להתעלם מן המציאות. אני מוכרח להגיד לחברי הבית ולאזרחי ישראל – ירשנו מציאות קשה. ההסכמים שנחתמו על-ידי הממשלה הקודמת מחייבים את מדינת ישראל.

יונה יהב (העבודה):

— — —

צבי הנדל (מפד"ל):

מותר לך לשתוק.

אברהם יחזקאל (העבודה):

קפצת על הירושה הזאת כמוצא שלל רב.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יהב. לא לעזור לי, חבר הכנסת הנדל. חבר הכנסת אבי יחזקאל.

יונה יהב (העבודה):

אתה כבר עושה משהו – – –

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יהב, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

ההסכמים שנחתמו על-ידי הממשלה הקודמת מחייבים את מדינת ישראל. אמרנו זאת במערכת הבחירות, אמרנו זאת לאחר מערכת הבחירות, לפני הרכבת הממשלה ואחרי הרכבת הממשלה. הסכמי המסגרת שירשנו היו מלאי פרצות. אנחנו ביקרנו אותם – ובדין ביקרנו אותם – כי הם לא הביאו בחשבון הראוי את בעיית הביטחון, הם לא הביאו בחשבון את מלוא המשמעות של ההסכמים לביטחוננו הלאומי, הם לא דאגו מספיק לגורלם של המתגיישים ביש"ע, ובכלל זה – לגורלו של היישוב היהודי בחברון. זו היתה התוצאה המקופלת בתורה של כתב.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אתה כבר ילד גדול. תפסיק להאשים את ההורים כל הזמן.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גולדשמידט, אתה רוצה לדבר היום?

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני רוצה שהוא יתנהג כמו ראש ממשלה.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

חבר הכנסת גולדשמידט, אל תהיה לי מטרניך, אל תהיה לי איזה קלאוזביץ.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אל תהיה נפוליאון.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

לא, נפוליאון זה אצלכם. אל תהיה לי איזה מבין גדול. מה אתה מבין בדברים האלה? מה, עסקת בזה?

קריאות:

— — —

דליה איציק (העבודה):

אתה מבין.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

דליה איציק אינדירה גנדי וגולדה מאיר ביחד. כל פעם יש לה מה להגיד. יש פה כמה חברי כנסת, אדוני היושב-ראש, אני מוכרח להגיד לך, כמה חברי כנסת וחברת כנסת אחת או שתיים, במיוחד אחת, שתמיד יש לה מה להגיד, היא תמיד יודעת.

דליה איציק (העבודה):

אתה מספק סחורה כל יום.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

יש לה התנסות דיפלומטית עשירה עם ראשי ממשלות, היא מבינה בטרור. על מה את מדברת? מה את מדברת על דברים שאת לא מבינה בכלל?

דליה איציק (העבודה):

כמוך. תראה כמה אתה איש קטן.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

כל פעם יש לה מה להגיד. כל פעם ציוץ חדש. היא עוד מדברת, עוד פעם ועוד פעם.

דליה איציק (העבודה):

תראה במה אתה מתעסק.

אברהם יחזקאל (העבודה):

למה אתה עצבני, תגיד לי.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

אולי תדברי פעם על מה שאת מבינה, ואולי לא תדברי על מה שאינך מבינה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אתה רוצה "ואליום" או "וובן"? מה אתה רוצה?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גולדשמידט.

אלי גולדשמידט (העבודה):

הוא תוקף אותי אישית.

היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת דליה איציק, תפסיקי לחלק את החומר.

אברהם יחזקאל (העבודה):

היא מחלקת את החומר של נתניהו.

היו"ר ד' תיכון:

אני יודע, אבל אני רוצה להפנות אותה לתקנון. אם היא רוצה להצטרף אל שורות הסדרנים, אנחנו נקבל אותה ברצון.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

אני חושב שזו היתה הצעה קונסטרוקטיבית, אדוני היושב-ראש. הצעה טובה מאוד.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקשת שתחזור כך מייד. מה הדבר הזה? איזו צורת דיבור זו?

היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת דליה איציק, אני מבקש ממך לא לחלק חומר באולם המליאה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גולדשמידט, אני מבקש ממך.

אלי גולדשמידט (העבודה):

הוא קרא לי מטרניך.

היו"ר ד' תיכון:

בסדר. ממך הרי אני מצפה למשהו אחר.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת בויס, לא לעזור לי. אינני זקוק.

בבקשה.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

אנחנו ירשנו הסכמים קשים. זאת המציאות. אפשר לנסות להתעלם ממנה. אנחנו לא מתעלמים מן המציאות הזאת. ההסכמים הללו היו התורה שבכתב, אבל גרועה מהם היתה התורה שבעל-פה, כי לפחות לחלק מהמנהיגות – אינני רוצה לכלול את כולם – חלק מן המנהיגות הקודמת רצתה להשתמש בהסכמים הללו כדי להוביל למטרות וליעדים שהם מסוכנים, בעיני, מטרות הוות אסון לעתידנו. אני מוכרח להגיד, שזה היה נכון גם לגבי חברון וגם לגבי הסדרי הקבע, ותיכף אגע בהם.

לגבי חברון, ירשנו הסכם מסגרת מלא חורים. ואני רוצה להבהיר, שמדובר בהסכם של שניים-שלושה עמודים, שהוא אוסף של הנחיות כלליות. זו התורה שבכתב. אני גם אומר, שהיתה תורה שבעל-פה. חלק, לפחות, ממרכיבי הקואליציה, חלק אחד חשוב, היה לו האומץ והיושר להגיד בגלוי מה היא הכוונה, לאן רוצים להוביל בשלטי חוצות, בשלטים על אוטובוסים – אותו מרכיב של הקואליציה לא הסתיר את דעתו. הכוונה היא לעקור את היישוב היהודי בחברון, הכוונה היא להוציא אותו. חלק משרי

הממשלה הקודמת, שהיו שייכים למפלגת העבודה, לא הסתירו שזו דעתם, שזו גם צריכה להיות מטרת הממשלה.

אני רוצה להבהיר את הדברים לא על מנת להתפלמס אלא כדי להבהיר דבר יסודי. אנחנו מחויבים להסכמים שבכתב, איננו מחויבים לתורה שבעל-פה. התורה שלנו והיעדים שלנו שונים בתכלית. איננו רוצים, בעניין חברון, להוציא את היישוב היהודי משם, אנחנו רוצים לשמר אותו ולבסס אותו. איננו רוצים להתנתק מחברון, אנחנו רוצים להישאר בחברון. לכן, מתוך היעד השונה הזה נגזרים אותם פרטים, אותם סעיפים, אותם מרכיבים שנכנסו והוכנסו להסכם כתוצאה מהמשא-ומתן.

ההסכם היום הוא הרבה יותר רחב, כמובן, הרבה יותר מפורט. אבל הנקודה העיקרית שאני רוצה להבהיר לחברי הבית לגבי מדיניותנו היא, שהיעד השונה שלנו – במקרה זה, להישאר בחברון – הוא שמכתיב את הפרטים בהסכם שלפניכם. על כן, מתוך היעד השונה הזה דאגנו לאזורי הפרדה, דאגנו להרחיק את הרובים, דאגנו לנוכחות צה"ל בשטחים השולטים מעל היישוב היהודי ומעל הצירים באמצעות הסיורים המשותפים. דאגנו לאבטחה של היישוב היהודי על ידי הרחקת בנייה פלשתינית גבוהה מן המבנים היהודיים, שלא תסכן אותו ושלא תדחוק אותו. דאגנו למנגנוני ביטחון משופרים יותר, טובים יותר – גם רבים יותר – בינינו לבין כוחות הביטחון הפלשתיניים, על מנת לאפשר מציאות של ביטחון, מציאות של קיום, מציאות של התפתחות וביסוס ליישוב היהודי.

על כן, אני יכול לומר בבטחה, ללא ספק – זה הסכם טוב יותר, בטוח יותר, אחראי יותר מזה שקיבלנו.

רחבעם זאבי (מולדת):

גרוע יותר.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

מעל לכול, אני רוצה לפנות לתושבי חברון. אני יודע שאתם חרדים ביום הזה. אני רוצה להגיד לכם, אחים ואחיות, שאנחנו דואגים לכם, שאיננו רואים בכם ספיח זניח, אנחנו רואים בכם אחים יקרים, אנחנו דואגים לכל אחד ואחד מכם. איננו רואים בכם 400 יהודים זניחים.

חיים רמון (העבודה):

למה להמשיך לשקר?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון, הרי אתה תדבר, תוכל להגיב.

חיים רמון (העבודה):

זה עניין של חיים ומוות. כשהוא מדבר עלינו – מילא, אנחנו רגילים לזה. אבל שוב לשקר?

אברהם יחזקאל (העבודה):

ילדים חורגים לאלוהים.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

אינני אומר היום, אדוני היושב-ראש, שאין סכנות. אינני אומר, שזה הסכם מושלם, הרי זה לא יכול להיות. קיבלנו אותו בצורתו הגולמית כבר כהסכם פגום. אבל אינני אומר גם שלא פעלנו להרחיק את הסכנות ולצמצם אותן. זה מה שעשינו. פעלנו, צמצנו, הרחקנו; אבל כל הסכם תלוי, בסופו של דבר, ברצון הטוב של הצדדים החתומים עליו.

אני קורא מעל הבמה הזאת לפלשתינים ולשכנינו הערבים לתמוך בהסכם ולקיים את כל סעיפיו על מנת שיישמר הביטחון. הסכם טוב יותר ובטוח יותר חשוב לשני הצדדים גם יחד, הסכם שלא יישמר וביטחון שיקרוס יהיו גרועים לשני הצדדים גם יחד. עד היום היתה חברון משל לנתק, לסכסוך ולאיבה בין פלשתינים לבין ישראלים; עכשיו יש לנו הזדמנות להוכיח שחברון יכולה להיות דוגמה הפוכה של שיתוף פעולה, של חיים יחד – דוגמה לשלום.

עם החתימה על הסכם חברון, אדוני היושב-ראש, אנחנו יוצאים לדרך גורלית, דרך לא פשוטה, שתכליתה, בסוף המשא-ומתן על הסדר הקבע, להביא שלום עם ביטחון בינינו לבין הפלשתינים.

אני רוצה לומר שוב לחברי הבית: גם בהסכם הזה, במסגרת הכללית של אוסלו, ירשנו הסכם שלא היה לרוחנו. גם כאן ההסכם מתחלק לתורה שבכתב, שהיא ההסכם המחייב, ולתורה שבעל-פה, שלפחות אצל חלק נכבד מהמנהיגות היתה בה כוונה להביא לתוצאות ברורות של נסיגה לקווי 1967, או כמעט עד לקווי 1967, לייסוד מדינה פלשתינית, ואפילו לחלוקת ירושלים. אנחנו מחויבים, כמובן, להסכמים הכתובים.

קריאה:

הבחירות נגמרו.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

הוכחנו היום שאנחנו ממלאים את התחייבויותינו, אבל היעדים שלנו, אדוני היושב-ראש, שונים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

— — — פינקלשטיין כתב את זה?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גולדשמידט, מה קורה לך היום? אם כל כך קשה לשמוע את זה, אפשר להמתין במסדרון.

אברהם יחזקאל (העבודה):

פינקלשטיין כתב את זה.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

היעדים שלנו, אדוני היושב-ראש, שונים. אנחנו משתמשים במרווח שיש לנו בהסכם כדי להשיג את היעדים שלנו: לשמור על אחדותה של ירושלים, להבטיח את מרחבי הביטחון הדרושים להגנת המדינה, לעמוד על זכותם של יהודים להתיישב בארצם, ולהציע לפלשתינים הסדר נאות לשלטון עצמי אבל ללא הסמכויות הריבוניות שיכולות לסכן את מדינת ישראל. אדוני היושב-ראש, זה המנדט ולא אחר שקיבלה הממשלה בראשותי מן הבוחר, ועמו אנחנו הולכים קדימה. בדרך הזאת לא רק היעד שונה, אלא הדרך להשגת היעד, הדרך להתקדמות, הדרך לניהול המשא-ומתן גם היא שונה.

עמדנו על שלושה עיקרים במהלך המשא-ומתן גם על חברון וגם על ההסכם שלאחר חברון. הדבר הראשון הוא עקרון ההדדיות. הפכנו את עקרון ההדדיות במסמך רשמי לעקרון יסוד של המשך התהליך במשא-ומתן להסדר קבע; עכשיו זה חלק בלתי נפרד של ההסכם. שני הצדדים סיכמו ביניהם רשימה של התחייבויות הדדיות והבהירו שמילוי ההתחייבויות של צד אחד תלוי במילוי ההתחייבויות של הצד השני. אינני יודע שום פירוש אחר למלה "הסכם". הסכם שמחייב רק את הצד הישראלי ושרק הוא נותן והצד הפלשתיני לוקח, איננו הסכם; הסכם ששני הצדדים בו מקבלים על עצמם את ההתחייבות ההדדית למילוי התחייבויות – זהו הסכם. מה שיש היום במסמכים שלפניכם זה קיבוע ופורמליזציה של עקרון ההדדיות בפעם הראשונה מאז הסכמי אוסלו.

הדבר השני החשוב שהובהר בצורה ברורה בעקבות הסיכומים והמסמכים שהושגו במהלך המשא-ומתן הזה הוא, שיישום הפריסות מחדש הוא החלטה ישראלית שאיננה תלויה במשא-ומתן עם הפלשתינים, והחלטה זו חייבת להיות מותאמת לשיקולי הביטחון של ישראל כפי שישראל תקבע. ישראל היא זו שתגדיר את אזורי הביטחון, אבל לפני כן ישראל היא זו שתקבע את אופי שלוש ההיערכויות מחדש והיקפן, לא רק את הראשונה והשנייה, אלא גם את השלישית. זו גם הדרך שבה ארצות-הברית מפרשת את ההסכמים, וזו הבחנה חשובה ביותר. עבורנו, עבור כל הבית הזה, צריכה

להיות אחדות דעים מוחלטת על החשיבות העילאית בכך שממשלת ישראל תוכל להגדיר לפי הבנתה את צרכי הביטחון של מדינת ישראל ולהיערך בפריסות החדשות לפי הבנה זו.

הדבר השלישי שהושג – נוסף על ההדדיות ונוסף על קביעה ישראלית של ההיערכויות מחדש – הוא פריסת הזמן. פריסת הזמן אינה דבר שעומד בפני עצמו, אלא דבר המאפשר לנו מרווח של תמרון, מרווח של בחינת המציאות, מרווח של בחינת ההדדיות וקיום ההסכמים.

שלושת הדברים הללו הם שינוי משמעותי ושינוי לטובה לעומת המצב שהיינו בו עד לפני זמן קצר. עד לפני חודשים מספר, אדוני היושב-ראש, היינו בתוך מירוץ כמעט בלתי נשלט לקווי 1967; בעוד תשעה חודשים מהיום היינו יכולים למצוא את עצמנו כמעט בגבולות הללו, כשהנושא היחיד שלמעשה עומד על הפרק הוא ירושלים. את המצב הזה, אדוני היושב-ראש – אני אומר את זה בכנות וביושר לבב, וכל מי שנמצא פה צריך להסתכל על עצמו, גם האופוזיציה וגם מהקואליציה – שינוי עד היסוד. היום ננהל את המשא-ומתן במרווח של זמן, ביכולות ובחופש של תמרון מדיני בדרגות חופש שלא היו לנו, כמובן. אנחנו ננהל את המשא-ומתן בזהירות, באחריות, בשיקול דעת.

אני משוכנע שהיעדים שלנו – של שימור ירושלים, שימור מרחבי הביטחון, שימור יכולתה של ישראל להגן על עצמה והסדר נאות עם הפלשתינים – רוב העם, רוב רובו של העם תומך בהם ובדרך שהצבנו שמקפידה על הדדיות ועל ביטחון. אני מאמין, אדוני היושב-ראש, בכל לבי, שזו הדרך היחידה – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

איפה ההדדיות, ראש הממשלה?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת זאבי, אתה מדבר היום, אז שמור את ההערות האלה.

רחבעם זאבי (מולדת):

יש לי מספיק.

היו"ר ד' תיכון:

אני יודע, אני מתאר לעצמי. תקבל עוד שתי דקות ואנא הסכת ושמע.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

חבר הכנסת זאבי, אני רוצה להגיד לך, שמבחינה מעשית – לא בבית-המשפט בהאג, בבית-המשפט של דעת הקהל הבין-לאומית ולא רק הבין-לאומית – היה ידוע ומובן עד לפני זמן קצר שכאילו זו אקסיומה שהדבר היחיד שעומד על הפרק הוא הסכם שבו על ישראל למלא את כל התחייבויותיה והצד השני איננו חייב בדבר, את כל התחייבויותיו שמו בצד.

קריאות:

— — —

רן כהן (מרצ):

לא נכון.

חיים רמון (העבודה):

הדבר היחיד – — —

ראש הממשלה ב' נתניהו:

מה שיש היום בקהילה הבין-לאומית בגושפנקה רשמית – — —

מיכה גולדמן (העבודה):

אני חשבתי שאתה הולך להגיד שאתה מבקש סליחה מיצחק רבין.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

מה שיש היום, זה הסכם שמחייב את שני הצדדים – — —

חיים רמון (העבודה):

ראש הממשלה, אחרי – – –

ראש הממשלה ב' נתניהו:

עקרון ההדדיות הוא ברור, מוגדר ומקובע.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רמון. רבותי, להירגע; גם אתה, חבר הכנסת גולדמן.

מיכה גולדמן (העבודה):

חשבתי שהוא הולך להגיד לחבר הכנסת זאבי: אני מבקש סליחה מיצחק רבין.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גולדמן.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, אני מבין שחברי הקואליציה נמצאים בסערה, קשה לכם – – –

קריאות:

אופוזיציה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

היום הקואליציה היא כאן.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

קשה לכם להכיר בכך שכל מה שהשגנו לא השגתם; תגידו: זה אותו הסכם, הכול קוסמטי, אזורי חיץ והפרדה זה קוסמטי, הרחקת הרובים זה קוסמטי, הרחקת הזמן זה קוסמטי, עקרון ההדדיות זה קוסמטי, העובדה שישראל יכולה לקבוע באופן מפורש את היקף הפריסות מחדש זה קוסמטי. תשמע, קשה לכם, קשה לכם להיווכח שהממשלה הזאת מובילה ליעד אחר, קשה לכם, אני יודע – –

חיים רמון (העבודה):

— — —

אופיר פינס-פז (העבודה):

אל תריב אתנו.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

— — קשה לכם, תשבו בשקט.

היו"ר ד' תיכון:

חברת הכנסת איציק, את רוצה לשבת? אני מבקש ממך לשבת, אבל תחליטי פעם אחת היכן את יושבת.

דליה איציק (העבודה):

אני יושבת כאן.

אברהם יחזקאל (העבודה):

לא היינו נותנים לך לקיים חנות של קוסמטיקה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יחזקאל.

מיכה גולדמן (העבודה):

זאת קוסמטיקה? למה חבר הכנסת בגין עבר משולחן הממשלה לכיסא חברי הכנסת?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גולדמן – – –

מיכה גולדמן (העבודה):

– – – ראש הממשלה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גולדמן.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

יש בהסכמים הללו, אדוני היושב-ראש, שיפורים חשובים, ויש בהסכמים הללו גם, מבחינתנו, המרווח שבו אנחנו מסיימים את היעד שלנו, שמטרתו להגיע לדבר שאני מאמין שהוא משותף לכל חברי הבית, אני מאמין שרוב רובו של העם תומך בדרך הזאת וייתן לה כתף. אני מאמין בכל לבי, שזו הדרך היחידה להשיג את השאיפה של כולנו, והשאיפה של כולנו היא שלום עם ביטחון, שלום לדורות ולא לשנה אחת, שלום לילדינו וגם שלום עם נכדינו, ולאחר שייגמר הוויכוח ולאחר שיתפזרו תמרות העשן והאבק, אני מאמין שאנחנו נשיג את היעדים הללו. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

תודה – – –

קריאות:

– – –

היו"ר ד' תיכון:

רבותי – – –

קריאות:

– – –

קריאה:

לכו הביתה – – –

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת אבי יחזקאל, כמה זמן אתה חושב אני צריך להמתין עד שאקרא לך לסדר? כמה זמן?
רבותי, רבותי.

הנואם הבא – חבר הכנסת אהוד ברק, עשר דקות.

אהוד ברק (העבודה):

למה עשר דקות?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת ברק שואל למה עשר דקות? מישהו מסיעת העבודה רוצה להשיב לו?

חגי מירום (העבודה):

לא צריך להשיב – – –. אני אראה לך שביבי נתניהו, כראש האופוזיציה – – – שלושת-רבעי שעה.

היו"ר ד' תיכון:

לא, לא, חבר הכנסת מירום. אם אתה רוצה שאני אשיב לך – – –

חגי מירום (העבודה):

אתה תשיב לי – – –

היו"ר ד' תיכון:

בסדר. אם אתה רוצה שאני אשיב – אני מוכן עכשיו.

חגי מירום (העבודה):

למה להיכנס לזה? תן לו לדבר.

אהוד ברק (העבודה):

כבוד היושב-ראש, לא צריך. תן לי עוד כמה דקות. הם ייתנו לי.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, נא לשבת. חבר הכנסת מירום. חבר הכנסת חגי מירום, כשהנאום יסיים את דבריו הוא יספר לך למה. רבותי, נא לשבת.

אהוד ברק (העבודה):

אתה עוד לא מודד?

היו"ר ד' תיכון:

אני לא מוריד לך זמן, אל תדאג; לא תצא מקופח. תגיד לחברים שלך, תסביר להם. רבותי, חבר הכנסת סנה, הנאום מפריע לך? חבר הכנסת הנדל, הואל בטובך לשבת. אדוני שר החינוך, התרבות והספורט. חברת הכנסת דליה איציק, אפשר שתשבי? בבקשה.

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

עד הצהריים היא תסתובב פה ככה.

היו"ר ד' תיכון:

בבקשה. חבר הכנסת דהאמשה, אתה רוצה לשבת? חבר הכנסת הירשזון, אתה רוצה לשבת בבקשה? חבר הכנסת פורת, אתה רוצה לשבת? בבקשה. חבר הכנסת דהאמשה. חבר הכנסת שחל, אפילו שומעים מה שאתה אומר.

קריאה:

מה הוא אמר?

משה שחל (העבודה):

— — — היית עומד פה, לא היית שומע את ההערות של היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

תאמין לי שתמיד שמעתי.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' תיכון:

תאמין לי שתמיד שמעתי וגם קיבלתי. אתה יודע שכיבדנו תמיד את ראשי הממשלות.

קריאות:

— — —

היו"ר ד' תיכון:

רבתי, תודה על ההערה ברוח טובה – – –

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

– – –

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת זיסמן. בבקשה, חבר הכנסת ברק.

אהוד ברק (העבודה):

כבוד נשיא המדינה, אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אכן יום חשוב הוא היום הזה, יום חשוב לך, ראש הממשלה בנימין נתניהו, יום חשוב לבית הזה על כל חלקיו, יום חשוב ללוחמי צה"ל, לאנשי הסתר של כוחות הביטחון, לאנשי משמר הגבול ולשוטרי משטרת ישראל, יום חשוב לאלפי בית ישראל ויום חשוב לתקוות השלום.

זהו יום חשוב, משום שחרף הקשיים ומול התנגדות מתוך ממשלתך צועד היום תהליך השלום צעד נוסף והכרחי קדימה. זהו יום חשוב, משום שלראשונה מאז נבחרת לתפקידך לפני כשבעה חודשים, אתה צועד קדימה בתהליך אוסלו מכוח פשרה שקיבלת, תוך הסכמה עם השותף ערפאת ובתיווך וגיבוי אמריקניים ועל אחריותך שלך. הסכמתך לחתום על הסכם חברון ולקבוע מועדים מעודכנים ומוסכמים לשלוש הפעילות של ההיערכויות הנוספות משקפת הבנה של המציאות, עלייה על דרך אוסלו שהתוותה הממשלה הקודמת והכרה בצדקתה.

אדוני ראש הממשלה, מהיום אתה מוביל את הסכם אוסלו במעשים ולא רק בדיבורים, על כך אתה ראוי לברכה ועל כך נתונה לך ברכתנו. יתירה מזאת, בכל צעד נוסף שתבצע בכיוון הזה ביושר, באומץ ובאחריות, תלוונה אותך ברכתנו ותמיכתנו כאחת.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זהו גם יום של ניצחון, ניצחון מחנה השלום, ניצחון דרכה של תנועת העבודה, ניצחון היסודות שהניח שמעון פרס, ניצחון מורשתו של יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, האיש שחזונו, אומץ לבו ויושרו הניעו את גלגלי תהליך השלום, את ראשית תהליך היפרדותנו מהשליטה בעם הפלשתיני – –

בנימין אלון (מולדת):

מייסד המדינה הפלשתינית.

אהוד ברק (העבודה):

— — — ואת התמקדותנו בגליל, בנגב ובשכונות.

חגי מירום (העבודה):

המייסד יהיה כבר ביבי.

אהוד ברק (העבודה):

— — ויצחק נרצח, ויצחק נרצח. הוא נרצח רק משום שהעז לפרוץ את הדרך שהיום אתה ראש הממשלה, לאחר שנתפכחת, ממשיך בה, בה ממש.

אין ולא יהיה, אדוני ראש הממשלה, יום ראוי מזה להסתכל בו בעיני העם כולו, להצדיע ליצחק רבין, ואם יורשה לי להוסיף — לבקש סליחה — —

בנימין אלון (מולדת):

מייסד המדינה הפלשתינית.

אהוד ברק (העבודה):

— — על כל מה שהוטח ביצחק, זיכרוננו לברכה, ובשמעון, ייבדל לחיים ארוכים, בעת שהובילו את תהליך השלום והפיוס ההיסטורי עם הפלשתינים.

צבי הנדל (מפד"ל):

אהוד, מה עם — — — אברהם יצחק ויעקב — — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת הנדל, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

צבי הנדל (מפד"ל):

— — —

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת הנדל — — —

אהוד ברק (העבודה):

ביום הזה — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, חבר הכנסת בייגה שוחט, לא צריך לעזור לי.

אברהם שוחט (העבודה):

— — —

חיים רמון (העבודה):

קריאות ביניים לראש הממשלה — — —

חגי מירום (העבודה):

עוד ארבע שנים – – –

היו"ר ד' תיכון:

רבותי.

אהוד ברק (העבודה):

ביום הזה, שכל כך חיונית בו המחשת אחדות העם, בהתלכדות מאחורי מדיניות הממשלה ובתמיכה בהסכם, ביום הזה מסרב הלב לדמיין את מהומת האלוהים ומערכת ההסתה שהיה יושב-ראש הליכוד יוזם ומוביל חלילה אילו ממשלה בראשות העבודה היתה מביאה לפני הבית אותו הסכם עצמו שהוא מניח בפנינו היום, וגם על ההבדל הזה ראוי, ראש הממשלה, שתיתן היום את דעתך.

אומרים לנו שההסכם מוכיח שרק הליכוד יכול. זו ראייה שטחית. הליכוד לא היה מעולם מסוגל ליזום ולהפעיל את המהלך ההיסטורי של פיוס ישראלי-פלשתיני עקב דבקותו בדוקטרינות דוגמטיות המנותקות מהמציאות.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

עוד מעט תגיד שאתם גם עשיתם את השלום ההיסטורי הראשון עם הערבים?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת בויים.

אהוד ברק (העבודה):

אתה מכיר טוב את ההבדל בין השלום הראשון, עם מה ששם ויתרו, לבין השלום הזה, ואני עוד אחזור להבדל הזה.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אתה בעצמך נמנעת בהצבעה על הסכם חברון. אתה אישית נמנעת. אז אל תעשה מזה סיפור כזה גדול של הצלחה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מיכאל איתן.

אהוד ברק (העבודה):

מיכאל איתן, אל תדאג, אני יודע – – –

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מיכאל איתן, הוא כבר שמע.

אהוד ברק (העבודה):

מיכאל איתן, אני יודע בדיוק במה נמנעתי, ואני אחזור לזה.

צבי הנדל (מפד"ל):

– – –

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת הנדל.

צבי הנדל (מפד"ל):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת הנדל, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

צבי הנדל (מפד"ל):

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת הנדל.

צבי הנדל (מפד"ל):

הצביעות הזאת.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אתה צבוע. אתה היית צריך לפנות לראש הממשלה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת בן-מנחם.

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר ד' תיכון:

אדוני סגן שר החינוך והתרבות.

חגי מירום (העבודה):

הנדל, מה אתה מגלגל עיניים במהירות אדירה?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת מירום, למי זה דרוש? הרי זה לא הז'אנר שלך.

חגי מירום (העבודה):

אל תגיד לי מה הז'אנר שלי ומה לא.

היו"ר ד' תיכון:

או, אתה כועס.

אהוד ברק (העבודה):

ומשום שהליכוד לא היה מסוגל מעולם ליזום את המהלך ההיסטורי של פיוס ישראלי-פלשתיני, היום הזה לא רק סליחה, גם תודה היה ראוי שתאמר, ראש הממשלה, ליצחק רבין ולשמעון פרס, על החזון, התעוזה והנחישות שהפגינו בייזום תהליך אוסלו, יוזמה המאפשרת לך להמשיך ולנוע על מרכבת השלום.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זהו גם יום של פרידה. חתימת מנהיג הליכוד על ההסכם מהווה ציון דרך. בפעם הראשונה בתולדות התנועה הציונית חותם מנהיג המשתייך לזרם הרוויזיוניסטי על הסכם הכולל נסיגה מיידית משטחים בארץ-ישראל והתחייבות בלתי הפיכה לנסיגות נוספות בעתיד.

זאב בונים (הליכוד-גשר-צומת):

זה לא נכון. ז'בוטינסקי גם אמר את זאת. אתה לא יודע זאת אפילו.

אהוד ברק (העבודה):

זו האמת.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת בוימ.

אהוד ברק (העבודה):

תקרא טוב את ז'בוטינסקי. אין פלא שמועצת יש"ע, חב"ד, מולדת ואפילו יצחק שמיר טוענים שנתניהו בגד בהבטחות שנתן לבוחריו. אבל נתניהו נתן הבטחות מנוגדות וסותרות לבוחריו. אולי עניין של הרגל. לקולות הצפים הבטיח להמשיך בתהליך אוסלו, אבל לחב"ד וליש"ע הבטיח שלא לוותר על שום שטח ושום חלק מחלקי ארץ-ישראל.

הפרידה מחזון ארץ-ישראל השלמה איננה פרידה מאהבת ארץ-ישראל. אל לו לאיש מאתנו לשים את עצמו אוהב ארץ-ישראל יותר מאחרים. עמדתנו שלנו, של תנועת העבודה, של מחנה השלום, איננה פרידה מזיקה רוחנית והיסטורית לארץ-ישראל. זוהי עמדה פוליטית, מציאותית, החותרת להיפרד מהשליטה בפלשתינים שחונים פה – אני אומר חונים גם במובן ההלכתי – כבר מאות שנים. קדושת העם וקדושת החיים הן הערכים העליונים, ואין סתירה בינם לבין מדינת ישראל חזקה ובטוחת ברוב שטחה של ארץ-ישראל. אין סתירה בינם לבין פשרה מעמדת כוח וביטחון עצמי עם הפלשתינים, שיגדירו את עמדתם ואת ישותם בהסדר קבע מחוץ לתחום ריבונותנו.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

— — —

אהוד ברק (העבודה):

לא ילמד אותנו אף אחד מהי אחריות לאומית. לא תלמדו אותנו מהם אינטרסים חיוניים. השלום איננו עול שצריך לשלם עבורו בביטחון. השלום הוא חיזוק הביטחון. אנחנו חותרים להיפרדות מהפלשתינים. לא נשלוט בעם אחר, לא באופן ישיר ולא בהתחכמויות. איננו רוצים כאן לא אפרטהייד ולא בוסניה.

ירושלים רחבה ומאוחדת בריבונותנו. אין חזרה לגבולות '67. רוב המתיישבים בריבונותנו גם בהסדר קבע. לא יהיה צבא זר ממערב לירדן. הפלשתינים הם שיגדירו את עצמם מחוץ לריבונות ישראל. אלה הם העקרונות שעליהם הובלנו את ישראל, ואתם הבאנו אותה אל הנקודה שבה קיבלתם אתם את השלטון.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אז במה אתה שונה מנתניהו?

אהוד ברק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זהו גם יום של חשבון נפש ושל אתגר. את חשבון הנפש המלא של שבעת החודשים הללו לא ראוי לעשות כאן והיום, כשאנחנו מצווים על מיצוי אחדותנו הפנימית. אומר רק זאת: חבל שעקב ההתמהמהות הממושכת ואוסף שגיאות מיותרות גרם ראש הממשלה נזק רב למעמדה האזורי והבין-לאומי של ישראל –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

הוא ניסה לתקן מה שאתם קלקלתם.

אהוד ברק (העבודה):

– בזבז נכסים פוליטיים ואסטרטגיים שגובשו על-ידי הממשלה הקודמת –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

על זה יש לך טענות?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת בויס, עד כאן.

אהוד ברק (העבודה):

– והוביל לפגיעה קשה בתהליך הנורמליזציה עם העולם הערבי. כל זאת נוסף על חיזוקו של ערפאת והפיכתו ליקיר העולם החופשי כולו.

יתירה מזאת: גם היתרונות שמוצא ראש הממשלה בהסכם הזה לעומת קודמו שוליים ומלאכותיים. רובם נכללים בהסכם המקורי – הגבלות בנייה, מניעת נוכחות פלשתינית במערה, מיקום נכון של המשטרה. אחד מהם, עקרון ההדדיות, הוא קביעה מחודשת של דבר המובן מאליו לשני הצדדים.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

לא היה מובן מאליו.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

מה עשיתם עם ההדדיות?

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת זאב בויס.

אהוד ברק (העבודה):

לגבי חלקם, שהם אכן חדשים, ספק בעיני אם תועלתם שווה בנזקם – הכנסת רכב לרחוב השוואדה , אזור החיץ כולו, עלולים במצב תקרית להוביל לתוספת H ו-H₂O סיורים משותפים שמתרועעים ב-1 סיכונים ולא להפחתתם. אולם אודה ואומר, כי אם שינויים אלה, שערכם מוטל בספק בעיני, תורמים לכך שההסכם, שביסודו הוא אותו הסכם, אכן יאושר היום בכנסת, הריני מוכן לתמוך גם בהם. הבה נצא לדרך עם ההסכם כפי שעוצב על-ידך, ראש הממשלה, ובאחריותך שלך.

זהו, כאמור, גם יום של אתגר. החשוב באתגרים שלמחרת חתימת ההסכם הוא בנייתה מחדש של מציאות האמון בין ממשלת ישראל לבין הרשות הפלשתינית. ללא אמון הדדי כזה, תהליך השלום יעמוד בפני מהמורות ומוקשים בלתי עבירים. ספק רב בעיני, וזהו מקור דאגתי העיקרי לעתיד, אם הממשלה הזו מסוגלת על-פי הרכבה, על-פי עמדותיה ועל-פי הרכב החלק של הבית שתומך בה לעמוד במשימה כה קשה ומורכבת לנוכח האתגר של המשא-ומתן על הסדר הקבע שניצב בפניה.

כאן והיום עלינו להזהיר את ראש הממשלה מפני הפיתוי לנקוט מהלכים פזיזים שמטרתם פיוס וריצוי מתנגדי ההסכם. כל ניסיון לחזור למדיניות של התנחלות פוליטית עתיד לטרפד את תהליך השלום ואת תהליכי הנורמליזציה עם העולם הערבי.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אתה מתכוון לממשלת אחדות לאומית?

אהוד ברק (העבודה):

ולכם, השרים וחברי הכנסת, מאוכזבי ונבגדי צעדו הנכון הפעם של ראש הממשלה, אומר רק זאת: רכבת השלום יצאה לדרך. בתחנה הזאת – נתניהו עלה לקטר. מבחנו שלו – מבחן האחריות, הרצינות והמנהיגות – עוד לפניו. אין לדעת איך ואם יגיע לתחנה הבאה, אבל לתחנה הזאת – שבה אתם רוצים להישאר – לתחנה הזאת הרכבת כבר לא תחזור.

היו"ר ד' תיכון:

לסיים.

אהוד ברק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אתמול בדרכי לכנסת ראיתי על קירות האבן בכניסה לירושלים כתובת מצמררת: "ביבי בוגד". ואני אומר לך, ראש הממשלה, אל תירא ואל תיחת, לא רק משום שהשב"כ מאבטח היום ראש ממשלה בישראל טוב יותר מאי פעם בעבר, אלא משום שאין בפניך ברירה אלא לבחור אחת מן השתיים: לדבוק בעמדות הימין הקיצוני ולהתרסק אל מול סלעי המציאות, או לנוע צעד אחר צעד בעקביות ובאומץ ולאמץ את דרכנו, דרכם של יצחק רבין ושמעון פרס.

על משמר מורשתו של יצחק רבין – מורשת האחריות והפיכחון בדרך לביטחון, לשלום – על משמר המורשת הזאת נדרנו נדר לעמוד, ונעמוד יציב כי שם אנחנו עומדים כמו מגדלור על צוק בלב ים, ביום, בליל ובסערה, גם בליל פיגוע. נעמוד גם אם ניוותר זמנית לבד, נעמוד ונורה את הדרך לשלום, כי זו הדרך הנכונה וסופה לנצח.

לעולם לא נעמוד על המרפסת כשלמטה בכיכר תבערנה תמונות של ראש ממשלה בישראל. לעולם לא נלך בראש הפגנה כשמאחורינו נישא על כתפיים ארון קבורה שחור ועליו שמו של ראש הממשלה. בכל עת שתצעד לכיוון דרכנו שלנו – לכיוון שלום האמת והביטחון – תמיכתנו וברכתנו תהיינה אתך. בכל עת שתחזור לסורך – ניאבק בך בכל כוחנו כדי לקצר את ימי הממשלה הזאת ולהביא תקווה לישראל.

בנימין אלון (מולדת):

איזו נאמנות.

אהוד ברק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זהו גם יום של תקווה ליום חדש, לעתיד טוב יותר, תקווה לילדים בני שני העמים, תקווה להוריהם. זהו גם יום תקווה לשרחה מרעי ובתה מנאל – אלמנתו ובתו של אלוף-משנה נביה מרעי, זיכרוננו לברכה. לעדי מינץ, לדוד וליעל – אלמנתו וילדיו של סגן-אלוף מאיר מינץ, זיכרוננו לברכה. לאורנה אלקד, למיכל ויונתן – אלמנתו וילדיו של סגן-אלוף דוד אלקד, זיכרוננו לברכה. שלושתם בכירי קציני צה"ל שנהרגו בחזית של המאבק על שלום עם הפלשתינים. זהו יום של תקווה לאלמנות וליתומים, להורים, לאחיות ולאחים של גיבורי המאבק הזה בכל מערכות הביטחון ושל כל קורבנות הטרור.

צבי הנדל (מפד"ל):

ואלמנות – שנרצחו אחרי הסכם אוסלו ובגללו...

עוזי לנדאו (הליכוד-גשר-צומת):

מספרן כפול.

אהוד ברק (העבודה):

תקשיב, חבר הכנסת הנדל, תקשיב טוב, ואז תשמע גם את דברי עליהם.

מי ייתן ונדע כולנו להיות ראויים לקורבנם, לכאבם ולתקוותם.

על חורבן הבית – חבר הכנסת הנדל – נאמר במקורותינו: לא חרבה ירושלים אלא בגלל שנאת חינם, ורק בגלל אהבת חינם היא תיבנה מחדש.

צבי הנדל (מפד"ל):

אני לא שונא, אבל לא אהבת ערפאת.

אהוד ברק (העבודה):

הבה נלמד כולנו מניסיון עברנו, ובתוך המחלוקות כולן נלמד לשמור על סובלנות – חבר הכנסת הנדל, זה בשבילך – נלמד לשמור על סובלנות, על הקשבה, על פתיחות ועל אחדות הלבבות –

צבי הנדל (מפד"ל):

אף אחד לא ילמד אותי סובלנות.

אהוד ברק (העבודה):

זה לא אליך בדרך כלל, זה אליך בהתנהגותך היום. בדרך כלל אתה בסדר.

— ושיתקיים בתוכנו וביחסינו מה שנאמר על תורת ישראל במשלי: "דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום". אם נדע למנוע ריב אחים — — —

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

איזו סובלנות הוא גילה כלפי פרס. ראיתי איזו סובלנות הוא גילה כלפי שמעון פרס.

אהוד ברק (העבודה):

חבר הכנסת משה פלד, גם לך מותר לשמוע דברי תורה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

סגן השר משה פלד.

חגי מירום (העבודה):

מודי זנדברג ישמח אם תתפטר.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת משה פלד. רבותי, להירגע. נא לסיים.

אהוד ברק (העבודה):

אם נדע למנוע ריב אחים ושנאת חינום – – – חבר הכנסת משה פלד, גם זה קשור להקשבה. אני כבר מסיים.

אם נדע למנוע ריב אחים ושנאת חינום, בידינו לגבור על כל המכשולים בדרך אל חוף המבטחים שאני בטוח שכולנו רוצים בו – של ביטחון ושלווה, כן יהי רצון.

אין לנו אמון בממשלה – – –

סילבן שלום (הליכוד-גשר-צומת):

כמה זמן הוא כבר מדבר?

היו"ר ד' תיכון:

הוא כבר גומר. רבותי. חבר הכנסת גולדמן, אתה עוזר לי? תאמין לי שאני אסתדר אתו.

אהוד ברק (העבודה):

אין לנו אמון בממשלה. חבר הכנסת סילבן, אני חשבתי שאתה לא יודע אם יש לנו אמון בממשלה או לא, אז אני פשוט אומר לך. לא הגעתי לפואנטה שמעניינת אותך. אני אסיים מייד לאחר שאני אסביר לחבר הכנסת סילבן שלום את מידת אמונו בממשלה.

היו"ר ד' תיכון:

אתה רוצה שאני אספר מה הלך כאן עם הזמן.

אהוד ברק (העבודה):

אין לנו אמון בממשלה.

שר הבריאות י' מצא:

למה אתה לא מספר – – –

אהוד ברק (העבודה):

חבר הכנסת מצא, תן לי לדבר אל ראש הממשלה; סליחה, השר מצא.

אין לנו אמון בממשלה, אין לנו אמון בעומד בראשה, אבל יש לנו אמון בשלום. אנחנו נתמוך בשלום. בבוא הרגע להצביע נרים יד בעד יצחק רבין, בעד השלום.

בנימין אלון (מולדת):

בעד הג'האד.

אהוד ברק (העבודה):

היום, אבוי, מאוחר מדי, גם אתם, רובכם, תצביעו בעד יצחק. והוא – יצחק – השלום צוואתו.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. לחבר הכנסת בני בגין הערה לסדר הדיון באשר למסמכים, בבקשה.

מזכיר הכנסת א' האן:

כבוד הנשיא!

(חברי הכנסת מכבדים בקימה את צאתו של נשיא המדינה.)

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת בני בגין, בבקשה.

שר המדע ז"ב בגין:

כבוד היושב-ראש – – –

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת הנדל, עכשיו עברת להפריע בצד השני?

קריאה:

הוא מתנצל.

היו"ר ד' תיכון:

הוא מתנצל. הוא יהיה בחוץ עוד רגע. בבקשה.

שר המדע ז"ב בגין:

אני רואה שחבר הכנסת ברק הצליח להפתיע את חבריו. הם ציפו לנאום אחר.

אלי גולדשמידט (העבודה):

זה הנאום שציפינו לו.

שר המדע ז"ב בגין:

אבל הופתעתם. אתם מחבקים ומנשקים אותו כאילו ערך איזה מבצע יוצא מן הכלל. כבר שמענו נאומים כאלה בבית, חבר הכנסת גולדשמידט.

אלי גולדשמידט (העבודה):

תדבר אתה. אתה היחיד שמגיע לך הכבוד. שחבר הכנסת פלד ילמד ממך.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גולדשמידט, מה אתך, מה קורה לך היום?

שר המדע ז"ב בגין:

אני מציע שתמתן גם את ההתבטאות הזאת.

אדוני היושב-ראש, יש מחלוקת בבית על הדרך אשר יבור לו. טענתי לפני שנים אחדות, כי כדי להתקדם בדרך אוסלו, בניגוד לדרכים אחרות, צריך כנראה לעצום את העיניים. אני חושב שאין מחלוקת על כך שהבית צריך לקבל החלטה היום בעיניים פקוחות.

אני יכול לספר, שאמש, בישיבת הממשלה, הייתי בין אלה אשר תבעו, כי בטרם החלטה יונח על שולחן הממשלה המסמך אשר דובר בו, הוא המסמך שממשלת ארצות-הברית שלחה על-פי הידיעה לאש"ף. חשבתי שלא טוב הדבר ולא סביר שמכתב כזה יישאר בסוד, גם אם נדמה לנו שאומרים לנו בדיוק מה כתוב בו. הצעתי לא התקבלה. נאמר לי שאי-אפשר לקבל מסמך כזה מארצות-הברית. אולם אמש, סמוך לחצות, הוכח, שכאשר הממשלה עומדת בפני ארצות-הברית ותובעת ממנה ואומרת לה: לא יסתיים הדיון אצלנו עד אשר לא יהיה בידינו מסמך מסוים – מסמך מגיע.

מן הבוקר אנחנו שומעים שמועות על מסמך מקביל אמריקני אשר ייתכן שהוא סותר את המסמך המצוי בידינו. יש בי תמיהה מסוימת על היכולת לבצע הלכה למעשה, או על המשמעות המציאותית של ההנחה, שממשלת ישראל בעצמה תקבע את שיעורי הנסיגות בשלבים השונים. אינני מדבר על המציאות ברגע זה; אני מדבר על הצורך של כל חברי הבית לדעת את כל העובדות.

ועל כן, אדוני היושב-ראש, אני מבקש, שבטרם יסתיים הדיון ובטרם תהיה הצבעה, אתה, אדוני, תמלא את חובתך ותגרום לכך, ותביא לכך שכל המסמכים הקשורים בהחלטת הממשלה ובהחלטת הכנסת יונחו על שולחן הבית. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, הדיון מתחיל. ראשון הדוברים – חבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יוסי ביילין.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, איך בדעתך לנהוג לגבי בקשתו של בני בגין?

היו"ר ד' תיכון:

אתה תשמע. אני אשלח לך מכתב.

חגי מירום (העבודה):

אני שואל אותך ברצינות.

היו"ר ד' תיכון:

בסדר. שמעתי את שאלתך.

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לא לפני הרבה שנים עמדת כמעט בודד בתוך המפלגה שלי, כמי שלא התנגד לתהליך אוסלו. לכן אני מבקש בתחילת דברי, אדוני היושב-ראש, להביע הערכה רבה לעמדתו של השר בני בגין; אפילו שאני לא מסכים לה לחלוטין, אני מאוד מכבד את יכולתו להיאבק על עמדתו, לא להירתע, ואם צריך – גם לוותר על כיסאו ולשלם את המחיר על עקרונו זה.

אדוני היושב-ראש, כאשר חברי התנגדו להסכם אמרתי שאנחנו לא יכולים לסובב את הראש נגד תהליך השלום. אמרתי שאנחנו לא יכולים לסובב את הראש ולחשוב שהסכם השלום ייעלם; שמוטב לעמוד מולו ומוטב להתמודד אתו ולראות איך מגיעים להסכם בתנאים הטובים ביותר. הסברתי, שהליכוד אינו יכול לשים את עצמו במפה הפוליטית על הנקודה הקיצונית ביותר, כי אם הוא יעשה את זה, הוא יתאבד פוליטית. הזהרתי, שאם לפני הבחירות הליכוד לא יודיע לציבור בצורה מפורשת שהוא מכיר בהסכמי השלום וימשיך לקדם את תהליך השלום עם מדינות ערב ועם הפלסטינים, אנחנו נאבד את הבחירות.

אדוני היושב-ראש, אני שמח להיווכח היום במציאות החדשה. היום הליכוד מוביל את תהליך השלום. ראש הממשלה בנימין נתניהו עומד בראשו. עוד לפני מערכת הבחירות הוא קיבל הכרעה ללכת בתהליך הזה. לכן אני מתפלל על החברים שמתנגדים, בעיקר על השותפים לקואליציה. למה אתם מתנגדים? הרי ראש הממשלה אמר לפני הבחירות, שהוא מכיר בהסכם, שהוא יכבד אותו, שהוא ייפגש עם ערפאת, שהוא יקדם את תהליך השלום. קווי היסוד של הממשלה אומרים זאת. לכן אני לא רואה את הסיבה להתנגד היום להסכם, לאחר שנכנסים לממשלה על הרקע הזה.

אני לא שמח, אדוני היושב-ראש, על פינוי חברון. בכלל, אני לא שמח על פינוי של שום חלק בארץ-ישראל. אני מאוד דואג למתיישבים בחברון וביהודה ושומרון. אני מאוד דואג לביטחונם ולמה שיקרה אתם עתה, לאור ההסכם. אבל, אדוני היושב-ראש, אני דואג יותר לעתיד המדינה ולעתיד ילדינו. האם לנצח תאכל חרב? אני אומר, אדוני היושב-ראש: לא ולא. חובתנו לחפש כל דרך, להפוך כל אבן, לא לחסוך שום מאמץ, לא לחסוך שום משאבים, להפעיל כל ידיד וכל מדינה, להפעיל את כל כוח השכנוע העצמי, כדי להגיע לשלום כולל במזרח התיכון.

יש לעשות זאת בלי לוותר על העוצמה של מדינת ישראל, בלי לוותר על נכונותנו ועל כוננותנו. אני חושב שאנחנו עושים זאת יום יום. ואני שואל: רבותי המתנגדים, ממה אתם חוששים? מה, מדינת

ישראל לא חוששת מכל מדינות ערב יחד, אבל חוששים מהפלשתינים? מה הבהלה הגדולה? האם אנחנו חוששים משלום?

רבותי, שלום מבטיח את ביטחונה של מדינת ישראל, אם הוא שלום אמת ושלום קבע, לדורות, לא לזמן מסוים. אדוני היושב-ראש, צריך לעשות הכול כדי למנוע מלחמה – כל מה שאנחנו יכולים, בלי לחסוך בשום דבר. אבל אם, חלילה וחס, תיכפה עלינו מלחמה משום שהצד השני ירצה לשבור את הסכם השלום, לפחות נאמר לעצמנו, אנו הפוליטיקאים, הקובעים את ההחלטות במדינה, שעשינו כל מה שאפשר כדי למנוע אותה. שיהיה לנו לפחות אז הכוח המוסרי והאתי לבקש מהצעירים שלנו לצאת לקרב ולהקריב את חייהם, להשליך נפשם מנגד. והם יעשו זאת, אם אין לנו ברירה. אנחנו צריכים לעשות מלחמה רק כאשר אין לנו ברירה. אני מתפלל, אדוני היושב-ראש, שלעולם לא נידרש עוד למחיר הזה של מלחמה.

ראש הממשלה הביא להסכם השלום חצי עם שלא היה שם קודם, וצריך לזכור את כבדת הדרך שהוא עבר, אישית, מהתנגדות מוחלטת להסכם להובלת ההסכם באחריותו שלו. בדיוק כך קרה עם יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, מר ביטחון, שגם הוא עבר כבדת דרך ושינה עמדה והחליט, אסטרטגית, ללכת לשלום.

עתה, אדוני היושב-ראש, נוצרה הזדמנות היסטורית להגיע לשלום כולל במזרח התיכון עם מדינות ערב ועם הפלשתינים, ואני קורא לראש הממשלה לא להרפות, לא לחשוש, ללכת בדרך הזאת, להביא לשלום קבע עם הפלשתינים ועם מדינות ערב.

אדוני היושב-ראש, חבל שהשר לביטחון פנים יצא. אני רוצה לומר משפט אחד, לנוכח הכתובות שאני מתחיל לראות על הקירות – "ביבי בוגד" וכן הלאה. כבר ראינו את הכתובות האלה, אדוני היושב-ראש. אני קורא לשלטונות הביטחון: שלא תגידו שלא אמרנו. אני מתריע: זה מתחיל במלים ויכול להיגמר בכדורים. אני מציע לא לזלזל בכתובות האלה, אני מציע לחפש את מי שעושים אותן, אני מציע להעמיד אותם לדין, אני מציע לא לזלזל בשום פעולה קיצונית.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

כמה אנשים דיברו נגד רבין?

מאיר שטרית (הליכוד-גשר-צומת):

אותם אנשים, אין הבדל. אני חושב שאסור לנו להביא לכך שיהיה לנו, חלילה, עוד רצח בארץ.

לסיום, אדוני היושב-ראש, אני אומר לראש הממשלה: אדוני ראש הממשלה, אני מאמין שכל הסכם שתביא לכנסת ולמדינה, כל הסכם שלום עם הערבים שתגיע אליו, יזכה לרוב גדול בכנסת ובציבור. יש לך הזדמנות, אדוני ראש הממשלה, ובדרך העתיד יש לך רק שתי אפשרויות: או לעשות היסטוריה, או, חלילה, להיות היסטוריה.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה רבה, חבר הכנסת שטרית. חבר הכנסת יוסי ביילין, בבקשה.

יוסף ביילין (העבודה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כאילו הכול היה כתוב בתסריט הזה: המועמד מביטיח שלא יוותר, שלא יצא, שלא יממש. הוא לא מאמין בזה, הסובבים אותו אינם מאמינים בזה, אבל יש מספיק אנשים המאמינים והוא נבחר. אחר כך הוא לוחץ את היד ויוצא מהעיר ומממש את ההסכם. המאמינים מתאכזבים, הסובבים מפנים גב, ואז נשארת האופוזיציה ותומכת במועמד שהטעה ופגע ולא הניד עפעף.

תחושה משונה יש לנו ביום הזה, מין עירוב של "אמרנו לכם" ו"צדקנו לאורך כל הדרך" ו"כמה מרחיקי ראות היינו" ו"כיצד היתה אבן מאסו הבונים רק לפני כמה חודשים לראש פינה היום".

ושקר הזכוכית הנשברת ושלוש היריות שעקדו את יצחק. ושבעת החודשים שחלפו לשווא במחיר מיותר של התרחקות העולם, והחזרת החרם, והקפאת יחסים, והפסקת השקעות, ודם שנשפך, ואובדן אמון והגברת התלות בארצות-הברית של אמריקה.

ועכשיו הסיפורים המגוחכים הללו על הישגים כביכול, על שיפורים כביכול, על שיפוצים כביכול. הכול בנוי על הנחה נכונה כל כך וצינית כל כך, שמי כבר מכיר את הסכם אוסלו המקורי, מי כבר קרא אותו באמת? והקלות הבלתי-נסבלת של לספר סיפורי סבתא ולצפות שהעולם אולי יקנה. והוא קונה. ויש גם אידיאולוגיה של כזב קדוש אשר משרת את המטרה. ומה המטרה? השלטון והכוח ואני ואני ואני.

אנחנו נתמוך היום בהסכם, כי אנחנו מחנה השלום ואנחנו המחנה הלאומי האמיתי. לא שיטינו בעם הזה ולא סידרנו אותו. לא נחבור למפחדים מן השלום, לא ננצל את הרגע הזה כדי להפיל ולפגוע, לא נעשה שקר בנפשנו, ונמשיך גם מחר להביט בראי ולא להסמיק מבושה.

אנחנו נתמוך בהסכם אף שאין בו שום שיפור בהשוואה להסכם המקורי, חוץ משינוי אחד לרעה: דחיית מועד הפריסה השלישית. במקום לקדם את תקופת הביניים, מאריכים אותה; במקום לשים סימני קריאה, מאריכים את סימני השאלה; במקום לקבוע קביעות, נחשוף את עצמנו לתקופה נוספת שבה קיצונים מכאן ומכאן, חסרי לב ומוח מכאן ומכאן, ינסו לפגוע, חלילה, ולהעביר ולטרפד.

אנחנו נתמוך בהסכם אף שהפכתם קשר דו-צדדי וישיר לשיחות עקיפות עם בורר, שיקבע עבורנו מה נכון ומה לא נכון, מהי הפרה ומה איננה הפרה. בחזרה לשיטה שכל כך לא אהבנו של תלות בגורם שלישי, חביב ככל שיהיה, במקום יחסים ישירים בין שכנים.

אנחנו נתמוך בהסכם, כי אנחנו אחראיים הרבה יותר מן הממשלה שאישרה אותו בעור שיניה. אנחנו איננו מתנצלים על המשך התהליך. אנחנו מבינים מהו המחיר הנורא של אי-שלום, ואם השלום יבוא מידיכם, יבורך השלום ויבורכו הידיים.

יש משהו לא נוח בהיותנו רשת הביטחון שלכם, מין שפוט-שלום כאלה, כלי בידכם לאיים על שותפים קואליציוניים, כלי המבטיח שלא תצטרכו אף פעם לאבד פעימה אם תתקרב אל השלום.

יש משהו מפתה בדרככם להיות בעד שלום רק כאשר אתה בשלטון, וגם זה בעירבון מוגבל, בתמיכה חלקית ובפנים כואבות. אבל לא נתפתה. אני גאה בזה שאני שפוט-שלום, שאני רשת ביטחון, שאפשר לסמוך על כך שאתמוך בהסדר סביר ואתנגד להרפתקה בלתי סבירה.

ועכשיו? לאחר חברון? האם חברון היא הרוביקון שלאחריו פתוחה הדרך לרומא, אל נתיב הפריסות הנוספות והסדר הקבע? או שמא חברון היא המחויבות האחרונה, ולאחריה יחודש עידן התירוצים האין-סופיים, ואיכשהו ניתן יהיה לגרור כך ארבע שנים כמעט ולומר "ברחנו מן התהליך"? קשה לדעת. אתם בוודאי אינכם יודעים, שהרי הגעתם לשלטון בלי שום תוואי, בלי שום תוכנית משלכם. נטלתם את כל מה שהותרנו על השולחן, ואתם הופכים חיקוי לא כל כך מוצלח שלנו.

וכיוון שאתם אינכם יודעים, אנחנו ננסה לדעת. ממקום מושבנו באופוזיציה נתבע מכם להמשיך וללכת בדרך השלום, לממש את הסדר הביניים ולפנות אל הסדר הקבע ולדעת שיש צורך לדון בכול: בפליטים, ובגבולות, בהסדרי הביטחון, בהתנחלויות ובירושלים; שאי-אפשר לברוח משום נושא, שכל נושא עלול להיות תיבת פנדורה, ויכול גם להיות פתח לשיתוף פעולה בינינו לבין הפלשתינים ולתקווה גדולה ולשינוי חיינו.

אנחנו נהיה שומרי החומות של התהליך וכלבי השמירה שלו ורשת הביטחון של מי שילך בנתיבו. וכיוון שאנו נחושים מכם ועקביים מכם ומאמינים יותר מכם וציניים פחות מכם, אנחנו גם נצליח.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה רבה, חבר הכנסת יוסי ביילין. חבר הכנסת אריה דרעי, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת חנן פורת.

אריה דרעי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבין שבמפלגת העבודה יש היום תחרות, מי ינאם את הנאום הכי יפה. לא אשתתף בתחרות הזאת.

שר הבריאות י' מצא:

את הנאום הכי שמח.

אריה דרעי (ש"ס):

מי הכי שמח. תחרות של לחיצות ידיים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כשהגיע הסכם אוסלו א' לממשלה ולכנסת, סיעת ש"ס על-פי הוראת מורנו ומתווה דרכנו, הרב עובדיה יוסף, נמנעה. הסברתי אז את ההימנעות מעל דוכן הכנסת: מצד אחד יש לנו פסק הלכה של הרב עובדיה יוסף, שפיקוח נפש דוחה את כל התורה כולה, ובשביל שלום צריך לעשות ויתורים ואפילו ויתורים כואבים. מצד שני, השלום הוא לא אידיאל, הוא לא ייסורי מצפון או נקיפות מצפון על עם שאיבד את ארצו או על יחסי כובש ונכבש, אלא העיקר שעומד מולנו הוא עקרון ארץ-ישראל הקדושה. ואין לנו ספק בזכותנו ההיסטורית על כל ארץ-ישראל, על כל גרגיר אדמה בה, קל וחומר כאשר מדובר בחברון. מול העיקרון של דם וקדושת האדם פסק הרב עובדיה יוסף, שקדושת האדם עדיפה מקדושת האדמה.

כאשר הגיע הסכם אוסלו בפעם הראשונה לממשלה ולכנסת, הוא הביא מצד אחד תקווה שסוף סוף תתקיים במדינה ובארץ הזאת העובדה שיושבים יהודים ולא יהודים במקום אחד. אין שום אפשרות לקחת מיליון וחצי או 2 מיליוני תושבים לא יהודים, ופשוט להתעלם מכך שהם קיימים כאן. יש פתרון של טרנספר. איני רוצה להתווכח עליו, אבל אני רוצה להתווכח על המציאות שכרוכה בו. זהו אולי חלום של חזון אחרית הימים, אך לא חזון שאפשר לפתור אותו היום. כאשר זו המציאות העומדת מולנו, הסכם אוסלו נתן תקווה שסוף סוף אולי יניחו את הטרור ואת החרב, ונתחיל לחיות בשלום, איש באמונתו ואיש במקומו.

מצד שני, חששנו מאוד מהסדרי הביטחון, ובעיקר מכל מה שנוגע לביטחון המתיושבים ביהודה, שומרון וחבל עזה. איך זה יסתדר? האם אפשר לסמוך על ארגון שעד לפני זמן מה היה ארגון טרור? האם יש לו הכוח לשלוט על אנשיו? איך אפשר לחיות במקום כל כך קטן זה ליד זה? לכן נמנענו, כדי להביע את חששנו, כאשר הסדרי הביטחון הם הקובעים את המשך התהליך.

עברו מאז שנים לא רבות, הגיע הסכם אוסלו ב' לכנסת, והצבענו נגד. הצבענו נגד בעיקר כיוון שהתחושה שלנו היתה, שהממשלה הקודמת, או לכל הפחות חלקים מן הממשלה הקודמת, נמצאו בריצה לקראת התהליך. היתה תחושה שאין שום התחשבות במתיישבים ביהודה, שומרון וחבל עזה. המלה "ייבוש" לא באה מהאוויר, זו ציטטה מדברי חלק מהאנשים בקואליציה הקודמת. "ייבוש" המתיושבים. אני יודע שאלה לא כל מרכיבי הקואליציה, אני יודע שזו לא היתה עמדת השרים בממשלה.

יוסי שריד (מרצ):

או כיבוש או ייבוש.

חיים אורון (מרצ):

— — —

היו"ר ש' בן-צור:

אני מבקש לא להפריע לחבר הכנסת אריה דרעי כאשר הוא מדבר על המתיישבים.

אריה דרעי (ש"ס):

לא אתחרה עם סיעת מרצ בחרוזים ולא בעברית רהוטה. אני מודה ומתוודה שבזה אתם טובים ממני. אני אומר את מה שאני חושב ואת מה שאני מאמין בו, כמו שזכותכם לומר את מה שאתם מאמינים בו.

זהו יום היסטורי, לטוב או לרע. זהו יום שבו נפל דבר בעם ישראל. עם ישראל צופה ושומע, ואני חושב שקריאות ביניים בעת נאום ראש הממשלה לא היו מן החוכמה הגדולה, בעיקר לאחר שהחלטתם לתמוך בהסכם. אני לא חושב שצריך היה להעמיד את ראש הממשלה בוויכוחים כאלה, אבל כל אחד ושיקוליו.

אני חושב, שהטעות הגדולה ביותר של הממשלה הקודמת, או של חלקים מן הממשלה הקודמת – אבל הקואליציה המשיכה עד הסוף – היא בתחושה שנתנה למתיישבי יהודה, שומרון וחבל עזה שהם לא רצויים, שגם כאשר מגיעים להסדר שלכאורה על הנייר נותן סידורי ביטחון – עושים זאת כמי שכפאו שד. הנוח ביותר לממשלה הקודמת היה לו קמו המתיישבים ואמרו: אנחנו עוזבים את המקומות הללו, כי אי-אפשר לחיות בהם.

אני לא מבין עד היום את ההיגיון בכך שילדים או מורים ביהודה, שומרון וחבל עזה לא יכלו לקבל אותן הטבות שקיימות בעיירות הפיתוח. למה, הם לא בקו העימות? מדובר בתקציב קטן מאוד. אני לא נכנס לוויכוח על אזורי תעשייה באזורי עדיפות; יכול להיות שפה יש שיקולים כלכליים אחרים. אבל אני לא מבין למה ילדים בני שלוש או ארבע, שהאמהות שלהם עובדות ונוסעות מחוץ ליישוב, אינם יכולים לקבל אותם גני-ילדים ומעונות יום. צריך לבטל את האפליה הזאת. מדוע לא נותנים הטבות למורים המלמדים שם? מה הרוויחה הממשלה הקודמת מן העניין הזה?

זו התשדורת שעברה אז: הריצה, החיפזון, לגמור כמה שיותר מהר, לחטוף כמה שיותר מהר, כדי לקבוע עובדות בשטח. סכסוכים היסטוריים של 100 שנה לא גומרים ב"זבנג וגמרנו". חייבים ללכת צעד אחר צעד.

היום הוא לא יום שמחה עברי. כאשר אני רואה כאב של מתיישבים, אני לא יכול לשמוח. אני לא יכול לשמוח כאשר אני רואה שיהודים חרדים למקומם.

יש לנו חילוקי דעות – אולי אצל אחרים חברון היא גבנון; בהיסטוריה ובאמונה שלנו, חברון היא עיר האבות. מי שנוסע כל חודש לחברון, מי שיש לו צרה ונוסע להתפלל במערת-המכפלה, לא יכול לשמוח היום ולומר שהיום הוא יום שמחה. נכון שיש היום תקווה שאולי הסכסוך ייגמר, נכון שיש לנו אמונה שאולי לא נשמע יותר על טרור, ונחיה זה ליד זה. זה נכון, אבל מצד שני אי-אפשר לתת תחושה – גם אם אתה מאמין פוליטית בעניין – לאלה שמקריבים וחיים שם בתנאים נוראים, שברוך שפטרנו מעונשו של זה.

זאת הבעיה האמיתית ביותר שהיתה עד כה. יש לי טענות והשמעתי את הטענות, על הדרך ועל הצורה של המשא-ומתן, אבל עומדת בפנינו עובדה. יכול להיות שאפשר היה לעשות זאת יותר טוב, יכול להיות שאפשר היה לגמור את זה לפני כמה חודשים, יכול להיות שההסכם הזה לא כולו שיפור גדול. מאוד לא מוצאות חן בעיני המעורבות וההתחייבויות שהאמריקנים הכניסו להסכם. אבל בכל זאת הממשלה הזאת משדרת כלפי התושבים, כלפי המתיישבים, כי עשינו זאת. זאת המציאות, חייבים להתמודד, אנחנו עושים זאת בחרדה ובכאב, אבל גם בתקווה להמשך.

אני אומר לחבר הכנסת יוסי ביילין, שלא נמצא כאן: אני לא חושש שזה שוב תרגיל. אני משוכנע שהממשלה שקיבלה את ההחלטה אתמול וראש הממשלה יודעים שהם הולכים בדרך סלולה, בדרך שחייבת להימשך. חברון היא לא פעולה חד-פעמית. נכון שהממשלה הזאת – כך אני משוכנע – תשים יותר לב להדדיות. אני שמח על שראש הממשלה קיבל אתמול את תביעתנו במהלך ישיבת הממשלה, והכניס שני דברים חשובים מאוד: 1. שהממשלה רואה תנאי חשוב בהדדיות. זהו אחד המרכיבים החשובים בהסכם הזה. אם הצד השני לא יקיים את ההתחייבויות שלו, לממשלת ישראל תהיה הזכות גם לשקול את המשך התהליך.

אברהם שוחט (העבודה):

זה הרי מובן מאליו.

יוסי שריד (מרצ):

איפה זה מופיע בהסכם?

אריה דרעי (ש"ס):

זה מופיע בהחלטת הממשלה מאתמול, שהיא חלק מההסכם.

יוסי שריד (מרצ):

זה מופיע בהחלטת הממשלה.

אריה דרעי (ש"ס):

זמני קצר, זה לא "פייר", אני מוכן להסביר לך אחר כך.

היו"ר ש' בן-צור:

אחרי חבר הכנסת חנן פורת – חבר הכנסת יוסי שריד.

אריה דרעי (ש"ס):

חבר הכנסת שריד, בעזרת השם אסביר לך אחר כך מה אני חושב. אני מסכים אתך, חבר הכנסת שריד, שזה לא ברור בהסכם, לכן תבענו ודרשנו אתמול, שבהחלטת הממשלה זה יופיע. תקרא את נוסח החלטת הממשלה ותראה שהממשלה הכניסה לשם דבר שלא מופיע בהסכם.

יוסי שריד (מרצ):

הממשלה יכולה להכניס מה שהיא רוצה, אבל זה לא ההסכם.

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת שריד, אני מבקש.

אריה דרעי (ש"ס):

אסביר לך את זה אחר כך.

זאב בונים (הליכוד-גשר-צומת):

הרב דרעי, איך אתה יכול ליטול את מונופול השלום מיוסי שריד.

אריה דרעי (ש"ס):

לא אתחרה בו.

חגי מירום (העבודה):

זאביק, אנחנו מוכנים להפריט את השלום.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אתם לא מוכנים, זאת הבעיה שלכם.

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת זאב בויס, סיימת. אתה יושב בין חברי הכנסת של ש"ס ומפריע לחבר כנסת מש"ס.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אני מחזק אותו.

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת זאב בויס, אני מבקש. חבר הכנסת רן כהן. תודה.

אריה דרעי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, את העיקר עוד לא אמרתי, ואומר זאת בקצרה. אני חושב שבהחלטת הממשלה אתמול נכנס עוד דבר חשוב, והוא לא כתוב בהסכם, חבר הכנסת שריד, אבל הוא כתוב בהחלטת הממשלה, וזכותה של הממשלה להחליט שלאחר הפעימה הראשונה הממשלה תקיים דיון על הסדר הקבע. גם את זה ביקשנו. אנחנו רוצים לקראת הפעימה השנייה או השלישית לדעת באופן ברור מה הם הגבולות והעקרונות של הסדר הקבע. ופה אני מגיע לנקודה החשובה שאני רוצה לציין.

אני חושב שבנושא המדיני לפחות אין היום ימין ואין שמאל. נכון, יש ימין ויש שמאל פוליטי. יש מפלגת העבודה ויש מפלגת הליכוד, שיש להם שיקולים פוליטיים לגיטימיים, וכל אחד רוצה לנהל את המדינה משיקולים פרסונליים יותר מאשר שיקולים אידיאולוגיים. אני גם לא חושב שיש הבדל גדול בין מפלגת העבודה לבין מפלגת הליכוד בנושא דת ומדינה, ואני בכוונה מדגיש – מפלגת העבודה ומפלגת הליכוד.

לאחר שראש הממשלה והממשלה הזאת אימצו באופן עקרוני את הסכמי אוסלו, עם הדגשים אלו או אחרים, זה לא משנה, והדרך פחות או יותר סלולה וידועה; אני חושב שהנכס האסטרטגי ביותר שחשוב לנו היום, יותר מכלי הנשק ויותר מהשטחים אפילו, הוא האחדות בתוכנו, כשאנחנו הולכים למשא-ומתן על הדבר החשוב ביותר לנו מול הפלשתינים, על הסדר הקבע – שם מדובר על ירושלים, על גבולות הביטחון שלנו ועל האופי של המדינה שתהיה; כשאנחנו הולכים למשא-ומתן עם סוריה, אני חושב שמול כל הדברים הללו חייבת להיות אחדות בעם הזה, ואני לא רואה שום סיבה, חוץ משיקולים פרסונליים, חוץ מחשבונות פוליטיים של מועמד זה או אחר, לא לנסח היום קווי יסוד מוסכמים וללכת לממשלת אחדות לאומית.

אני חושב, שקווי יסוד ברורים, שלא נחזור לגבולות 1967, שירושלים לא תחולק, ולגבי הפלשתינים – קו היסוד השלישי ללכת עם הפלשתינים בהסכם אוסלו, וכשנגיע להסדר קבע נלך למשאל עם, ולחדש מייד את המשא-ומתן עם סוריה וללכת למשאל עם לפתרון הקבע, וסטטוס-קוו בענייני דת ומדינה – אלה קווי יסוד שלגביהם אין היום חילוקי דעות בין שני צדי הבית.

חגי מירום (העבודה):

עם מה נבוא ביחד לסורים?

אריה דרעי (ש"ס):

חבר הכנסת חגי מירום, אני לא מנהל אתך משא-ומתן עכשיו. אני חושב שהזכות והסמכות בידי ראש הממשלה, והוא צריך לעשות את הדבר. אני חושב שהיום העם מצפה לכך מאתנו, מכל חברי הבית, ללא שיקולים פוליטיים, ללא שיקולים פרסונליים. אין שום סיבה שיהיה קרע בעם, והיום הקרע הולך ומצטמצם בגלל ההחלטה שנתקבלה היום. אין שום סיבה שמול היריבים והאויבים שלנו לא נעמוד באחדות מוחלטת וננהל אתם משא-ומתן ונשיג את התוצאות הטובות ביותר לעם ישראל.

לכן אני פונה אל ראש הממשלה ואל מנהיגי האופוזיציה: קצת אחריות והתעלות מעל שיקולים אישיים, פרסונליים. לנו, כמפלגה קטנה, אולי עדיפה ממשלה כזאת. אנחנו גם נוותר ואנחנו מוכנים לוותר על כיבודים. אנחנו חושבים שהמשימות העיקריות שעומדות על הפרק בנושא הסדר הקבע והמשא-ומתן עם סוריה הן כורח השעה והן הנכס האסטרטגי, ובזאת ייבחנו מנהיגי העם אם הם רציניים, או שכל הנאומים שהם נושאים כאן על חוזק השלום וחוזק הביטחון הם רק מן השפה ולחוץ, והשיקולים האישיים, השיקולים הפרסונליים גוברים על השיקולים של אחדות העם. תודה רבה.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה רבה. חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יוסי שריד.

קריאה:

דרעי, יישר כוח.

חגי מירום (העבודה):

אריה, אחר כך תספר לי עם מה נבוא עם ביבי לסורים.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ביום המר הזה של מסירת עיר האבות לידי זרים, אין את נפשי לא לפולמוס פוליטי, בוודאי לא לקנטור. אני מבקש לבטא את אשר עם לבי, ואני מקווה שדברים היוצאים מן הלב ייכנסו אל הלב – אם לא תמיד ללבם של חברי הכנסת, ללבם של אלה שצופים, מאזינים ושומעים.

במשך חודשים רבים נאבקנו לבל תימסר עיר האבות לידי נוכרים. נאבקנו מאבק פוליטי בדרכים שונות, גם בתחכום. במשך חודשים ארוכים התפללנו, התפללנו לריבון העולמים: אל תיתן נחלתך לחרפה למשול במ גויים.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

— — — כנראה

חנן פורת (מפד"ל):

והנה הגענו לשעה הכבדה הזאת, שבאה, כפי שאמר, בצדק, אהוד ברק – עמד מנהיג שמתיימר להיות מנהיג של המחנה הלאומי וחתם במו ידיו עם איש שקופה של שרצים ודמים מאחוריו ושרק לפני חודשים ספורים היתה לו אחריות לפגיעה בחיילינו שלנו; הוא חתם על הנסיגה הזאת והוא לא יוכל, עם כל ההסברים ועם כל ההבנות, לרחוץ עוד בניקיון כפיו.

אבל, דווקא ביום הזה אני רוצה לומר לכם, ובמיוחד לאהוד ברק כנציג מפלגת העבודה, גם למאיר שטרית ולאחרים ששמענו את דבריהם כאן מטעם הליכוד: חזון ארץ-ישראל לא נסתם עליו הגולל. אינני משתמש אפילו בביטוי חזון ארץ-ישראל השלמה. הבית הקטן הזה בין הים לירדן, בית אבא, שאליו שבנו במהלך אדיר של הדורות האלה, וב-30 השנה האחרונות זכיתי אני להיות יחד עם חברי מהראשונים מחדשי היישוב היהודי בגוש-עציון, בית אבות שחרב, ואנשי חברון, אחי גיבורי התהילה, ששבנו לעיר האבות – כל אלה, מורי ורבותי, אינם מקסם שווא ואינם חלום פורח.

יש לי מסר אליכם בסגנונו של השיר של נעמי שמר, שנאמר אומנם בסיטואציה אחרת אבל הוא יפה לעניין הזה.

חגי מירום (העבודה):

אל נא תעקור נטוע.

חנן פורת (מפד"ל):

לא תנצחו אותי כל כך מהר. לא תנצחו אותנו כל כך מהר, חגי מירום, שיהיה הדבר ברור, מפני שאנחנו הולכים בכוח מורשת שאינה מתחילה היום ונגמרת מחר, מפני שאנחנו באים מכוחם של אנשים שאומנם בשעה מסוימת היו מיעוט, כלב בן יפונה ויהושע בן נון, מול המרגלים שאמרו: לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו, היה בפיהם מסר אחר: עלה נעלה וירשנו אותה, כי יכול נוכל לה.

אני רוצה לומר לכם, אותם שני מרגלים שהיו מיעוט, באותה שעה גם לא הצליחו לכבוש את לב העם, וכתוצאה מכך נגזרה עלינו גזירה נוראה; ריבון העולמים בעניין זה הוא דמוקרטי לעתים. כן, אם העם לא רוצה, אי-אפשר לאנוס את העם. זה דבר שאצלנו הוא מופנם, אבל בסופו של דבר הצוחק האחרון הוא הצוחק, וכלב הוא זה שאומר אחרי 40 שנה: ככוחי אז ככוחי עתה. לא נשברתי, לא נשחקתי.

אני אומר את הדברים הללו, כי זה הפרק שאמרתי גם בתפילה אחרת על קברי אבות במערת-המכפלה תמול שלשום.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

על קבר גולדשטיין הוא היה אתמול.

חנן פורת (מפד"ל):

חס ושלום, אל תערב טמא וטהור.

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת דראושה, ההערה מיותרת.

חנו פורת (מפד"ל):

הוא לא ממשיך דרכם של אברהם, יצחק ויעקב. אמרנו: "כל זאת באתנו, ולא שכחנו ולא שקרנו בבריתך, לא נסוג אחור לבנו ותט אשרנו מני ארחך, כי דכיתנו במקום תנים ותכס עלינו בצלמות. אם שכחנו שם אלוהינו ונפרש כפינו לאל זר, הלא אלוהים יחקר זאת, כי הוא ידע תעלמות לב. כי עליך הורגנו כל היום, נחשבנו כצאן טבחה".

אני רוצה לומר, שאינני רואה את עצמי, חלילה, במציאות של שואה. ברוך השם, חזקים אנחנו וכוחנו עמנו בארץ הזאת, ודווקא מתוך עוז נגיע למציאות של שלום. דווקא מתוך עוז נגיע עוד למציאות שבה גם יעמדו ערבים אוהבי ישראל ויאמרו: "יעיש ישראל". אני רוצה לומר, ובזה לסיים, "לא נסוג אחור לבנו". במקום שאין נסיגה של לב, אין גם נסיגה במציאות, אפילו אם יודעים משברים, מעלות ומורדות במישור הפוליטי. אנחנו נקום ונבנה, נבנה את חברון, נבנה את מרחביה של ארץ-ישראל, נבנה את הבית הזה. לא תנצחו אותי כל כך מהר.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת יוסי שריד, בבקשה. אחריו – כבוד השר נתן שרנסקי.

יוסי שריד (מרצ):

תודה, אדוני היושב-ראש. קשה לדעת מה צריך לומר היום, כי יש יצר לפולמוס, ויש יצר לשער מה היה קורה לו אנחנו היינו מביאים את ההסכם הזה, ויש יצר להביא ציטטות כאלה ואחרות, כהנה וכהנה ציטטים מדברי ראש הממשלה דהיום וראש האופוזיציה דאתמול. אולי פטור בלא כלום אי-אפשר, אבל בכל זאת לא זה העיקר.

אפשר גם להעלות השערה מה היה קורה לו היתה בארץ ממשלת ליכוד לאומי. חגי מירום, זה לפי בקשתך, כי לו היתה ממשלת ליכוד לאומי, ספק אפילו אם המסמך הזה, ההסכם הזה היה בא לפנינו, על-פי הניסיון שצברנו במשך השנים של ממשלות כה נרפות של ליכוד לאומי.

שר הבריאות י' מצא:

סיבה טובה היתה, אם כך, להקים אותה.

יוסי שריד (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, סיעת מרצ, שעלתה הבוקר על קברו של ראש הממשלה הנרצח, מברכת על הסכם חברון ועל הסכם הפריסה הנוספת, ואנחנו נתמוך בשני ההסכמים ונצביע בעדם. אני מוכרח לומר, שהיינו שם הבוקר, על קברו של ראש הממשלה הנרצח, היינו שם לבדנו. רבים היו

צריכים להיות שם הבוקר, בראש ובראשונה ראש הממשלה היה צריך להיות שם ולא ראינו אותו שם, הרבה משרי הממשלה היו צריכים להיות שם הבוקר והם לא היו שם, רבים מחברי הכנסת, וכל אחד יודע בדיוק מי היה צריך להיות שם. היה גשם זלעפות ואיש לא היה שם, ויצחק איננו, והיתה רוח סערה ואיש לא היה שם, ויצחק איננו.

ולמרות הכול, סיעת מרצ מחזקת את ידיו של ראש הממשלה במהלכו האחרונים, כי אנחנו רואים במהלכים האחרונים של ראש הממשלה, מהלכים שיש בהם כדי לקדם את השלום בינינו לבין העם הערבי הפלשתיני.

כאשר הקשבתי לראש הממשלה הבוקר שאלתי את עצמי, בפעם המי-יודע-כמה, מה היא בעצם הבעיה העיקרית של הפוליטיקה הישראלית? אני חושב שאליבא דכל חברי הכנסת מכאן ומכאן, מימין ומשמאל, אליבא דכולם זה היה נאום מביך. אתה מצפה שביום כזה ראש ממשלה יישא נאום שיש בו יותר משמעות, יותר התעלות, יותר התרוממות, וזה היה נאום, נאום על גחון. אז הגעתי בפעם המי-יודע-כמה למסקנה, שהבעיה העיקרית של הפוליטיקה הישראלית היא, שאנשים אולי לא אומרים לעצמם את האמת, אבל זה אני לא יכול לדעת. אנשים לא אומרים את האמת.

אני משער שבמהלך הדברים אני אומר דברי שבח על ראש הממשלה, והוא ראוי היום לדברי שבח, אבל בכל זאת צריך לשוב ולומר ולהדגיש, שראש הממשלה מתקשה מאוד באמירת דברי אמת. יש לו איזה קושי מובנה. הוא לא אמר דברי אמת על ההסכם הזה, והוא גם לא אמר דברי אמת על מה שנכון לנו.

חברות וחברים, ההסכם הזה כבר נחתם, מה שחשוב זה מה עומד לפנינו, מה נכון לנו. אני שואל, האם עדיין יש כאן היום בכנסת ולו חבר כנסת אחד, מימין ומשמאל, מכאן ומכאן, מכל העברים, שמאמין וחושב ומנתח שאפשר להשיג שלום עם סוריה בלי לרדת מרמת הגולן? אפשר להתנגד לזה. יש חבר כנסת אחד כזה?

זאב בונים (הליכוד-גשר-צומת):

שמה? יש, יש.

יוסי שריד (מרצ):

הדברים צריכים להיאמר. האם יש חבר כנסת אחד בכל הבית, מכאן ומכאן, ולמה לא נאמר לציבור את האמת, שחושב שאפשר להגיע לפתרון קבע עם העם הערבי הפלשתיני בלי הקמת מדינה פלשתינית? יש אדם אחד כזה כאן בבית? אין.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

בוודאי. — — —

יוסי שריד (מרצ):

אפשר להתנגד לזה. אפשר לומר – זה נכון, אז אנחנו לא נגיע להסכם קבע עם הפלשתינים. האם יש אדם אחד כאן בבית, שוב מימין ומשמאל, מכאן ומכאן, מכל העברים, שיודע או חושב שאפשר להמשיך ולנהל את המשא-ומתן עם הפלשתינים בתום לב, בהדדיות, כאשר ממשיכים להקים התנחלויות חדשות? הרי כל אחד יודע שזה בלתי אפשרי. למה לא לומר את האמת?

בכל זאת, אתמול, 15 בינואר 1997, ז' בשבט התשנ"ז, היה באמת יום היסטורי. אני יודע שזו הגדרה מאוד שחוקה, אבל מאוד מאוד נכונה. משום שהיא שחוקה אני חושב שאני צריך לנמק אותה. אתמול, יום החתימה, היה יום היסטורי, כי השקפת עולם שלמה של תנועה גדולה התנפצה לרסיסים. בית"ר, חרות והליכוד שרו הרבה שנים את ההמנון שלהם, ואנחנו מכבדים המנונים, שרו והתלהבו, שרו והאמינו: "שתי גדות לירדן, זו שלנו, זו גם כן". ומה נשאר מכל זה? אני אומר לכם, רבותי, מה נשאר מכל זה? נשאר – שתי גדות לירדן, זו לא שלנו, וזו גם כן לא. גם את האמת הזו חייב ראש ממשלה לבוא ולומר.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

בראבו, שמחה לאיד.

יוסי שריד (מרצ):

אין שום שמחה לאיד. אין שום שמחה לאיד.

אברהם שוחט (העבודה):

אין שום שמחה לאיד.

יוסי שריד (מרצ):

אתמול, ז' בשבט התשנ"ז, היה יום היסטורי, כי כאשר השקפת עולם אחת ניגפת, השקפת עולם שנייה מנצחת. התפיסה של חלוקת הארץ, של פשרה, התפיסה הבן-גוריוניסטית במקורה, נחלה אתמול ונוחלת היום ניצחון מוחלט.

אתם יודעים שאין לב יותר שלם מלב שבור, ואני אומר היום: אין ארץ-ישראל שלמה יותר מארץ-ישראל מחולקת, כי אז, ורק אז, כאשר ארץ-ישראל מחולקת, ישראל שלמה עם עצמה וישראל שלמה עם הסובבים אותה.

אני חושב, שמי שהבין את מה שקרה אתמול, שלשום, היום, הוא באמת השר בני בגין. מצד אחד, אני מתחלחל למחשבה שעדיין מתהלכים בינינו אנשים כה קנאים וכה קיצוניים; וכאשר אני שומע את בני בגין, אני מצטמרר. מצד שני, אני חייב לומר שאני מעריץ אדם שקורא את מה שלפניו, שרואה את מה שלפניו, שמבין אל נכון מה שכולכם מבינים, ויודע להסיק את המסקנות, גם את המסקנות האישיות, לא רק את המסקנות הפוליטיות. ואין רבים כאלה בתוכנו.

אתמול, ז' בשבט, היה יום היסטורי, כי זה היה היום שבו ניצח יצחק רבין את הקמים עליו לרצוח אותו. לא את האיש יצחק רבין ביקשו לרצוח, כי אם את דרכו. והנה, הדרך נמשכת, ובנימין נתניהו בעצמו ממשיך אותה. ההיסטוריה באמת מתעתעת אם היא מטילה על נתניהו, דווקא עליו, לקיים את צוואתו של יצחק רבין. ההיסטוריה לא רק מתעתעת, ההיסטוריה גם נוקמת, ועכשיו היא נוקמת בבנימין נתניהו על כל מה שעולל ליצחק רבין. מאתמול הסכמי אוסלו הם ההסכמים גם של נתניהו. עד אתמול – וגם את זה הוא היה צריך לומר לנו הבוקר כאן – כפו עליו, על נתניהו, עד שאמר: רוצה אני. מאתמול כבר אין כופים. נתניהו התחייב ללכת בעקבותיו של יצחק רבין מחברון, דרך הפריסה הנוספת ועד הסכם הקבע, תוך ויתור על הרוב המכריע של שטח הגדה המערבית והקמת מדינה פלשתינית.

לו אני תחתיו, ראש הממשלה, בלכתך מחר לחתום על ההסכם, הייתי מבקש את העט של יצחק רבין, ובעטו של יצחק רבין הייתי חותם על ההסכם, כי בדמו השפוך של יצחק רבין אתה חותם על ההסכם. הדיו היא דמו של יצחק רבין.

אתמול, ז' בשבט, היה יום היסטורי, כי אתמול בפעם הראשונה אולי, ואני מדגיש אולי, נתעלה בנימין נתניהו למדרגה של מנהיגות לאומית. עד אתמול ומאז נבחר הוא שיחק את תפקיד ראש הממשלה. אבל הוא לא מילא את תפקיד ראש הממשלה. ויש הבדל גדול בין שני אלה. מאתמול הוא הפסיק לשחק את תפקיד ראש הממשלה ומהיום הוא מתחיל למלא, אולי, את תפקיד ראש הממשלה.

להיות מנהיג לאומי זה לא לתפוס פיקוד בליכוד, ולהיות מנהיג לאומי זה אפילו לא לנצח את שמעון פרס בבחירות. להיות מנהיג לאומי זה לא להתנצח עם האופוזיציה וזה לא להיאבק ביריבים פוליטיים מן המחנה השני. להיות מנהיג לאומי זה להוביל את המחנה שלך בדרך הנכונה, כאשר המחנה שלך מסרב ללכת בדרך הנכונה הזאת. להיות מנהיג לאומי זה להפנות עורף לאידיאולוגיה שהכזיבה ולאמץ גישה חדשה, שמתאימה גם לאילוצי המציאות וגם לצורכי הזמן. להיות מנהיג לאומי זה להעדיף שלום על שלום-בית מעושה, מעושה ומשתק.

בנימין נתניהו הוא אולי עכשיו בדרך להיות מנהיג לאומי, והוא יבצר את מנהיגותו אם הוא לא יכחד מעצמו ומאחרים לאן הוא הולך. מארץ-ישראל השלמה הוא בא ואל ארץ-ישראל השלמה הוא כבר לא ישוב.

אתמול, ז' בשבט, אם יורשה לי לומר – –

היו"ר ש' בן-צור:

אני מבקש לסיים.

יוסי שריד (מרצ):

— היה גם יום היסטורי למרצ. קודם, בקדנציה שעברה, נעשתה מלאכתנו על-ידי ראשי מפלגת העבודה. עכשיו, בקדנציה הנוכחית, נעשית מלאכתנו, מי היה מאמין, על-ידי ראש הליכוד. זה יום היסטורי, כי אמונות ודעות שלפני 25 שנים היו אמונות ודעות של קומץ אנשים בלבד, הפכו לפני ארבע שנים לאמונות ודעות של חצי העם. אתמול והיום אותן אמונות ודעות הופכות להיות נחלת הכלל, כאשר היוצאים מן הכלל הם עכשיו הקומץ, כי נתהפכו היוצרות.

מכיוון שהיושב-ראש מאיץ בי — —

היו"ר ש' בן-צור:

אני לא מאיץ, אני מבקש.

יוסי שריד (מרצ):

מבקש ומאיץ בי. אני רוצה לבוא ולומר עוד משפט אחד אחרון: כדי להיות באמת מנהיג לאומי, ראש הממשלה מוכרח להתחיל ולדבר אמת עם עצמו ואמת עם זולתו. אם הוא לא מגלה את האמת, האי-אמת מגלה אותו. לכן, בכל פעם שהוא יעשה את הדברים הנכונים, כאשר הוא יקדם את המהלכים הנכונים, כאשר הוא ילך בדרך הנכונה, בכיוון הנכון, אל עבר הנסיגה הישראלית מרוב שטחי הגדה המערבית אל עבר המדינה הפלשתינית, אל עבר השלום עם סוריה, שכרוך בסידורי ביטחון, אבל גם בנסיגה ישראלית מרמת-הגולן — בכל פעם שהוא יעשה זאת אנחנו נברך אותו בברכה המסורתית והעממית: היידה ביבי.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. כבוד השר, נתן שרנסקי, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת סאלח סלים.

שר התעשייה והמסחר נ' שרנסקי:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אתמול סיימתי את היום אחרי 12 שעות דיונים בממשלה. אבל התחלתי אותו בחברון. נסעתי אתמול בבוקר לחברון, כי הרגשתי שדווקא ביום כזה אסור להקל על עצמך. חייבים להקשות, חייבים להרגיש את כובד האחריות, את מלוא האחריות שאנחנו לוקחים על עצמנו.

אמרתי אתמול בממשלה: אין מנצחים, אין מפסידים. זה לא יום של ניצחונות. זה יום של כובד ראש, יום של אחריות לאומית, יום של חשבון נפש.

בישיבת ישראל בעלייה החלטנו שבהחלטה גורלית זו כל אחד צריך להיות שלם עם עצמו ועם מצפונו, ולכן נתנו חופש הצבעה לחברי הכנסת מסיעת ישראל בעלייה.

עמיר פרץ (העבודה):

איך זה אפשר להיות בממשלה עם חופש הצבעה?

היו"ר ש' בן-צור:

הוא עומד להסביר.

שר התעשייה והמסחר נ' שרנסקי:

בישיבת הממשלה אתמול התעקשתי והצעתי להבהיר ולחדד את הכוונות של הממשלה, וכך נעשה. היו סעיפים נוספים שאושרו אתמול בממשלה, ובהם הודגשו ההתחייבויות שלנו כלפי היישוב היהודי בחברון. שם הודגש שאנחנו, רק ישראל, נגדיר את העומק והרוחב של הנסיגות, או כמו שקוראים להן, פעימות. והדבר הכי חשוב מבחינתי הוא שהדגשנו את עקרון ההדדיות. אפשר להגיד – ואמרו זאת כמה מהאנשים אתמול – למה להתעקש? בסך הכול יש אזכור לכל הדברים האלה בפרוטוקולים, בהסכמים שאנחנו מאשרים ובמכתבים של הנציגים האמריקנים.

למה להדגיש ולהבליט? אני אגיד למה. כי יש לנו דוגמה היסטורית. לפני 20 שנה נחתם הסכם בין 35 מדינות באירופה ואמריקה – הסכם הלסינקי. פעילי זכויות האדם אז ברוסיה, אוקראינה, ליטא, פולין וצ'כיה הרגישו שזו ממש בגידה – בגידה בזכויות שלהם ובגידה בזכויות שלנו. כי לפי ההסכם, כל העולם התחייב שברית-המועצות יכולה לשלוט במדינות שהיא כבשה במלחמת העולם השנייה, ותמורת זה יש רק הצהרות על עקרונות של זכויות אדם, רק מלים. ואז קמה קבוצת דיסידנטים, פעילי זכויות אדם, והתעקשה על העיקרון של ההדדיות. הם אמרו: אין סעיף ראשון בלי סעיף שני. הקבוצה לא רק התעקשה על העיקרון של ההדדיות, היא גייסה תמיכה של כל העולם, של כל מנהיגי העולם. לעול על כתפיה של המעצמה, ואנחנו FINAL ACT OF HELSINKI הפכה מלים שהיו בהצהרה יודעים מה עשה עול זה למעצמה.

אם יש לי טענה כלפי הממשלה הקודמת, זו הטענה שהיא לא שמרה על ההיגיון הזה, על התנאי של ההדדיות. דווקא הסכם אוסלו התחיל עם הדדיות, התחיל עם מכתב התחייבות מצד אחד ומכתב התחייבות של הצד השני. אני הייתי אז חבר בקבוצה "מבט לשלום", קבוצה שייסדו אנשים מהשמאל הקיצוני עד הימין הקיצוני בכוונה יחידה – לשמור על הדדיות. ומה שמענו מנציגי הממשלה, ממנהיגי הממשלה? שזה לא עניין שלהם, לא חשוב אם ערפאת מבצע עכשיו את ההתחייבות שלו או לא – הכי חשוב להתקדם ולחזק אותו. אתמול התעקשנו והחזרנו את העיקרון של ההדדיות למרכז

התהליך. עכשיו כתוב ברור בהחלטה של אתמול, שזה הבסיס של כל צעד נוסף בהמשך של תהליך השלום. בגלל זה היום אני יותר בטוח. תודה רבה.

הי"ר ש' בן-צור:

תודה רבה. חבר הכנסת סאלח סלים. אחריו – חבר הכנסת שמואל הלפרט. אחריו – חבר הכנסת יהודה הראל.

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שהיום הוא יום חשוב לעם בישראל, לעם הפלשתיני. זה יום שיצוין כשלב התקדמות בתהליך השלום, יום שיצוין בדרך לנסיגה, לצמצום הכיבוש הישראלי על עם אחר. יום שבא היום, וחבל שבא רק היום, כי אני חושב שהיה כדאי שהיום הזה יבוא עוד לפני 30 שנה, כי הכיבוש נמשך מאז 1967 ועד היום, ולא הביא שום דבר אלא דבר אחד – הרג, שכול, יתמות, שנאה, השפלה לשני הצדדים. הכיבוש הביא להשפלה לצד הפלשתיני.

אחרי 30 שנה שבהן אנחנו, נציגי חד"ש, עמדנו פה ואמרנו, שאין מנוס מלהכיר בעם הפלשתיני ובזכויות שלו, כעם כמו כל העמים, ושתהיה לו מדינה משלו – השלב שנעשה היום הוא בדרך הנכונה, אף-על-פי שיש לנו הסתייגויות פה ושם; אבל הוא בדרך הנכונה להקמת המדינה הפלשתינית. אני חושב שהקמת מדינה פלשתינית היא לטובת עם ישראל וגם לטובת העם הפלשתיני, כי שלילת חירות ועצמאות של עם אחר לא תביא לשקט, לא תביא לשלום. כיבוש עם אחר לא יביא לשקט ולא יביא לשלום. רק זכויות של כל האנשים, של שני הצדדים, רק כיבוד של שני הצדדים יביא לשקט.

היה אפשר להגיע ליום הזה גם לפני שישה חודשים, אבל אני חושב שראש הממשלה סחב ועיכב את הפריסה בחברון כדי להוכיח לבוחריו שהוא מביא שלום אחר, שלום בטוח יותר, או הסכם בטוח יותר מההסכם שהביאה הממשלה הקודמת. כל אלה שמבינים בדבר אומרים ויודעים, שבהסכם הזה אין דברים משמעותיים השונים מההסכם שהיה לפני שישה חודשים. לכן, כל העיכוב של ששת החודשים רק הוסיף עוד טבח, הוסיף עוד בחורים שנפלו מפני שרוצים להוכיח שזו ממשלה אחרת, מדיניות אחרת וראש ממשלה חדש עם תוכניות חדשות.

ישראל עוזבת את חברון, ולצערי הרב משאירה בחברון מזכרת מכוערת, מזכרת שנקראת: ההתנחלות בתוך העיר חברון. כולנו יודעים שהמתנחלים שיושבים בתוך חברון הם לא אנשי שלום, הם לא מעוניינים ביחסים עם הערבים בחברון. הם מעוניינים – ואני ביקרתי שם כמה פעמים וראיתי אותם במו עיני – כל הזמן בחיסול ההסכם הזה; הם מעוניינים בהשפלת הערבים שם.

לכן אני מתריע פה – סבלנו לפני שנה מפיגועים של ה"חמאס" וגיינו אותם. אני מתריע היום, שעלינו להיות זהירים מפני פיגועים כאלה מצד הימין הקיצוני הישראלי, שעלול להרוג יהודים כדי להגיד שה"חמאס" הרג יהודים על מנת לסכל את כל ההסכם הזה. אף אחד לא יכול להגיד לי שזה לא ייתכן, כי הרגו ראש ממשלה. הם כן יהרגו יהודים כדי לסכל את ההסכם הזה. לכן חשוב מאוד לשים לב לימין הקיצוני, שעד היום חלקו הגדול מטייל ומסתובב ועושה כל מה שעולה על רוחו. זו הסכנה

האמיתית, ועובדה ששמענו שכל שר שהצביע בעד ההסכם, שמו לו שמירה. מה זאת אומרת? אם יש לך דעה אחרת, אתה מאוים ברצח. לאן הגענו? ומצד מי? מהימין הקיצוני.

לכן אני חושב שכנסת ישראל היתה עושה טוב לעם ישראל אם היא היתה יוזמת היום הכרה במדינה פלשתינית לעם הפלשתיני. תודה רבה.

היו"ר ש' בן-צור:

תודה. חבר הכנסת שמואל הלפרט, נמצא? לא. חבר הכנסת יהודה הראל, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

נמצא.

משה שחל (העבודה):

ומי אחרי אחריו?

היו"ר ש' בן-צור:

אחרי אחריו – חבר הכנסת רחבעם זאבי. אחרי אחריו – חבר הכנסת משה שחל.

יהודה הראל (הדרך השלישית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת יוסי שריד, אתה שומע אותי?

היו"ר ש' בן-צור:

חבר הכנסת הראל, אתה מדבר לכולם.

יהודה הראל (הדרך השלישית):

פניתי לכולם. אמרת שאתם אלה ההולכים במורשתו של יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, שזכרו מלווה אותנו כל כך חזק ביום הזה. אני רוצה להזכיר, שבנאומי האחרון של יצחק רבין מעל הדוכן הזה, לאישור הסכם אוסלו ב', ב-5 באוקטובר 1995, הוא קבע, מצד אחד, שאנו חותרים לפתרון קבע בסכסוך הדמים הבלתי-פוסק בינינו לבין הפלשתינים, ושבחרנו מרצוננו להיות במדינה יהודית אף שיש לנו זכות על כל ארץ-ישראל. עם זה, הוא קבע, שגבולות מדינת ישראל – וזהו הסכם אוסלו כפי שהוא הבין אותו – "גבולות מדינת ישראל לעת פתרון הקבע יהיו מעבר לקווים שהיו קיימים לפני מלחמת ששת הימים. לא נחזור לקווי 4 ביוני".

אלה הם עיקרי השינויים, שמי שחפץ ללכת בדרכו של יצחק רבין חייב ללכת בהם, ואלה הם עיקרי השינויים שהוא אמר, לא כולם, כפי שאנו רואים אותם ורוצים אותם בפתרון הקבע. בראש ובראשונה ירושלים המאוחדת, שתכלול גם את מעלה-אדומים, גבעת-זאב, כבירת ישראל בריבונות ישראל; שינויים שיכללו את צירוף גוש-עציון, אפרת, ביתר ויישובים אחרים, שברובם נמצאים ממזרח למה שהיה "הקו הירוק"; הקמת גושי יישובים, והלוואי שיהיו כמותם, כמו גוש-קטיף, גם ביהודה ובשומרון. גבולות הביטחון, אמר יצחק רבין, להגנת מדינת ישראל יוצבו בבקעת-הירדן, בפירוש הנרחב ביותר של המושג הזה.

זה לא הביטוי ששמעתי היום מחבר הכנסת ברק: צבא זר לא יעבור את הירדן, אלא, אני חוזר: גבולות הביטחון להגנת מדינת ישראל יוצבו בבקעת-הירדן, בפירוש הנרחב ביותר של המושג הזה. מי שרוצה להתיימר ללכת בדרכו של יצחק רבין ולא לזייף – זוהי דרכו של יצחק רבין בנושא הסדר הקבע.

יוסי שריד (מרצ):

סלח לי שאני אומר לך – – – של יצחק רבין בעניין רמת-הגולן הכרתי יותר טוב מכם.

יהודה הראל (הדרך השלישית):

יצא לנו עוד לדבר גם על רמת-הגולן, אבל לא השבת לי על הבקשה, שמי שרוצה, בלי זיוף ובלי גנבת דעת, ללכת בדרכו של יצחק רבין, יזכור שאלה הם דבריו האחרונים בנושא אוסלו ב' מעל הדוכן הזה.

הסכם אוסלו ב' הוא, לדעתנו, הסכם שמנוסח לא טוב, לא מבהיר את הנקודות שממשלת ישראל מנסה להבהיר היום. ראש הממשלה הבטיח לנו, שבשלוש הפעילות לא ייגעו בבקעת-הירדן ובגושי ההתיישבות ביהודה ובשומרון. אנחנו יודעים שהוא יצטרך לעמוד במאבק קשה מאוד, שאין קשה ממנו, על גבולות הביטחון, ואנחנו לא בטוחים ביכולת העמידה במאבק הזה. אנחנו נסייע למאבק, אבל כל ממשלה שתפגע בבקעת-הירדן, באזורי הביטחון וההתיישבות, בגושי היישובים; כמו כל ממשלה שלא תצא מריכוזי הפלשתינים, בכלל זה מחברון, שאנחנו, מאז ומעולם, היינו בעד פינויה – לא נוכל להיות בה.

תנועת הדרך השלישית כבר הוכיחה שאין לה קושי, כאשר נפגעים העקרונות שלה, לפרוש מקואליציה, מממשלה, ממפלגה, ולשמור על העקרונות. אנחנו מתחייבים בפני מתיישבי בקעת-הירדן

וגושי היישובים ביהודה ובשומרון, שלא נשנה את עמדתנו, לא נזייף, ונישאר נאמנים לדברים האלה. תודה.

הי"ר ש' בן-צור:

תודה רבה. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, בבקשה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זה הנאום הראשון שלי לאחר שחליתי, לפני כחודשיים, ואני רוצה להודות קודם כולל לאל שנתן לי את הכוח לחזור לעבודה שלי, וגם לכל הידידים, ערבים ויהודים, שהתעניינו בשלומי, ביקרו אצלי בבית-החולים, בבית, או התקשרו אלי או שלחו זרי פרחים. אני מודה לכולם, וקודם כולל, שוב, אני מודה לאל שנתן לי את הכוח לחזור לעבודה שלי.

אני גם שמח שהנאום הראשון שלי בא כדי להביע תמיכה בתהליך השלום, בהסכם חברון, שחתמו עליו ושיוצא לדרך. אנחנו, הרשימה הערבית המאוחדת, המיוצגת בארבעה מנדטים בכנסת, נתעלה על כל החישובים של קואליציה-אופוזיציה, על כל הדברים הקטנוניים של חישובים מפלגתיים כאלה ואחרים, נתמוך בשלום ככוח של שלום. הציבור הערבי במדינת ישראל כולו רוצה בתהליך השלום, ואנחנו, כמייצגים אמיתיים של הציבור הזה, תומכים בהסכם הזה, תומכים בתהליך השלום. לכן, אני מביע את העמדה של הרשימה שלנו, היום נתמוך בהסכם השלום, נצביע בעדו וגם נתנגד להצעות האי-אמון שיגישו חברי כנסת פנאטים, קיצונים, שהם נגד השלום ורוצים לפגוע בהסכם, רוצים לפגוע בסיכויים של שני העמים להגיע להסכם של שלום.

ההסכם הזה, אני לא רוצה להיכנס לפרטיו אבל יש בו שלושה דברים חשובים. הדבר הראשון – שהוא מבוסס על המשך תהליך אוסלו ומאפשר את המשך תהליך השלום באזור כולו. ללא ההסכם הזה לא היה אפשר להתקדם עם שום מדינה ערבית ועם העם הפלשתיני בתהליך השלום. לכן, ההסכם הזה חיוני מאוד להמשך תהליך השלום.

נקודה שנייה, מאוד משמעותית – ההסכם הזה בא לומר, שהאידיאולוגיה של ארץ-ישראל השלמה קורסת, שהימין הישראלי הוא אשר חותם היום על ההסכם עם אש"ף, עם ארגון שחרור פלשתינ. זאת אומרת, גם הימין הישראלי מכיר באש"ף, מכיר בעם הפלשתיני וחותם אתו על הסכם שמכיר בזכות הפלשתינים על כבדת ארץ, על חלק מהארץ הזאת בין נהר הירדן והים התיכון. זה דבר חשוב מאוד, ואת הדבר הזה צריכים לדעת כל האנשים, שהימין הישראלי מודה ומתוודה ששמו קץ לרעיון האידיאלי, המטופש, של ארץ-ישראל השלמה. אין יותר ארץ-ישראל השלמה. בהסכם עם ירדן אמרנו, ששמו קץ לרעיון המטופש של שתי גדות לירדן. היום, בעצם ההסכם על הסכם חברון, בחתימת הממשלה והכנסת ובאישורן, זאת אומרת אין יותר אפשרות לאידיאולוגיה המטופשת של ארץ-ישראל השלמה. יש עם אחר, שהוא העם הפלשתיני, שיש לו זכות כאן, במולדת הזאת.

הנקודה השלישית היא, שההסכם הזה מקבל תמיכה מסיבית משני העמים – העם היהודי והעם הערבי. אני לא מתכוון רק ליהודים הישראלים או לערבים הפלשתינים, אני מתכוון לכל העולם הערבי ולכל היהודים בעולם. אני מאמין שהרוב המסיבי בשני העמים תומך בהסכם הזה ורוצה במימוש,

להוציא חופן של פנאטים קיצוניים שיושבים גם בממשלה, גם בבית הזה, בין המתנחלים ואנשי חב"ד – כל מיני אנשים פנאטים שלא רוצים בשלום. אבל הרוב המסיבי של שני העמים רוצה בשלום. לכן אני מאמין שעם כל הקשיים ההסכם הזה יתבצע.

בהערה אחרונה אני רוצה לומר, שצריך לפעול כדי לבנות אמון הדדי בין הרשות הפלשתינית לבין ממשלת ישראל, בין העם הפלשתיני לבין העם במדינת ישראל. צריך לשאוף לפתרון קבע שיבטיח קץ לכיבושים, קץ להתנחלויות ואת הקמת המדינה הפלשתינית העצמאית בגדה המערבית וברצועת-עזה ובירתה ירושלים המזרחית, שתחיה בשלום ובשיתוף פעולה עם מדינת ישראל. זה הפתרון היחיד שיש לו סיכוי לשגשג. כל מי שחושב שהוא יכול להגיע לפתרון קבע, כמו הרעיונות שדיבר עליהם היום חבר הכנסת אהוד ברק, שאמר: לא לגבולות 1967, לא לפתרון בנושא ירושלים, וכל ה"לאווים" המטופשים הללו – אלה רעיונות שאין להם סיכוי להתקבל. רק עם פתרון שיבטיח הקמת מדינה פלשתינית עצמאית בגדה המערבית וברצועת-עזה וירושלים המזרחית תהיה בירתה יש סיכוי למימוש הסכם של שלום שיבטיח את הזכויות של יהודים ושל ערבים, של ישראל ושל הפלשתינים במדינה הזאת ובאזור הזה.

אני מאמין, כמו שהאמנתי תמיד, שנשיג כאן שלום, שאכן יהיה הסכם של שלום בין יהודים לערבים, ואנחנו נוכל לחיות יחד. יהודים וערבים יוכלו לחיות יחד, רק שכל צד צריך לכבד את הזכויות של הצד האחר. ההסכם הזה הוא הסכם מכובד, הסכם של פשרה. לא משנה הוויכוח בין העבודה לבין הליכוד; צריך לנהוג היום ברוחב לב, עם אופקים רחבים, ולראות שאנחנו ממשיכים בתהליך השלום לטובת שני העמים.

לכן, הרשו לי לברך את ראש הממשלה מר בנימין נתניהו ואת ראש הרשות הפלשתינית, נשיא מדינת פלשתינ מר יאסר ערפאת, שהשכילו להבין שצריך להמשיך בתהליך השלום. חבל שאיבדנו שישה-עדיף מאוחר מאשר בלי הסכם, ואני THAN NEVER שבועה חודשים, אבל כמו שאומרים באנגלית: שמח שמגיעים להסכם.

לכן, ברשימה הערבית המאוחדת, בכוח של שלום נתמוך בשלום, נתמוך בהסכם ונתנגד להצעות אי-אמון בממשלה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, על דבריך. אנחנו גם שמחים שחזרת לאיתנך.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

אנחנו גם מאושרים שחזרת לפעילות בכנסת ומאחלים לך רפואה שלמה ואריכות ימים.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

תודה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ר' אדרי:

אני מזמין את חבר הכנסת רחבעם זאבי. אחריו – חבר הכנסת שמואל הלפרט. כאמור, אנחנו דנים בהודעה מדינית של ראש הממשלה על ההסכמים עם הפלשתינים. בבקשה, אדוני, עשר דקות לרשותך.

רחבעם זאבי (מולדת):

לא, היושב-ראש הבטיח לי בפני כל הכנסת 12 דקות.

היו"ר ר' אדרי:

הייתי מאפשר לך זאת גם בלי הבטחה.

רחבעם זאבי (מולדת):

לא, אתה תיתן לי עוד שתיים משלך.

היו"ר ר' אדרי:

בבקשה, אדוני.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב בראש, חברי הכנסת הנוכחים, אני לא נמנה עם העצלים ואני אוהב לכתוב את נאומי בעצמי ולתת ביטוי למחשבותי, אבל בזו הפעם מצאתי איש מוכשר ממני שמבטא אותי בכל מלה ובכל תג מהדברים שאמר. בלי רשותו אקרא מקצת מדבריו ואגלה את שמו בסוף דברי. הוא אמר:

ראש הממשלה נקרע בין הבטחת הביטחון לישראלים לבין רצונו לעזור לפלשתינים, ובהחלטתו העדיף לקחת סיכון ולעזור לפלשתינים. את מי אתה מייצג – אתה מייצג את מדינת ישראל או את אש"ף? ראש הממשלה נקרע בין התחייבותו לעם ובין הבטחותיו לערבים, ובסופו של דבר הוא מחליט לטובת הערבים.

אדוני ראש הממשלה, אתה נאבק עם מצפונך ובסוף אתה גם מנצח אותו. גם במקרה הזה – כמו במקרה עם אש"ף – החלטת שכשיש ברירה בין ביטחון המדינה והאינטרס שלה לבין הדרישות של הצד הערבי, אתה מתקפל בפני הצד הערבי.

בזמן הרומאים הבינו שכדי לשרוד, כדי לעמוד מול האוימים, הם לא יכולים להרשות לעצמם ראש ממשלה, או אם תרצה מצביא מהסס, מתלבט ונקרע והם החליפו אותו. אדוני ראש הממשלה, אם תמשיך כך גם אותך יחליפו.

לצערי, יש רק דבר אחד שאתה לא נקרע בו ולא מתלבט בו: אתה מוכן בקלות בלתי נסבלת למסור את חברון עיר האבות, למסור את בית-לחם עם קבר רחל, למסור את בית-אל, למסור את כל הדברים המקודשים לעם הזה, שעליהם חלמנו, את דמנו שפכנו עבורם, חזרנו עבורם; אתה פשוט מוכן למסור את זה, אתה לא מתלבט כלל. במדיניות שלך אתה מכין לנו מצדה שנייה בצפון תל-אביב, בין "כסית" ל"צוותא". אתה מוסר הכול, מוותר על הכול, ובאותה התלבטות שלך אתה בסוף מגיע ללא כלום. לא מתאים למנהיג לוותר על קדושות ישראל, לא מתאים למנהיג לוותר על מדינת ישראל, לא מתאים למנהיג לוותר על ביטחון ישראל. אני וחברי לא מתלבטים, אנחנו לא מתלבטים כשאנחנו צריכים לבחור בין האינטרס של מדינת היהודים ובין תביעות הערבים, אין לנו שום התלבטות.

אני ממשיך מדברי אותו כותב אלמוני, לא כל כך אלמוני, מה הוא כתב עבורנו.

אדוני ראש הממשלה, מי שמפקיר את הערכים המקודשים של עם ישראל, מי שמתלבט בין המחויבות הטבעית וההכרחית לביטחון המדינה לבין איזו מחויבות להסכם נפל שכולם יודעים שכבר לא נשאר ממנו שום דבר, מי שמעדיף את רווחת אויביו על ביטחון אזרחיו, משהו כזה אינו יכול להנהיג את העם הזה.

באתי לידי מסקנה, שרק חלמאים הם האנשים שהאמינו, ועדיין מאמינים, שהאויבים הקיצוניים ביותר של העם היהודי, הרוצחים השפלים ביותר של בנינו ישנו בן-לילה את ייעודם ויהפכו לרודפי שלום. באתי למסקנה, שרק חלמאים מזלזלים באזהרותינו ועושים זאת בהתנשאות יהירה מתוך, כביכול, מדיניות נשגבת. בכל האזהרות שלנו מזלזלים וזלזלו – שעזה תהפוך למבצר של טרור; שרק חלמאים ירוצו קדימה להקים מבצרי טרור נוספים לעשרות ביהודה ושומרון.

ראיתי גם שאותם חלמאים ממשיכים קדימה בדרך הכסל שלהם. היום הם מטיפים בגלוי להקמת מדינה ערבית בלי שיראו מה שכל ילד רואה, שאותה מדינה ערבית תהפוך לבסיס להתקפות בלתי פוסקות עלינו, התקפות של טרור ואש, של רצח על כל ערינו ועל כל יישובינו.

באתי למסקנה, שרק חלמאים, חלמאים גמורים, יסכימו למסור את ביטחוננו לידי אותם אויבים
אכזריים שקמו עלינו לכלותנו. ואומנם, רק חלמאים ישימו כבלים על חיילינו ויאסרו עליהם לפעול כל
פעולה בשטח שנמסר לאש"ף ול"חמאס".

באותה חלמאות אתם ממשיכים להאמין שערפאת הוא שיילחם עבורכם ועבורנו נגד ה"חמאס"? אתם
מאמינים למעצרים שלו, למשפטים שלו, לפסקי-הדין שלו, לצעדים שהוא כביכול נוקט? אני יכול
לבשר לך, אדוני ראש הממשלה, יש לו קאדר קבוע של עצורים, יש לו כמה מאות, הוא כולא אותם,
מחזיק אותם יום-יומיים ואחר כך משחרר אותם.

דבר אחד ברור: הם לא יפרקו את ה"חמאס", הם לא ימנעו מה"חמאס" לפגוע ולרצוח יהודים.
ה"חמאס" וה"פתח" הן תנועות המשלימות זו את זו; זו האמירה האמיתית – משלימות זו את זו
במטרה המשותפת להביא לחיסול ההדרגתי של המדינה היהודית.

שמעתי חלמאות חדשה ראשונה: קודם כול יקימו גדרות, נתבצר ונתגודד מאחורי הגדרות והטרור
ייפסק. אדוני ראש הממשלה, לא הגדר קובעת, אלא מי ישלוט מעבר לגדר. מי יילחם בטרור מעבר
לגדר, זאת השאלה. הרי כל הכוונה בתפיסה שלכם היא לפנות, לצאת, לתת. בזה לא תעצרו את
הטרור.

מול הכישלון, מול החידלון, מול החלמאות, נשארה לה לממשלה הזאת רק טענה אחת שהם טוענים
כלפינו. הם אומרים: מה היא החלופה שלכם, מה היא התוכנית שלכם, הרי אין לכם תוכנית. כלומר,
עומדת לה קבוצת חלמאים על הגג, רוצה לקפוץ ולמשוך אחריה עם שלם לריסוק עצמות, והם
שואלים אותנו: מה היא החלופה שלכם? ובכן, החלופה שלנו היא לא לקפוץ, לא להתאבד, לחיות ולא
למות. החלופה שלנו, אדוני ראש הממשלה, היא לעשות את ההיפך הגמור ממה שאתם עושים.

גם אם יש כאן היום, בבית הזה, אנשים שמוכנים להסתלק מן הציונות, שמוכנים להקריב את כל ערכי
הנצח של העם היהודי על מזבח של שלום מזויף, הם ייווכחו במהרה לדעת, שהעם הזה לא יפקיר
את עתידו בידי עדת חלמאים שאינם רואים דבר ואינם לומדים דבר, כי העם הזה לא חזר לארצו כדי
להיות בה קיבוץ קטן ומבוהל המתגודד באיזה גטו צר מוקף גדרות שממנו יפחד לצאת ובתוכו יפחד
להתהלך. חזרנו הנה כדי להיות עם חופשי בארצנו בכל גבולותיה ומחוזותיה, וכך נהיה.

אינני יודע מה גדול ממה – החרפה או הטיפשות; חרפת הכניעה או טיפשות האמונה, האמונה
העיוורת שלכם בהסכם עם אש"ף ששינה, כביכול, את כוונותיו להשמיד את ישראל. העם יפרע מכם
את החשבון גם בבחירות הבאות, כשישליכו אתכם מכיסאות השלטון שהשגתם בעורמה ובהבטחות
שקר.

מה שאתם צריכים ללמוד, מה שחייב להיות נר לרגלי כולנו הוא, שהביטחון צריך להישאר בידינו. זו
הדרך היחידה להדוף טרור היום ולעשות שלום אמת בעתיד. הארץ הזאת צריכה להישאר בידינו. זו
איננה ארץ ערבית, זו ארץ היהודים, ארצו של עם ישראל, עליה חלמנו דורות כה רבים – על הכותל
המערבי, על מערת-המכפלה, על קברי אבותינו וגם על קברי אמותינו, על קבר רחל.

מה הוא ההסדר ביחס לשטחי יהודה ושומרון שרבים מאזרחי המדינה היו מצפים מראש ממשלתם להביא בפניהם? הם היו רוצים הסדר שיחזק את הביטחון ולא יחליש אותו; שישאיר חופש פעולה מלא לצה"ל להילחם בטרור בכל מקום ולא יכבול את ידיו; הם היו רוצים הסדר שישאיר את אדמות המדינה, אותן אדמות שהובטחו עוד בתקופת המנדט להתיישבות יהודית צפופה, הסדר שישאיר את אדמות המדינה הללו, שהובטחו לעם היהודי בידיים יהודיות; והסדר שישאיר את השליטה במים, שאין חיים בלעדיהם, בידינו.

ראש הממשלה הבטיח שהוא לא ידבר עם אש"ף. הוא הבטיח זאת לא רק ערב הבחירות ובמהלך הבחירות, הוא הבטיח זאת גם לאחר הבחירות.

היכן מקופל העבר, איפה טמונים שורשי הסיפור ההיסטורי של עמנו, איפה אם לא בהרי יהודה וירושלים, בחברון בקברי האבות ובבית-לחם בקבר רחל, בתקוע עירו של עמוס ובענתות עירו של ירמיהו, בשילה ובבית-אל שם ניבאו הנביאים, בבית-חורון ובמעלה-לבונה שם נלחמו המכבים – אלה הם נכסי דלא נידי של העם היהודי. אלה הם הנכסים שעליהם לחמנו ועליהם חלמנו במשך אלפי שנות קיומנו כעם. אני רוצה להגיד לך – אלה אינם סתם נכסי דלא נידי, אלה הם נכסי צאן ברזל של עם ישראל, והשאפה לשוב אליהם והסירוב לוותר על השאיפה הזו הם שהשיבו אותנו לכאן. אני אומר: זה לא רק 400 יהודים בחברון, זה 4,000 שנות היסטוריה יהודית שקושרות אותנו לארץ הזאת והחזירו אותנו לארץ הזאת. התנ"ך הוא הטאבו שלנו, הוא המנדט שלנו, הוא שטר הבעלות שלנו.

נכון, קרה בתולדות עמנו שהובסנו ושגורשנו ושכפו עלינו קריעת חבלי מולדת. לפעמים נאלצנו – גם בדור הזה – להשלים בלית ברירה עם עובדות מסוימות שקבעו לנו בזמן נתון. אבל עוד לא קרה שיהודים ויתרו ברצון, בשמחה ובעליצות על חלקי מולדתם, על הכרה בזכות שלנו על הארץ הזאת.

הניתוק הזה, הניכור הזה ממורשת ישראל הוא הרקע האמיתי למהלכים שלכם ולהתנהגות שלכם. עבורכם חברון היא עיר ערבית. יהודה ושומרון הם הגדה המערבית. אין פלא שוויתרתם בקלות כל כך מדהימה על לב המולדת. אדם אינו מוותר בקלות כזאת ובשמחה כזאת על ארצו ועל ביתו. רק מי שמרגיש כפולש זר, גזלן, מתנהג בצורה כזאת. רק מי שחש כך מתייחס לארץ אבותיו כאל נכסי דלא נידי גרידא, כאל נטל שששים להיפטר ממנו.

וממשיך אותו כותב שכתב את הנאום הגדול הזה:

וזאת הסכנה הגדולה ביותר שאני רואה בהסכם הזה. אני רוצה להבטיח לכם, אני רואה גם סכנות אחרות, ביטחוניות, אסטרטגיות, מדיניות, הן חמורות מאוד, אבל הסכנה היסודית ביותר שבהסכם הזה היא הפגיעה שפגעתם בחזון, באמונה, בהכרת הזכות. עם שאיננו מכיר בזכותו, עם שאיבד את החלום – כיצד ימשיך להגן על קיומו ולהיאבק עליו? הוויתור שלכם מרצון על הזכות – – –

היו"ר' אדרי:

אדוני, אני מצטער להפסיק את הנאום המצוין שלך – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

אני גומר.

היו"ר ר' אדרי:

— — — הוא נאום מצוין — — —

רחבעם זאבי (מולדת):

אני גומר עוד מעט.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

תן לו עוד שתיים-שלוש דקות.

רחבעם זאבי (מולדת):

על חשבון — — —

היו"ר ר' אדרי:

על חשבונך, אדוני? בסדר.

רחבעם זאבי (מולדת):

עם שאיבד את החלום, כיצד ימשיך להגן על קיומו ולהיאבק עליו? הוויתור שלכם מרצון על הזכות לא ייעצר באיזה קו ירוק מלאכותי. אובדן הזכות יתגלגל לירושלים ולקווי 1967 ולקווי 1947. מבחינת הלאומנות הערבית והקנאות האסאלמית, קו הוויתורים לא ייעצר אלא בקו הכחול, קו הים התיכון.

מה תגיד לערפאת ולאחיו שיח' יאסין, מה תגיד להם כשהם יתבעו את המשולש ואת הגליל? האם תאמר להם: טוב, אין לנו זכות בבית-אל ובאריאל, אבל יש לנו זכות בטירה ובטייבה? זה מה שתגיד להם? מה תגיד להם כשהם יתבעו את זכות השיבה ליפו, לעכו ולשיח'-מוניס, שעל חורבותיה עומדת

אוניברסיטת תל-אביב? זה מה שקרה למדינה היהודית – שראש ממשלה יפגע בזכות הבסיסית של העם היהודי על ארצו?

אם אין לנו זכות להיות בחברון ובארץ-ישראל, אין לנו זכות להיות בשום מקום בארץ-ישראל. אבל אתם, בהתנכרות שלכם לזכותנו על הארץ יוצרים את הפריצה שדרכה יבוא שיטפון התביעות הערביות שלא ידעו שובעה, שלא יהיה להן גבול. אל תשלו את עצמכם. כוח צבאי לא יחפה על אובדן אמונה ורצון לאומי. שום כוח צבאי לא יועיל לעם שאיבד את האמונה בצדקת דרכו.

הממשלה מקימה היום מדינה פלשתינית לכל דבר, שתתפשט בהדרגה לכל שטחי יהודה ושומרון, עד קווי 1967 המסוכנים – ובגבולות האלה יעמוד צבא חמוש של רבבות חיילים המצוידים במיטב הנשק. כבר היום נותנים חיילים אלה חיפוי לטרוריסטים שמגיחים משם ונמלטים לשם.

זו המהות של הסכמי אוסלו, זה החזון שלך, זו המהות האמיתית של מה שהצגת פה? לא מדינה יהודית חזקה המשתרעת על רוב רוחבה של ארץ-ישראל, אלא ארץ קטנטונת מאוימת, צרה, על חלק מזערי מרוחבה של ארץ-ישראל, מדינה שביטחון אזרחיה תלוי בחסדיו של ערפאת.

ומה קיבלתם תמורת הוויתורים מרחיקי הלכת הללו שעשיתם עד כה?

את כל הדברים האלה, הדברים הנכונים האלה, אמר חבר הכנסת בנימין נתניהו בכנסת השלוש-עשרה במפוצל, במפוזר. עברתי על פני כל דבריו בארבע השנים של הכנסת השלוש-עשרה ובניתי לו לתלפיות את הנאום הנפלא הזה שהוא אמר ושכח כשנהיה ראש ממשלה. הוא אמר אותם בהיותו באופוזיציה, הבאתי אותם כלשונם מתוך "דברי הכנסת", לא שיניתי אות אחת. אנחנו האמנו לו ונתנו לו את קולנו, אבל הוא שכח את הדברים, שכח את האמת שבהם, והיה כאחד השמאלנים.

אנחנו מרגישים נבגדים ומרומים ומבקשים סליחה מהציבור על שביקשנו ממנו לבחור בביבי, כי הוא רע ליהודים. נתניהו טוב לערבים, אולי הוא טוב לאמריקנים, אבל נתניהו רע ליהודים. תודה.

היו"ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת זאבי, על נאומך המבריק. אני חושב שצריך גם לציין את מי שכתב אותו.

רשות הדיבור לחבר הכנסת שמואל הלפרט. כאמור, אנחנו דנים בהודעה מדינית של ראש הממשלה על ההסכמים עם הפלשתינים. חמש דקות לרשותך. אחרי חבר הכנסת הלפרט – חבר הכנסת משה שחל.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יום קשה הוא היום שבו אנו צריכים להכריע בעניין הנסיגה מעיר האבות, חברון, נסיגה המעוררת שאלות גורליות כמו החזרת חלקים מנחלת אבותינו, פיקוח נפש, ביטחון ועוד.

כל אחד יודע היטב מה חשיבות העיר חברון בתולדות עמנו. המלים האחרונות שאמר יעקב אבינו לפני מותו היו: "מקנה השדה והמערה אשר בו מאת בני חת". אלפי שנים עולים יהודים למערת-המכפלה כדי לשאת תפילה ולשטוח תחינות על קברי אבות. המשנה אומרת: האיר השחר עד שבחברון כדי להזכיר ישני חברון. הזכרת שמה של העיר חברון עוד בימי בית-המקדש היתה סגולה לעורר רחמים.

חברי הכנסת, רבים בציבור שואלים ותמהים על הממשלה והקואליציה ועל המפלגות הדתיות, שיצאו בחריפות נגד הממשלות הקודמות בגלל הסכמי אוסלו וכיום מצביעות בעד הסכם שהוא המשך להסכמי אוסלו.

צריך לזכור שהממשלה הנוכחית לא המציאה את הסכם אוסלו. היא קיבלה אותו כירושה קשה עם מרחב תמרון מצומצם מאוד, ובמצב שנוצר לא היתה לממשלה אלטרנטיבה אחרת.

הסכמי אוסלו גרמו ללחץ בין-לאומי בלתי פוסק על הממשלה שתחתום על הסכם חברון. במשך שבעה חודשים נעשו ניסיונות להכניס שינויים בהסכם, ואכן ההסכם שונה בצורה משמעותית.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

מה, למשל, שונה באופן משמעותי? שהעם ישמע.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

תיכף תשמע. יש עשר נקודות חשובות בהסכם הנוכחי שלא היו בהסכם הקודם.

אברהם שוחט (העבודה):

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

השינוי החשוב ביותר הוא קביעת הדדיות במילוי ההתחייבויות של שני הצדדים.

אברהם שוחט (העבודה):

זה לא בהסכם.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

זה לא היה בהסכם הקודם. להסכם הנוכחי מצורף גם מכתבו של מזכיר המדינה האמריקני, מר כריסטופר, שהוא מסמך מדיני חשוב בפני עצמו, הכולל את המשך המחויבות האמריקנית לביטחונה של ישראל והכרה בצורכי הביטחון שלה. המכתב כולל גם את ההתחייבות להדדיות של שני הצדדים.

חברי הכנסת, ראש הממשלה חזר והדגיש פעמים מספר בעבר, כי לא יהיה הסכם בלי ביטחון וכי ישראל תעמוד בתוקף על הבטחת שלום אזרחיה. דומני שראש הממשלה הדגיש, כי בלי ביטחון לא יהיה המשך לתהליך השלום. ואכן, זה יהיה מבחנו הגדול של ראש הממשלה, אם ההסכם אכן יבטיח את הביטחון.

עד עכשיו הדבר לא הוכח, לצערנו הרב. רק שלשום נרצח קבלן יהודי בירושלים על-ידי רוצח מהשטחים על רקע לאומני. ומה יהיה אם ערפאת יאמר, שאין לו שליטה על ה"חמאס" או על כנופיות טרור אחרות? ומה יקרה אם אחרי ההסכם המצב הביטחוני יחמיר? עוד לא שכחנו את הטבח ביהודי חברון במאורעות תרפ"ט, וארגוני הטרור הקיצוניים מכריזים השכם והערב כי יש להם מספיק מתאבדים.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

לא תרפ"ט, רק אתמול. גולדשטיין היה אתמול.

שמואל הלפרט (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, אני מקווה כי הממשלה תנקוט את כל הצעדים על מנת להבטיח את ביטחון תושבי חברון וביטחון המתפללים שימשיכו להגיע למערת-המכפלה. על כוחות הביטחון להיערך לכך ולדאוג שהדבר יתקיים הלכה למעשה. אם לא יישמר שלומם של תושבי חברון או שלום המגיעים למערת-המכפלה, לא יהיה המשך לתהליך השלום.

אדוני היושב-ראש, אין ספק שההסכם טומן בחובו סכנות רבות ומעורר חששות כבדים. אנו תפילה שעושה שלום במרומיו יעשה שלום עלינו ועל כל ישראל.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת שמואל הלפרט. רשות הדיבור לחבר הכנסת משה שחל. אחריו – חבר הכנסת סילבן שלום. האם לאדוני יש גם נאום שפעם הוכן על-ידי מישוה?

משה שחל (העבודה):

יש לי גם כאלה, אבל זה לא חסר.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הסכם הפריסה מחדש בחברון היה מוכן כאשר ביבי נתניהו נכנס ללשכת ראש הממשלה. הוא היה מוכן – הוא נחתם רק אתמול, אבל הוא היה מוכן. לשווא יטענו הטוענים שנעשו שינויים מפליגים ומרחיקי לכת. אין לי הזמן כאן לעבור סעיף סעיף, אבל אני אומר זאת, ודי בכך שאני אומר זאת. מי שרוצה, יטרח בעצמו ויבדוק: ההסכם שנחתם אתמול לפנות בוקר הוא כמעט ההעתק המדויק של ההסכם שהיה מוכן בתקופת ממשלתו של יצחק רבין, זיכרונו לברכה.

ביבי נתניהו הניח וטען, שהממשלה הקודמת חתמה על ההסכם בידיים לא נקיות. לטענתו, היא קשרה קשר עם ערפאת, והיא חתמה על הסכם. הקשר הזה היה לחזור לגבולות 1967. ביבי נתניהו אמר, כי הוא החליט לפתוח את ההסכם, כי כאשר הוא ינהל את המשא-ומתן הוא ישיג תוצאות טובות הרבה יותר.

ביבי נתניהו גם היה אותו איש – ואני לא אעמיד את חברי הכנסת והציבור במתח כפי שעשה קודמי, חבר הכנסת רחבעם זאבי, אלא אומר מראש, שאלה הם הדברים שלו, אני מצטט אותם; והרבה דברים הוא אמר בזמנו. הוא אמר על עניין השלבים, על עניין הפעילות, את הדברים הבאים: אין פה ניסוי ואחר כך נעצור. יש פה שלושה שלבים שאין בהם שום בלם, שום מעצור, שבהם אנו מפנים את השטח, זולת ההתנחלויות, בשנתיים.

רבותי, בתחום הזה ההסכם החדש לא שינה דבר. חבר הכנסת הלפרט, אני מציע שתקרא את המכתבים בינך לבין עצמך ותראה שאין שום חידוש.

עניין ההדדיות – הבל הבלים, אין בעולם הסכם שנחתם בין מדינות, בין ישויות, בין אנשים, שאין בו הדדיות. כל הסכם בנוי על ביצוע הדדי של תנאיו. ביצת קולומבוס הזאת שרוצים למכור אותה יש בה מן העלבון, מפני שמניחים הנחה שהציבור מטומטם ואיננו מבין.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אף-על-פי-כן, אני מברך על המוגמר. אני מברך על המוגמר, מפני שאין אלטרנטיבה אחרת. אני מברך על המוגמר, מפני שאנחנו, בהיותנו בממשלה, ידענו, שאין למעשה אלא לבחור בין שתי אפשרויות: המשך מאבק מתמיד שאין לו סוף, והוא יכול רק להחמיר – זאת היתה האמונה שלנו, זה מה שהנחה את יצחק רבין כאשר דיבר על הנוער; הוא לא רצה להוריש לדורות הבאים עוד מלחמות. האמנו בכל לבנו, באמונה שלמה, שאנחנו עושים את הדבר הטוב ביותר לעם ישראל – לתת לו שלום. כי עם שלום ניתן לתת ביטחון.

היו כאלה שהתעלמו מן המציאות לאורך שנים רבות. אם ירשו לי חברי – בתנועה הציונית הוויכוח הזה נמשך שנים. הוא התקיים ערב הקמת המדינה, ויכוח נוקב, קשה מאוד, שהביא להתפלגויות, לשנאות, לכל מה שאתם רוצים.

אתמול, בשעה 02:20, עם החתימה, קרה דבר שלדעתי מבחינה היסטורית אי-אפשר לחזור עליו, אי-אפשר אפילו לתאר אותו: למעשה נגמרה מבחינה זאת האידיאולוגיה של הימין הרביזיוניסטי, אין עוד תנועת חרות, אין לה שום הצדקת קיום. ונתקבלה התפיסה של תנועת העבודה, כי הפתרון צריך להתבסס על פשרה, גם פשרה טריטוריאלית. אין מנוס מזה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אבל נשארה תנועת מולדת.

משה שחל (העבודה):

נשארה תנועת מולדת. אליך אני לא בא בטענה; ודרך אגב, היחיד. כל היתר, אין לי באמת אלא להתייחס אליהם על-פי דבריו של המלך ינאי אל שלומציון המלכה: אל תראי לא מן הפרושים ולא מן הצדוקים, אלא מן הצבועים, העושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס.

אדוני היושב-ראש, תרשה לי לומר איזה דבר מבחינה אישית. ביומיים האלה אני הייתי נסער, לדעתי כמו חברי. יושבים פה לפחות שלושה אנשים, אני שמדבר, ועוד שני חברי, חבר הכנסת שוחט וחבר הכנסת בן-אליעזר. היינו בממשלה, ואנחנו ליווינו את יצחק רבין בלבטים הקשים, בהתקפות שהיו עליו כאן, בבית הזה. בעניין הזה אני רוצה לומר את הדברים הבאים.

ניסיתי לתאר לעצמי מה היה קורה אילו יצחק רבין היה כאן בימים האלה, ביומיים האלה, והיה רואה לנגד עיניו את היריב הפוליטי ששמו בנימין נתניהו חותם על אותו הסכם, אומר אותם דברים. מה היה קורה אז. מי יגול עפר מעיניו של יצחק רבין, למען יראה ולמען ישמע. מי יגול עפר מעיניו למען יראה את מנהיג הליכוד חותם על הסכם חברון ומורה לצה"ל לצאת ולהיערך מחדש; ומעבר לכך, מתחייב להמשיך בתהליך, להמשיך בפינוי שטחים ומסירתם לרשות הפלשתינית, ואפילו מקפיא התנחלויות ומונע בנייה בהן. מי יגול עפר מעיניך, יצחק רבין, למען תשמע את הקולות, המופנים עתה נגד יריבך, זה שעמד בראש מסע ההפגנות ההן, ההפגנות שבהן קראו לך, יצחק, בוגד.

אפשר לשער איך היה מגיב. כך תיארתי לעצמי: רבין, פטריט אמיתי, היה מתייצב מייד לצד ראש הממשלה; היה אומר לנו, חבריו לסיעה, חבריו למפלגה, חבריו לדרך: אל תעשו אתם מה שעשה לכם האיש ההוא, אותו בנימין נתניהו, אתם תנהגו אחרת, אתם תצביעו בעד ההסכם, אל תעשו חשבון, כי אתם אחראיים יותר ממנו.

אדוני היושב-ראש, ביומיים האלה, אלה הדברים שאני הלכתי אתם לישון, כאשר יכולתי. אלה הדברים שאני מצביע עליהם, ואלה הדברים שאני אומר לך, חבר הכנסת סילבן שלום, אולי עוד מעט שר; אני מאחל לך. ואני רוצה לומר לך: אילו אתם הייתם באופוזיציה ואנחנו היינו בממשלה, ואנחנו

היינו מביאים אותו הסכם, דם היה נשפך. אתה יודע מנין אני יודע את זה? מפני שדם נשפך. דמו של יצחק רבין נשפך על אותו הסכם שאתם עכשיו מקדשים אותו, מגינים עליו, מדברים בעדו, לא שיניתם בו דבר.

אבל, רק שיהיה לכם האומץ לקום ולומר את האמת הזאת לציבור. כי תהיה היום הצבעה. יצביעו 90 חברי כנסת, שהם ביטוי אמיתי של הרוב בעם בעד השלום. אתם מנעתם את הרוב הזה כדי שתגיעו לשלטון, בכל תנאי, בכל מחיר, בשקר, ברמאות. את זה אינני יכול לסלוח לכם. לעולם לא אסלח. מפני שהגעתם לשלטון ברמייה. ומי שהוביל את הרמייה הזאת הוא לא אחר מאשר ראש הממשלה הנוכחי ביבי נתניהו.

אף-על-פי-כן, אנחנו נהיה יותר אחראיים. אנחנו נצביע בעד ההסכם, אנחנו נצביע בעד השלום.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני חבר הכנסת משה שחל. רשות הדיבור לחבר הכנסת סילבן שלום, ואחריו – לחבר הכנסת יצחק כהן. אנחנו דנים בהודעה מדינית של ראש הממשלה על ההסכמים עם הפלשתינים.

סילבן שלום (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין ספק שאנחנו עומדים היום ערב הכרעה קשה עבורנו במחנה הלאומי, אחת ההכרעות הקשות ביותר שעמדו אי-פעם לפני גוש זה בעם ישראל. שהרי אין הדבר דומה למה שקרה בקמפ-דיוויד, כי תמיד חשבנו שסיני אינו חלק מארץ-ישראל. ההכרעה היום היא הכרעה על לב לבו של הרעיון.

כאשר אומרים שהרעיון של ארץ-ישראל השלמה מת, הוא מת כבר מזמן. ארץ-ישראל השלמה כללה גם את הגדה המזרחית, והגדה המזרחית מזמן כבר הפכה להיות חלק של מדינת ירדן, שבה הכרנו, ותמכנו בהסכם השלום עם ירדן שאתם הבאתם. ולפיכך, המאבק כרגע הוא רק על ארץ-ישראל המערבית. ארץ-ישראל השלמה היתה "זו שלנו, זו גם כן". כרגע המאבק שלנו הוא על הגדה המערבית בלבד, על יהודה ושומרון.

לכן ההכרעה שלנו קשה. ומי שחושב שאנחנו עושים זאת בנפש חפצה, שהיום נרים את ידנו באהבה ובשמחה – טועה. אבל אנחנו נמצאים באילוץ, במצב מסוים שבו איננו יכולים כרגע לעשות "רברס" ממה שאתם התוויתם בהסכמי אוסלו.

משה שחל (העבודה):

למה?

סילבן שלום (הליכוד-גשר-צומת):

למה? כי אין אפשרות – – –

משה שחל (העבודה):

אתם ממשלה עצמאית. תגידו אתם, ומגיע לנו, לציבור, לדעת. חבר הכנסת סילבן שלום, אני מכבד אותך. בוא תגיד מה היתה האלטרנטיבה. איזו דרך יש לכם לפתרון הסכסוך? תאמרו את זה לנו, לציבור, ותפעלו על-פי זה. הרי אתם אומרים דבר שלא נשמע כמותו. אתם אומרים: אנחנו מאמצים את מה שאתם נתתם; לנו אין מה להציע. איזו ממשלה זאת?

סילבן שלום (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת שחל, אני מאוד מעריך אותך, אני חושב שאתה אחד מחברי הכנסת הוותיקים ביותר כאן, בין השניים-השלושה הוותיקים, והיית שר בשלוש או בארבע ממשלות, הרבה מאוד שנים. אתה יודע, שכל ממשלה, תהיה אשר תהיה, אינה יכולה להתכחש להסכמים בין-לאומיים שחתמה קודמתה. כמשפטן, כמי שמכיר את המשפט הבין-לאומי, לא תרצה לבוא עכשיו ולהביא איזו הלכה חדשה, שלממשלה מותר להתכחש להסכם בין-לאומי שחתמה קודמתה. אינני חושב שאתה חושב כך, אינני חושב שזה מה שאתה רוצה. לכן, מהבחינה הזו אין ספק שהיינו באילוץ מסוים.

אבל אני חושב שהאלטרנטיבה שלנו לעומת האלטרנטיבה שלכם היא לגבי ההסדר הסופי, לגבי ההסכם הסופי שיהיה בינינו לבין הפלשתינים. כי אתה יודע, חבר הכנסת שחל, אני חושב שאתה אפילו לא חושב כך, אולי כן, אבל אני חושב שלא, ההסדר שאתם הובלתם אליו היה מוביל, במאה אחוזים, למדינה פלשתינית. חבר הכנסת יוסי ביילין, ידידי הטוב, בשיחות חבריות, בשיחות סלון של ליל שישי, אמר לי לא אחת כאשר אתם הייתם בשלטון: זה אכן מוביל למדינה פלשתינית, אבל מדינה פלשתינית זה טוב לעם ישראל, ועל זה קשה לי מאוד להתווכח אתו.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

האם יש פתרון אחר?

אברהם שוחט (העבודה):

— — —

סילבן שלום (הליכוד-גשר-צומת):

חברי הכנסת שוחט ושחל, אתם כממשלת העבודה במשך שנים התנגדתם למדינה פלשתינית. גם במצע שלכם ב-1996 לא דיברתם על מדינה פלשתינית.

אברהם שוחט (העבודה):

לא כתוב שלא.

סילבן שלום (הליכוד-גשר-צומת):

לא כתוב שלא, זה היה שינוי סמנטי, אבל לא אמרתם שכן. אבל יוסי ביילין היה מספיק הוגן ומספיק כן כאשר הוא דיבר בנסיבות אחרות ואמר: ההסכם הזה מוביל למדינה פלשתינית, אבל אני רוצה שתהיה מדינה פלשתינית, כי מדינה פלשתינית טובה לעם ישראל. וזה ההבדל המהותי בינינו. אף שאנחנו הולכים לאיזה מצב חדש, אנחנו, לפחות אני, לעולם לא ארים ידי בעד מדינה פלשתינית. ואני מאמין שהליכוד עצמו לא יעשה זאת.

יכול להיות שמישהו יבוא ויגיד: גם לפני 15 שנים אמרו כך חבריך שהיו. אני מאמין שזה לא יקרה, אני מאוד מקווה שזה לא יקרה. אני רוצה להאמין שגם אתם תיתנו יד לכך שנעמוד כחומה מול אותה דרישה.

יכול להיות שכבר באוגוסט 1998 ערפאת יכריז על מדינה פלשתינית. אבל מבחינתנו זה יפסיק מייד את המשא-ומתן, כאשר מירב השטח בידינו, וגם כאשר אותם שטחים של הרשות הפלשתינית נמצאים בצורה כזאת או אחרת בפיקוח צבאי שלנו, כשאנחנו עדיין יושבים על הירדן, ירושלים בידינו, ועדיין בצורה כזאת או אחרת אנחנו נמצאים בקרבתם של כל אותם מקומות ובסמוך להם.

לכן, אדוני היושב-ראש, זה ההבדל המהותי.

ואני רוצה לומר לך, חבר הכנסת שחל, הפעימה השלישית היא הפעימה הבעייתית. כשאנחנו דיברנו עם ראש הממשלה, בתחילת הדרך, היה ברור שתהיה פעימה אחת. הצורך בפעימה שלישית נבע גם מדרישות ותביעות של הצד השני. הרי אתה לא מנהל משא-ומתן עם עצמך. אבל, וזה הדבר החשוב ביותר, כאשר לנו יש האפשרות לקבוע את היקף הפעימה – אתה יכול להגיד: זה לא יהיה ריאלי, יהיה לחץ. אבל כבר אתמול אמר הדובר של משרד החוץ האמריקני, של ה"סטייט דפרטמנט", שישראל תקבע ללא משא-ומתן. זה כתוב על הנייר שיש לך על שולחן הכנסת – ללא משא-ומתן.

לכן, אני חושב שבעניין הזה אנחנו נשארים עם הנכסים שבידינו. אם היינו מגיעים למצב שאכן מה שנאמר על-ידי אחרים, ש-90% מהשטח היה נמסר לפני הסדר הקבע, אני חושב שחלק גדול מהאנשים כאן לא היו יכולים להרים את ידם, כי אז היינו במצב שהדיון היחיד היה דיון על ירושלים. אבל מאחר שזה לא המצב, אנחנו עדיין נישאר עם חלקים רחבים מאוד של האזור, המשא-ומתן הסופי על הסדר הקבע לא יהיה על השאלה האחת והבלעדית: חלוקת ירושלים – כן או לא.

לכן אני חושב, שההסכם הזה שאנחנו מביאים לכנסת הוא הסכם שצריכים להצביע עבורו, הוא הסכם שיכול להביא את השלום, כמובן לא בצורה שבה חשבנו, של אוטונומיה בלבד, כאשר רוב הדברים נמצאים בידינו; הסממנים של העצמאות שניתנו על-ידי הממשלה הקודמת כבר ניתנו. אנחנו נעשה הכול ונעמוד על כך שהאוטונומיה תישאר אוטונומיה ללא מדינה פלשתינית, וכך נביא גם את השלום וגם את הביטחון. תודה רבה.

היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני חבר הכנסת סילבן שלום. חבר הכנסת יצחק כהן אינו נוכח. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם שוחט. בבקשה, אדוני, שלוש דקות לרשותך. אחריו – חברת הכנסת ענת מאור, ואחריה – חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר.

אברהם שוחט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מאוד קשה בנאום כל כך קצר, של שלוש דקות, לדבר על נושא כל כך רחב, בעיקר מפני שחלק מהדברים שכל אחד מאתנו רצה להגיד נאמרו על-ידי חברים רבים אחרים גם בתקשורת, גם באולם הזה היום. לכן בחרתי לעסוק בכמה נקודות במסגרת דברי הקצרים.

קודם כול אומר, שאני, כמו חברי, נתמוך בהסכם, שכן מטבע הדברים באה הממשלה עם הסכם שמבוסס על החלטות שלנו. אבל אני רוצה לחלוק על חברי הליכוד, שאומרים על ראש הממשלה: ההסכם נכפה עלינו. בואו נגיד באופן תיאורטי, בלתי מעשי לחלוטין, אבל אני אומר באופן תיאורטי, שממשלתנו היתה מחליטה על חלוקת ירושלים. אני אומר את זה כמודל. מה היו עושים אז אנשי הליכוד? מה הם היו מחליטים אז? באיזה כיוון הם היו הולכים?

לכן נראה לי שהיאחזותו של ראש הממשלה, והוא אמר זאת בדבריו, שהוא הולך להסכם הזה כמי שכפאו שד, זה ניסיון התחמקות מאחריות, אבל הוא לא יכול להתרחק ולהתחמק ממנה.

אני גם לא רוצה לדון בשאלה, ואלה גם לא הדברים החשובים בעיני ברגע זה, אם יבנו עוד שתי קומות נוספות, אם זה חשוב לצד הביטחוני, או אם רחוב השוהאדה ייפתח בתוך ארבעה חודשים או שישה חודשים, אם אורך הקנה יהיה 15 סנטימטר או 12 סנטימטר. אלה דברים חשובים לביטחון, אבל לא בזה אנחנו דנים היום. אנחנו דנים היום בעובדה, שמר נתניהו חצה את הנהר ואין דרך חזרה ממנו.

יודע את זה יצחק שמיר, יודע את זה בני בגין, יודע את זה רובי ריבלין, ויודעים זאת עוד כמה חברי כנסת, יודעים את זה השרים שיושבים בממשלה. דרך אגב, הצבעתם נגד והישארותם בה לא תשחרר אותם מאחריות להחלטה, שכן יש החלטה ויש משמעות של אחריות קולקטיבית בממשלה, והיחיד שעשה את הדברים בהתאם לאמונתו היה בני בגין.

כפי שאמר לפני חבר הכנסת שחל, האירוע הוא אירוע היסטורי. זה לא אירוע קטן, זו לא החלטה פשוטה. שתי דרכים בציונות המדינית שניהלו ביניהן מאבק קשה מאוד, קשה מאוד, במשך עשרות

רבות של שנים, בעצם סיימו את הוויכוח. כעת שמעתי הסבר שמעולם לא שמעתי מפי סילבן שלום, שכבר מזמן אין ארץ-ישראל השלמה, כי הם ויתרו על הגדה המזרחית והכירו בהסכם השלום עם ירדן; הרי כל אחד מאתנו יודע על מה נסוב הוויכוח בעשרות השנים האחרונות.

אני רוצה לסיים, אדוני, ולומר, שאולי שר ההיסטוריה מסתכל ומחייך. אנחנו לא ניצחנו בבחירות, הפסדנו בבחירות, אבל גם בתהליך כזה לפעמים יש הנאה מסוימת כשאתה מסתכל בו. ואולי ההיסטוריה הכינה את זה במהלך הזה. כמה שנים היה לוקח עד שהליכוד היה מכיר בערפאת? כמה? כמה שנים היה לוקח לליכוד להגיד באופן PLO שנים היה לוקח עד שהליכוד היה מכיר באש"ף, ב-מעשי: אנחנו מבצעים את הסכם אוסלו, או תומכים בהסכם אוסלו? כמה שנים לקח עד שהגענו לרגע שהתיאוריה של שליטה בעם אחר בארץ-ישראל השלמה, תוך כדי שליטה של ישראל, שמפלגה שלמה או חזית שלמה תסתלק מעמדות אלה? – עשרות שנים. ויכול להיות, שאם 30,000 איש היו מצביעים אחרת, ואנחנו היינו צריכים להיאבק היום במימוש ההסכם – אנחנו יודעים מה היה קורה.

היו"ר' אדרי:

מספיקים היו 16,000 קולות, אדוני.

אברהם שוחט (העבודה):

16,000 קולות היו מחליפים כיוון.

אבל מה שאנחנו עשינו היה בניית המתודה, ההסכמה; הדרך הפוליטית שלנו, עוז רוחם של יצחק רבין, זיכרונו לברכה, של שמעון פרס, של הסיעה שלנו, הממשלה שלנו, לקבוע את הדברים הבסיסיים תוך מאבקים קשים מאוד – אני חושב שהם שנתנו כעת את החובה, אבל גם את הזכות להמשיך בביצוע ההסכם.

כששמעתי היום את ראש הממשלה היתה לי תחושה שהוא לא הולך על רגליו. הוא לא הולך על רגליו, הוא כמי שכפאו שד ומישהו מחזיק בציציות ראשו ומניע אותו שלב אחר שלב. זה יכול להיות האירועים בספטמבר, זה יכול להיות האמריקנים, זה יכול להיות הלחצים שמוליכים אותו. למרות זאת אנחנו נתמוך בעניין, כי בכל אופן יש השלמה ברמת ההחלטה. אבל אני אומר לכם, כפי שאמרו רבים לפני, מהיום בלילה, כאשר תתקיים ההצבעה, ואני מקווה שיהיה רוב גדול להסכם בכנסת ונוכל להצביע בעדו ונרצה להצביע בעדו, התירוצים, הנסיבות, כל אותם דברים היו כלא היו.

אני אסיים, אדוני, בשני משפטים. כמו חברי בממשלה ראינו את יצחק רבין, זיכרונו לברכה, במאבקים, בהתלבטויות, בקושי, בעמידה מול ההשמצה, בכתובות של "בוגד", בכתובות של "רוצח" על כל הקירות במדינת ישראל. אני לא יודע אם יש נחמה כלשהי על מה שהוא שילם. אבל אני יכול להגיד בבירור, שדרכו, אמונתו, מעשיו לא היו לשווא; לא היו לשווא. בהצבעה היום, שאני מקווה שיהיה לה רוב גדול, עם ישראל אומר: הסכם השלום שנעשה עם הפלשתינים, הסכם אוסלו, הוא הדרך היחידה להגיע לשלום ולביטחון בארץ-ישראל.

היו"ר' אדרי:

תודה לאדוני חבר הכנסת אברהם שוחט. חברת הכנסת ענת מאור אינה נוכחת. רשות הדיבור לחבר הכנסת בנימין בן-אליעזר, ואחריו – לחבר הכנסת יצחק כהן.

בנימין בן-אליעזר (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עיניכם הרואות שאין בפני שום פיסת נייר, כי מהרגע שנודע לי, ב-02:00, כי נחתם הסכם בראשי פרקים חזרה אלי משום מה איזו תמונה מבהילה. כמו אדם השוכב על שולחן הניתוחים ומתפלל לבוראו שיצא בריא מזה, אבל בד-בבד הוא רואה את כל חייו רצים כמו באיזה סרט, ראיתי כסרט את מה שקרה חודש ימים לפני רצח רבין – אותו לילה שביבי נתניהו נאם בו, אותו לילה שראשי הליכוד נאמו בו, אותו לילה שחזרתי בו עם כמה חברים ברכב, וסקלו את הרכב שלי. חגי עמיר עלה על הרכב, פיצח את הרכב. קללות וגידופים; לא השאירו לי לא את האמא ולא את האבא, קללות ודברי נאצה, מה לא? וברקע מבצבצת שורה של אנשים עם תמונת "הקלגס" של יצחק רבין, זכרו לברכה, עם מדי האס.אס. הודות למשטרת ישראל אז – ידידי חבר הכנסת שחל היה אז שר המשטרה, אני לא בטוח שהוא נתן להם את ההוראה לצאת להגן עלי מייד – ותאמין לי, בזכותה ורק בזכותה, נותרתי בחיים.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אתה לא מצטער.

בנימין בן-אליעזר (העבודה):

תאמין לי, בזכותה ורק בזכותה נותרתי בחיים.

כדאי שתדעו, חברים: חזרתי – ועד למה שאני אומר עכשיו הוא השר דן מרידור – קמתי ואמרתי לביבי: קח את עצמך ועוף החוצה, צא לראות מה הולך שם. יהיה רצח, יהיה רצח. דן אמר לו: אני מציע שתקום ותצא החוצה, בוא נראה מה קורה. הוא יצא לשער, חזר ואמר לי: הייתי, אין כלום. למחרת היום – עדים שני חברי בממשלה לשעבר, השר לשעבר שחל והשר לשעבר בייגה – לפני שהתחיל הדיון, אני פותח את פי במשך רבע שעה, מתאר את מה שהיה, ואומר: יהיה רצח, יהיה רצח, יהיה רצח, יהיה רצח ויהיה רצח. ורבין משתיק אותי, סותם לי את הפה ואומר: די, שמענו. וכשיוצאים, מחבק אותי רבין שלא כדרכו ואומר: פואד, זו מדינה שלנו, זה הבית שלנו. אתה מבין מה שאתה אומר, יהודי ירצח יהודי?

אני לא הולך להתחשבן אתך, אדוני ראש הממשלה, כי החשבון הוא ארוך וכואב. אני גם לא פסיכולוג ולא אנתרופולוג ולא פסיכיאטר, בוודאי לא סוציולוג, כי בשביל לנתח את מה שקרה – איך הונית את עם ישראל, מה הבטחת, והתוצאה של אתמול בלילה – צריך אולי רביעייה כזאת מבכירי המקצוענים, שישבו ויבינו מה קרה.

כן, אני מברך על חתימת ההסכם. כן, אני מברך על החתימה הזאת משום שההסכם הזה נכתב בדמו של יצחק רבין. אני מציע לך, אדוני ראש הממשלה, אני מקווה שאתה מאזין לנו: מצא עשר דקות, לא יותר מזה – אם תרצה, בלי שיראו הסובבים – עלה על קברו של רבין, תתייחד עם זכרו ותשאל את עצמך מי הוביל את ההסתות נגדו. אולי תמצא גם מקום לומר לו סליחה.

אני, כמו כל חברי, אתמוך בהסכם חברון, ואני מאחל לבית ישראל הרבה שלום והרבה ביטחון.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת בן-אליעזר. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק כהן, ואחריו – לחברת הכנסת ענת מאור. כאמור, אנחנו דנים בהודעה מדינית של ראש הממשלה על ההסכמים עם הפלשתינים. שלוש דקות לרשותך, אדוני. בבקשה.

יצחק כהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נאמר במקורותינו: לב מלכים ושרים ביד ה'. מסתבר, רבותי, שמציאות החיים בארצנו הקדושה חזקה מכל השקפה מפלגתית זו או אחרת, ימין, שמאל. במה דברים אמורים? קצת תזכורת. לכולנו זכור מי בנה את ימית. ובכן, מי שבנו את ימית ואת חבל ימית הם אלה המוגדרים אצלנו מחנה השמאל. לכולנו זכור גם מי הרס את ימית. מי שהרסו את ימית עם דחפורים הם לא פחות מאלה המוגדרים אצלנו מחנה הימין הקיצוני. אני זוכר, אריק שרון היה שר הביטחון, יצחק שמיר היה ראש הממשלה, רפאל איתן היה הרמטכ"ל. ובכן, אלה עלו עם דחפורים על ימית והרסו אותה.

חגי מירום (העבודה):

מנחם בגין היה ראש הממשלה.

יצחק כהן (ש"ס):

סליחה, מנחם בגין היה ראש הממשלה ויצחק שמיר היה שר החוץ.

זאת תזכורת למר בנימין בגין.

ובכן, על זה הדרך מוכח בכל הזמנים שלב מלכים ושרים ביד ה' ולא ההשקפות הפוליטיות כפי שמגדירים אותן. ועלינו, מורי ורבותי, להיות צמודים לדבר ה' בכל דור ודור. וכאן על הנוכחים לדעת את בהירות דרכו של מרן הראשון לציון הרב עובדיה יוסף שליט"א מתווה דרכנו ונושא את דבר ה' ברמה.

ולאלה המכונים אצלנו מחנה השמאל, כי כפי שהגדרתי קודם אין שמאל ואין ימין: אל תדברו גבוהה גבוהה, מפני שאתם מדברים בשני קולות סותרים כאשר אתם תוקפים את המתנחלים. ואסביר: כל פעם שאתם מדברים על המתנחלים, אתם תוקפים אותם בשצף קצף. הזכיר פה ראש התנועה את ההתנהגות שלכם כלפי ילדים, תינוקות, גילאי שלוש ושנתיים.

קריאה:

יצחק כהן (ש"ס):

בשלטון הקודם.

אלי גולדשמידט (העבודה):

כלפי תינוקות?

יצחק כהן (ש"ס):

כן, את כל ההטבות שהיו לאזורי פיתוח א' אתם מחקתם. זה נכון, זו התעללות.

חגי מירום (העבודה):

כל ההטבות, אבל אל תכניס ילדים ונשים.

יצחק כהן (ש"ס):

ילדים ונשים יש להם הרבה הטבות כשהם גרים באזור פיתוח א'.

אלי גולדשמידט (העבודה):

מזה אתה גוזר שאנחנו לא מתייחסים יפה לתינוקות? נו, באמת.

יצחק כהן (ש"ס):

לא, לא, חלילה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

יש גבול גם לצורת נאום.

יצחק כהן (ש"ס):

חלילה. לא תמכתם במתנחלים, תקפתם אותם בשצף קצף, ואתם עדיין תוקפים אותם.

אתם שוכחים רק דבר אחד, אלי גולדשמידט: המוסר שלכם, משום מה, מתחיל ב-1967. ב-1948 הוא נעצר – עד 1967. ב-1967 אתם מתחילים להיות גדולי המוסר כלפי ההתיישבות, כלפי המתנחלים. אני התחלתי ללקט מידע, על אילו אדמות הקיבוצים שלכם יושבים – קיבוץ להב איפה הוא מונח, קיבוץ ברעם, גן-שמואל – איפה רן כהן? אני יליד אשקלון, אני זוכר מה היתה אשקלון. אשקלון היתה מג'דל. למה, חגי מירום, המוסר שלכם והצדק ההיסטורי שלכם מתחיל מ-1967? למה הוא לא מתחיל ב-1948?

חגי מירום (העבודה):

קיבוץ יפעת יושב על אדמות מג'דר.

יצחק כהן (ש"ס):

קיבוץ יפעת של חגי מירום. רשום אצלי, יש לי פה רשימה ארוכה, אבל חבל על הזמן.

קריאה:

אום-ג'וני.

יצחק כהן (ש"ס):

הכנסת יושבת על שיח'-באדר. אתם יושבים כאן בבית-המחוקקים על שיח'-באדר.

אלי גולדשמידט (העבודה):

כל מדינת ישראל.

יצחק כהן (ש"ס):

אוניברסיטת תל-אביב – על שיח'-מוניס.

חגי מירום (העבודה):

אז מה הסיפור?

אלי גולדשמידט (העבודה):

מה הסיפור?

היו"ר ר' אדרי:

אני רוצה להזכיר, שבסך הכול עומדות לרשותו של חבר הכנסת כהן שלוש דקות, והוא סיים אותן. אנא מכם, אפשרו לו לסיים.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אתה רוצה להחזיר את שיח'-באדר?

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — —

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

השמות הערביים זה בסדר.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת אלסאנע, אתה לא יכול גם לעמוד וגם להפריע.

יצחק כהן (ש"ס):

אני מדבר אל כל חברי הקיבוצים, אנשי המוסר הגדולים. רוממות המוסר בגרונם.

ענת מאור (מרצ):

נראה שלא למדת היסטוריה.

יצחק כהן (ש"ס):

למה, גברתי?

ענת מאור (מרצ):

היו"ר ר' אדרי:

חברת הכנסת מאור, ויתרת על רשות הדיבור שלך?

יצחק כהן (ש"ס):

למה נתחיל ב-1967? למה לא נתחיל ב-1948?

ענת מאור (מרצ):

-- --

חגי מירום (העבודה):

-- --

היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אתם יודעים שהזמן שהוקצב לכל אחד הוא שלוש דקות. אודה לכם אם תואילו לאפשר לכל אחד להביע את דעתו. חברת הכנסת מאור, את מדברת מייד אחריו.

יצחק כהן (ש"ס):

גברת מאור, לא יכול להיות לך מוסר כפול.

ענת מאור (מרצ):

זו היתה מלחמת מגן.

חגי מירום (העבודה):

אנחנו מתגאים בכך.

היו"ר ר' אדרי:

חברת הכנסת מאור, אני מבין שוויתרת על זכות הדיבור שלך.

יצחק כהן (ש"ס):

מגיני נגבה הגנו על אדמת ארץ-ישראל הקדושה. כאשר את מדברת נגד המתיישבים, תדעי שקיבוץ נגבה יושב על מקום כפר ערבי, עיראק-סויאדן. מה קרה? אתם רוצים את כל הקיבוצים – יש לי רשימה ארוכה, אם היושב-ראש ירשה לי, אעבור על כל קיבוצי התק"ם.

נעזוב את הקיבוצים, נעבור לעירי אשקלון: אני זוכר – יושב פה חבר הכנסת, השר לשעבר משה שחל, תושב אשקלון לשעבר – כיצד הקונצרטינה היתה זזה כל הזמן טיפה ועוד טיפה צפונה. הייתי שואל את מורי ורבי עליו השלום למה הקונצרטינה זזה, והוא היה מסביר לי שהערבים שהיו פה אתמול, נשפכו היום עם העדר לכיוון מחסום ארז.

חגי מירום (העבודה):

הרב רוצה שנישאר בחברון? אתה רואה מסביב לנגבה 160,000 פלשתינים?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת מירום. אני מבקש מחבר הכנסת כהן לסיים.

יצחק כהן (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, להם יש מוסר כפול. משום-מה העולם מתחיל אצלם מ-1967. ב-1948 הכול היה מותר; באגרסיביות הרבה יותר קשה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

הקמנו מדינה, הבאנו עם.

יצחק כהן (ש"ס):

הקמתם מדינה והרסתם עם.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אתה לא לומד היסטוריה.

יצחק כהן (ש"ס):

אני מבין את המצוקה שלך, אלי גולדשמידט.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת גולדשמידט, על מה הוויכוח עכשיו.

יצחק כהן (ש"ס):

אני מבין את המצוקה שלך, קשה להתמודד עם האמת הקשה. הקמתם מדינה, הרסתם עם, הכול טוב ויפה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

הרסנו עם?

חגי מירום (העבודה):

איך אתה לא מתבייש?

יצחק כהן (ש"ס):

אני יודע שקשה לך. חגי, אתה צריך להתבייש.

חגי מירום (העבודה):

מי הרס עם?

יצחק כהן (ש"ס):

מי אמר שהגלויות המתכנסות ובאות אלינו, אינן מהוות עדיין עם אלא ערב רב, אבק אדם? מי אמר את זה?

חגי מירום (העבודה):

אתה שמעת את זה?

יצחק כהן (ש"ס):

מי אמר את זה? דוד בן-גוריון בספרו "גורל וייעוד", עמוד 146, שש שורות מלמטה.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת יצחק כהן, אני מבקש.

חגי מירום (העבודה):

יש לך טענה גם כלפי דוד בן-גוריון?

יצחק כהן (ש"ס):

אתה שואל, אני עונה.

חגי מירום (העבודה):

זו דמות המנהיג ההורס את מדינת ישראל?

יצחק כהן (ש"ס):

חגי מירום, אתה שואל, אני עונה. אתה שאלת מי הרס. מי שהתייחס אלינו כאל ערב רב וכאל אבק אדם.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת כהן, אני מבקש לסיים.

יצחק כהן (ש"ס):

אתה רוצה שאעשה דיון ערכי אתך?

אלי גולדשמידט (העבודה):

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת גולדשמידט.

אלי גולדשמידט (העבודה):

כאשר הוא אומר שבן-גוריון הרס עם, מותר לי להגיב על כך.

יצחק כהן (ש"ס):

אפשר לקיים דיון ערכי.

היו"ר ר' אדרי:

אני מבקש שתסיים, אדוני.

יצחק כהן (ש"ס):

שייתנו לי לסיים.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, אני מבקש לסיים. לא אתן לך עוד.

יצחק כהן (ש"ס):

בן-גוריון כותב זאת בספרו. תקרא את הספר, הוא נמצא כאן בספרייה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

צריך להעביר את פרוטוקול הנאום שלך לרב עובדיה יוסף, שיחווה את דעתו.

יצחק כהן (ש"ס):

אני מעביר.

היו"ר ר' אדרי:

אדוני, יש סדר בכנסת, ביקשתי לסיים.

יצחק כהן (ש"ס):

הם לא נותנים.

היו"ר ר' אדרי:

אתה מתעלם מבקשתי.

חגי מירום (העבודה):

אפילו מרן הרב עובדיה יוסף לא היה מוכן לשמוע אותך אומר זאת על בן-גוריון.

אלי גולדשמידט (העבודה):

צריך להעביר את הפרוטוקול עם הנאום שלך לרב עובדיה יוסף. בושה וחרפה.

חגי מירום (העבודה):

זה מתאים לרב שך, לא לרב עובדיה יוסף.

יצחק כהן (ש"ס):

לא אתה תטיף לנו מוסר ותאמר למי מתאים מה.

חברי מהשמאל, שעד עכשיו נרגשו ונרעשו, כאשר דיברתם נגד המתנחלים, תדעו לכם שהם עלו בצורה מסודרת, לפחות, על אדמות מדינה. להם יש אותה זכות, והם מוסריים לא פחות מכם.

אני רוצה לסיים. אני מצטרף לקריאה של יושב-ראש התנועה, הרב אריה דרעי.

אלי גולדשמידט (העבודה):

עכשיו הוא רוצה אחדות, אחרי שדיבר על הריסת עם. עכשיו הוא מדבר על אחדות.

יצחק כהן (ש"ס):

אני מצטרף לקריאה לממשלת אחדות לאומית. היום הוכח שאין ימין ואין שמאל. הוכחתי מה שווה המוסר של השמאל. אין ימין ואין שמאל, רק גדולי תורה לשאול ולאורם נלך. רק כך נוכל לחיות בביסוס מוסרי ואמיתי בחבל ארץ זה, ולא נתפתל בכל מיני הגדרות מוסריות, חבר הכנסת אלי גולדשמידט. זה הוכח והוכח שוב ושוב. אז אנא, בואו נתאחד.

היו"ר ר' אדרי:

תודה לחבר הכנסת יצחק כהן. רשות הדיבור לחברת הכנסת ענת מאור, ואחריה – לחבר הכנסת עזמי בשארה.

ענת מאור (מרצ):

אדוני היושב-ראש, ברשותך 20 שניות, כבת וכחברת קיבוץ נגבה, אני מבקשת למחות, חבר הכנסת כהן, על ההשוואה הבלתי-הוגנת והלא-היסטורית בין מלחמת העצמאות לבין מלחמה אחרת שהיתה ב-1967. אני פונה אליך בשם כבודם ואומץ לבם של מגיני נגבה: גם אם אתה חולק, אל תעשה השוואה כל כך חמורה. אני לא רוצה להגיד: של נעליך.

יצחק כהן (ש"ס):

למה?

ענת מאור (מרצ):

של נעליך בפני מגיני נגבה.

יצחק כהן (ש"ס):

למה? מפני שזה קיבוץ?

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת כהן, כל העניין כבר לא מכובד. אתה אמרת, היא משיבה. נגמר העניין.

ענת מאור (מרצ):

כל השוואה כזו היא חמורה ומעוותת. קיבוץ נגבה, כידוע לך, הותקף על-ידי הכפרים הערביים במלחמת העצמאות.

חברי הכנסת, בעומדי כאן היום, בדיון ההיסטורי הזה, יש בי רגשות כפולים: מחד, זה יום היסטורי גדול לנו – למחנה השלום של 110 שנות ציונות. זה ניצחון הדרך, דרך של פשרה, דרך של אחוות עמים. ניצחון של תוכנית החלוקה שתמך בה בן-גוריון, מול קיר הברזל שהטיף לו ז'בוטינסקי. ניצחון של שתי מדינות לשני עמים, שיגורו בכברת הארץ הזו בשלום ובביטחון, מול שתי גדות לירדן. זה ניצחון אדיר למחנה השלום, מחנה שהיו לו שני מבחנים היסטוריים גדולים: זה של הקמת מדינת ישראל וביצור גבולותיה לאחר מלחמת העצמאות, וזה של ביסוס מדינה דמוקרטית ומוסרית.

אני רוצה להזכיר לחברי הבית, שהדיון הזה מתקיים בדיוק בשנת ה-30 לכיבוש השטחים של הגדה המערבית ורצועת-עזה.

יצחק כהן (ש"ס):

ו-50 שנה לכיבוש.

ענת מאור (מרצ):

לפני 30 שנה הייתי בסמינריון של "השומר הצעיר" ושמעתי את דבריו של הסופר עמוס עוז על פשרה, שכן יש פה צדק מול צדק. שר הבריאות לשעבר, ויקטור שם-טוב, היה אתנו היום, ביציע. הוא שטבע יחד עם אהרן יריב את המטבע של הידברות עם אש"ף, כאשר הוא יכיר במדינת ישראל. אני רואה את היום כרגע היסטורי של ניצחון דרך הפשרה, דרך האמון, דרך השלום.

לעומת זאת, הבוקר עלתה סיעת מרצ על קבר רבין ביראת כבוד ובתחושת זעם נוראית על הרצח הפוליטי הנורא. לא שכחנו ולא נשכח מי רצח, מי נרצח ומי הסית. שמענו כאן בדיון את דבריו המצמררים של שר השיכון לשעבר, דברים שאמר לפני הרצח. כאשר השלום נעשה באותה דרך, אני רוצה לומר, שאת הדרך לשלום צריכה להוביל תנועתנו ומורשתו של יצחק רבין, זיכרוננו לברכה. המקור ולא החיקוי. כאשר הדרך מובלת על-ידי מי שאין בו מתום, אין בו שאר הרוח ויש בו שביב ההסתה מן העבר – יש באמירה שרק הליכוד יכול פן אנטי-דמוקרטי.

מפלגת העבודה עם מרצ, אלה שהם יורשיו וממשיכי דרכו של ראש הממשלה לשעבר, יצחק רבין, הם אלה שצריכים להוביל את הדרך. לכן, חברי מן העבודה, אין די בבקשת סליחה של הליכוד, אין די בבקשת מחילה של ראש הממשלה, אין די בתודה לראש הממשלה הנרצח, יצחק רבין. יש להעביר את המנדט ליורשיו ולממשיכיו של יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, ראש הממשלה שנרצח. השלום – צוואתו, הדמוקרטיה, ההוגנות והאמינות – מורשתו. העם צריך להעביר את המנדט, עם חתימת השלום, לממשיכיו וליורשיו של יצחק רבין, זיכרוננו לברכה. תודה רבה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

מה זה צריך? איך? מה שאת אומרת נורא מסוכן.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, חברת הכנסת ענת מאור. רשות הדיבור לחבר הכנסת עזמי בשארה.

חגי מירום (העבודה):

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

כוונתו היתה אחרת. חונים משמעותו פרקינג.

חגי מירום (העבודה):

לא נכון. תקרא את התנ"ך.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

ממתי התנ"ך, חגי? לפי התנ"ך אני גר תושב. ממתי התנ"ך? אם לפי התנ"ך, אז עדיף רביץ, למה ברק?

יצחק כהן (ש"ס):

בדיוק.

בנימין אלון (מולדת):

גר תושב צריך עוד הרבה – – – עבודה.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

אצלך אני בטוח.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הדיון שמתנהל בכנסת ובציבור כאילו רק הימין יכול הוא נכון מבחינה אחת, ובזה צדקה מפלגת העבודה בטיעוניה כאן, מהדוכן הזו, שאם מפלגת העבודה היתה בשלטון בזמן ביצוע ההסכם, הם היו נקראים בוגדים, ואולי, חלילה, היה אפילו נשפך עוד דם. כאשר הימין באופוזיציה, כל הימין הוא בסך הכול מולדת, וכאשר הימין בשלטון, הימין מתפלג ואז יש נטרול של הרחוב, ומי שבראש ממשלת הימין לא מתנהג עקרונית אחרת מאשר אם היה בראשה אדם ממפלגת העבודה, בנוגע ליחסים הבין-לאומיים.

מהבחינה הזאת מפלגת העבודה צודקת, אבל היא לא צודקת בדבר אחד, לא רק בכך שאדון ברק הכניס לנו ללקסיקון מושג חדש, ועד עכשיו לא הבנתי מה הוא רוצה וגם בנאום שלו לא הבנתי מה הוא רוצה, הוא הכניס מושג "הפלשתינים חנו כאן". טוב שתרשמו את זה אצלכם, זאת ההתבטאות הראשונה שלו על היותם – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

– – – אם הייתם פה מאות שנים – – –

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

חנו כאן מאות שנים, אבל מדובר על העיקרון. בחיאת דינאכ, אלי, אנחנו חונים כאן מאות שנים ולך יש זכות היסטורית. הנימה של אהוד ברק לא מקובלת עלי, ומהבחינה הזאת היא לא שונה מנתניהו במאומה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

— — — אתה רוצה להיות מועמד לראשות הממשלה ואתה רוצה להסית את חברי הכנסת הערבים.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת גולדשמידט, אפשרתי לך קריאת ביניים, אנא ממך.

עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):

לא מקובל עלי שראש האופוזיציה של העבודה יקרא לפלשתינים שהם חונים כאן מאות שנים. לא מקובל עלי. לכם יש זכות היסטורית וגם לנו יש זכות היסטורית. לא מקובל עלי.

לדעתי, מפלגת העבודה צודקת כאשר היא טוענת, שאם הליכוד היה באופוזיציה, כל הליכוד היה בני אלון ורחבעם זאבי, וכאשר הם בממשלה ובקואליציה הם מתנהגים אחרת; זה נכון. מה שלא נכון, לדעתי, בדיון הציבורי ובדיון היום בכנסת זו הטענה של השמאל הציוני, של מפלגת העבודה, שהנה הנה הליכוד מאמץ את עמדותנו ההיסטוריות. לא נכון. אני חושב שמוקדם לחגוג את זה. מוקדם מאוד לחגוג את זה.

אני אתמוך כאן בהסכם גם אם הוא יהיה בבחינת אמון בממשלה, אני אומר לכם, אבל אני לא הולך לתמוך בהסכם מפני שההסכם הזה הוא טוב. ההסכם הזה הוא גרוע מבחינתנו, מבחינת הפלשתינים. כל מלה בו היא גרועה מבחינת הפלשתינים. ההתנחלויות נשארות, נוצר עוד ממשל עצמי, ולא מדובר על ריבונות. יהיה עוד ממשל עצמי מושחת בחברון, אני יודע את זה. זה מושחת בעזה, ואני יודע את זה. זה מה שיהיה לנו בחברון. אין שום דבר בהסכם שהוא מצוין וטוב. זה לא העניין.

העניין הוא שבהסכם הזה היה עיקרון אחד חשוב – דעת הקהל הבין-לאומית, כן, ארצות-הברית והעולם הערבי הפעם, שסוף סוף הצטרף לקהילה הבין-לאומית, סוף סוף, כפו על ממשלת ישראל לקיים התחייבויות. בשביל זה אני מצביע בעד. מפני שהליכוד הזה, גם בשלטון, ניסה לברוח מקיום התחייבויות כמעט שנה. ללא ההתערבות הבין-לאומית וללא היווצרות תנאים בין-לאומיים שנכפו על ישראל, וללא הסיפור של המנהרה, גם נתניהו לא היה מקיים את ההסכם. זה נכפה עליו, הוא לא הולך מרצונו לדבר הזה, וזה טוב, ולכן אני מצביע בעד ההסכם.

אבל מוקדם להגיד שהליכוד ויתר על עמדותיו ההיסטוריות. מה, הוא מקבל את עקרון המדינה הפלשתינית? הוא ממשיך להיות נאמן לתפיסה האנכרוניסטית של הממשל העצמי, ובזה נתניהו ממשיך לתמוך. הוא ממשיך לתמוך בהתנחלויות, ואני עוד מזהיר שאולי ההסכם הזה יהווה חיפוי לרצון הליכוד בעתיד להרחיב את ההתנחלויות ולרצות את המתנחלים. הוא ינסה לנצל את הגושפנקה הבין-לאומית ואת מרחב התמרון הבין-לאומי והאזורי שהוא קיבל בשביל לייחד בדרום-מערב רמאללה, כפי שאריק שרון רוצה, ולייחד סביב חברון ואולי לקשור את קריית-ארבע עם הרובע היהודי ו-2 הפכו מושגים מקובלים כאן בבית. היינו בחלוקת ירושלים ונהיינו בחלוקת H בחברון. המושגים 1 חברון.

אני חושב שההסכם הוא גרוע, אבל אנחנו כולנו צריכים להצביע בעדו בלי אווירת פסטיבל. החגיגה של מפלגת העבודה ושל השמאל הציוני אינה במקומה. אין מה לחגוג כאן. נתניהו לא ויתר על דעותיו העקרוניות בעניינים העקרוניים שעוד יבואו. בשנים הבאות יש לנו לא רק מאבק, לא רק מאבק בעניין פתרון הקבע, היכן שאתם מנסים להגיע לאיזה הסכם אתם במקום הסכם עם הפלשתינים – אבל זה סיפור אחר ונשים אותו בצד – לא רק בעניין פתרון הקבע יש לנו מאבק, אלא יהיה לנו מאבק על כל הוא יעשה בעיות ואין מה C הוא יעשה בעיות ועל אזור B צעד ושעל בעניין הפריסה מחדש. על אזור לחגוג מהבחינה הזאת.

דבר אחד צריך לחגוג – שהקהילה הבין-לאומית לימדה את נתניהו שישראל היא לא צפון-קוריה ולא בורמה. היא לא עם לבדד ישכון והיא לא יכולה בלי הקהילה הבין-לאומית והאזורית. ישראל גם לא רוצה להידמות לצפון-קוריה ולבורמה, היא לא חיה לבד. הדבר החיובי היחיד הוא שכפו עליה משהו, ועל זה צריך לברך. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת בשארה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם רביץ. אחריו – חבר הכנסת אלכס לובוצקי. אנחנו דנים בהודעה מדינית של ראש הממשלה על ההסכמים עם הפלשתינים. אדוני, לרשותך חמש דקות.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת; בשארה, גמרת את הדיבורים. אדוני היושב-ראש, היום הזה הוא יום קשה. הוא גם יום מיוחד. הייתי אומר שהיום הזה הוא יום קבלת הדין. בתחילת דברי אני רוצה לומר דברים כיהודי דתי, מאמין. אין לי לבטים ואין לי ספקות ביחס לארץ-ישראל, שהובטחה לנו על-ידי הקדוש-ברוך-הוא. הזיקה שלנו לארץ מקורה בהבטחה האלוקית בספר התנ"ך, אבל מאחר שאמרתי שזהו יום קבלת הדין, אנחנו יודעים שהארץ הובטחה לנו ואנחנו נקבל אותה רק בתנאים מסוימים. הארץ ניתנה לנו על-פי תנאים, וזה כתוב במפורש באותה תורה. היא ניתנה לנו אם נהיה ראויים לכך. זאת לא מין הבטחה מדינית, זה לא מניפסט של האומות המאוחדות, אלא זאת הבטחה שהקדוש-ברוך-הוא נתן לנו את הארץ רק בתנאים מסוימים.

כנראה, חברי, ואני אומר את זה לציבור הדתי במיוחד, כנראה בדור הזה ובעת הזאת אנחנו עדיין לא ראויים שהארץ על גבולותיה המובטחים תהיה לנו. האמונה שלנו בהבטחה האלוקית לא נפגמה על-

ידי מהלכים מדיניים. המהלכים המדיניים הם מהלכים שמצלמים מצב נתון ברגע מסוים בהיסטוריה האנושית. אם נהיה ראויים על-פי מעשינו והתנהגותנו כיחידים וכעם, תהיה לנו הארץ הזאת, ואם לא, חס וחלילה.

חברים, אני רוצה לומר שלנו אין שליטה על המצב. המצב הוא נתון. הרוב הגדול יינתן כיום בכנסת להסכם.

אבל בהזדמנות הזאת אני רוצה לפנות אל הצדדים האנושיים שמעורבים בהסכם; לא אל הצדדים המדיניים, אלא אל האנשים החיים, שיצטרכו לחיות על-פי ההסכם. אנחנו יודעים שגם בחברון, שגרים בה יהודים בעלי הכרה עקרונית מאוד, נוצרו עד לאינתיפאדה יחסי שכנות סבירים ולפעמים גם טובים עם תושבי חברון היהודית; ביניהם לבין השכנים הפלשתינים. והעניינים השתבשו. כיום יש לפנינו הסכם שהוא שונה מהסכם עזה ויריחו, כי שם היה "חלוקה". כיום יש הסכם שמחייב את שני העמים לחיות יחד; לא רק זה בצד זה, אלא זה בתוך זה. ונעשו דברים על-פי ההסכם, ואינני נכנס כלל לפרטיו. אבל המציאות היא יותר מן הפרטים שנעשו. יהודים יגורו חלון מול חלון, דלת מול דלת, סמטה מול סמטה, יחד עם שכניהם הערבים. אני יודע שהרצון הזה קיים בקרב היישוב היהודי, אבל צריך תעצומות נפש כדי להשתדל ליצור יחסי שכנות נכונים, סבירים.

אבל אני גם קורא לציבור הפלשתיני ולחברי הכנסת הערבים כאן. היה כאן לפני אחד מחברי הכנסת הערבים, מר בשארה. אני רוצה לומר לכם: נקודת החיכוך תהיה לעולמי עד. מוטב שתבינו את הקשר והרגש העמוק שיש ליהודים לארץ-ישראל כולה. יש מצב מדיני, יש מצב פוליטי, שמחייב הסדרים. אבל אם ייווצר כאן מצב שיהודים לא יוכלו לגור שם, ויעמוד כאן מישהו ויאמר בלהט שהעובדה שיהודים גרים בחלקי ארץ-ישראל, וקוראים לזה מתנחלים, זוהי העובדה נגד שלום – לא ייכון שלום. צריכה להיות הסכמה.

ראשית, בכלל צריכה להיות הסכמה לכך שאנחנו קיימים כאן. ואומרים לי שיש הסכמה כזאת. היא צריכה לעמוד במבחן. אבל צריכה להיות גם הסכמה לעובדה שהם יכולים לגור בכל מקום בארץ. אני באמת לא מדבר על איזה שלטון. אבל צריכה להיות הסכמה לכך שיהודים יכולים לגור, להתפתח וליצור בכל מקום בארץ שאליה הם נכספים באופן עמוק ביותר, ברגש דתי, ואתם יודעים מה זה רגש דתי.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

הרב רביץ, האם זה הדדי?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

זה הדדי. אתה גר בקרבי ואני מכבד אותך. אני רוצה שיהיו לך זכויות שוות ומלאות יותר ממה שיש אפילו לציבור החרדי. אולי אחר כך גם אני אקבל משהו.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

האם אתה מסכים שערבים המתגוררים במחנות הפליטים בירדן יחזרו גם הם ויגורו בכל מקום בארץ-ישראל?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

תראה, יש גם פרקטיקה של החיים. אני לא כזה תמים. אני גם לא דורש שיהודים יגורו בכל חלקי ארץ-ישראל, ובזמן קצר נהווה רוב של יהודים גם בכל חלקי ארץ-ישראל. אני לא אומר זאת. יש פרקטיקה של החיים ולא צריך להגזים. הרי כל יום מיתוספים פלשתינים, וכבר יש האומרים לי שיש 2 מיליוני פלשתינים. אם גרים שם 150,000 יהודים, הכעקתה? אתם לא יכולים לסבול 150,000 יהודים בקרבכם? מה קרה? מה?

סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

יהודי כמוך כן, אבל לא כמו היהודים שגרים בחברון.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

הם לא גרועים ממני. הם יהודים שרוצים שלום. הם אוהבי ארץ-ישראל. זה הכול. הם רוצים שלום, הם רוצים לחיות, הם רוצים ליצור והם רוצים לגדול שם. זה הכול.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

והם צריכים לכבד את הזולת.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

והם צריכים לכבד את הזולת. אני מסכים שהם צריכים לכבד את הזולת.

לכן, אני אומר שזהו המבחן האמיתי. ניירות – זה כלום. המבחן האמיתי הוא המבחן האנושי, ובמקרה זה, קבלת השכנים היהודים שגרים שם. זה השלום האמיתי.

אני רוצה לומר לכם: סיעתנו עוד לא החליטה איך היא תצביע. יש אצלנו דיונים, כי זה יום קשה, יום קשה מאוד.

שבח וייס (העבודה):

למה?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

למה? אומר לך, אדוני. אומר לך בכל הרצינות. אתה יודע? יש מצד אחד ויש מצד שני. מחד גיסא – הרי אנחנו בעד שלום. אנחנו בעד שלום. אבל קשה לנו. אני אומר לך: קשה לנו. כל עוד לא מקבלים באהבה, ואפילו לא באהבה, בהסכמה, ברצון, את העובדה שיהודים יחיו שם בשלום – אני מפחד. אני פוחד. אני רוצה לחזק כל יהודי שיוכל לחיות גם בחברון. אנחנו בדילמה קשה מאוד, וגם בדילמה אידיאולוגית. לעזוב את ארץ-ישראל – זה לא פשוט. אבל במסכת הערכים השונה אנחנו צריכים לבחון את הדברים, ועד להצבעה נבחר את דרכנו.

אסיים רק בדבר אחד, אדוני. מה שלא יהיה, יש מושג כזה שנקרא: לחתום בדמם. חותמים בדיו, אבל יש פעמים שצריכים לחתום בדמם. לדמם יש שתי משמעויות: דמם, זה דמעות; דמם, זה גם ערבוב. דמם, בשפה העברית, זה גם ערבוב. אני חושב שזו צריכה להיות הגישה של כולנו. זה יום קשה, זה גם יום חשוב, אבל ללא דמם אני חושב שהעיקר חסר מן הספר. תודה, אדוני.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת רביץ. רשות הדיבור לחבר הכנסת אלכס לובוצקי.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

חבר הכנסת טלב אלסאנע וחברת הכנסת דליה איציק הסכימו להקדים אותי. הם ידברו קודם, ואני אדבר לאחר מכן.

היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת לובוצקי, אני מבקש להסב תשומת לבך לכך שהדרך הזאת לא מקובלת ולא כך נוהגים. אבל לפנינו משורת הדין, מאחר שהנושא חשוב – – –

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אני גם חבר חדש.

היו"ר ר' אדרי:

מאחר שהנושא חשוב ומאחר שאדוני חבר כנסת חדש – ננהג לפנינו משורת הדין. רשות הדיבור לחבר הכנסת טלב אלסאנע. אחריו – חברת הכנסת דליה איציק.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך בהזדמנות הזאת את יושב-ראש הרשות הפלשתינית, מר יאסר ערפאת, גם את ראש ממשלת ישראל, את נשיא מצרים, מר חוסני מובארק, ואת מלך ירדן, אשר עשו, לדעתי, מאמץ אדיר על מנת לקדם את תהליך השלום ועל מנת לאפשר לרכבת השלום להמשיך בדרכה למרות כל המכשולים.

השאלה הנשאלת היא זו: האם יש כאן פריצת דרך אדירה, אשר מסמלת שינוי מהותי במדיניות הממשלה בישראל? או שכל מה שהיה בפנינו הוא ניסיון של ראש הממשלה הישראלי, מר נתניהו, להיחלץ מכל הלחצים שהוא היה נתון בהם? בסופו של דבר, ההסכם הזה הוא לא הסכם חדש, אלא הסכם שנחתם עוד לפני הבחירות הקודמות, והיה צורך בכמה חודשים, בתשעה חודשים, על מנת להגיע לתודעה שאין שום אלטרנטיבה, אלא ליישם את ההסכם החתום.

חברת הכנסת דליה איציק, אם יתברר שאכן אצל ראש הממשלה לא מדובר בשינוי טקטי, או שהוא עשה את המעשה מתוך אונס – כפי שניתן להבין מהנאום שלו; הוא כל הזמן בא בטענות שאתם הורשתם לו זאת, כאילו שהמוריש כבר איננו, אף כי מפלגת העבודה קיימת, ואני מברך על הירושה הטובה הזאת. אם הוא מנסה להתגונן ולומר שהוא נכנס למצב של מלכוד ואין לו כל ברירה אלא ליישם את ההסכם, אבל מייד לאחר החתימה של ההסכם הוא רוצה לחזור לסורו ולהיות מה שהוא באמת – היינו, ימין קיצוני אשר דוגל בארץ-ישראל השלמה – אם זו הכוונה וזו המגמה, לדעתי, אין שום סיבה לחגוג ואין שום סיבה לשמחה, מאחר שהצרות תהיינה בעתיד. אבל אם מדובר בשינוי אסטרטגי אמיתי והוא מאמץ את הסכם אוסלו ומיישם אותו – לדעתי, אנחנו צריכים לבוא ולהודות שחטאו כלפיו, ומר נתניהו לא רק מיישם בפועל, אלא מאמץ את דרכו של שמעון פרס, והוא עושה זאת בצורה הרבה יותר טובה.

מה היה לגבי מר שמעון פרס בתפקידו כראש הממשלה? הוא חתם את ההסכם, אבל הוא לא יישם אותו, משיקולים אלה ואחרים – אם בגלל החשש שלו מהתגובה של הרחוב הישראלי, או בגלל שיקולי ביטחון או שיקולים אחרים. אבל כאן ראש הממשלה מביא את ההסכם, ואני סמוך ובטוח ומאמין שהוא יצליח לגייס לו רוב מהותי בכנסת, ובסופו של דבר גם את ההסכם הזה, שראש הממשלה הקודם לא הצליח ליישם, מר נתניהו מיישם. לכן, אם הוא ימשיך בכיוון הזה – – –

היו"ר ר' אדרי:

מעניין מה שאתה אומר. ב-67' היו מלחמות ולאחר מכן ראש הממשלה מר מנחם בגין הוא זה שלמעשה עשה את השלום, ועכשיו אנחנו, בזמננו – מפלגת העבודה – חתמנו הסכם עם הפלשתינים וגם כאן מי שמבצע אותו זה הליכוד. זה מעניין, ההיסטוריה חוזרת על עצמה.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

בדיוק זה המצב. יש תיאוריה, שאם מפלגת העבודה תבוא ותכריז מלחמה, אוטומטית הליכוד יתמוך; ואם הליכוד יביא שלום, מפלגת העבודה תתגייס. יש הגישה הזו, אבל לדעתי זה לא בדיוק המצב, מאחר שאי-אפשר לשפוט את ראש הממשלה לאורך המדיניות העתידית שלו, במשך שלוש השנים הבאות, על-פי הצעד הנוכחי, כי הצעד הנוכחי הוא מחויב המציאות, מתחייב מהנסיבות הפוליטיות והמדיניות. חוששני שהוא ינסה למצוא בהסכם הזה פתח מילוט על מנת לא להמשיך בהסכם אוסלו ולנסות לגמד את כל תהליך השלום אך ורק בסוגיה של חברון. הוא יבוא ויצהיר כלפי כל העולם: הנה אני חתמתי, אני יישמתי, אני רוצה שלום. אבל כולנו יודעים שהסכסוך באזור המזרח התיכון זה לא חברון, הבעיה של העם הפלשתיני היא לא חברון. הבעיה של העם הפלשתיני היא שהוא, כשאר העמים בעולם, רוצה לחיות במדינה עצמאית ליד מדינת ישראל, במדינה אשר תהיה בגבולות '67 וירושלים המזרחית תהיה בירתה.

כל עוד אנחנו לא שומעים את הנכונות מצד הממשלה להגיע להסכם אשר יעניק זכות להקמת מדינה בריבונות פלשתינית, לדעתי אין מדובר בשינוי מהותי במגמה של הממשלה הנוכחית, וייתכן שכל מה שאנו רואים ועדים לו הוא – – – בסופו של דבר לא הפסוק הזה או המלה הזו הם אשר יכריעו את מערכת היחסים במזרח התיכון, אלא האם יש כאן מה שנקרא בערבית מוצאלחה, האם יש כאן הסכמה כללית בין העם הפלשתיני לבין העם בישראל להגיע להסכם של שלום במובן של מוצאלחה כללית, מוצאלחה אשר תבטיח דו-קיום בשלום המבוסס על שלום אמיתי וצודק אשר מבטיח ריבונות פלשתינית בגדה המערבית, ברצועת-עזה וגם בירושלים המזרחית.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת טלב אלסאנע, על דבריך.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

משפט אחרון – אומר לך – – –

היו"ר ר' אדרי:

כבר הודיתי לך.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אני אומר לך משפט אחרון, שאני חושב שאתה תודה עליו גם כן. אני סבור, ששבעת החודשים האחרונים לא היו בגדר צירי לידה של ההסכם הזה, אלא הם היו בגדר תקופת גסיסה של כל

התפיסה של ארץ-ישראל הגדולה, ארץ-ישראל המובטחת. יש להביא בחשבון שמדינת ישראל חייבת להיות בגבולות פוליטיים ולא בגבולות על-פי ההלכה או על-פי התורה.

אני סבור, שהבעיה עם המתנחלים היא לא בעיה שיהודים יחיו בחברון אלא בעיה של יהודים שיקבלו גם את הריבונות וגם השלטון וגם את החוק הפלשטיני, כמו שכל אזרח שחי במדינה אחרת מקבל את חוקיה. זה מה שרציתי לומר לחבר הכנסת רביץ, אין בעיה ליהודים לחיות בשכם או בחברון כמו שחיו לפני 1948. הבעיה היא שיקבלו את השלטון הפלשטיני, שיכבדו את החוק הפלשטיני, כמו שאתה דורש מכל חבר כנסת כאן ומכל אזרח ישראל שיכבד את החוק והשלטון הישראלי. אין לי שום ספק שאם אתה, חבר הכנסת רביץ, תרצה מחר ללכת לגור בשכם ולכבד את השלטון והחוק הפלשטיני, לא יתנגדו לזה.

השאלה איננה שאלה של דו-קיום, השאלה היא שאלה של שכנוע, של להגיע למסקנה שכאן יחיו שני עמים בשתי מדינות עם שלטון ועם חוק ועם ריבונות.

לכן, אנחנו נתמוך בהסכם ונצביע בעד ההסכם, מאחר שאנחנו מחויבים לכל תהליך שלום באזור.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת אלסאנע. אני מזמין את חברת הכנסת דליה איציק. אחריה – חבר הכנסת אלכס לובוצקי. יש לך פריווילגיה – ארבע דקות לרשותך.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

דליה איציק (העבודה):

זהו, זו ממש בעיה.

היו"ר ר' אדרי:

סליחה?

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מציע לקרוא לראש הממשלה ולהודיע לו שחברת הכנסת דליה איציק נואמת, כי היא שילוב של אינדירה וגולדה.

דליה איציק (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני לא רגילה – – –

היו"ר ר' אדרי:

את מוכנה לדחות את הנאום שלך עד שראש הממשלה יהיה כאן?

דליה איציק (העבודה):

אפילו בשביל ראש הממשלה אני לא מוכנה.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

את הולכת לקרוא את הנאום של ראש הממשלה?

דליה איציק (העבודה):

לא, לא, יש גבול לעונש.

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אדוני השר; אדוני שר החקלאות, אני מבינה שאתה נמצא כאן כמתנגד לממשלה ואתה כבר לא מייצג אותה, כי אני הבנתי שאתה מתנגד להסכם ועל כן אני מבינה שאתה כרגע לא מייצג את הממשלה. אז אולי אפשר לקרוא לשר שמייצג את הממשלה, אדוני היושב-ראש?

היו"ר ר' אדרי:

גברתי, כל זמן שהשר רפאל איתן הוא חבר ממשלה ועוד לא התפטר מהממשלה, יש לו הזכות לייצג את הממשלה בכל עת שיחפוץ.

אלי גולדשמידט (העבודה):

הוא גם יגן עליה?

היו"ר ר' אדרי:

אני מניח שכן, אדוני.

דליה איציק (העבודה):

תמורת כמה כיסאות זה יסתדר.

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני מודה בפניכם שיש לי יחס אמביוולנטי ושזה יום קשה. זה יום קשה ויום שמח. חבר הכנסת רביץ, זה יום שמח כי הומרץ בנימין נתניהו, כי הופרס – מלשון פרס – בנימין נתניהו, וזה יום שמח מפני שאני משוכנעת שיצחק רבין, זיכרונו לברכה, מסתכל עלינו מלמעלה ואומר: אני ניצחתי.

זה יום עצוב נורא, ויושב פה השר רפאל איתן, שאני רוצה לשאול אותו: איך זה קורה שהאיש שנחשב אחד מהישרים במדינת ישראל – הבוחרים שלו התלבטו אם להצביע למרצ או לצומת, כי הוא אמר ביושר: אני לא נותן לחרדים, אני אלחם על גיוס חיילות וחיילים לצה"ל, אני אתבע, בעניינים מדיניים אני אומר שאסור לוותר כהוא זה – ויתר תמורת כיסא? סגן ראש הממשלה אפילו לא נתנו לו, וראה איך תמורת כיסא הבן-אדם ויתר על עמדותיו, ואתה בוכה, אתה אומר: איך זה יכול להיות שכן אנחנו יכולים לתת לבוחר באמת להחליט על דרך?

מה אומרים לי היום האנשים בליכוד? הם אומרים לי: אתם לפחות אמרתם לנו את האמת, ידענו איפה אתם עומדים. לא אמרתם "אדון עולם" עשרים פעם ולא הבאתם את בנו ואת בתו של זה וזה ואמרתם כל מיני דברים. הסתכלתם אלינו באומץ וביושר ואמרתם – זאת הדרך; היא קשה, היא רבת חתחתים, אבל אנחנו רוצים להוביל בה ואנחנו רוצים שתסייעו לנו. ריבוננו של עולם, תחשוב מה עובר עכשיו על תומכי נתניהו, לבי להם. אתה יודע – חלק מהם לא מודים. אתה מכיר אב שמודה שבנו דביל? קשה להם להודות בזה, לבי להם. ואני אומרת לך את זה במלוא הכאב.

חברי חברי הכנסת, אל תתפלאו שמאשימים את ביבי בכל דבר. מי שהבטיח ערב הבחירות גשמים, שלא יאשימו אותו בבצורת. ביבי נתניהו הבטיח בלי סוף, הרים וגבעות, בלי להניד עפעף. בינינו, השר רפאל איתן, אי-אפשר כל כך לתפוס את ראש הממשלה במילת אמת. אם אתה תופס אותו פעם במלה אחת אמת, זה נחשב הרבה. ראש הממשלה ערב הבחירות אמר הרבה דברים כל הזמן, ועכשיו מאשימים אותו בכול, כי הוא הבטיח גשמים, בלי סוף הוא הבטיח גשמים, ועכשיו, כשיש בצורת, מאשימים אותו. אל תבואו בטענות.

אני רוצה להגיד עוד דבר אחד לשר בני בגין – אני באמת קוראת לו שיחזור להיות חבר בממשלה. אני לא רוצה להכניס ראשי לסכסוכים בתוך הליכוד, אבל אני אומרת לך, אדוני היושב-ראש, הוא המצפון של הממשלה הזאת, אף-על-פי שאני חולקת על דרכו ואני חולקת על תפיסתו המדינית. הוא היה הסכר לעצירתה של הידרדרות שלטון החוק במדינת ישראל. אדוני היושב-ראש, הוא איש מצפון, ובנימין נתניהו לא רוצה לראות את המצפון מסתובב על-ידו, ולכן הוא שמח שהוא התפטר. אני אומרת לך, שהממשלה הזו, חסרת המצפון, תחסר אותו. אני קוראת לו, אני מעריכה אותו מאוד, אני מחשיבה אותו מאוד אף-על-פי שאני חולקת על תפיסתו. אני קוראת לו לחזור לממשלה אם הוא באמת רוצה להשפיע מתוכה, מבפנים. תודה.

היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, גברתי חברת הכנסת דליה איציק. רשות הדיבור לחבר הכנסת אלכס לובוצקי. אחריו – חבר הכנסת מקסים לוי.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גר אני באפרת בגוש-עציון בהרי יהודה, בדיוק במחצית הדרך בין חברון לירושלים. היום, כשנהגתי ברכבי מהבית לכנסת, נסעתי בדיוק על אותו נתיב שבו הוביל אברהם אבינו את יצחק בנו לעקדה על הר-המוריה. לא יכולתי שלא לחשוב על כך במהלך הנסיעה. אני מניח שאברהם אבינו, שהלך שלושה ימים בדרך, גם הוא היה קרוע בין צו לבו, לב אב אוהב, לב רחום המרחם על בנו, לבין צו אמונתו ושכלו. גם אני הקטן חשתי כך. לבי לבי עם חברון עיר אבותינו, אבל השכל אומר שיש לתמוך בהסכם.

היה גשם שוטף היום במהלך הנסיעה והרהרתי בלבי האם השמים בוכים, האם השמים בוכים על כך שאנו נוטשים את חברון, או אולי זה גשם של ברכה. סוף כל סוף, לאחר תקופה ארוכה יש גשם שהוא סימן ברכה עבורנו, כשאנחנו צועדים אולי אל עתיד טוב יותר בארצנו.

ואולי וכנראה גם בנושא הזה יש דרך שלישית, גם זה וגם זה; גם בכייה על חברון וגם סימן ברכה לעתיד.

שבח וייס (העבודה):

אם אתה אומר שיש דרך שלישית, אתה אומר שיש דרך שנייה. מסתבר שיש דרך ראשונה, מה דעתך?

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אני חושב שהחל מעכשיו, אכן הדרכים כולן, הראשונה, השנייה והשלישית, מתאחדות, ומייד אגיע לכך.

סופה לנדבר (העבודה):

זו לא היתה הדרך היחידה?

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אני אגיע לכך.

אלי גולדשמידט (העבודה):

זאת היתה הדרך הראשונה. הן מצטרפות לדרך הראשונה, הן לא מתאחדות. תשאל את היושב-ראש.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אני אסביר ואומר, אני מבטיח. תנו לי רגע, אני אגיע גם לזה.

הדרך שלי, לפחות במובן הפשוט, הנסיעה היתה מאוד קצרה, 12 דקות בלבד, ולא היה סיפק בידי אפילו למצות את המחשבות הללו על ההיקש ההיסטורי בין אז, אברהם אבינו, ועכשיו כאן, וכבר מצאתי את עצמי בתוככי ירושלים, עיר מודרנית, שוקקת חיים, המכונות נוסעות, הגעתי לכנסת וצריך להחליט.

סיעת הדרך השלישית תומכת בהסכם. ההסכם הוא לא אידיאלי בעינינו, אבל בהינתן תנאי ההתחלה הקשים שיצר הסכם אוסלו ב', יש בו גם הישגים מספר. יש גם נקודת אור אחת. החל מהשבוע הבא, לאחר הפריסה החדשה בחברון, אנחנו לא שולטים עוד בעם זר. ביצענו בעצם את העברת מלוא האוכלוסייה הפלשתינית ביהודה ושומרון לסמכות הרשות הפלשתינית. יש פה, לפי דעתי, בשורה ומסר עבורנו כאן בתוך עם ישראל, לשמאל השפוי, לא לשמאל הבלתי-ציוני ששמעתי אותו כאן קודם, שטוען שמלחמת ששת הימים היא לא מלחמת מגן ולארץ-ישראל קורא שטחים כבושים.

דליה איציק (העבודה):

מי אמר?

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

חברת הכנסת ענת מאור. אלא השמאל השפוי, אתם שיושבים כאן ואני מכבד אתכם. זה הזמן שכולנו נתאחד, מהדרך הראשונה, מהדרך השנייה ומהדרך השלישית לדרך אחת שבה נשתדל כולנו לשמור על כמה שיותר חלקים מארץ-ישראל. אני משוכנע שאף אחד מכם אינו מעוניין להיפטר מארץ-ישראל. אני מאוד מקווה שגם לכם היא מאוד חשובה. אני מכבד וכיבדתי את הרצון שלא לשלוט על עם זה, אבל עכשיו כולנו צריכים להיות ביחד. אני גם מקווה שלא ירחק היום ולקראת התקדמות המשא-ומתן על הסדרי הקבע נוכל גם להקים ממשלת אחדות, שתוכל להוביל אותנו להישגים יותר טובים.

הערה אחרונה, אדוני היושב-ראש. חשוב לי לומר משהו בהקשר של הדיון היום. אני רוצה לחזור על דרישתי – וכאן זאת סטייה מההיבט ההיסטורי להיבט של ממש כאן ועכשיו, לדיון היום – הדרישה שדרשתי אותה עוד אתמול בלילה והבוקר, להביא בפני הכנסת את המכתב שכתב מזכיר המדינה האמריקני אל יאסר ערפאת.

היו"ר מ' שטרית:

למה זה צד להסכם?

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

, ייחתם TO BESIGNED זה חלק מההסכם. כפי שכתוב על המכתב ממזכיר המדינה אל בנימין נתניהו: יחד עם ההסכם הזה. זה הופך להיות חלק. למכתב הזה יש משמעות מדינית. בבואנו להחליט על ההסכם, ואני רוצה לתמוך בהסכם – – –

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת לובוצקי, על-פי ההיגיון, והרי אתה מתמטיקאי, הרי ההסכם נעשה בינינו לבין הרשות הפלשתינית. מה אכפת לי אם כתב כריסטופר מכתב לערפאת או כתב את זה למובארק או כתב את זה למישהו אחר.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

לא, זו טעות משפטית. חוץ מלהיות מתמטיקאי אני בן של עורך-דין ואח של שופט ואני אומר לך משהו בעניין המשפטי. דברים כאלה, נכון שישראל אינה מחויבת להם באותה מחויבות שיש לה למסמכים שהיא חתמה עליהם, אבל מסמכים כאלה הופכים להיות חלק ממכלול ההסכם. והראיה, על אותם מכתבים נלווים שיש להסכמי קמפ-דייוויד, דנים ומתפלספים בכל העולם, בכל הדיונים, והם הופכים להיות חלק מאותו הסכם.

אני לא רוצה להטיל דופי בשרה לימור לבנת. אני מאמין שהדברים שהיא אמרה כאן לכנסת הם דברי אמת, שישראל לא קיבלה את המכתב. תמוה בעיני מדוע ישראל לא קיבלה את המכתב. לדעתי, מתווך הוגן, שנותן מכתבים כאלה – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

רק לתקן טעות. אתמול ראש הממשלה, כך שמעתי בתקשורת, אמר בישיבת הממשלה שהוא קרא את טיוטת המכתב, הוא לא קיבל את זה אבל הוא יודע מה שכתוב בו.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אכן שמעתי את הדברים האלה. אגב, הדברים האלה עוררו אותי אתמול בלילה לצאת בקריאה לממשלה ולדרוש את המכתב. אני קורא וחוזר וקורא לראש הממשלה שיחזור ויבהיר לכנסת את מלוא האינפורמציה שיש בידיו לגבי המכתב הזה. אני חושב שמבחינת המינהל התקין זה הדבר הנכון. אני לא מהמאיימים שבגלל זה אצביע כך או בגלל זה אצביע אחרת. ההצבעה יותר מדי חשובה ועקרונית כדי לתלות אותה בעניין הזה. אבל אני חוזר וקורא ודורש מראש הממשלה לתת הבהרה חד-משמעית על מה שיש במכתב הזה. תודה רבה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה לאלכס לובוצקי. אני מזמין את הדובר הבא – חבר הכנסת מקסים לוי; אחריו – חבר הכנסת חגי מירום.

עד שחבר הכנסת מקסים לוי יגיע לדוכן, אני מציע לברך בתוכנו את ז'אק טולדנו שנמצא בכנסת ביציע האורחים. ברוך הבא.

מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מאז ההסכם עם מצרים בוודאי ידע עם ישראל שהוא הולך לאיזה הסכם עם כלל מדינות ערב. הפסיפס הזה של ירדן, הפלשתינים, סוריה ולבנון ומצרים הוא מקשה אחת.

אני זוכר עוד בילדותי בתנועת החרות, אז נאמר שהליכוד בראשות מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, לא יחזיר אף שעל אדמה. המציאות הוכיחה, כאשר מנחם בגין הפך להיות לראש הממשלה, בעצם הוא עשה שלום עם מצרים. אין מונופול, לא למערך, לא למרצ ולא לשום מפלגה אחרת על תהליך השלום עם מצרים, כאשר הליכוד הביא את השלום. ראינו שהיה "אף שעל", אבל קמפ-דייוויד הביא למצב שצריך פתרון עם העם הפלשתיני בדרך זו או אחרת.

על שולחן זה הניח ראש הממשלה את קווי היסוד של הממשלה הזאת. הממשלה הזאת אמרה שהיא תלך עם המחויבות שלה לקראת תוכנית אוסלו. קמים היום מתוך הבית, מתוך הליכוד, אנשים אשר מערערים על אותם קווי היסוד ואינם מאמינים לראש הממשלה בתהליך הזה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

גם מסיעת גשר.

מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):

נכון. יש סיכונים, אף אחד לא יצביע כאן בלב שלם, קל וחומר כאשר מדברים על אותה אידיאולוגיה של בית ז'בוטינסקי, על החינוך לערכים של ארץ-ישראל, על כל חלקי ארץ-ישראל, אבל המציאות מחייבת ממשלה זו להמשיך דרכה של ממשלה קודמת. זו מחויבות, וראש הממשלה אמר שבמציאות הזאת הוא חייב לעבוד על הסכמי אוסלו. וביבי נתניהו המשיך, עם הממשלה הזאת, לעבוד על התוכנית. נכון הוא שהיו קשיים בדרך, נכון הוא שהיו מאבקים, ועם ישראל, הטלוויזיה, הרדיו והעיתונות עמדו עם סטופר לבדוק מתי ייגמר התהליך ומתי הוא יסיים את התהליך.

אנחנו, סיעת גשר, אשר חרתה על דגלה את חשיבות השלום, סבורים שזה מה שאפשר היה להשיג. מי שאיננו מאמין במנהיגות ראש הממשלה, לא צריך להמשיך להישאר אתו; מי שמאמין שהוא עשה את כל הדרך לקראת התהליך הזה, יאמין בו ובממשלה הזאת שמיצתה הכול למען ביטחון העם היהודי ולמען ארץ-ישראל.

המציאות הראתה, שאי-אפשר לנתק את מדיניות הממשלה מהקהילה הבין-לאומית.

אין אף אחד בספסלי הליכוד שיאמר שהוא הולך להצביע בשמחה על המחויבות הזאת, אבל אנחנו מחויבים לתהליך הזה. עדיין מחכים לנו מבחנים קשים ביותר. את מבחן חברון עברנו, המבחנים הבאים יהיו לשמירה על גבולות בטוחים של מדינת ישראל ועל המשך הדרך. אם לא נהיה מלוכדים בקואליציה לא נוכל להמשיך במאבקנו נגד הקמתה של מדינה פלשתינית או למען הגדרת קווים לביטחון העם היהודי והיישוב היהודי.

לכן, יש חשיבות רבה ליצור בזמן את האחדות ואת שיתוף הפעולה בין המתנחלים לבין המציאות הזאת. אם המציאות תהיה של שיתוף פעולה – – –

היו"ר מ' שטרית:

בכל פעם אני חושב שאתה עומד לסיים את המשפט, ואז אתה אומר עוד שניים.

מקסים לוי (הליכוד-גשר-צומת):

אני בהחלט עומד לסיים.

לכן, המציאות היא שתהיה אווירה של חיים משותפים, אווירה של שלום ואמינות. אף אחד, לא ראש הממשלה ולא הממשלה, יכולים להבטיח שלא נהיה במציאות של סכנה, של בעיות כאלה ואחרות. אנחנו מאמינים ובני מאמינים בתהליך של שלום. לכן, סיעת גשר קבעה עוד בטרם הבחירות שהיא מאמצת את תוכנית אוסלו, היא הולכת לקראת השלום. בעזרת השם, נייחל, כל הבית הזה, שהתוכנית, כפי שנאשר אותה היום, תהיה למציאות חדשה, לשלום בין העמים, כדי שישראל תמשיך לחיות בשלום עם צמיחה כלכלית.

היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה לחבר הכנסת מקסים לוי. אני מזמין את חבר הכנסת חגי מירום. אחריו – חבר הכנסת דוד אזולאי; ארבע דקות, אדוני.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חברי חברי הכנסת, אנחנו נושאים מפה היום ברכה על העלייה על הדרך החדשה שראש הממשלה עולה עליה, היא דרכה של מפלגת העבודה, היא דרכה של תנועת העבודה, היא הדרך של מנהיגיה – רבין, זיכרוננו לברכה, ושמעון פרס. כך אנחנו מציינים היום את הסתלקותה של המחשבה וההגות הרביזיוניסטית והפיכתה למונומנט מוזיאוני. אנחנו מציינים את הסתלקותה של תפיסת ארץ-ישראל השלמה והפיכתה לבובת שעווה; אנחנו מציינים את הסתלקותו של חלום האחריות והכיבוש של יהודים על פלשתינים והפיכתו לגרוטאה המושלכת בצדי הדרך החדשה שראש הממשלה בנימין נתניהו עולה עליה.

זה טוב, זה הכיוון. לא במקרה אני אומר "עולה על דרך חדשה", כי אינני יכול להיות משוכנע, חברי חברי הכנסת, שנתניהו גם יתמיד בהליכה בדרך החדשה. יש פה עלייה על מסלול, ומן האופוזיציה נצטרך לבחון היטב כל תנועה וכל התקדמות שלו ולראות שההליכה היא במתווה הנכון הוא מתווה אוסלו.

חברי חברי הכנסת, על שולחנו מונחים המסמכים, והקורא בהם רואה תוצר מוכר, תוצר שמזכיר לנו DECLARATION OF PRINCIPALS, את מה שאנחנו מכירים מהעבר, תוצר של הצהרת העקרונות, ה- תוצר של הסכם הביניים, תוצר המשכי, טבעי, דומה וכמעט זהה למה שהיה קודם. על-יד התוצר הזה, מין מסמך, פטנט משפטי NOTE OF THE RECORD מונחים מסמכים קצת משונים, הייתי אומר, כמו כזה של תרשומת לתיק. מישהו זוכר שצדדים חותמים על הסכם; חלק מהדברים הם לא מכניסים בהסכם, אבל יש מין תרשומת לתיק, ולמטה כתוב: הוכן על-ידי השגריר דניס רוס לבקשת ראש הממשלה בנימין נתניהו והיושב-ראש יאסר ערפאת.

היו"ר מ' שטרית:

אם אני לא טועה, היו כאלה גם בקמפ-דייוויד וגם בהסכם אוסלו.

חגי מירום (העבודה):

, הודעה או תרשומת כזאת? כשהצדדים לא כל כך רוצים להכניס NOTE OF THE RECORD מה זה משהו להסכם, לא כל כך מאמינים זה לזה שהוא יבוצע, הם מביאים את האח הגדול, את ארצות-הברית, על מנת שהוא יגיד לצדדים מה הוא הבין ולמה הם מחויבים מתוך השיחות.

שבח וייס (העבודה):

במקום תרשומת אפשר רשומון.

חגי מירום (העבודה):

אחר כך אנחנו מתבשרים על-ידי בנימין נתניהו על ההישגים המופלגים שהוא הגיע אליהם בהסכם הזה. כאשר אנחנו בודקים מה הם ההישגים – למשל, עקרון ההדדיות. מה זה עקרון ההדדיות? הסכם מטבעו הוא הדדי, הוא בין שני צדדים, והסכמים – המשפטן אלי גולדשמידט יגיד לכם – לקיום ניתנו.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אפשר לחשוב שאתה לא משפטן.

חגי מירום (העבודה):

נכון, גם אני משפטן, אבל אני צריך תנא דמסייע משפטי.

אלי גולדשמידט (העבודה):

יש פה פרופסור למשפטים, תשאל את חבר הכנסת שאקי.

חגי מירום (העבודה):

פרופסור שאקי, מורי ורבי, הסכמים לקיום ניתנו, נכון? יש הנחת יסוד, שכאשר חותמים הצדדים על הסכם הם מתחייבים להדדיות בו. אבל – הישג גדול להדדיות.

אחר כך יש פה, חברי חברי הכנסת, פרק שנקרא האחריות הפלשתינית, ושם אומר ראש הממשלה, שהפלשתינים התחייבו על השלמת תהליך תיקון האמנה הפלשתינית. מה זאת אומרת השלמת תהליך התיקון? הפלשתינים התחייבו לבטל את האמנה הפלשתינית, הם אספו את המועצה לשחרור פלשתינ, קיבלו החלטות, ואין כאן שום חדש. איך אני יודע שאין שום חדש? – מפני שהם הסכימו על השלמת התיקון, ולכן התיקון כנראה עובד.

או למשל סעיף של מניעת הסתה ותעמולה עוינת, וכאן אני רואה, חשבתי שיש פה דבר חדש, כתוב: כמפורט בסעיף זה וזה של הסכם הביניים. אז אם זה כמפורט בהסכם הביניים, למה צריך להציג את זה כהישג גדול? זה היה בהסכם הביניים. או למשל בקשות להעברת חשודים ונאשמים יבוצעו בהתאם לסעיף (7)(ו) לנספח להסכם הביניים.

כל ההישגים שמוצגים פה הם מראית עין, הם לא אמיתיים, אין כאן דבר של ממש, ובכל זאת אני מברך על העניין מפני שבהולכו אל התהליך הזה הכניס ראש הממשלה את עצמו ואת הממשלה כולה לתעלה הנכונה, שהיא תעלת השלום. הוא לא יוכל לסטות ממנה, כי היא תעלה עם שוליים גבוהים שקשה לקפוץ ממנה החוצה, ובכל זאת נשב ונבדוק היטב היטב לאן הוא הולך.

יש לנו דילמה גדולה מאוד מה נעשה כאן הערב, הואיל וייתכן שהערב תוצמד הצעת אי-אמון לאישור ההסכם, ואני אומר כאן, לאחר ששקלנו היטב היטב את העניין, שעמדתי היא שנצביע היום בעד ההסכם ונגד אי-אמון, ולא מפני שיש לנו אמון בממשלה או בראש הממשלה – –

היו"ר מ' שטרית:

כך אני הצבעתי – – – למרות האי-אמון.

חגי מירום (העבודה):

– – אלא מפני שיש לנו אמון בדרך הזאת, שהיא דרך שיצחק רבין, זיכרונו לברכה, סלל אותה, ומי שיעלה על דרכו של יצחק רבין, זיכרונו לברכה, ולא יישא את שמו ואת זכרו לשוא, אלא יגשים במעשיו את הדרך שראש ממשלתנו הנרצח החל אותה – אנחנו בכל פינה ובכל פעימה שתהיה השלמה של הדרך הזאת נתמוך בדרך.

מלה אחרונה. קודם נשא לפנינו חבר הכנסת אריה דרעי נאום נרגש של קריאה לראש הממשלה לממשלת אחדות לאומית, ואני רוצה לומר את דעתי האישית. לא דרושה לנו, בימים אלה, ממשלת אחדות לאומית, וההצבעה הלילה תוכיח, שכל אימת שהממשלה הזאת תמשיך בדרך הנכונה, בדרך

הישר, האופוזיציה תיתן לה גיבוי להליכה בדרך הזאת. לא צריך להיכנס ביחד לממשלת שיתוק לאומי מהסוג שהיה כל אימת שהיו ממשלות כאלה, אלא צריך לתת לממשלה הזאת ללכת בדרכה. תלך בכיוון הנכון – תזכה לאמוננו; תלך בכיוון הלא-נכון, והוא, מבחינתנו, זניחת דרך השלום – נעמוד כאן כמו מי שהציבור הישראלי הציב אותו על משמר הדמוקרטיה כאופוזיציה וניאבק על הדרך הזאת מחוץ לממשלה. תודה רבה, אדוני.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת חגי מירום. אני מזמין את חבר הכנסת דוד אזולאי. יש לך מסגרת זמן של שלוש דקות. אחריו – חבר הכנסת אבנר חי שאקי.

דוד אזולאי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, עמיתי חברי הכנסת, רק הליכוד יכול להשיג הסכמה לאומית רחבה כשמדובר בהסכמי שלום במדינת ישראל – – –

חגי מירום (העבודה):

אז למה אתם צריכים ממשלת אחדות?

דוד אזולאי (ש"ס):

תשמע מייד. כי העם זקוק לזה – – –

חגי מירום (העבודה):

אבל רק הליכוד יכול.

דוד אזולאי (ש"ס):

רק העם זקוק לממשלת אחדות לאומית.

אני רוצה לברך את ראש הממשלה, מה שחבריו, לצערי, לא עשו, על אומץ הלב לחתום על הסכם חברון למרות הלחצים מבית ומחוץ. גם לנו קשה לברך ביום הזה, אך צריך לדעת שיש אילוצים ולפעמים צריך לעבוד על-פי אילוצים.

ננסה לדמיין לעצמנו מה היה קורה אילו הליכוד היה היום באופוזיציה והיו חותמים על ההסכם הזה; נדמה לי שאלפים היו יוצאים לרחובות למחות נגד ההסכם. ומי כמונו, תנועת ש"ס, חשנו את ההפגנות על בשרנו כאשר תנועתי תמכה בממשלה הקודמת בראשותו של חבר הכנסת שמעון פרס, ועל כך "זכינו" להפגנות מול בתי המנהיגים שלנו ולפגיעה בכבוד מרן הרב עובדיה יוסף שליט"א.

אלי גולדשמידט (העבודה):

הגדלתם את כוחכם בבחירות.

דוד אזולאי (ש"ס):

ברוך השם. כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ.

אלי גולדשמידט (העבודה):

עכשיו, בבחירות הבאות, תרדו מהכוח שלכם – – –

דוד אזולאי (ש"ס):

נדמה לך. ניווכח, בעזרת השם. בדרך הזאת אנחנו נמצאים רק בדרך הנכונה וכוחנו עולה ממערכה למערכה.

היום, במבט לאחור, אפשר לראות בחוש את גדולתו של מרן, שראה אז מה שחברים בימין לא ראו והיום הם תומכים בהסכם. אני מציע להם, לאותם חברים שתקפו את תנועת ש"ס ואת מרן, לאחר ההצבעה היום, ללכת ולבקש מחילה מהרב על מה שעוללו ימים ולילות מול ביתו של הרב כשהיו באופוזיציה.

לאנשי המפד"ל, שהיו שותפים להפגנות מול ביתו של מרן ויושב-ראש התנועה על כך שתנועת ש"ס היתה שותפה חלקית לקואליציה הקודמת – וגם בעתה של הממשלה הנוכחית כמעט משבר על רקע של תיק הדתות, שהוא פחות חשוב לדידם מהסכם חברון. אני חושב שהגיע הזמן שהמפד"ל תפסיק עם המשחק הכפול, הגיע הזמן שתקבלו החלטה ותסיקו מסקנות. לא ייתכן שתצביעו נגד הממשלה, ותאמרו לציבור שבהסכם זה יש הישגים לעומת ההסכם הקודם, אחרת איך תסבירו את ההצבעה של מפלגת העבודה? ובכל זאת יאמרו לי חברי במפד"ל, מדוע הם לא תומכים בממשלה, או, לחלופין, מדוע אינם פורשים מהממשלה?

סופה לנדבר (העבודה):

למה אתה לא אומר את זה לשרים שאתמול הצביעו נגד ואחר כך מצביעים בעד?

דוד אזולאי (ש"ס):

אני כבר מסיים, תרשי לי, אני לא יכול להגיב, אני רוצה לסיים את הנאום שלי. – – – לא נותנים יד לממשלת אחדות לאומית בזמן שהעם זקוק לאחדות.

אני רוצה לסיים בפנייה לראש הממשלה ולשר הביטחון. השבת יותר יקרה וחשובה מכל הסכם, ואני מקווה שאנו תומכים בהסכם שאינו גורר עמו עבירה של חילול שבת. לכן, אנא מכם, עשו הכול למען מניעת חילול שבת, בנפשנו הדבר.

לסיום, אני רוצה לפנות למתיישבים היקרים בחברון. אני מעריך את עצם ההתיישבות ואני יודע באיזו מסירות נפש אתם עושים זאת כדי להגשים את ההתיישבות בעיר האבות, אך עם זאת צריך לזכור שתפקידנו להשתדל, ואני חושב שאתם עשיתם יותר מהשתדלות – פעלתם בצורה אישית לוחצת ומכוונת על כל הגורמים, והיום נפלה החלטה. אני יודע שקשה להשלים עם זה, אך צריך לזכור, אנחנו כאנשים מאמינים בבורא עולם, אין אדם נוקף אצבע מלמטה אלא אם כך גזרו מלמעלה. חלילה לכם להיות הגורמים להפלת הממשלה שכה רציתם בה ולפלג, חס ושלום, את העם. יהיה רצון שהשלום ישכון במחננו, וחשוב שיהיה שלום בינינו ושלום בינינו לבין בורא העולם אבינו שבשמים. אסיים בפסוק: עושה שלום במרומיו הוא ברחמיו יעשה שלום עלינו ועל כל עמו ישראל.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת דוד אזולאי. אני מזמין את חבר הכנסת אבנר חי שאקי. יש לך זמן, אדוני, עשר דקות.

אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת שאקי – – – אם תוכל לתת לנו הסבר מלומד איך אתם בכל זאת נשארים בממשלה?

שבח וייס (העבודה):

מבחינת המשפט – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

— — מבחינת המוסר הציבורי, מבחינת תפיסת העולם שלכם — —

שבח וייס (העבודה):

הוא מורה של שנינו.

היו"ר מ' שטרית:

אבל הוא לא בממשלה. כל מה שהוא יגיד – יגידו שהוא אומר מפני שהוא רוצה שהם יעזבו את הממשלה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני סומך עליו. למה אתם לא נוהגים כמנהגו של חבר הכנסת בגין?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אילו זכינו היה היום הזה יום חג לאומה כולה. אין אדם בר-דעת שאני מכיר, לא בבית הזה ולא מחוצה לו, שהשלום איננו חלומו הנכסף, שהפסקת שפיכות הדמים איננה שיא מאוייו. העם ששילם בתולדותיו ובעשורים האחרונים כל כך הרבה דמים כדי לזכות להגיע ליום הגדול של עצמאות ישראל, חייב היה היום לראות בהסכם הזה אתחלתא של אותו יום של שלום אמת. כאן מלת הקסם, אמת.

אנו חשים, יש לי הוכחות למכביר, שהפרטנר השני, ערפאת, איננו רואה עין בעין אתנו את השלום ואת ההתנהגות המתחייבת על-פי שלום. שלום פירוש הפסקת הסתה, הפסקת שנאה, הפסקת טרור, הושטת יד, נכונות לשיתוף פעולה אמיתי — —

שבח וייס (העבודה):

חבר הכנסת שאקי, אתה יודע שכאן, לפני יומיים, קראו לו אדולף ערפאת?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אני לא אחפש עכשיו תארים נוספים, אני בודק עניינית, עובדתית ועניינית, ועובדתית ערפאת הוכיח מאז תחילת הסכמי אוסלו, שהוא מפר בשיטתיות, בהתמדה ובכוונת מכוון כל סעיף חשוב בהסכם הזה.

נתחיל באמנה, האמנה הפלשתינית הידועה לשמצה, שמהותה האמיתית היא אמנת הגזע, אמנה של שנאת ישראל, אמנה של השמדת ישראל, ואין פה שום הגזמה. כל מי שקרא את האמנה הזאת וקורא אותה יודע, שזוהי אמנה מזעזעת, שכולה נוטפת שנאה לישראל. הוא התחייב בפני מר רבין, זיכרוננו לברכה, הוא התחייב בנוכחות הנשיא קלינטון, שהוא אכן יושיט יד ויבטל ויחסל את האמנה. והאמנה הזאת לא זו בלבד שלא בוטלה מעולם, אלא היא מוסיפה להתקיים.

ואיזו התחייבות יש לנו פה, במסמך הזה? הוא מודיע כאן: השלמת תהליך תיקון האמנה הפלשתינית. השלמת תהליך תיקון האמנה הפלשתינית. את עיני מי רוצים לאחז פה? הרי ידוע לנו שהמסמך קיים, שתורתו הגזענית נלמדת בבתי-ספר. אתה שומע ורואה כאשר אותו "מהנדס" ארור, או רב-רוצחים מדופלם שרצח 52 יהודים, כשהוא הובא לקבורה והיתה הלוויה בעזה, מאות אלפי עזתים שרו לו שירי הלל. ערפאת ביקר בבית הוריו וניחם אותם ואמר להם: בנכם גיבור, שהיד, קדוש. מי שמתאר רב-רוצחים כקדוש, בעיניו הדמים הם הקדושה, ואצלנו החיים הם הקדושה העליונה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

יש אצלנו המהללים את הרוצח ברוך גולדשטיין.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אני בז להם ומגיע להם כל עונש אפשרי על-פי החוק.

אלי גולדשמידט (העבודה):

יש קיצונים אצלנו ויש קיצונים אצלם.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אלי יקירי, אני רוצה שתדע, שבמפד"ל קיבלנו החלטות בכל הסוגיה הזאת. אני רוצה שתדע שאני פניתי בכתב לשני הרבנים הראשיים לפני כמה חודשים ולעשרות רבנים בארץ שישמיעו את דברם נגד אלימות, נגד שפיכות דמים, נגד שנאה, נגד גזענות, כי תורת ישראל היא הראשונה בעולם שלימדה: בצלם אלוקים ברא את האדם.

יש הוויכוח המפורסם בין רבי עקיבא ובין בן עזאי, כאשר רבי עקיבא אומר: ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה. אומר בן עזאי: אלה תולדות אדם ביום בראו אלוקים אדם, בדמות אלוקים ברא אותו, זה כלל גדול מזה.

לתורת ישראל יבואו ללמד צלם אדם, כבוד אדם, חירות אדם, זכויות אדם, מעמד אדם; ותחסרהו מעט מאלוקים, זאת התפיסה האמיתית. ואם יש שפלים, נבזים, חדלי אישים המשתמשים בשם של דת כדי לפגוע, הרי הם בראש ובראשונה פוגעים ב"לא תרצח", שהוא אחד מעשרת הדיברות הנעלים ביותר.

משה רבנו עליו השלום התחיל את המנהיגות של עם ישראל, במה? בזה שאמר לו, לאחד שהכה את חברו: למה תכה רעך? יש אמרה נגד אלימות גדולה מזאת? יש מקור איתן ומוצק והיסטורי יותר מזה?

לכן, התנגדותנו במפד"ל היא לכך שההסכם הזה לא השיב על שתי הציפיות הגדולות. ציפייה אחת ביטחונית נטו, ציפייה שנייה פיתוח העיר חברון. חברון היא עיר שעושה את כל ישראל חברים זה לזה. חברון זוהי שמחברת אותך, אם אתה לא רדום ואומלל, אל האבות, אל האמהות, אל המקור. לפי הזוהר הקדוש חברון נמצאת לא הרחק מגן עדן. לפי הזוהר הקדוש, כאשר דוד המלך עליו השלום בא להקים את מושבו ואת בירתו בחברון, זה מפני שהיה ברור לו שהוא לא יכול להתחיל את מלכותו בלי להיות ליד מערת-המכפלה, ליד האבות והאמהות. אז כאשר באים יהודים ואומרים: כל רצוננו שלא תהיה שפיכות דמים – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

אמן, אבל למה דוד המלך נשאר בחברון רק שבע שנים ועבר להקים את ירושלים?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אני אשיב לך באמת ברצון, אני אשיב על כל שאלה ברצון רב, בטובך.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת גולדשמידט, חבר הכנסת שאקי, סלח לי שאני מפריע לך, אני רואה שחבר הכנסת וקנין צוחק על זה שאני חייכתי כשאמרת שחברון קרובה לגן עדן. אהבתי את זה, כיוון שאני יודע שמחברון אפשר בקלות להגיע לגן עדן.

יצחק וקנין (ש"ס):

אני מתמוגג מהנאום שלך.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

לא בכיוון שלך, בכיוון של חיים טובים וארוכים, בעזרת השם.

אלי גולדשמידט (העבודה):

יש לך תשובה על השאלה למה הוא ישב שם רק שבע שנים? יש לך עשר דקות. למה דוד המלך נשאר בחברון רק שבע שנים אם זה קרוב כל כך לגן עדן, ואחרי זה הקים את הבירה בירושלים?

שבח וייס (העבודה):

הוא מצא לו עגלה...

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

מפני שכאשר אנשיו באו ואמרו לו: זה המקום שנקנה – הוא קנה אותו מהיבוסים, הוא שילם דמים מרובים כדי לקנות את המקום הזה, המקום יותר רחב, יותר גדול, הרים סביב לו. גם לירושלים יש מעלה נפלאה, זה לא שירושלים איזה כפר קטן שעשו אותו בירה. גם לירושלים יש משקל אדיר. אבל עובדה היסטורית, כשיעקב בא הוא אמר לבניו: תעלו את עצמותי כדי להיקבר עם אבותי. זאת אומרת, הוא ויתר על מצרים ועל העושר שלה ועל השפע שלה ועל הנילוס ועל הכול כדי לזכות להימצא ליד אבותיו ואמהותיו.

לכן אני אומר, אנחנו במפד"ל מתנגדים להסכם. לא ביטחון נטו, כי רחוב השוהאדה, אגב איזה שם נורא, שהיד, בערבית שוהאדה זה רבים של שהיד, זאת אומרת הקדושים. מי הם הקדושים? אלה שהרגו יהודים רבים ככל האפשר. וזה בדיוק מה שאני שרוצה להסביר לחברי, לידידי ומכובדי חבר הכנסת פרופסור שבח וייס. אני כל כך מכיר בך, כשאתה מדבר אתה מדבר בשיא הכנות, כי כשאתה מדבר כולם צריכים לעמוד דום, כי כניצול שואה כשאתה לוחם על השלום אין מי שיתווכח אתך, בצדקתך ובאמונתך המלאה. אבל מותר לנו לומר לערפאת – ואמרת לחברי הערבים בכנסת לא מעט בשיחות – תסבירו לו ששפיכות דמים ושלוש אינם יכולים לדור בכפיפה אחת. תסבירו לו שהסתה ארוה נגד ישראל שנמשכת ברדיו, בטלוויזיה ובעיתונות הערבית והפלשתינית אינה יכולה להסתדר עם שלום. השלום שבו אנחנו מדברים הוא שלום אמת, הוא שלום של עמים שרוצים לחיות זה לצד זה ולא זה במקום זה. ערפאת רוצה לחיות במקום מדינת ישראל ואפשר לראות את זה, יש לי הוכחות חותכות – – –

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

לא נכון.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אני בטוח שכל חברי הכנסת קיבלו את המסמך הנפלא הזה ששם רואים ככה: יש מצבה לחללי האינתיפאדה, רואים את כל ארץ-ישראל, מדינת ישראל כולה, וזה נקרא פלשתיין. עוד הרבה מקומות, ללמדך – – –

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אתה יודע שזו דמגוגיה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

לא, אדוני, באמת, אני אדבר אתך ברצון, תן לי לסיים.

אנחנו רואים שהמפה הזאת, שבה רואים את פלשתיין ככוללת את מדינת ישראל, זהו החלום האמיתי של ערפאת וזה האסון שלו. לו הוא היה כן כמו רבין, זיכרונו לברכה – שהיה צדיק, איש לא חולק שחלקו של רבין בהיסטוריה היהודית מן הגדולים ביותר, הוא האמין בשלום. מי ששמע את נאומו וישווה אותו לנאומו של ערפאת – שמים וארץ. הוא דיבר על הפסקת שפיכות דמים, הוא דיבר על אהבת אדם, הוא דיבר על שלום אמת. לצערי, לא שמענו מהצד השני פעם אחת, בנאום אחד, דברים דומים. אני מבין ואני מסיים.

היו"ר מ' שטרית:

אתן לך עוד דקה. חבר הכנסת שאקי, חבר הכנסת שבח וייס רצה לשאול אותך משהו, אני מרשה לו לשאול.

שבח וייס (העבודה):

ערפאת לא רצח את רבין. מדובר במשך כשנה, לשיטתך – – –

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

מי שרצח נושא בעונשו, עד סוף ימיו.

שבח וייס (העבודה):

הוא היה שליח. זה לא משנה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

כולנו שוללים אותו, מגנים אותו, גיינו אותו, נגנה אותו. כל הרבנים של יש"ע גינו את הרצח בכל המלים המתאימות.

שבח וייס (העבודה):

השאלה מה הם עשו עם זה. שאלה: במשך כשנה ערפאת, במערכת שהוא עומד בראשה, לוחם באופן תקיף נגד הטרור. מתי אתה תשתכנע שהוא עבר לצד המתון, מה הוא עוד צריך לעשות?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

ערפאת? שיפטיק את ההסתה נגד ישראל. אני מראה לך, תעקוב, תשאל, הלוא מפרסמים ומחלקים, אני עומד עכשיו בכנסת בראש אותה קבוצה פרלמנטרית נגד אנטישמיות ואני אוסף חומר וזה מזעזע לראות כמה דברי שטנה, כמה דברי שנאה, כמה דברי אנטישמיות, כמה דברי גזענות הם מפיצים נגד ישראל. הוא לא מהסה אותם, הוא לא משתיק אותם.

שבח וייס (העבודה):

של ערפאת?

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

היו"ר מ' שטרית:

אדוני שר הפנים, יש דרך שאני אחזיק אותך כאן, כדי שיהיה מישוהו מהממשלה? יש תורן? גמרת תורנות או אתה מתחיל תורנות?

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

אדוני השר, נלכדת. אתה תייצג את הממשלה.

שר הפנים א' סויסה:

אני נשאר לשמוע את הנואם.

היו"ר מ' שטרית:

הוא כבר מסיים. בבקשה, חבר הכנסת שאקי, עוד דקה.

אבנר חי שאקי (מפד"ל):

חן חן. תודה.

ובכן, אני בא ואומר, לא פיתוח ולא ביטחון, וראש הממשלה הבטיח שההסכם יביא ביטחון ויביא פיתוח, ולא זכינו לא לזה ולא לזה.

אני רוצה לומר לחברים ממפלגת העבודה – ידידי היקרים, כאשר אתם קמים ואומרים: מת רעיון ארץ-ישראל השלמה – שמחה? יש פרק בתהילים BYE BYE ארץ-ישראל השלמה, או בעיתון אחד: שמתחיל במלים: מזמור לדוד בבורחו מפני אבשלום בנו. הגמרא במסכת ברכות שואלת: מזמור לדוד כשהוא בורח מפני בנו? זו קינה ולא מזמור. אפילו אלה שלא חלמו על מלוא הארץ, אפשר לשמוח כשמוותרים על חלקים? הרי בחלקים האלה גרו יהודים, חיו יהודים, הם מחוזות חפץ של ההיסטוריה היהודית.

אני רוצה בזה לסיים: פנו אל החפץ חיים, מגדולי חכמי ישראל בדורות האחרונים, בתקופה שלקחו נערים יהודים וחטפו אותם לצבא הצאריסטי ושאלו אותם: מה עושים, אדוני הרב? הם צריכים לאכול. אם הם יאכלו, זה טרפה, זה חזיר, דברים נוראים. לא יאכלו – ימותו. מה אתה מציע? הוא אומר: ברור שאין מנוס, זה פיקוח נפש וצריך לאכול. אבל כשאוכלים, נא לא למצוץ את המוח של העצמות. לא לשמוח כאשר נניח, חלילה, אנחנו מאבדים מחוזות חפץ. זו ארצנו, של כולנו, העבר הוא של כולנו, המורשת היא של כולנו, והשלום שבו אנחנו רוצים הוא של כולנו.

בואו נתאחד, ובשלב הבא נציל את המירב, כי הארץ הזו היא קטנה בלאו הכי. אל נקטין אותה יותר. היא גדולה ברוח ואסור לה שתהיה גמדית וננסית בשטח. תודה רבה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת שאקי. אני מזמין את חבר הכנסת נסים זוילי. יש לך, אדוני, ארבע דקות. אחריו – חבר הכנסת חיים אורון. אחריו – חבר הכנסת מיכאל נודלמן.

נסים זוילי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הפנים, חברי לכנסת, ראשית, אני רוצה לברך על ההסכם, אבל אני רוצה, אדוני היושב-ראש, להתייחס לנושא שהיה במחלוקת כאן.

שמעתי בבוקר, בפתיחת דבריו של ראש הממשלה ובדבריה של השרה לימור לבנת, שהממשלה מתקשה להשיג את תוכן המכתב ששלח כריסטופר ליאסר ערפאת, ואת תוכן המכתב ששלח יאסר ערפאת לכריסטופר לצורך הבהרה. אני רוצה לגלות לכם סוד: ירדתי למטה, הרמתי טלפון – – –

היו"ר מ' שטרית:

למי?

נסים זוילי (העבודה):

אני לא רשאי לגלות. שאלתי מה תוכן שני המכתבים. וראו זה פלא, בפתיחות מדהימה – אני יודע בדיוק מה כתוב במכתבו של כריסטופר לערפאת ובתשובתו של יאסר ערפאת לכריסטופר. סוד גדול ששר בממשלה לא רשאי לשמוע, מר סויסה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, תן לו לקרוא את זה לא על חשבון זמנו. זו אינפורמציה חיונית.

נסים זוילי (העבודה):

אני אגיד לכם את תוכן שני המכתבים.

היו"ר מ' שטרית:

תגיד.

נסים זיילי (העבודה):

אני אומר את תוכן שני המכתבים.

קריאה:

נסים זיילי (העבודה):

גם לשר.

היו"ר מ' שטרית:

אולי אתה תעביר את זה לממשלה.

נסים זיילי (העבודה):

אני מצטער, זו התחמקות; לא שזה משנה את עמדתי לגבי ההסכם. הפרטים בהסכם לא מטרידים אותי. אני תומך בהסכם משום שהוא מצביע על הדרך הנכונה והולך בה. אבל כשעומדים כאן שרים ואומרים לכנסת – אנחנו לא מצליחים להשיג את נוסח המכתבים ולא מוכנים להציג אותם בפני הכנסת, זה דבר חמור. לא התאמצתי יותר מדי כדי להגיע לזה.

היו"ר מ' שטרית:

לך יש קשרים טובים, זה לא קונץ.

נסים זיילי (העבודה):

יש לי קשרים טובים. תאמין לי, שאחרי חודש של הידברות בין הממשלה לבין הרשות הפלשתינית הם יכולים להשיג אותם הקשרים אם הם היו קצת מתאמצים.

סאלח טריף (העבודה):

נסים, זה לא אורן שחור?

נסים זיילי (העבודה):

במכתבו של כריסטופר לערפאת כתוב: זה מכתב ערבות אמריקני לביצוע כל שלבי ההסכם ושלבי ה-
FURTHER REDEPLOYMENT כפי לוח זמנים מדוקדק, עם לוח זמנים מדוקדק, כפי
שכתוב בהסכם. התחייבות.

דוד טל (ש"ס):

— — —

נסים זיילי (העבודה):

עכשיו אני מגיע לנקודה. במכתב של ערפאת לכריסטופר כתוב, שבהתחייבות ובהסכמי אוסלו יש
הבדל בין מיקומים צבאיים מיוחדים לבין התרגום שהמשלה הזו נותנת למונח הזה. הפלשתינים
מתכוונים למחנות צבא. המשלה מנסה לתרגם את זה לאזורי ביטחון.

היו"ר מ' שטרית:

MILITARY LOCATIONS. כתוב

נסים זיילי (העבודה):

. הם מתרגמים את זה למחנות צבא, בעיקר. המשלה הזאת נותנת למונח MILITARY LOCATIONS
הזה את הפרשנות המרחיבה — — —

שר הפנים א' סויסה:

איזו פרשנות לגבי חבל עזה?

נסים זילי (העבודה):

אני מדבר על מה שכתוב במכתב של כריסטופר. תן לי להסביר את הוויכוח. במכתב ההבהרה ובמכתב ההסתייגות ששולח ערפאת לדבריו או למכתבו של כריסטופר הוא אומר: לגבי מחנות צבא, אנחנו מסכימים שזו החלטה ישראלית. אבל שלא SPECIFIC MILITARY LOCATIONS זאת אומרת, יעזו להרחיב את המונח הזה לאזורי ביטחון, שכן אז המשמעות היא שהממשלה יכולה להחליט על כאילו קו של פריסה מחדש או לצורכי ביטחון ללא התדיינות עם הפלשתינים.

זה אומר שהוויכוח ברור, וצריך להציג את זה בפני הכנסת. הפרשנות שהפלשתינים נותנים לסעיף הזה היא פרשנות שונה לחלוטין מהפרשנות שנותנת לו הממשלה. את זאת חייבים לדעת.

היו"ר מ' שטרית:

אתן לך עוד שתי דקות.

סאלח טריף (העבודה):

תן לו עוד. זו חדשה מאוד מעניינת.

היו"ר מ' שטרית:

נתתי לו.

סאלח טריף (העבודה):

אולי אפשר להפסיק ישיבת ממשלה.

היו"ר מ' שטרית:

אל תגזים, סאלח.

נסים זילי (העבודה):

נדמה לי, שאם הנוסחים האמריקניים מחייבים, יש בעיה לפרשנות הישראלית. משום שכשמדברים על מיקומים צבאיים מיוחדים – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אתה רוצה שנצביע נגד ההסכם?

נסים זוילי (העבודה):

לא. ראובן, אמרתי שאני מצביע בעד ההסכם בלי כלום.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

תאמין לנו שאנחנו יודעים מה כתוב בו בלי לקרוא אותו.

נסים זוילי (העבודה):

אני לא אוהב, בדרך כלל, ששר או ראש ממשלה שיודע את האמת מתחמק ולא מוכן לדווח עליה לכנסת. חייבים להעמיד בפני הכנסת ובפני הממשלה את כל המידע שיש בידי ראש הממשלה. אם אני יכול להגיע למידע הזה, לא עולה על דעתי שראש ממשלה לא יכול להגיע אליו ולהציג אותו בצורה כנה בפני הציבור הרחב.

דבר שני – אני מציע לכל חברי הכנסת והשרים מהממשלה, מהקואליציה, שתומכים בהסכם הזה: שלא תעזו להצביע בעד ההסכם הזה אם אתם לא לוקחים בחשבון שההסכם הזה עומד, בסופו של דבר, להוביל להפרדה בין שני העמים ולמדינה פלשתינית עצמאית.

סאלח טריף (העבודה):

מדינה פלשתינית, שלא יהיה ספק.

נסים זוילי (העבודה):

שלא תחשבו רגע אחד שיהיה מנוס מהפתרון הזה. מי שמצביע היום בעד המשך הסכמי אוסלו צריך להביא בחשבון שזה מוביל לפתרון הזה. אתם תצעקו עלינו ותגידו לנו מה אנחנו עושים, ואני לא רואה בפתרון של הקמתה של מדינה פלשתינית עצמאית אסון למדינה ישראל. להיפך. אני רואה בזה פתרון

נכון. אבל מי שהיום ירים יד בעד ההסכם הזה ובעוד שנה יבוא ויגיד – אבל לא התכוונתי שזה יוביל למדינה פלשתינית, שיצביע נגדו היום. משום שלשם זה מוביל. אין דרך אחרת. ההסכם הזה מוביל אך ורק לתוצאה אחת, אם רוצים הסכם פוליטי ומדיני.

משפט אחרון לתושבים, וגם על מה שאמר כאן חבר הכנסת שאקי: אין בנו שום שמחה לאיד. אנחנו קשורים לאותם החלקים בארץ-ישראל לא פחות מכל אחד מאלה שמתנגדים להסכם היום מהסיבה הזאת. אני מכיר את המתישבים ואת המתנחלים ביהודה ושומרון ובחברון – חלק מהם אני העליתי על הקרקע כראש החטיבה להתיישבות. הם אחד המרכיבים הערכיים והאידיאולוגיים ביותר, בתפיסת עולמם, בחברה הישראלית. כואב לי הלב עליהם. אני יודע, שהם כועסים והם זועמים והם מרגישים נבגדים. מבחינתם חרב עליהם עולמם. לכן ההסכם הזה הוא לא הסכם קל. לא לנו ולא להם.

אבל דבר אחד הם צריכים לדעת: כאן הבית הוא שמחליט. ברגע שהכנסת מצביעה, היא מחליטה. מותר להם ללחוץ, מותר להם להפגין ומותר להם לנסות לשכנע. אחרי החלטה של הבית הזה, הם, כאזרחי מדינת ישראל, מחויבים לקבל את ההחלטות של הבית ולהתנהג על-פיהן למרות הכאב, למרות הכעס, למרות התסכול ולמרות התחושות הקשות שהם חיים בהן. כואב לכולנו על כל סנטימטר מארץ-ישראל שאנחנו צריכים לוותר עליו, אבל תמורת שלום שווה לוותר גם על המרכיבים האלה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת נסים זוללי. אני מזמין את חבר הכנסת חיים אורון. יש לך, אדוני, שלוש דקות. אחריו – חבר הכנסת מיכאל נודלמן.

חיים אורון (מרצ):

שלוש דקות, כפי שמקובל בימינו.

היו"ר מ' שטרית:

מי שחרג בדקה, אני לא בדיוק תליתי אותו על קיר. מה זו דקה לעומת השלום? בבקשה.

דוד טל (ש"ס):

הכשרון של ג'ומס הוא לומר דברים שצריך לומר בעשר דקות רק בשתי דקות.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

ג'ומס, תאמר "אמרתי לכם" – – –

חיים אורון (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני לא רוצה לחזור על דבריו של חבר הכנסת רובי ריבלין. אני לא רוצה לומר "אמרתי לכם" או "צפינו". במסגרת הזמן המאוד-קצר שעומד לרשותי אני רוצה להתמקד במה שנראה לי העיקר.

ראש הממשלה, ובאמצעותו רובו של הליכוד, עבר אמש את הרוביקון. עבר בכוחות עצמו? אחר נאומו היום אני לא בטוח. הייתי אומר – כמעט העברנו אותו את הרוביקון. אי-אפשר לעשות שלום ברצינות על-פי אינוס. לא אינוס של ממשלה קודמת, לא אינוס של הסכם, לא אינוס של סיטואציה ולא כל האינוסים האלה כולם ביחד. המהלך הוא כל כך קשה, כל כך מסובך, כל כך רווי קונפליקטים אמיתיים – נעזוב כבר את המדומים – שאם מי שמוביל אותו אינו משוכנע כפי שרק מנהיג גדול יכול להיות משוכנע, שזאת הדרך היחידה שיש ללכת בה – ומי שלא הולך בה מסכן סכנה קיומית את העם שאותו הוא מנהיג – לא יוכל להוביל.

אני חושש, שראש הממשלה, שחלק לא קטן משרי הממשלה, שחלק מחברי הליכוד, לא כולם – אני מקווה שאני לא פוגע בו, יושב לידי יושב-ראש הישיבה, סגן יושב-ראש הכנסת, שמבחינתו ההכרעה היא הכרעה שלמה, כולל צער הכאב בויתור שיש בכל הכרעה – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

גם הוא אמר לנו.

חיים אורון (מרצ):

חבר הכנסת רובי ריבלין – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני לא מתריס. אני אומר עובדות בין שהן כואבות ובין שלא. אני קובע שאתה אמרת וגם הוא אמר.

חיים אורון (מרצ):

אני רוצה דווקא להמשיך ולגעת ברובד שאני רואה בו הרובד הכי עמוק.

בנימין אלון (מולדת):

חבר הכנסת אורון, אתה שם לב, שמי שנעול באידיאה פיקס רק הוא יכול ללכת בדרך הזו. מי שמתלבט שאולי יש בזה סכנה או משהו כזה לא מסוגל ללכת בדרך הזו.

חיים אורון (מרצ):

הפער העצום בין נחישות ובין אידיאה פיקס הוא מה שקרה לממשלה הקודמת. אתם באידיאה פיקס. אני מקווה, שראש הממשלה יצא מאידיאה פיקס. אין הכרעות כאלה בלי חיבוטי קבר. אין הכרעות כאלה בלי נכונות לקחת פשרות. אין הכרעות כאלה בלי כאב הפשרה. אבל מי שיש לו תפיסות מוחלטות, אמירות שהן רק שחור-לבן, לא יוכל לקבל החלטות כאלה.

הרובד הכי עמוק של המחלוקת הזו, שהיא בעצם המחלוקת שהוכרעה, על חלוקתה של הארץ, הרובד העמוק הזה משליך לא רק על תחום חלוקת הארץ. הוא משליך על התפיסות של הזהות היהודית שלנו. הוא מעמיד במישור אחר את המשולש שחלקים גדולים בעם מאמינים בו: קדושת הארץ, קדושת העם, קדושת התורה. הוא מציב בפני אנשים כמונו, חבר הכנסת רובי ריבלין, שלא מקבלים, גם אתה לא מקבל את המשולש הזה כמשולש – לא רציתי להגיד משולש קדוש שמא אסתכן ואובן שלא כהלכה – אתה גם חושב עם נאמנותך לשלושת הערכים הללו, שהם מדורגים בצורה כלשהי, ולא כולם עומדים באותו מקום, ולא כולם אותו ערך.

לכן ההכרעה, אם יורדים לשורשה, שהולכת ומתגבשת בחברה הישראלית היא הכרעה אידיאולוגית עמוקה. השאלה הפתוחה בעיני: האם החברה הישראלית תהיה מסוגלת להתמודד עם כל המשמעויות שלה – ואני בטוח שלא אחדש דבר אם אומר, שאני לא מאמין שהממשלה הקיימת יכולה להתרומם לגובה האתגר שהשינוי הזה מחייב.

נסים דהן (ש"ס):

לכן אתה מציע אחדות לאומית?

חיים אורון (מרצ):

לכן לא רק שאני לא אציע אחדות לאומית – אני מציע, שבראש המדינה תעמוד הנהגה שיש לה עמדה ברורה, שמוכנה להעמיד אותה להכרעת העם, כפי שהיה בארבע השנים הקודמות – היתה הנהגה לעם, שעמדתה ברורה לה, שמקבלת הכרעות קשות ומתמודדת אתן לעיני הציבור, לרבות האפשרות להפסיד את השלטון. אם היתה עכשיו אחדות לאומית רוב רובו של הליכוד, רוב רובה של הממשלה הקיימת היה מצביע נגד הסכם חברון, והוא לא היה עובר. רק הצורך לקבל את ההכרעה הקשה יצר את הרוב בממשלה.

כפי שאמרתי בראשית דברי, הם לא קיבלו את ההכרעה על-פי בחירה כמונו. הם קיבלו את ההכרעה באילוץ. האילוץ שנוצר הכריע אותם לקבל את ההכרעה. אם אפשר היה לברוח לחיקה החם של השותפה לאחדות לאומית, לא היתה מתקבלת ההכרעה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת אורון. אני קורא לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו – לחבר הכנסת מיכאל נודלמן. אחריו – חבר הכנסת אחמד סעד. אחריו – חבר הכנסת משה גפני.

שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להודות לחברי הטוב, פרופסור נודלמן, ולחברי הטוב, ד"ר אחמד סעד, שהסכימו לאפשר לי לדבר לפניהם. יש לנו פשוט ישיבת סיעה והייתי רוצה להשתתף בה.

הייתי רוצה, חברים, לדבר בקיצור נמרץ על ציניות, מקיאבליזם, הטעיה, מרמה, תעתוע ונבלה פוליטית. המחנה הלאומי רצח את רבין. המחנה הלאומי ירש אותו. אני מדגיש. אנחנו נקראים לא בפעם ראשונה בהיסטוריה הפוליטית של מדינת ישראל לתת תמיכה מן האופוזיציה לתעתוע המקיאבליסטי ולנבלה הצינית הזאת של רמיית כל דעת הקהל.

פעם שנייה שאנחנו הופכים למפלגת רשת ביטחון. הפעם הראשונה היתה בזמן הסכמי קמפ-דייוויד, כשלממשלתו של מנחם בגין המנוח, זיכרונו לברכה, לא היה רוב בקואליציה שלו כדי לעשות את המעשה החשוב ביותר של ממשלתו, ואנחנו הענקנו לו אז את רשת הביטחון. ואנחנו אמורים, ככל הנראה, לעשות זאת גם הפעם.

אני לא מכיר אף דוגמה במשפחת הקהילות הדמוקרטיות, שממשלה ממשיכה לכהן כאשר בשאלת יסוד אין לקואליציה שלה רוב, כאשר בשאלת יסוד היא מפולגת בתוכה. אז באיזה עניין היא מאוחדת? באורך התורים בקופות-החולים?

נסים דהן (ש"ס):

אתם נתתם לה את רשת הביטחון הזו.

שבח וייס (העבודה):

אני אומר מה שאמורים לתת. אני מפקפק בכך אם אני אישית אתן לה את זה, מפני שזו נבלה פוליטית. אני משתמש כאן במלה הזאת במכוון.

על זה מלבישים עוד נימוק ציני: רק הליכוד יכול. מה המשמעות של הנימוק הזה? שבמשטר דמוקרטי, ממשלה שנבחרה באופן דמוקרטי לא יכולה לבצע החלטה דמוקרטית כי אופוזיציה בלתי דמוקרטית תפגין נגדה ותפעיל נגדה אלימות. המשמעות מובנת? זה מובן? תפעיל נגדה אלימות. בחלקה כאן בכנסת, כן.

כאן, במקום הזה שהידיים שלי נוגעות בו, פה עמד יצחק רבין. הנאום האחרון שלו ב-1 באוקטובר 1995 ונאומו לגבי אוסלו ב', שלושה שבועות וחצי לפני כן, ומהמקום הזה באופן שיטתי השתיקו אותו, לא נתנו לו לדבר, באלימות, ובחוץ סגרו לו את הרמקולים אנשים שהם היום שרי משפטים. זה מובן?

נואף מסאלחה (העבודה):

לא שרי משפטים, שר משפטים אחד.

שבח וייס (העבודה):

ושרים אחרים. באלימות. ואני נוצר בלבי את זעם ההשתקה הזאת. הרי זאת ציניות בהתגלמותה.

איזו זכות קיום מוסרית יש לממשלה ולכהונת ראש ממשלה אם בעניין המרכזי – א. הוא מתעתע בכל קהל בוחריו; ב. הוא סומך על רשת ביטחון של מי שהוא, בהטעיה הזאת, הזיז אותו מן השלטון. איזו זכות מוסרית, רק מפני שחוק הבחירה הישירה הבטיח לו מנגנון נצרת ביטחון שאי-אפשר להפעיל אותו בלי שהכנסת תתאבד?

שיעור מקיאבליסטי סוריאליסטי לציניות ולמרמה פוליטית. תודה רבה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. אני מזמין את חבר הכנסת מיכאל נודלמן, ואחריו – חבר הכנסת אחמד סעד.

מיכאל נודלמן (ישראל בעלייה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נראה שכמעט עברנו עוד תחנה בתהליך אוסלו. הנסיגה מחברון עומדת להתבצע בזמן הקרוב.

אומרים שאי-אפשר לצפות עתיד ורוד לעם שמוכן לנטוש את מורשתו הלאומית ולהיפטר מעברו. כמו שאמר הפילוסוף האמריקני סנטיינה: "מי ששוכח את עברו דן את עצמו לשוב אליו". ואנחנו צריכים להיות מוכנים להיות גם לזה.

אינני טוען שלא צריך להמשיך בתהליך המדיני. תהליך שלום הוא דבר חיוני. אבל זה עדיין לא שלום. זה תהליך הסדרים, וכרוכות בו סכנות רבות.

עלינו להוביל ולנווט את תהליך ההסדר, ואולי אחר כך – שלום, ולא להיות מובלים על-ידו. אנו צריכים להסביר לעצמנו, למנהיגי העולם ולדעת הקהל, כי לשלום דרושה קודם כול תשתית מוצקה משני הצדדים. כי לא יכול להיות שלום עכשיו, כמו שלא יכולה להיות שנת 2000 עכשיו. צריך לשאוף לזה, אבל אי-אפשר להזמין את זה כמו שמזמינים אספרסו קטן בבית-קפה.

שלום דורש זמן ורצון. עלינו להיות זהירים ועקביים בתהליך זה.

לצערי, יש לי ניסיון עם רפורמות שביסודן עמדו כוונות טובות והן נסתיימו במשבר ובמלחמות. כוונתי לרפורמות של מיכאל גורבצ'וב בברית-המועצות לשעבר. הוא שאף לליברליזציה ולפתיחות, אבל האזרחים והמערכת לא היו מוכנים, לא הסתגלו לקצב המהיר של השינויים, שינויים אשר תפסו תאוצה ויצאו מכלל שליטה. מלחמות, מהפכות, משבר כלכלי ופיזור הנשק הגרעיני הפכו לשגרה באימפריה המתפרקת. עלינו ללמוד מניסיונות העבר ולא לחזור על טעויות.

לסיום דברי ברצוני לומר, כי את המדינה שבה נולדתי עזבתי על מנת לעלות למולדתי ההיסטורית הלאומית. ואת המולדת הזאת, האמיתית והיחידה, הייתי רוצה להשאיר חזקה וצומחת, לבני, לנכדי ולדורות הבאים. אבל, לצערי, אנחנו דומים עכשיו לנוסעים במטוס שהמריא, ואף אחד לא יודע איך הוא ינחת. כולם מקווים שהכול יהיה בסדר. אני מקווה, שיש סיכוי שהמטוס שלנו ינחת בשלום, ונעשה שלום עלינו.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת נודלמן. אני מזמין את חבר הכנסת אחמד סעד, בבקשה, ואחריו – חבר הכנסת משה גפני.

אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, העמדה העקרונית שלנו היא, שאנחנו תומכים ונתמוך בכל צעד ובכל הסכם שיקדם את עניין השלום הצודק ויביא להצלחת התהליך המדיני ולהגשמת המטרה האסטרטגית בבניית שלום צודק, כולל ובר-קיימא במזרח התיכון, על בסיס הכרה בזכויות הלגיטימיות של כל עמי האזור ומדינות האזור.

על אף הביקורת וההסתייגויות שיש לנו, אנו תומכים בהסכם חברון המהווה חלק מהסכם הביניים שנחתם בין הממשלה הקודמת ובין ההנהגה הפלשתינית – אש"ף והרשות הפלשתינית.

חתימת ההסכם מוכיחה, שהאידיאולוגיה של ארץ-ישראל השלמה קרסה, וממשלת הימין סיימה את החופשה הממושכת שלקחה מהמציאות. נתניהו לומד בדרך האטית והקשה, שבארץ הזאת חיים שני עמים שזכאים למידה זהה של חירויות לאומיות, ריבונות ועצמאות.

הנסיגה מחברון הוכיחה את הכישלון המוחלט של המדיניות הסרבנית, המדיניות של אי-יישום הסכמים חתומים, מדיניות שתוביל רק למלחמה ולא לשלום. מדיניות כזו נתקלה בהתנגדות לא רק בקרב העם וההנהגה הפלשתיניים, אלא גם אצל המדינות הערביות והאירופיות, וגם מצד הבית הלבן בוושिंगטון.

היום, השאלה העיקרית היא, מה יהיה אחרי הסכם הנסיגה מחברון. אני מזהיר מהאפשרות לקטול את ההישג הזה, אם ראש הממשלה והממשלה הזאת ינקטו כאילו מדיניות איזון כדי לרצות חלק מהשרים המתנגדים להסכם, לרצות את המתנחלים והכוחות ההרפתקניים, על-ידי הרחבת ההתנחלויות והקמת התנחלויות חדשות. דבר כזה יכשיל ויפוצץ את כל התהליך המדיני.

אני מקווה, שהממשלה תלמד לקח מכישלון הסחבת ביישום הסכם הנסיגה מחברון, ולא תחזור על אותו תרגיל ואותה סחבת ביישום הסעיפים האחרים שנשארו מהסכם הביניים, כדי להתקדם במשא-ומתן על פתרון הקבע שיוביל להקמת מדינה פלשתינית עצמאית בגבולות 4 ביוני 1967, שבירתה ירושלים המזרחית, בצד מדינת ישראל. הקמת המדינה הפלשתינית העצמאית הריבונית היא הערובה לשלום אמיתי, לביטחון וליציבות באזור.

חברי חברי הכנסת, אני מקווה שהסכם הנסיגה מחברון ייצור אווירה יותר טובה להתקדם בתהליך השלום, לא רק במשא-ומתן עם הפלשתינים, אלא גם עם הסורים והלבנונים. בתנאים הקיימים היום יש הזדמנות היסטורית לחתום על הסכם של שלום-אמת עם סוריה ולבנון. ההנהגה הסורית הכריזה, ומכריזה, שהשלום הצודק הוא אלטרנטיבה ובחירה אסטרטגית, והיא מוכנה לחתום על הסכם שלום עם ישראל בתנאי שישראל תיסוג מכל השטח הסורי שנכבש ב-1967. זאת דרישה לגיטימית וצודקת. ובלי שלום עם סוריה אי-אפשר לכוון שלום צודק באזור, או להשיג את הביטחון הדרוש והיציבות במזרח התיכון. תודה רבה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת אחמד סעד. אני מזמין את חבר הכנסת משה גפני. אחריו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

נואף מסאלחה (העבודה):

חבר הכנסת בני אלון, אתה תמשיך לנהל משא-ומתן על הבסיס שאחמד סעד הציע. אתם שכנים, נכון?

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת גפני, יש לך ארבע דקות.

משה גפני (יהדות התורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

היו"ר מ' שטרית:

האמת היא שלפי הנוכחות בכנסת רצוי היה – אם אני חושב על זה – שנצביע בבוקר ואחר כך נדבר.

משה גפני (יהדות התורה):

כן, זה רעיון.

נואף מסאלחה (העבודה):

אדוני, מי אחריו?

היו"ר מ' שטרית:

אחריו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן, ואחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט. אם הם לא יהיו פה, אני חושש שהם יאבדו את תורם.

משה גפני (יהדות התורה):

כל מערכת החיים שבה אנו נתונים היא מערכת שבנויה על ערכים וסדרי עדיפויות כאשר יש ערכים מתנגשים. האדם מטבעו נמצא בהתלבטות כאשר יש מצבים שבהם הוא צריך להכריע בין דברים נוגדים, ואנחנו כציבור נמצאים היום ביום שכזה, ביום שבו ציבורים ונציגי ציבור צריכים להחליט מה הם סדרי העדיפויות, מה עושים קודם, מה קודם למה, מה בא לאחר מכן. אנחנו כמדינת היהודים צריכים לעשות את מה שעשינו מאז ומקדם, להסתכל מה התורה אומרת ולפי זה להחליט.

ואני רוצה, ברשותך, אדוני היושב-ראש, לקרוא קטעים מהתורה. ראשית, מה זאת ארץ-ישראל. התורה, בספר במדבר ל"ד, אומרת: "וידבר ה' אל משה לאמר: צו את בני ישראל ואמרת אליהם כי אתם באים אל הארץ כנען זאת הארץ אשר תפל לכם בנחלה ארץ כנען לגבלתיה". והתורה מונה ומסרטטת את גבולות ארץ-ישראל: "והיה לכם פאת נגב ממדבר צן על ידי אדום והיה לכם גבול נגב מקצה ים המלח קדמה. ונסב לכם הגבול מנגב למעלה עקרבים ועבר צנה והיה תוצאתיו מנגב לקדש ברנע ויצא חצר אדר ועבר עצמנה. ונסב הגבול מעצמון נחלה מצרים והיו תוצאתיו הימה". וגבול ים – זה הגבול המערבי, וגבול צפון. אלה גבולות הארץ שלנו.

הקדוש-ברוך-הוא ברא את העולם, לכל עם הוא נתן את הארץ השייכת לו. הוא נתן לנו את ארץ-ישראל. אלה הגבולות המדויקים – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

מדויקים?

משה גפני (יהדות התורה):

מדויקים.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אהה.

נואף מסאלחה (העבודה):

למי נתן את זה, לאברהם אבינו?

משה גפני (יהדות התורה):

לא, לבני ישראל. זה כבר ספר במדבר.

היו"ר מ' שטרית:

חברים, אני מבקש להירגע. אני חושב שהקדוש-ברוך-הוא עבד על אברהם אבינו. מה הוא אמר לו? תסתכל דרומה וצפונה, ימה ונגבה, כל מה שתראה שלך הוא. כמה רחוק הוא יכול להסתכל? 20 קילומטרים ימינה ושמאלה? הרי יכול היה לתת לו את כל אמריקה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

למה הוא לא נתן את שווייץ?

נואף מסאלחה (העבודה):

לא היו לו מטוסים.

משה גפני (יהדות התורה):

כשאת תחלקי את העולם, חברת הכנסת גוז'נסקי, תיתני למי שאת רוצה את מה שאת רוצה. מעניין למי היית נותנת בשעתך את רוסיה. על כל פנים, אלה הגבולות של ארץ-ישראל המובטחת לנו והיא שלנו. לית מאן דפליג, על זה אין מחלוקת.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

איפה היא הובטחה?

בנימין אלון (מולדת):

בתורה.

משה גפני (יהדות התורה):

בתורה, בספר במדבר, פרק ל"ד.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

אני חושב שגם בקוראן – – –

בנימין אלון (מולדת):

אני אראה לך ארבעה מקומות – – –

משה גפני (יהדות התורה):

אבל זה לא הדבר היחיד. התורה גם אומרת: יש תנאים לקבלת ארץ-ישראל; והתנאים הם בספר ויקרא, בפרק כ"ו: "אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם". אני אדלג על הקטעים של "ונתתי גשמיכם בעתם" מפני שהיום התחיל לרדת גשם, אבל הפסוק הרלוונטי לענייננו: "ונתתי שלום בארץ" – – –

נואף מסאלחה (העבודה):

הרב שך בעד פשרה.

משה גפני (יהדות התורה):

רגע, רגע, לא סיימתי. תיכף נגיע לסדרי העדיפויות.

"ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבתי חיה רעה מן הארץ וחרב לא תעבר בארצכם" – ארץ-ישראל תהיה שייכת לכם ויהיה שלום, אבל בתנאי, והתנאי הוא: "אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם". יש עוד דברים בתורה, ולא אקרא את כולם. אם היושב-ראש היה נותן לי שעה, הייתי קורא את כולם. הכול כתוב.

היו"ר מ' שטרית:

אני יכול לתת לך לקרוא את כל התנ"ך, אבל נגמור מחרתיים ויפנו בשבת.

נואף מסאלחה (העבודה):

אנחנו מעודדים, אנחנו נהנים. בבקשה.

משה גפני (יהדות התורה):

אני ממש אתמצת את הדברים ואדבר על סדרי העדיפויות שעל-פיהם אנחנו חייבים לחיות.

לאחר שקראתי את גבולות הארץ, לאחר שאמרתי גם את התנאי, יש עוד דבר: "ובחרת בחיים". החיים קודמים לכל דבר. יש רק שלוש מצוות שעליהן נאמר "ייהרג ובל יעבור". על שאר המצוות שבתורה, לרבות מצוות יישוב הארץ, אין חובה למסור את הנפש. החיים קודמים לכך. ואנחנו היום צריכים, בהתלבטות הנוראה והקשה של מסירת חלקים מארץ-ישראל, להחליט, כאשר אנחנו יודעים שאנחנו רוצים שלום יותר, אבל יותר משאנחנו רוצים שלום אנחנו רוצים חיים, אנחנו רוצים שכל עמי האזור יחיו, ויחיו בשלום, וכמובן אנחנו רוצים שהעם היהודי יחיה, ויחיה בשלום. לכן סדרי העדיפויות שלנו, כפי שהם קבועים בתורה, הם שקודם כול אנחנו צריכים לחיות, ולחיות בשלום.

הדבר השני, שאולי אפילו מקביל אליו – שצריך לחיות על-פי התורה, לשמור את המצוות, אם אנחנו מעוניינים בארץ-ישראל, אם אנחנו רוצים להיות עם אחד. ואלה סדרי העדיפויות.

לכן, ביום הזה שאנחנו צריכים להחליט, הדבר הראשון שאנחנו מבקשים ודורשים בכל תוקף מן הממשלה הוא קודם כול לדאוג לביטחונם של המתיישבים בכל מקום, כל עוד לא תהיה החלטה אחרת. בכל מקום שהם נמצאים – לשמור על שלומם וביטחונם. אנחנו מבקשים שישמרו מצוות, מכיוון שאם לא ישמרו מצוות לא תהיה לנו ארץ-ישראל. אם יהיה לנו מה שאנחנו עדים לו בשנים האחרונות, עם חילולי שבת, עם אי-שמירת מצוות, עם כל מיני החלטות של בית-משפט בישראל על דברים שהם נגד התורה – אין לנו ארץ-ישראל. רבותי אנשי הימין והדתיים שמדברים על ארץ-ישראל, התנאי הראשון הוא שמירת מצוות.

לכן, לא נותר לנו ביום הזה אלא לעשות את מה שעשו אבותינו: להתפלל לקדוש-ברוך-הוא שתהיה לנו ארץ-ישראל, שנשמור מצוות ונחיה בשלום. תודה רבה.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת גפני. אני מזמין את חבר הכנסת עמנואל זיסמן. אחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זכותנו ההיסטורית על ארץ-ישראל – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

ההיסטורית והדתית.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — — ההיסטוריה והרוחנית היא הבסיס המוסרי לזכות קיומה של מדינת ישראל בגבולות כלשהם. אבל אני בעד פשרה טריטוריאלית, ואין זה משום היעדרן של זכויות היסטוריות אלה אלא למרות זכויות אלה ולמען מטרה היסטורית חשובה לא פחות – השלום. בשום פנים אין לראות בזכויות ההיסטוריות שלנו על הארץ דוקטרינה קרדיוגרפית מחייבת, בחינת כזה כתוב וקדש, ולכן כל חיי ובכל שליחותי הציבורית והפוליטית האמנותי שבלתי אפשרי לזכות בביטחון של ממש אלא אם כן המערך האסטרטגי של ישראל יושתת על בסיס הישארותנו לא רק בקווי הפסקת האש של 1967.

אי-רצון לוותר על אף שעל, פירוש למעשה העדפת המצב הנוכחי לשנים ארוכות על-פני הסדר שלום. לכן, תמיד, בעקביות, בהתמדה ובאמינות, ראיתי בחתירה הריאלית לשלום בסיס של פשרה.

אני רואה בהסכם חברון אותו הסכם שהוא שלב נוסף בתהליך השלום, הסכם שהוא המשך החתירה להסדרי שלום, אבל הסכם שמבטיח אינטרסים חיוניים וביטחוניים; ומה שיותר חשוב הוא, שבשלבם הבאים הוא יביא לידי כך שתחול הריבונות הישראלית על שטחים חיוניים לקיומה בפתרון הקבע.

יש בהסכם הזה כדי למנוע התכווצותה של ישראל למדינה צרה, צפופה ופגיעה. ההסדר הזה, הנקרא הסדר חברון המורחב, הוא תבוסה נוספת של הקנאות הלאומנית הקיצונית בשני העמים. לכן צריך לתמוך בו.

אני קורא מכאן לראש הממשלה, לממשלה ולאופוזיציה: אני מופתע מכך שחברי זה שנים רבות, חברי מפלגת העבודה, לא מדברים בצורה ברורה וחד-משמעית על כך שהם צריכים לתמוך בהסכם.

אלי גולדשמידט (העבודה):

חד-משמעית.

נואף מסאלחה (העבודה):

מה פתאום?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

יותר מהקואליציה.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אתם בעד ההסכם?

אלי גולדשמידט (העבודה):

חד-משמעית כן.

עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

בכל מחיר אתם מצביעים בעד ההסכם. כי ההסכם הזה סולל את הדרך להסדר קבע על מפה אחרת. ידענו בתולדות ישראל מפות שונות. ידענו את המפות בימי יהושע והשופטים בשעתם, ידענו את המפות של דוד ושלמה בזמנם, ידענו גם מפות אחרות. אני בטוח בכך שבמהרה תהיה מפה אחרת – מפה של מדינת ישראל השוכנת בגבולות בטוחים. זה יכלול את בקעת-הירדן, את צפון-מערב ים-המלח, את ירושלים רבתי, את גוש-עציון ואת מדבר יהודה. אבל 50%–60% מיהודה ושומרון יהיו בידי הישות הפלשתינית. אנחנו, מדינת ישראל העצמאית, עם גבולות בטוחים, נחיה בשלום עם הישות הזאת בגבולותיה היא, והיא תכבד אותנו לא רק בגבולות 1997, היא תכבד אותנו גם בגבולות השלום החדשים שייווצרו בהמשך תהליך השלום הזה.

בנימין אלון (מולדת):

חבר הכנסת זיסמן, אלה אתרים צבאיים מוגדרים.

היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת זיסמן. אני מזמין את חבר הכנסת אלי גולדשמידט. אחריו – חבר הכנסת תאופיק חטיב. אדוני, יש לך ארבע דקות תמימות.

בנימין אלון (מולדת):

חבר הכנסת זיסמן, אלה אתרים צבאיים מוגדרים.

היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת בני אלון, אתה יכול לשבת לידו ולדבר אתו בשקט.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בכל תקופה יש רגעים שהם רגעים מיוחדים מאוד מאוד. אנחנו חיים חיי שגרה, חיים של יום-יום, ואחת לתקופה יש לנו רגע משמעותי מאוד מאוד. אני רואה את היום הזה כיום משמעותי מאוד מאוד בתולדותיה של מדינת ישראל. אני ציפיתי שהיום בשעה 11:00 יבוא לכאן ראש הממשלה בנימין נתניהו, יפתח את דבריו לאומה, וינאם נאום שאחריו אפילו אני האופוזיציונר שמתנגד לביבי נתניהו, אוכל לבוא ולהגיד: זה נאום.

מה קיבלנו "במקום"? קיבלנו חשבונאות מן הסוג הנחות ביותר: הורישו לנו, נתנו לנו, אין לי ברירה, תבינו אותי, אני מסכן, תרחמו עלי. מובן שאני מתאר את זה במלותי שלי.

בעקבות קריאת ביניים אחת שקראתי לראש הממשלה בעיצומו של הנאום, הוא איבד את שיווי משקלו. אמרתי לו: ביבי נתניהו, אתה כבר ילד גדול, תפסיק להאשים כל הזמן את ההורים. וביבי נתניהו איבד את שיווי משקלו. אחר כך חברת הכנסת דליה איציק גם היא הצליחה להוציא אותו משיווי משקלו.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, אי-אפשר כך, קודחים מחוץ לאולם.

היו"ר מ' שטרית:

בצדק. אני לא יודע מי קודח שם, אבל אודה לעובדים אם יפסיקו לקדוח שם.

בנימין אלון (מולדת):

אדוני היושב-ראש, אין קידוחים, יש ניסיון לשאוב את המים שחלחלו וירדו לתוך המליאה.

היו"ר מ' שטרית:

איפה ירדו מים למליאה?

בנימין אלון (מולדת):

ליד אולם המליאה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

גשמי ברכה בעקבות ההסכם.

היו"ר מ' שטרית:

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, יש כנראה פיצוץ באיזה צינור ונזילת מים. לכן שואבים את המים. אני יכול לבקש מהאחראי למיקרופונים להגביר את עוצמתם.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

שיסגרו את הדלתות.

היו"ר מ' שטרית:

נסגור את הדלת ההיא, ובבקש מהאחראי למיקרופונים להגביר את עוצמתם. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, הבאתי את הזמן בחשבון.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, יש לנו בשורה, לפחות השעון התחיל לעבוד. השעון התחיל לעבוד; התפוצץ צינור מים. מה קורה בכנסת הזאת?

אברהם רביץ (יהדות התורה):

זה הממשלה הקודמת.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אילו היה פה ראש הממשלה, הוא היה אומר: השעון עומד בגלל הממשלה הקודמת, הצינורות מתפוצצים בגלל הממשלה הקודמת, הבצורת שהיתה עד עכשיו זה בגלל הממשלה הקודמת. הגשם שיורד עכשיו הוא בגלל ראש הממשלה.

היו"ר מ' שטרית:

בגלל הסכם השלום.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

זה ברור.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני רוצה להיות רציני בעניין זה, ואני רוצה לומר: לפני כמה חודשים ציינו את יום השנה להירצחו של ראש הממשלה יצחק רבין, זכרו לברכה. ציפיתי אז שראש הממשלה יאמר מלת סליחה קטנה אחת. הוא היה קונה את עולמו. הוא פספס את הרגע הזה, כפי שהיה צפוי. אמרתי לעצמי, אולי היום, אולי היום הוא יבוא ויגיד משהו. כמובן – נאום יבש, שדוף, עלוב.

עם כל זאת, אנחנו מברכים אותו ואומרים לו, שאנחנו תומכים תמיכה מלאה בו ובמהלך הזה, משום שאנחנו אופוזיציה אחראית. יכול להיות ששר ההיסטוריה משתמש פה בהומור שחור. היינו עכשיו למעלה, באולם סיעת העבודה. יש שם חלונות גדולים המשקיפים אל האזור מסביב לכנסת, ולא ראינו שם אף מפגין אחד עם לפיד, לא ראינו אף מפגין אחד עם שלט שעליו קלגסים נאצים, לא ראינו אף מפגין אחד הולך עם ארון מתים ולפניו הולך ראש האופוזיציה. לא ראינו אחד לרפואה.

איפה כל האנשים שלך, חבר הכנסת בני אלון? איפה כל ההפגנות?

בנימין אלון (מולדת):

תהיינה עוד הפגנות.

אלי גולדשמידט (העבודה):

מה היית עושה אם היום היה יצחק רבין מביא את ההסכם הזה לכנסת? מה הייתם עושים לו? מה הייתם עושים לשמעון פרס, אם היה מביא את ההסכם הזה לכנסת? איזו צביעות מכסה אתכם? איזו אכזריות?

בנימין אלון (מולדת):

מה עשינו?

אלי גולדשמידט (העבודה):

מה עשיתם להם, לשני האנשים האלה, ליצחק רבין, זכרו לברכה, ולשמעון פרס? והיום, בקול ענות חלושה אתם אומרים: זאת ממשלה שאוהבת את היהודים בחברון, לכן אנחנו סולחים לה. זה המסר. אתם לא מתעניינים במהות.

בנימין אלון (מולדת):

אני אצביע אי-אמון בממשלה, ואתה תתמוך בה. אתה הצבוע.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אתה תצביע אי-אמון, הצבעת אי-אמון.

הי"ר ל' חזן:

חבר הכנסת בני אלון, תודה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

איפה כל ההפגנות שלכם? איפה "זו ארצנו" שחסמה את הדרכים? איפה הם כולם? נעלמו, השתתקו, נכנסו מתחת לשטיח.

אתה יודע מה, זה מעודד אותי. כאשר ביבי נתניהו יביא את הפעימה הבאה – – –

בנימין אלון (מולדת):

אז למה אתה מצביע אמון? אני מצביע אי-אמון ואתה מצביע אמון.

הי"ר ב' חזן:

חבר הכנסת בני אלון, אני קוראת אותך לסדר פעם ראשונה.

בנימין אלון (מולדת):

אני קורא לקצת לוגיקה, לקצת היגיון ולקצת יושר.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אתה קורא לי לקצת יושר, אחרי מה שאתם עשיתם בקדנציה הקודמת. אתה מעז לצפות ממני לקצת יושר? אתה מצפה ממני לקצת יושר?

בנימין אלון (מולדת):

כן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אתה לא מתבייש?

בנימין אלון (מולדת):

לא.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אתם לא מתביישים? מה שאתם עשיתם ברחובות במשך שנתיים, דה-לגיטימציה של אנשים. קראת לראש הממשלה – לא אתה, לא אתה באופן אישי, אנשים שלכם – בוגד. התירו את דמו על מה שעושה היום ביבי נתניהו. זה מה שעשיתם.

בנימין אלון (מולדת):

הרסתם את המדינה, הקמתם מדינה פלשתינית.

הי"ר ב' חזן:

חבר הכנסת בני אלון, אתה לא יכול להשתלט על המליאה. אז תבליג.

בנימין אלון (מולדת):

הוא ביקש הפגנה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני לא אדם דתי, אבל אם יש אלוהים – אם יש אלוהים – את החשבון הזה על ההתנהגות הזאת, על מה שעשיתם ליצחק רבין, זכרו לברכה, ולשמעון פרס, ועל הצביעות הזאת שלכם היום, את החשבון הזה אולי יעשה אלוהים.

אני אומר לך שאתם צריכים לצאת ולבקש סליחה. היום, בגשם השוטף, הייתם צריכים לעלות לקברו של יצחק רבין, להשתטח על קברו ולבקש את סליחתו. זה מה שהייתם צריכים לעשות – כולכם, כל הצד הזה של הבית, ובראשו ראש הממשלה בנימין נתניהו.

ובמקום זה, מה עשיתם? עוד פעם עמד פה ראש הממשלה עם החשבונאות עלובת הנפש הזאת, החשבונאות של אחרון חברי הכנסת, אחרון העסקנים, במקום לבוא באומץ ולהגיד: אני, בנימין נתניהו, ראש ממשלת ישראל, מגשים את צוואתו של יצחק רבין, זכרו לברכה. זה מה שהוא היה צריך להגיד פה. ובמקום זה הוא השתפן. הוא השתפן כמו שהוא תמיד משתפן.

ועם כל זאת – וזאת אולי הסתירה הלוגית והדיאלקטיקה – אנחנו נתמוך בו ונעשה הכול שהוא – – –

בנימין אלון (מולדת):

למה אתה מצביע אמון?

אלי גולדשמידט (העבודה):

למה? כי אני רוצה שלום על עם ישראל. יש לי ראש ממשלה כזה, אין לי אפשרות להפיל אותו, אבל כשהוא הולך לקראת השלום, גם כשהוא הולך לקראת השלום כאילו הוא בלע שמן קיק, כאילו תקוע

לו מטאטא בגרון, כאילו כפאו שד – גם כשהוא הולך כך אני אתמוך בו, כי בעיני חשוב השלום יותר מכל פוליטיקה ומכל דבר אחר. וגם אם אצטרך להיות אחרון התומכים בראש הממשלה כשהוא הולך לשלום, אני אעשה את זה.

ולסיום, אני מבקש, בשם כל הצד הזה של הבית להתנצל בפני יצחק רבין, זיכרונו לברכה. יצחק רבין, זיכרונו לברכה, גרם לכך שנגיע ליום הזה. אם יהיה פעם שלום באזור הזה, כל כולו, כל השלום הזה ייזקף לזכותו.

בנימין אלון (מולדת):

אתה מטיל ספק – – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

ועל כך – חייו ומאבקיו לא היו לשווא. תודה רבה.

הי"ר נ' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת אלי גולדשמידט. אני מזמינה את חבר הכנסת תאופיק חטיב. אחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

חברי הכנסת, לפנינו יום ארוך. אני יודעת שיש התרגשות רבה. אני מבקשת לעשות את זה במסגרת הזמן. בבקשה, אדוני.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להתחיל בברכה לראש הממשלה ולראש הרשות הפלשתינית על כך שסוף סוף הגיעו לחתימה, למרות ההסתייגות האישית שלי מכך שההסכם נחתם והמתנחלים נשארו בחברון. עם אותם מתנחלים שמחפשים פרובוקציה בכל הזדמנות יהיה קצת קשה, אבל אני מקווה ששנתיים אלה של הסדרי הביניים יעברו בשלום וכל האחראים יצליחו להתמודד עם הבעיה הזאת של נוכחות מתנחלים כאלה בחברון, כך שבהסכם הקבע הם לא יישארו שם, אם באמת רוצים שלום.

הברכה השנייה מגיעה לכולנו על כך שסוף סוף ביום חתימת ההסכם יורד גשם שחיכינו לו הרבה זמן.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

הוא ירד גם אתמול.

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

כן, זה לרגל החתימה.

מפריע לי מאוד שהלקח מלפני שנה עדיין לא נלמד. אני מתנגד לממשלה הזאת בהרבה דברים, ואני תומך בה כאשר היא צועדת צעד אחד לכיוון השלום.

מפריע לי מאוד שאתמול נשמעו קולות הן של שרים והן של חברי כנסת שמזכירים את האווירה של ערב ה-4 בנובמבר לפני שנה. המלים "בוגד", "מוסר", שוב חזרו אתמול. ואם אני מחשב את החודשים שעברו מאז רצח ראש הממשלה רבין, זיכרונו לברכה, עד היום – זה בסך הכול 14 חודשים; לא 14 שנים או 40 שנה. הדברים נשכחו מהר מאוד והלקח לא נלמד.

כתבו אתמול שבנימין נתניהו בוגד. שר אמר אתמול שהוא נחשב כמוסר, כמי שמסר חלקים. ועל המלים האלה – – –

קריאה:

מי אמר?

תאופיק חטיב (מד"ע-רע"ם):

בחוץ אגיד לך מי אמר. ועל המלים האלה קם מי שקם וירה בראש הממשלה. אם אנשים מפחדים לעשות את זה, אז הם מקבלים עכשיו לגיטימציה, אומץ, כשהם שומעים אנשי ציבור, שרים וחברי כנסת אומרים את זה.

לידידי חבר הכנסת גפני. הוא אוחז בתורה, וזו זכותו, ואומר שהתורה הבטיחה את כל ארץ-ישראל ליהודים. בסך הכול התורה היא תורתם של היהודים. הקוראן מבטיח למוסלמים כל מקום שהם נכנסו אליו. כל מקום. נו, אז מה? אז כל אחד ייקח את הספר שלו, יעמוד בצד, נחזור עוד פעם ונראה מי ינצח.

המוסלמים, ואני אחד מהם, מרגישים שהם היורשים הלגיטימיים של אברהם, יצחק וישמעאל, כמונותאיסטים. אני לא אתן לאף אחד אחר מונופול לטעון שזה רק המונופול שלו.

ועל כן, אנא, כאשר יש דיון פוליטי בעניין פשרה פוליטית, לא לערב דווקא את התורה ואת הברית ואת הקוראן בנושא הזה, כי אם מערבים לכל אחד יש הרבה מה לטעון.

היו"ר נ' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת תאופיק חטיב. אני מזמינה את חבר הכנסת אליעזר זנדברג, ואחריו – חבר הכנסת נואף מסאלחה.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אנחנו נדרשים היום לדון ולהצביע על הסכם שנוגע לחברון, הסכם שקושר את חברון גם עם השלבים הבאים של ביצוע הסכמי אוסלו. חשוב לזכור ולהזכיר שממשלת ישראל בראשותו של בנימין נתניהו לא בחרה את הנתיב הזה מתוך חירות וחופש – –

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

עכשיו היא כן בחרה.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

– – אלא היא נמצאת בו מכוח עיקרון אחד שאולי מבדיל אותנו מכל המדינות שנמצאות סביבנו, מכוח העובדה שאנחנו מדינה דמוקרטית.

מעל בימה זו ובכל מיני מקומות אחרים הסברתי פעם אחר פעם, שהסכנה בחתימת הסכם שלום עם דיקטטורה כמו סוריה ובויתור על הגולן היא בכך שהדיקטטור יקום בבוקר וייקח את ההסכם, יחתוך אותו לחתיכות ויגיד: לא מחויב, כי אני דיקטטור.

אנחנו דמוקרטיה. בדמוקרטיה – הסכם שנחתם כדין על-ידי ממשלה, מחויבת בו גם הממשלה הבאה לאחר מכן.

נואף מסאלחה (העבודה):

נשלח אותך לקורס לדמוקרטיה.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

כל ממשלה מחויבת להסכמים שנחתמו כדין על-ידי ממשלה קודמת, כל עוד הצד האחר לא הפר אותם. וזאת נקודה המוצא. את הדברים האלה אמר גם בנימין נתניהו לפני הבחירות. לכן, כל אלה שיושבים כאן ואומרים שהוא הטעה את הציבור, כמו שפרס הטעה את הציבור, כמו שרבין, זיכרוננו לברכה, הטעה את הציבור לפני בחירות 1992 – פשוט לא מדייקים.

לא שאין סכנות. הסכנות הגדולות ביותר הן הסכנות שנמצאות בסימום של המשא-ומתן. הסכנות הגדולות ביותר הן העובדה שהנושאים המרכזיים הושארו במכוון על-ידי הממשלה הקודמת לסימום של משא-ומתן, שהממשלה מוכנה לוותר על 90% מהטריטוריה לפני שנכריע בשאלות האלה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אז תחזיר את הממשלה הקודמת. היא תסיים, אל תדאג.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

תאמין לי, אם נחזיר אותם, אני חושב שהם יסיימו, וגם אתנו.

צבי הנדל (מפד"ל):

— — —

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

עם הסכנה הזאת היה צריך ראש הממשלה הנוכחי להתמודד. ועם הדברים שפורסמו, ואנחנו רואים אותם גם בהסכם, וכבר הובהרו כמה פעמים כנכונים – הרי שמרבית השטח, גם לאחר שלוש הפעילות שמדובר עליהן, תישאר בידי מדינת ישראל עד הסדר הקבע, וזה אומר שהתביעה הערבית לקבל את כל הטריטוריה לא תתקבל. זה אומר שיהיו לנו קלפים שעה שנדון בשאלות: מה עם עתיד ירושלים? מה עם התביעה לגבי זכות שיבה? מה עם התביעה לגבי הקמת מדינה פלשתינית? מה עם עתיד ההתיישבות היהודית ביהודה ושומרון וחבל-עזה.

זה אומר שלנו יהיו הקלפים. זה אומר שאנחנו מחויבים בצורה מסוימת לקום ולבצע ויתור כי הממשלה הקודמת סיבכה אותנו. עכשיו בנימין נתניהו נמצא בין הסדן לבין הפטיש. מצד אחד, הוא היה שמח מאוד, אני משוכנע, לצאת מכל התהליך הזה ולפתוח אותו בצורה אחרת, אבל הוא לא יכול כי הוא שייך לחלק מתרבות דמוקרטית של מדינה דמוקרטית. לכן הוא ביצע מעשה שיש בו מיזוג בין

שני הדברים. אני לא שלם עם זה. אני חייב לומר שקשה לי מאוד, קשה לי מאוד גם ברגע זה לבוא ולקבל את ההחלטה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

איך תצביע?

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

אני אגיע גם לזה. אני ממש מסיים. אני אומר דבר כזה – מה האלטרנטיבה? מחר בבוקר תיפול ממשלתו של נתניהו, מה האלטרנטיבה? פרס? ברק? הם ייתנו פחות מנתניהו? ברור שאנחנו צריכים לדאוג לכך שתהיה פגיעה מינימלית באינטרסים של מדינת ישראל בדרך אוסלו שאנחנו מסובכים בה. את זה אנחנו צריכים לעשות תוך חיזוקו של ראש הממשלה ותוך חיזוקה של הממשלה הנוכחית. וכאן אני מסיים, גברתי.

אני סבור, שבלב כבד אנחנו צריכים בשלב הזה לתמוך בהסכם שהממשלה חתמה ואישרה, לדאוג לכך שבעתיד לבוא נוכל להשפיע ולצמצם את הנזקים, וחייבים לזכור – הנזק של חברון והלינקג' כבר קיים. דיונים אחרים לגבי הקשר בין פתרון נקודות מסוימות של הסדר הקבע עם ביצוע שלבים של הנסיגה, אלה דברים פתוחים עדיין למשא-ומתן.

אני רוצה להאמין ולקוות שבסופו של דבר נגיע למצב של שלום. אני חושב שטוב נעשה אם גם נתכונן למלחמה הבאה, חלילה, כי הסכנות נותרו סכנות ועלינו לעמוד עליהן, אבל אנחנו מחויבים במידה מסוימת לשמור על המסגרת ובתוכה לנסות להפיק את המקסימום, תוך כדי כך שלא נשכח להזכיר לציבור בישראל: סיבכו אותנו, ממשלת פרס וממשלת רבין סיבכו אותנו, ואנחנו צריכים להיחלץ מן המלכודת שהם טמנו לנו ולעם ישראל. תודה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אז תצביעו בעד? בשביל להצביע בעד לא צריך לדבר הרבה. מלה אחת מספיקה.

הי"ר ב' חזן:

תודה רבה. חבר הכנסת נואף מסאלחה, ואחריו – חבר הכנסת דוד טל.

נואף מסאלחה (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, כשאני שומע את חבר הכנסת מודי זנדברג שאומר שצריך להתכונן למלחמה הבאה – תשאל את רפאל איתן שהיה רמטכ"ל מלחמת לבנון; אומנם היתה החלטה של הדרג המדיני, היה מזל שרבין ופרס ודוד לוי שהצביע אתם הוציאו את צה"ל מלבנון.

אליעזר זנדברג (הליכוד-גשר-צומת):

– – – תדייק

הי"ר ב' חזן:

חבר הכנסת זנדברג, אנא, דיברת חמש דקות ואתה ממשיך לדבר.

נואף מסאלחה (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, למה הערתי? כי גם הנאום של ראש הממשלה חרה לי. גם אני מתחתי ביקורת, כשהייתי סגן שר, על שמעון פרס ועל יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, שהיו עומדים כאן ואומרים: בגין נתן, בגין חתם. אני רוצה שהוא יקום ויעמוד ויאמר: אני חתמתי, ממשיך דרכם של בגין ורבין. "אתם סיבכתם", אנחנו לא סיבכנו אף אחד והמציאות הרבה יותר חשובה וקשה.

גברתי היושבת-ראש, ביום כזה אני מעלה את זכרם של בגין זיכרוננו לברכה, סאדאת זיכרוננו לברכה ורבין זיכרוננו לברכה, ששניים מהם, רבין וסאדאת, נרצחו משום שהאמינו בשלום, על-ידי בני עמם. אני רוצה לברך את ביבי נתניהו, ראש הממשלה, ואת יאסר ערפאת, את המלך חוסיין, את הנשיא מובארק, את הנשיא קלינטון ואת צוותי המשא-ומתן.

גברתי היושבת-ראש, כחבר כנסת נפל בחלקי להיות בקהיר בחתימת הסכמי אוסלו, בפתיחת המעבר אילת-עקבה, השלום עם ירדן, הסכם חברון היום, ואני מקווה ששלוש הפעילות לא יגרמו להתקף לב לתהליך השלום. שיוציאו את הנשמה האחד לשני, אבל בלי אלימות, פעימה אחרי פעימה. אני יודע, מה אמר ראש הממשלה היום? הוא אמר: חכו, יש הדדיות אבל ישראל תקבע כמה לסגת. תראו איזו הדדיות, שרק הוא קובע, אבל, כמו שאומרים, במשא-ומתן משיגים הכול. לפני 20 שנה, בשנת 1977, בגין זיכרוננו לברכה הציע לפלשתינים אוטונומיה רחבה יותר, עם הזכויות הלגיטימיות של העם הפלשתיני. זכויות לגיטימיות זה לא להיות אחראי כראש עיר לביוב, לדברים קטנים ולגביית מסים. זכויות לגיטימיות הן זכויות לגיטימיות.

נסים דהן (ש"ס):

והם לא הסכימו.

נואף מסאלחה (העבודה):

הם לא הסכימו. אתה רואה, אחרי 20 שנה למדנו כולנו בדרך הקשה.

נסים דהן (ש"ס):

ב-1948 החלוקה – – – אי-אפשר להמשיך לעשות טעויות.

היו"ר נ' חזן:

חבר הכנסת נסים דהן, בבקשה.

נואף מסאלחה (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חבר הכנסת נסים דהן, אני דווקא רוצה לברך עוד הרבה אנשים. אני רוצה לברך את הרב עובדיה יוסף שאמר שפיקוח נפש גורם לנו לוותר לפעמים על שטחים. המון אנשים, וזה לא עניין של מי בא לברך. הדרך היא ארוכה, דרך השלום היא קשה לא פחות מדרך המלחמה, ולכולנו צריכה להיות סבלנות. נחיה בארץ הזאת יחד, לא יעזור לאיש, והשאלה היא אם נחיה יחד בשלום, בכבוד הדדי, או במלחמה. אני בוחר בדרך השלום.

אני מצביע על הסכם השלום הזה, אפילו אם תחליט סיעתי או סיעה אחרת שזה נושא של אי-אמון. אם מולדת תגיש הצבעת אי-אמון, והממשלה תבקש אמון, אני חבר הכנסת הערבי מסיעת העבודה, נואף מסאלחה, מצביע אמון – –

דוד טל (ש"ס):

מצהיר בזאת שאני מצביע אמון בראש הממשלה.

נואף מסאלחה (העבודה):

– – בראש הממשלה, כי אסור לנו לנצל הזדמנות היסטורית, כאשר לראש הממשלה יש בעיות לגיטימיות בממשלה שלו, בסיעות הקואליציה, ואני לא אנצל הזדמנות זו כדי להפיל את הממשלה. תודה רבה.

הי"ר נ' חזן:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת נואף מסאלחה. הנואם הבא הוא חבר הכנסת דוד טל, ואחריו – חבר הכנסת צבי הנדל. עמיתי, חבר הכנסת טל, בבקשה.

דוד טל (ש"ס):

תודה, גברתי. גברתי היושבת בראש, חברי הכנסת, סיעת ש"ס תתמוך, כאמור, בהסכם, וצר לי שאני צריך להביע את צערי על כך שהסכם זה לא נחתם עם כינונה של הממשלה, לפני כשבעה חודשים. אני סבור, שלו היה ההסכם הזה קורם עור וגידים כבר אז, היינו יכולים לחסוך ולמנוע שפיכות דמים, שהיתה לדעתי מיותרת.

אני סבור, שראש הממשלה, עם כל הכבוד, היה צריך לבוא ולומר כבר אז לעם, שיש רצף שלטוני במדינת ישראל, וכפי שאמר עמיתי, חבר הכנסת זנדברג, יש רצף שלטוני ויש מחויבות להסכמים שחתמו ממשלות קודמות. לא היה צריך לברוח מזה, מה גם שאחרי שניסיתי לקבל פרטים והסברים מה יש ומה אין, יש פה ושם כמה דברים קטנים, ועל המהות שלהם אני מניח שעוד יהיו ויכוחים כאלה ואחרים, אבל זה לא היה מספיק רציני כדי לדחות את חתימת ההסכם במשך שבעה חודשים.

אני מאמין, גברתי, שהשלום הוא הדרך הנכונה, ואנחנו בש"ס מאמינים שערך קדושת האדם הוא מעל קדושת האדמה. לכן, כאמור, אנחנו נצביע בעד. אני רוצה לפנות לפלשתינים ולומר, שניתנת להם כאן הזדמנות פז לחסות תחת כנפי השלום, עמיתי, חבר הכנסת כהן, ולהצטרף למעגל השלום במזרח התיכון, ולהוכיח שאפשר וניתן לדור זה לצד זה ללא מלחמה.

נסים דהן (ש"ס):

אנחנו לא צריכים להוכיח. עשינו את זה 500 שנה.

הי"ר נ' חזן:

חבר הכנסת דהן, לא הקשבת, כנראה, לנואם חבר סיעתך.

דוד טל (ש"ס):

עמיתי, אמרתי בדיוק את ההיפך. לו היה אדוני שומע היה ודאי מבין שהפנייה היתה לפלשתינים, ואני חושב שזה הזמן – –

נסים דהו (ש"ס):

דוד טל (ש"ס):

חבר הכנסת דהן, אני לא יושב בראש אבל אני מניח שגברתי תגון עלי.

נעמי חזן (מרצ):

באמת, חבר הכנסת דהן, במקרה זה לא היית קשוב מספיק לדברי חבר סיעתך.

דוד טל (ש"ס):

אבל, צריך לזכור, שבמידה שהסכם זה, אשר נחתם לאחר מאמצים רבים ועלה לנו בדמים, יופר, והפלשתינים לא יעמדו מצדם בהסכם וינצלו לרעה את אשר הוסכם, צריך שהם ידעו, שכשם שאנו תומכים היום בהסכם, נצא כנגדם בחריפות רבה בהמשך, גם אם אז נהיה אחרי ויתורים רבים ושונים.

גברתי היושבת-ראש, אני מאוד מקווה שפריסת הזמן והאפשרות לבדוק יישום ההסכם יהיו אכן בוחן לכוונות הפלשתינים. הייתי רוצה מאוד לראות שהפלשתינים עושים את כל מה שניתן ואפשר לעשות כדי לצעוד לעבר השלום המיוחל, כשבסופו של דבר כולנו מבינים שהדרך הזאת היא בעצם הדרך הנכונה. אני יודע שהדרך היא ארוכה ורצופה בעיות ומכשולים. לכן, עלינו לעמוד על המשמר.

תרשו לי כאן לחזור על קריאתו של יושב-ראש תנועת, ברגע אמת זה, לקרוא לכל חברי הבית לממשלת אחדות לאומית, ממשלה שבה בעצם יתקבצו כל הכוחות. לדעתי, לאנשי מפלגת העבודה כמו למפלגות אחרות יהיה מה לתרום, כל אחד עם תרומתו הסגולית לביטחונה של מדינת ישראל, וכולנו בעצם נהיה שותפים לדרך הזאת, דרך השלום.

היו"ר נ' חזן:

תודה.

דוד טל (ש"ס):

גברתי, משפט אחרון. אני כולי תקווה, ואני רוצה להאמין שההסכם יביא לשלום המיוחל בארץ-ישראל. תודה.

הי"ר נ' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת דוד טל. אני מזמינה את חבר הכנסת צבי הנדל. אחריו – חבר הכנסת עמיר פרץ.

צבי הנדל (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, לפני שאתחיל, אומר מלה אחת לקודמי, חבר הכנסת טל. אכן, קדושת האדם חשובה בעיניך יותר מקדושת האדמה. לצערי הגדול, מי שלא יודע להעריך קדושת ארצו, ארץ מולדתו, מגיע להסכמים שבהם חיי האדם הופכים להיות הפקר.

לעצם העניין – עת צרה ליעקב וממנה ניושע. עם ישראל כבר עבר תקופות קשות, משברים קשים, ימים לא קלים, ובדרך כלל הצליח לצאת מהם מחוזק. היום זה יום עצוב. קשה לי ביום הזה, קשה לחברי, חברי ביהודה, בשומרון, בחבל עזה ובכל רחבי הארץ, שחברון עיר האבות בשבילם זאת לא סוּסָה, אלא מהות. היא המהות שבגללה אנחנו נמצאים בכלל בארץ הזאת ולא בארץ אחרת.

אפשר לדבר על העבר, ויש הרבה מה להגיד על העבר הרחוק ועל העבר הקרוב. אפשר להזכיר את אבני הבוחן שבשלהן היה ראוי – לדעת מי שכן מצדד בהסכם אוסלו, לצד אלה שחתמו על הסכם אוסלו – להפסיק את התהליך. אפשר להזכיר את ספטמבר השחור שבו ערפאת נתן הנחיות לחייליו לצאת ולטבוח ביהודים, את ההסתה הפרועה ברדיו פלשתי. וברדיו פלשתי ההנחיות הן ברורות; אין דמוקרטיה, לא מדברים שם על מה שערפאת לא מסכים. אפשר להזכיר את ההסתה הפרועה של ערפאת עצמו, אי-קיום ההסכמים. מישוה הזכיר שממשלה חייבת לקיים הסכמים של קודמתה. אותו ערפאת, שהוא עצמו, בידיו, חתם על ההסכם, הוא לא מחויב להסכמים? איזה מין הישג אדיר מציגים לנו, שמהיום תהיה הדדיות. הדדיות למה? אנחנו ניתן וגם הם ייתנו? לא, אנחנו נמשיך לתת והם היום עוד הפעם מבטיחים לנו, שעל מה שהם חתמו, הפעם הם יקיימו. נו?

אפשר לדבר הרבה על העבר. אבל הפעם אני רוצה לדבר על ההווה ועל העתיד, ואעשה זאת בקיצור נמרץ. עם ישראל הוא חזק. המתיישבים ביש"ע חזקים. המתיישבים ברמת-הגולן חזקים. יש בהם הרוח העצומה של אותם ציונים ראשונים שעלו לגליל, שייבשו ביצות ועמדו בקשיים עצומים.

אני קורא לראש הממשלה: תסתכל מסביב, ראה מי הם האנשים שעזרו לך להגיע ולעמוד בראש ממשלת ישראל, תשאב מהם כוח. יש להם כוח עצום. אל תסתכל לצדדים. אל תיכנע ללחצים. תלך באמת שלך. ומכאן ואילך, לפחות מכאן ואילך, שלא יעשה צעד אחד נוסף ללא הסגרת כל הרוצחים שרצחו יהודים ולא נמצאים בכלא הפלשתיני; שלא תטעו אותנו, הם לא נמצאים בכלא הפלשתיני, 95% מהם מסתובבים חופשי. הם חייבים, על-פי ההסכם, להיות מוסגרים לנו. זה הדבר הראשון שבלעדיו אין לעשות צעד אחד נוסף. מספרים לי שבהסכם כתוב, שאו שהם ישפטו אותם ויכניסו אותם לכלא, או שהם יסגירו אותם לנו. הם אולי שפטו אותם ואולי הם היו חודש בכלא. אבל היום

90% מהם – ובשביל הספק אני מוריד 10% – מסתובבים חופשי. חלקם נמצאים במשטרה הפלשתינית. זה לגבי ההווה.

לגבי העתיד הקרוב – בקול גדול ומתוך תעצומות נפש, מתוך אמונה בצדקת דרכנו כאן, בארץ הזאת של העם היהודי, מתוך הנכס העצום הזה שחזר אלינו אחרי אלפיים שנות גלות, צעד קדימה, פתח את ההתיישבות בכל חלקי ארץ-ישראל, תגדיל אותה, תבסס אותה, תגדל לעלייה גדולה. אל תיבהל מאמירה כזאת או אחרת. בית-אל צריכה להיות גדולה פי עשרה; כך גם גני-טל ונווה-דקלים, רמת-הגולן, גוש-עציון, כל המקומות. זאת הצעידה האמיתית לשלום. מי שרוצה להושיט יד לשלום – תושט יד מאתנו, אבל לא תוך רמיסת כל היקר לנו.

הי"ר נ' חזן:

חבר הכנסת הנדל, אבקשך.

צבי הנדל (מפד"ל):

אני מסיים. הכאב, שכל אחד מנסה לשחק בו בצורה מבישה, של רצח ראש הממשלה, הוא כאב עצום של כולנו. הרוצח הוא לא שליח של ציבור כזה או אחר, אלא הוא עשה מעשה נפשע. אני לא מבין את הטענה והאמירה הזאת, שבעת כזאת אנחנו צריכים לעלות לקבר, או לא לעלות לקבר. גם בחברון יש קברים וגם אברהם אבינו הוא בשבילי סמל. גם אבות האומה זכאים לקצת כבוד. אם אנחנו נדע לכבד את העבר שלנו, הרחוק והקרוב, אין לי ספק שאז יהיה שלום, כי יעריכו אותנו, ובעזרת השם, בכוחות משותפים, מתוך תעצומות נפש וגאווה לאומית נעשה, ובעזרת השם נצליח.

הי"ר נ' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת צבי הנדל. הנואם הבא – חבר הכנסת עמיר פרץ. אחריו – חבר הכנסת וליד צאדק.

נסים דהן (ש"ס):

הנואם הבא – נעמי חזן.

הי"ר נ' חזן:

כן, אבל מה לעשות אם חברת הכנסת חזן מנהלת ברגע זה את הישיבה? את זכותי במקרה זה אנצל כשאדך מהדוכן.

עמיר פרץ (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, שמענו הרבה מאוד נאומים, ואני החלטתי, בניגוד לנוהג שלי במליאה, לנסות לקרוא משהו שיירשם כאן ב"דברי הכנסת":

גברתי היושבת-ראש, ביום חשוב זה ורציני במעלה/ ברצוני לברך את אדוני ראש הממשלה/ על המרת רעיון ארץ-ישראל השלמה/ במעשה של הבאת השלום אלינו לאומה./ בתקווה כי זו הדרך והקץ למלחמות ולדמים/ ובכך נעסוק בהבאת השלום לנו ולבנים./ זה שנים שאנו להיפרד מבקשים/ משלטון צבאי על דודנינו השכנים./ לא היה מי שישמע ומי שיאזין/ וספגנו בצער רב את התקפות הימין./ בראש המתלהמים עמדו חבריך ולעתים גם אתה/ ללא מורא וללא חלחלה./ עמדת מנגד כשהסיתו נגד ראש הממשלה/ על הסכמיו ה"מסוכנים" לביטחון המדינה/ שלמרבה הפלא, אותם אתה/ מקיים היום נאמנה./ אך את חשבונותיך להיסטוריה תעשה בעצמך/ ומסופקני אם תחיה במחילה עם מצפונך./ אני מקווה כי היום יצחק רבין, זיכרונו לברכה, גיבור ישראל/ רמטכ"ל ששת-הימים שזכה מכולנו לכבוד והלל/ מביט עלינו ממרומי שמים/ רואה אצלנו את הלחלוחית בעיניים/ על כך שהוא נמצא שם למעלה/ במקום להיות כאן ולקטוף את התהילה./ והיום יותר מתמיד בדרך צנועה ונעלה/ נגיד לך כולנו: סליחה גיבור השלום, סליחה אדוני ראש הממשלה./ בקול גדול כולנו נאמר/ שאכן היום אתה חסר, חבר.

אדוני ראש הממשלה, עם צלקת שכזו החותכת את עברך/ אך עם כל זאת, בקשה צנועה לי אליך, אדוני ראש הממשלה:

פתחת פתח אדיר היום/ פתח לתקווה חדשה ולשלום,/ קדש את הרגע/ בער את הנגע/ והבא אותנו אל המדינה האמיתית/ של שלום, שלווה ושכנות הדדית. תודה רבה, גברתי.

היו"ר נ' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת עמיר פרץ, ומזמינה את חבר הכנסת וליד צאדק, אחריו – חבר הכנסת יורי שטרן וחבר הכנסת יוסי כץ.

וליד צאדק חאג'–יחיא (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, בצד הברכות על חתימת ההסכם מפעמים בלבי הרבה מאוד חששות, הרבה מאוד ספקות, אחרי ששמעתי את ראש הממשלה הבוקר, כי לא חשתי בדבריו שההסכם הזה נעשה מרצון, שההסכם הזה לא נעשה בשל כורח המציאות. חשתי שהוא כאילו אומר לנו: אנחנו אנוסים לעשות את השלום הזה, ולא יותר מזה. אני חושב שהעניין הזה מאוד מאוד חשוב. מה יהיה אחרי חתימת ההסכם? האם הסכם השלום הזה נעשה מתוך הכרה, מתוך ידיעה ברורה שזה מצרך חיוני למדינת ישראל ולעם הפלשתיני? או שזה נעשה מכיוון, כפי שהוא אמר, ש"ירשנו ירושה כבדה וחמורה". הרבה חורים, הרבה דברים כאלה וכאלה אמר אדוני ראש הממשלה.

אבל הדברים האלה לא צריכים להסיט אותנו מהעניין, מהמאבק הבלתי-נלאה להקמת חברה חדשה, חברה שאנחנו צריכים לראות שהיא מתקדמת למאה ה-21, שבאמצעותה אנחנו נהיה משולבים במזרח התיכון החדש. כל ההסכם הזה לא שווה את הנייר שנחתם עליו אם אנחנו לא נפנים את החובה שלנו למצוא דרכים ואמצעים כדי שנחיה עם העם הפלשתיני בשכנות טובה, ולא שנחתום על הסכם כאשר אנחנו חושבים על חומות שיפרידו בינינו ויעשו סגרגציה בין העם הפלשתיני לבין העם בישראל. כי המטרה של השלום היא ערך האדם, שגשוג האדם. הערך העליון שאנחנו צריכים לחתור אליו הוא בניית אדם אחר שיכול להשתלב עם שכניו, כדי שיהודים וערבים יהיו משולבים ביחד. אבל אם אנחנו חושבים שאנחנו נאנסנו וכפו עלינו את השלום הזה בתוקף זה שחתמו על אוסלו, או לחץ אמריקני ולחץ מצרי ולחץ אחר, אני חושב שנחטיא את המטרה והשלום הזה באמת לא יהיה שווה את הנייר שאנחנו חתמנו עליו.

הי"ר נ' חזן:

חבר הכנסת וליד צאדק, אני מבקשת.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

אני מייד מסיים. אני חושב שראש הממשלה עשה היום מעשה טוב, אבל אם למעשה הטוב הזה לא תהיה המשכיות ולא יהיו בו דברים שקשורים למציאות שאנחנו חיים בה, כל הקרדיט הזה והרעפת השבחים עליו יהיו אין ואפס. אנחנו צריכים להסתכל קדימה, אני לא אהיה מופתע אם ראש הממשלה מחר-מחרתיים או בעוד שבוע יבוא למתנחלים ויגיד: אני מעבה את ההתנחלויות, אני מקים התנחלויות חדשות, אני בונה בתוך חברון. כל הדברים האלה הם טרפוד של כל ההסכם הזה, וכך אנחנו נצא בהפסד גדול – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

לפי ההסכם מותר לבנות בתוך חברון.

הי"ר נ' חזן:

חבר הכנסת רובי ריבלין.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

אני מעוניין לשמוע.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

לפי הסכם אוסלו מותר לבנות בתוך חברון.

היו"ר נ' חזן:

אני בטוחה.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

אני לא מבין.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

בהסכם שאתה תומך בו כתוב שמותר להמשיך לבנות בתוך חברון. אתה עוד מרחיק לכת ורוצה הפרדה – – –

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

אני לא רוצה לבנות חומות ואני לא רוצה להעכיר את האווירה. כל מטרתי היא שהיום – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

– – –

היו"ר נ' חזן:

חבר הכנסת ריבלין.

וליד צאדק חאג'-יחיא (מרצ):

לגבי הבנייה בחברון – אני לא רוצה לדבר בשם הרשות הפלשתינית ואני לא רוצה לנהל משא-ומתן עם מדינת ישראל. מה שסוכם מקובל עלי ומבורך, וכל צעד – אפילו המילימטר הקטן ביותר – זה בשבילי – – –

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אתה כבר מבין מה יהיה הצעד הבא.

היו"ר נ' חזן:

חבר הכנסת רובי ריבלין, אני מבקשת ממך.

וליד צאדק חאג'–יחיא (מרצ):

חבר הכנסת ריבלין, אני אמרתי שהייתי צריך לברך את ראש הממשלה בחום ובאמת בכל המלים החמות שאני יכול לברך אותו, אבל הנאום של הבוקר אכזב אותי מאוד – –

היו"ר נ' חזן:

חבר הכנסת צאדק, תודה רבה.

וליד צאדק חאג'–יחיא (מרצ):

– – מכיוון ששמעתי ממנו כאילו: אני לא רציתי, ידי לא רצו לחתום על ההסכם הזה אבל אני חותם. מה הלאה? למה אני אצפה ממנו אחר כך? נצפה ממנו שבאמת יחליש את ההתנחלויות ולא יחזק אותן על חשבון משלם המסים? לא. בגלל זה אני ממש לא יודע איך אני אצביע בהצבעה הזאת. תודה רבה.

היו"ר נ' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת וליד צאדק, ומזמינה את חבר הכנסת יורי שטרן. אחריו – חברי הכנסת יוסי כץ ותמר גוז'סקי. סליחה, יוסי כץ ואברהם הירשזון.

נסים דהן (ש"ס):

גברתי היושבת-ראש, יש כאן איזה דילוג, כי היתה צריכה לדבר קודם חברת הכנסת מרינה סולודקין ואחר כך חבר הכנסת יוסי כץ.

הי"ר נ' חזן:

חבר הכנסת דהן, אני חייבת ללכת לפי הרשימות המצויות בידי.

נסים דהן (ש"ס):

גם אני מסתכל על הרשימות שיש בידי.

הי"ר נ' חזן:

אני חוזרת ואומרת, אני עוקבת אחר הרשימות שניתנו על-ידי מזכירות הכנסת ליושבי-ראש. אנחנו נברר את העניין, חברת הכנסת סולודקין, ואם נעשה טעות במזכירות היא תתוקן.

חבר הכנסת יורי שטרן, בבקשה, ארבע דקות. חברי הכנסת, אני חייבת להקפיד.

יורי שטרן (ישראל בעלייה):

כבוד היושבת-ראש, נכבדי חברי הכנסת, היום הזה הוא יום קשה עבורי והאחריות היא כבדה – הלאומית והאישית.

אינני יכול לחגוג פרידה מארץ-ישראל השלמה, כפי שהציעו חברי האופוזיציה, אך גם אינני מתנגד לעצם הרעיון של פשרה ושל אי-שליטה בעם אחר.

אני תומך בראש הממשלה ובממשלתו במאמצם להגיע להסדר טוב יותר, בטוח יותר לעם ישראל ולמדינת ישראל בתנאים הקשים אשר נקבעו בהסכמי אוסלו, ובמיוחד בהסכמי אוסלו ב'.

המאמץ הזה נשא פרי בשיפורים מסוימים שהוכנסו להסכם חברון, בחיזוק עקרון ההדדיות ובהבטחה האמריקנית הכתובה לכך שכל שלוש הפעילות של הפריסה מחדש תתבצענה בקצב ובעומק אשר ייקבעו על-ידי הצד הישראלי בלבד.

אך כל ההישגים האלה הם על הנייר בלבד והם יישארו על הנייר אם לא תדע הממשלה להראות נוקשות וכושר עמידה מול הלחצים הכבדים ביותר שיופעלו נגדנו, אם לא תדע לקבוע קווים אדומים

ברורים ומוסכמים על רוב העם, אם לא תחזק את הרוח ואת היכולת של ציבור המתיישבים החלוצים ביש"ע, בבקעת-הירדן וברמת-הגולן, ואם לא תצליח לשכנע בצדקת עמדתנו דעת-קהל ומנהיגות פוליטית במדינות העולם, בכלל זה באחת החשובות בהן, אך די מוזנחת על-ידינו – רוסיה.

לאור התנאים הללו, שהם בעיני הכרחיים להשגת אותו שלום בטוח, שהיה לסממת הבחירות של ראש הממשלה בנימין נתניהו, ושאותו, אני מקווה, נוכל להשיג – אינני יכול לתמוך בהסכם המוצע כפי שהוא.

בדרך לחתימתו נעשו ויתורים רבים, שאותם אפשר היה לדעתי למנוע, ויתורים אשר מחלישים ומסכנים את היישוב היהודי בחברון, מחלישים את מורל תושבי יש"ע ובכך גם מחלישים את עמדותינו בהמשך המשא-ומתן.

סבורני כי מעורבות כל שרי הממשלה בדיון מוקדם על פרטי ההסכם המתגבשים היתה מחזקת את ראש הממשלה בניהול משא-ומתן ויכולה היתה לשפר את תוצאותיו.

להצבעה שלי היום יש ערך סמלי בלבד, כי התוצאה ידועה מראש, וזה אולי מקל עלי בהבעת הסתייגותי מההסכם הנדון.

אני מסתייג ממנו על מנת לסמן לממשלה ולעומד בראשה את דרישתי לעמידה חזקה יותר במשא-ומתן.

אני מסתייג ממנו כאות הזדהות עם המתיישבים היהודים בחברון, בקריית-ארבע, ברחבי יש"ע, בחבל עזה, בבקעת-הירדן וברמת-הגולן, שכושר העמידה שלהם הינו הגורם הקריטי במניעת החזרה שלנו לגבולות '67.

אני מסתייג מן ההסכם למען אחותי, גיסי וחמשת ילדיהם הגרים בקריית-ארבע וחרדים היום לעתיד ביתם. אני מתפלל לשלומם, מקנא בכוחם הרוחני ומחזק את ידיהם.

אני מסתייג מההסכם לא בשל קנאות אידיאולוגית, אלא למען המשך תהליך השלום שיאפשר השגת הסדרי קבע יציבים, בטוחים וצודקים. אהיה האדם המאושר על פני האדמה אם פחדי יתבדו ואם אוכל להגיד: טעיתי, היה זה הסכם מצוין. תודה.

הי"ר נ' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת יורי שטרן. חבר הכנסת יוסי כץ, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אברהם הירשזון, ואחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

חברי הכנסת, אני מאוד מבקשת שתסתכלו על הרשימה המעודכנת כדי לוודא מתי מגיע תורכם. תודה. חבר הכנסת כץ, בבקשה.

יוסי כץ (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, ראש הממשלה נתניהו ראוי לברכה. מעולם לא נמצא ראש ממשלה בסבך של לחצים כפי שנמצא ראש הממשלה נתניהו. מצד אחד, התחייבויותיו כלפי בעלי בריתו, שחלק מהם קיצונים, המחויבות שלו כלפי אלה שבזכותם ובזכות ממונם הוא הגיע לכס השלטון; מצד שני, המציאות בשטח. המציאות בשטח חייבה אותו להתקדם בכיוון של תהליך השלום.

אני מודה ומתוודה, לבי לבי על חסידי ארץ-ישראל השלמה. רק היום הם למדו להבין שהם מכרו מקסם שווא לציבור שתמך בהם. רק היום הם מבינים, שקורבנו של יצחק רבין, נורא ככל שיהא, לא היה לשווא.

ההסכם הזה נחתם הודות לדרך שיצחק רבין, זיכרוננו לברכה, סלל. ההסכם הזה עובר בצורה שהוא עובר בגלל העובדה שאלה שכתשו אותו ונהגו כלפיו בצורה חסרת אחריות, יצרו אווירה משתוללת, בלתי מרוסנת, שבסופו של דבר הביאה לכדור שרצח אותו – הם מבינים שהיום אסור להם בשום פנים ואופן לקום כנגד ראש הממשלה, אסור להם בשום פנים ואופן להרים את הראש, משום שדי לנו באסון אחד, ברצח אחד. או שמא תאמרו שזו צביעות ובסך הכול, כאשר תנועת העבודה מובילה תהליך שלום, לימין מותר להשתולל, לימין מותר פה בכיסאות האלה לצעוק, לחרף, לגדף, אבל כאשר ממשלה בראשותו של הליכוד עושה את זה, זה בסדר, זה כשר.

ומלה אחרונה, וחשוב שנאמר אותה. גם אנחנו, כל אלה שתומכים בתהליך השלום, כל אלה שמחזקים בשעה הזו את ידיו של ראש הממשלה, אסור לנו לנוח על זרי הדפנה, משום שהממשלה הזו תצטרך לעבור עוד מבחנים קשים. ואם היא תתנהג בהמשך הדרך כפי שמפורט באותם דפים שקיבלנו לפני כמה דקות, עם ההתפלפלות המשפטית הזו לגבי המסמכים שנמצאים בידיו של יאסר ערפאת, היא לא תגיע רחוק.

אני מקווה שבדיון הזה, אחרי שראש הממשלה יראה שהתמיכה העיקרית שלו מקורה דווקא באופוזיציה, הוא יתנהג בצורה אחרת. תודה רבה.

הי"ר נ' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת יוסי כץ. הדובר הבא – חבר הכנסת אברהם הירשזון, אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, ואחריה – חבר הכנסת ראובן ריבלין. חבר הכנסת הירשזון, בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, לא יום שמחה וצהלה היום בספסלי הליכוד. זהו יום קשה, יום של חשבון נפש. יש משבר, משבר בדרך, משבר בחשיבה, וכל אחד מחברי הכנסת של הליכוד, ואני בטוח שגם ממצביעי הליכוד, כל אחד עושה היום את חשבון הנפש שלו עם עצמו.

אני רוצה לומר שאני גאה להיות בתנועה שלא עוברים בה לסדר-היום על החזרת חברון ללא שום משבר. רק תנועה בעלת עקרונות, בעלת עבר מפואר, יש אצלה משבר חמור כאשר קורה דבר כזה.

היום יצביע כל אחד מאתנו לפי מיטב מצפוננו, לפי מיטב הכרתו, ולאחר שהוא עבר מחשבות לא קלות עם חבריו, אבל בעיקר עם עצמו. אנחנו הולכים לדרך שהיא לא דרך סלולה. יש הרבה דברים שהם לא ברורים. אי-אפשר לבוא ולומר היום: אנחנו בטוחים שהדרך שאנחנו הולכים בה, אכן לא יהיו בה בעיות, לא יהיו בה מכשולים והיא תהיה הדרך לשלום. אנחנו הולכים בדרך, אנחנו מצפים שהיא תוביל אותנו לקראת הסדרי שלום.

אנו נבחן כל צעד וצעד בדרך הזאת, אנחנו נשב ונדבר ונבדוק את עצמנו, אבל הוכיח הליכוד שכמפלגה אחראית, כאשר ממשלת ישראל חתמה על הסכמים – הוא לא מתנער מהם, הוא מחויב להסכמים שנחתמו.

המבחן האמיתי עדיין לפנינו, בחודשים הקרובים, בשנה הקרובה, ולקראת הסדרי הקבע. זה המבחן שכל אחד מאתנו יצטרך לעמוד בו, זה המבחן של הליכוד, שהעם בחר בו לשלטון במדינת ישראל. הוא יצטרך לתת את מחויבותו ולהראות שזאת הממשלה, ואין אחרת, שיכולה להנהיג את עם ישראל ואת מדינת ישראל בדרך הנכונה, בדרך השקולה, בדרך האחראית, בדרך הבטוחה לשלום עם ביטחון באזורנו. תודה רבה.

הי"ר נ' חזן:

אני מודה לך מאוד. אני מזמינה את חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אחריה – את חבר הכנסת ראובן ריבלין, ואחריו – את חבר הכנסת שלום שמחון.

חברת הכנסת גוז'נסקי, יש לך שש דקות. הרבה מאוד זמן היום.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, יש, כידוע, סרבני גט עקשניים שאפילו מוכנים לשבת בכלא ובלבד שלא יחתמו על הגט. יש סרבני שלום עקשניים שבמשך שישה-שבעה חודשים מנעו את ביצוע הסכם חברון ואפילו הסתבכו במיני-מלחמה בעקבות פתיחת המנהרה. לכן אנחנו דנים היום בהסכם שסרבן השלום, בנימין נתניהו, נאלץ, בניגוד להשקפת עולמו ולדרכו הפוליטית – הוא נאלץ לחתום על הסכם שהיה אמור להתבצע כבר לפני שנה. מאחר שאני תומכת בתהליך אוסלו, אני אתמוך בהסכם הזה שנולד בקשיים כה מרובים. אבל אין לפרש את התמיכה שלי, את ההצבעה שלי, כתמיכה בהסכם, כתמיכה בראש הממשלה שחתם על ההסכם כמי שכפאו שד, ואת זה שמענו גם בנאומו היום.

ראש הממשלה נתניהו לא זנח את רעיון ארץ-ישראל השלמה, וגם היום הוא ינסה למנוע כל נסיגה וכל הסדר שמבוסס על הכרה הדדית בזכויות של העמים. אבל הוא לא יכול היה לעמוד לא מול הלחץ הבין-לאומי, לא מול הלחץ של המדינות הערביות, לא מול הלחץ של העם הפלשתיני, וגם לא מול הלחץ של רוב העם בישראל – יהודים וערבים.

חברי הכנסת, מה השתנה אצל ראש הממשלה נתניהו בלחץ הנסיבות? כאשר מנחם בגין, ראש הממשלה, הציג את חוזה השלום עם מצרים ב-20 במרס 1979, הוא כינה את הפלשתינים, כדאי להזכיר: ערבים ארץ-ישראליים. היום נתניהו, תלמידו, לכאורה ממשיך דרכו, אומר את השם המפורש: פלשתינים. כאשר מנחם בגין הציג את הסכם השלום עם מצרים, הוא כינה את אש"ף, כדאי. היום נתניהו מכיר באש"ף, מנהל אותו משא-ומתן, לוחץ בחום PLO לזכור – ארגון המרצחים הקרוי את ידו של ערפאת, שהוא, כידוע, ראש הרשות הפלשתינית משום שהוא ראש אש"ף. אז השתנו דברים.

השתנו דברים. אבל היכן כאן הבעיה? אני רוצה להזכיר ויכוח שהתנהל במליאת הכנסת ב-21 בספטמבר 1993. היה ויכוח על הסכמי אוסלו, והופיע אז נתניהו, ראש הליכוד, ראש האופוזיציה דאז, ואמר לרבין: אדוני ראש הממשלה, מה זה זכויות פוליטיות ולגיטימיות של כל עם כפי שכתוב בהסכמי אוסלו? זה מדינה. ובהמשך הוא אומר כך: מה זה זכויות פוליטיות לגיטימיות של ישראל? זה מדינה? ולכן זכויות פוליטיות לגיטימיות זה גם להם, כלומר לפלשתינים, מדינה. בסוף, כאשר קראו לעברו קריאות ביניים, נתניהו אמר: כאשר אתה קורא את ההסכם הזה, גם אם לא כתוב בו מדינה פלשתינית, אתה לא צריך שלט – זאת מדינה פלשתינית, לזה אתם מובילים.

השאלה שעליה נדרש היום בנימין נתניהו ראש הממשלה להשיב – האם הוא מבין, האם הוא מוכן לקבל, האם הוא מוכן לעכל, שאם הוא עלה על דרך אוסלו ואם הוא חתם על הסכם חברון הוא עלה על דרך שהוא עצמו, לפני שלוש שנים, אמר שהיא מובילה בהכרח להקמת מדינה פלשתינית. ולמה זה חשוב שהוא יכיר בכך? זה חשוב כדי לחסוך קורבנות, כדי לחסוך שפיכות דמים, כדי למנוע אסון. אם הוא יבוא היום – מה שהוא לא עשה – ויאמר, כפי שהוא אמר לפני שלוש שנים: כן, אין ברירה, זאת הדרך שמובילה למדינה פלשתינית, הוא יכיר גם בהכרח לפנות התנחלויות, הוא יכיר בהכרח לפתור את בעיית ירושלים בהסכמה ועל בסיס של צדק לשני הצדדים. הוא יכיר בכך, שכל ניסיון לקבע את המצב הנוכחי אחרי חברון הוא אסון ומכשול נוסף לפתרון הבלתי-נמנע של הקמת מדינה פלשתינית.

אני רוצה לסיים ולומר: לשוחרי השלום בישראל יש היום משימה גדולה – לא לתת לבנימין נתניהו לעצור את התהליך אחרי חברון; ויש סכנה כזאת. חייבים לעשות הכול כדי שהתהליך יימשך ושהמשא-ומתן על הסדר הקבע יוביל, אכן, לפתרון של מדינה פלשתינית בצד ישראל, של שתי בירות בירושלים, של שכונות טובה, של יחסי ידידות בין שני העמים, ובינינו לבין כל העמים השכנים. תודה.

היו"ר נ' חזן:

אני מודה לחברת הכנסת גוז'נסקי. חבר הכנסת ראובן ריבלין, אתה הבא בתור, אחר כך – חבר הכנסת שלום שמחון.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר נ' חזן:

בינתיים – הודעה לסגן מזכיר הכנסת. אדוני.

סגן מזכיר הכנסת ד' לב:

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונח על שולחן הכנסת מכתב של מזכיר הממשלה, המבהיר כי כל ההסכמים הנוגעים להיערכות מחדש בחברון והמסמכים הנלווים להם הונחו על שולחן הכנסת. תודה.

הודעת ראש הממשלה על ההסכמים עם הפלשתינים

היו"ר נ' חזן:

חבר הכנסת ריבלין, בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

גברתי היושבת-ראש, מה אומר בשלוש דקות בימים ובשעות גורליים אלה? אבל אתחיל, ואני רוצה לומר לכל החברים הנמצאים בכל רחבי הארץ ולכל חברי פה בכנסת, שעתה, כאשר אנחנו נאלצים לקבל החלטות וכאשר אומרים לנו – אוי יהיה לנו אם נקבל החלטה, שמא יקומו עלינו ותפרוץ מלחמה איומה, דעו לכם, שעם ישראל אסור לו לקבל החלטות בלחץ.

אתם צריכים להבין, שהפלשתינים וחברי הציונים הטובים מהשמאל לא ינוחו ולא ישקטו עד אשר תהיה הפרדת העמים, שפירושה האחד והיחיד – הקמת מדינה פלשתינית. אתם צריכים להבין שם בבית, שכאשר אנחנו מנסים לעשות כל שביכולתנו למנוע את הרעה הבאה עלינו – ולא מכיוון שאנחנו חפצים במלחמה או בריב ומדון, נהפוך הוא: אנחנו מבינים, שלחיות כאן בשלום – רק שיתוף פעולה בין העם היהודי לבין תושבי ארץ-ישראל יחד, במדינה יהודית דמוקרטית, הוא שתביא את השלום.

הם אומרים: שלום ואין שלום, משום שהיום הולכים על פי הסכם זה למסור אחוזים ניכרים – לא אומר 90% או 50% – אחוזים ניכרים משטחי ארץ-ישראל עוד לפני שנבוא ונקבע את הסדרי הקבע.

אני מוכרח לומר, שידידי הטוב, חברי, שהיום הוא מנהיגי וראש ממשלתי, בנימין נתניהו, מדבר בלהט פה ומנסה לשכנע אותנו שלא כצעקתה. ואני אומר לו: ידידי הטוב ומנהיגי, ראש ממשלתי בנימין נתניהו, התורה בעל-פה שאתה מוסר לנו כאן אינה עולה בקנה אחד עם התורה בכתב שאתם חתמתם.

אני מוכרח לומר, שהאמונה, החזון שארץ-ישראל שייכת לעם ישראל הוא חזון קיים. הוא חלום שהתגשם בחלקו. גם אם חלק ממנהיגי העם והעם ירצו להיפרד מהרעיון, כפי שאומר הרב רביץ חבר הכנסת הנכבד, הרעיון יישאר לנצח נצחים. אבל כדי להגשימו – ובכל תולדות הציונות הוא הרעיון והחזון של ארץ-ישראל והעם היהודי – צריך אמונה. בלי אמונה יהיה קשה מאוד להגשים אותו חזון שעדיין נמצא בתהליך ובדרכו.

אני מוכרח לסיים זאת, גברתי היושבת-ראש, ברשותך, בדוגמה אחת מההיסטוריה של העם היהודי, מה קורה כאשר אין אמונה. מי ממנהיגיו של עם ישראל היה גדול ממשה רבנו? משה רבנו לא עשה אלא למען הקמתו של העם, הוצאתו מעבדות לחירות. כל מה שעשה עשה בצורכי העם הזה באמונה.

נסים דהן (ש"ס):

— — —

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

והנה, אמונתו היתה רבה, אבל רק פעם אחת הוא לא האמין, רק פעם אחת לא האמין משה רבנו. ואומר הכתוב, כאשר עלה, אמר לו – — —

נסים דהן (ש"ס):

— — —

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

בעצם היום הזה אמר לו: עלה אל הר העברים הזה הר-נבו ומות בהר כאשר מת אהרן אחיך בהור ההר על אשר מעלתם בי במי מריבת קדש, מדבר צין, על אשר לא קידשתם אותי בתוך ישראל.

ועכשיו, אני לא מדבר על האמונה הדתית. אני אומר שפעם אחת – לאדם שכל חייו עמל רק למען העם היהודי – פעם אחת לא היתה אמונה בלבו שאפשר לעשות את הרעיון, את החזון, שהוא אינו תימהוני, אלא חזון הוא אמונה של עם, אמונה של אדם, שאפשר להגשים אותו, פעם אחת הוא נכשל באמונה – איזה עונש נורא הוא מקבל: כי מנגד תראה את הארץ ואליה לא תבוא, אל הארץ אשר אני

נותן לבני-ישראל. ואנחנו מאמינים, ואנחנו בארצנו, ונישאר בארצנו, גם אם אחרים יחשבו שהאמונה פסה והתימהונות נכנסה באותם אנשים, שבמשך 200 שנה חשבו שהציונות היא רעיון ולא תימהון.

היו"ר נ' חזן:

חבר הכנסת ריבלין, נא לסיים.

ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

והציונות, אם היא היתה ציונות מיסטית של אותם אנשי היישוב הישן שעלו רק מפני שהשנה היתה שנת תק"ע, ציונות מיסטית על-פי צו אלוהי, או אותם ציונים נפלאים שעלו במשך הדורות הרבים מהעלייה הראשונה וקודמתה ועד העלייה החמישית והשישית ועד אותם אלה שעלו עם הקמת מדינת ישראל.

השם עוז לעמו ייתן, השם יברך את עמו בשלום, ואת כל העמים ואת העם היושב בתוכנו, כי העם הערבי צריך לדעת שרק יחד נחיה פה בארץ הזאת. נועדנו ונגזר עלינו לחיות יחד ונחיה יחד במדינה יהודית ודמוקרטית. תודה.

היו"ר נ' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת ראובן ריבלין. חבר הכנסת שלום שמחון, ואחריו – חבר הכנסת נסים דהן. אחריו – חבר הכנסת מיכה גולדמן.

שלום שמחון (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, אני רוצה לומר לחבר הכנסת הירשזון, שלא חייבים להיות בספסלי הליכוד כדי לדעת שהיום זה לא יום צהלה. עם זאת, אני רוצה לשתף אתכם בכך שהבוקר, לפני שהגעתי לכנסת, כדרכי, כפי שאני נוהג לעשות מדי שבוע, עליתי למושב זרעית.

מושב זרעית, למי שלא יודע, נמצא בגבול הצפון, מושב שנמצא תחת מלחמה יומיומית. במקרה גם במושב הזה יש 400 נפש, אולי 420 נפש. בדרך, לפני שהגעתי לכנסת, החלטתי להיכנס ולבקר אצל חקלאים בחממת הוורדים שיש להם כדי לשמוע מהם מקרוב את כאבם, כי בחצי השנה האחרונה שומעים רק את כאבם של אלה שנמצאים בשטחים בלב אזורים ערביים. ישבתי אצלם בחממה ושתייתי קפה ושאלתי על מחירי הוורדים ושאלתי על מצוקות היום-יום שלהם, הסתבר לי שגם להם יש מצוקות של יום-יום. הבנתי שקשה להם בגלל מזג האוויר באירופה, קשה להם מאוד, המחירים נופלים והם לא משיגים את לחמם.

הבנתי שקשה להם גם בדברים אחרים. למשל, המרפאה לא פועלת, אדוני השר. צרכנייה כבר אין להם; והכביש ליישוב הזה כמעט שלא קיים. והם רוצים להתרחב ולהרחיב את היישוב שלהם ולקלוט אוכלוסייה חדשה, והם לא מסוגלים, כי אין אמצעי פרנסה. ושום בן שלהם לא מעוניין להישאר במושב כי אין לו ממה להתפרנס.

מאחר שכך, היישוב הזה נועד לכליה, ונראה שהוא לא יתרחב, כי ממשלת ישראל לא שמה דגש מספיק, לפחות בחצי השנה האחרונה, באותם יישובים בקו העימות שמרגישים את קשיי היום-יום.

אני בחרתי לפתוח בדברים האלה, כדי לתאר לך את המצוקות היומיומיות הקלות, שלחם וחלב לקנות לילד – אין באותו יישוב; אין מרפאה לאותו קשיש שצריך להגיע אליה ולא מסוגל כי קופת-החולים הוציאה את המרפאה מאותו מקום. שירותי החינוך שצריך לנסוע אליהם – צריך לנסוע אליהם הרבה מאוד זמן. וגם להם קשה מאוד, גם להם זה יום קשה. יום-יום קשה להם.

עם זאת, אני חייב לומר לך, אדוני השר, שאני באמת, כאיש אדמה, כמתיישב, כואב את כאבם של המתיישבים בחברון. אני גם מבין מעומק לבי שהם לא יושבים שם לשם הפרובוקציה. אני גם מאמין שיש להם קשר ורגש אל מה שהיה לעם היהודי בחברון לאורך הרבה מאוד שנים.

אני רוצה להיכנס לתוך לבותיהם ולומר להם: אחי – בדיוק כמו שאני אומר לאחי במושב זרעית – אבל עם זאת אני מבין שאין לנו ברירה, אנחנו חייבים לחיות בשלום עם השכנים שלנו, עם העם הפלשטיני, עם העם הסורי ועם העם הלבנוני, שאני חי בקרבתם, ורוצה שסוף-סוף יהיה גם אתם שלום.

אין לנו ברירה אלא ליצור מצב שנחיה עם אחינו בשלום, עם שכנינו בשלום, ובוודאי גם בתוכנו.

אני רוצה לקוות, כך אמרתי לאותם חקלאים במושב זרעית, אמרתי להם מעומק לבי, אני רוצה לקוות שאחרי היום – כאשר נצביע ואני אתמוך בהסכם חברון, אתמוך היום בכל דרך שלא תהיה ובכל סיטואציה שלא תהיה, אני אתמוך בכך, ואני יודע, אדוני השר, שאתה התנגדת ומתנגד. עם זאת, אף שאני אתמוך, אמרתי לאותם חקלאים שאני רוצה לקוות שאחרי חצי שנה של עיסוק יומיומי, ואני לא מזלזל גם ב-400 מתיישבים בחברון, אני רוצה לקוות שאתה וחבריי השרים תבינו ותמצאו זמן גם לאותם אנשים ביישובי הצפון שחיים במלחמה יומיומית וזקוקים לאוזן הקשבת שלכם.

היו"ר ב' חזן:

נא לסיים.

שלום שמחון (העבודה):

יצחק רבין, זיכרונו לברכה – אני כבר מסיים, גברתי היושבת-ראש – אחרי חצי שנה לשלטונו ביקר שלוש פעמים ביישובי קו העימות ושאל אותם והתעניין אצלם לגבי מצבם הקשה. לכן אני חושב

שהגיעה העת, מעבר לבעיה הקשה והאמיתית והכואבת של המתיישבים בחברון, שאני כואב את כאבם, אני אומר זאת שוב, שתמצאו את הזמן לרדת מירושלים ולבקר ביישובים, לבקר בפריפריה ולשמוע את כאבם של המתיישבים שיושבים כבר עשרות שנים ועדיין לא מצאו פתרון למצוקתם האמיתית, לפרנסתם, ליכולת שלהם לגדל את בניהם ולהתרחב. ויש שם הרבה מאוד מקום לקלוט אוכלוסייה חדשה. אנא מכם, אחרי שנסיים את המהלך הזה הערב, תרדו קצת לשטח, תהיו רגישים למה שקורה אצל האזרח הקטן שנמצא בכל יישובי הארץ, אבל במיוחד ביישובי גבול הצפון. תודה.

הי"ר נ' חזן:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת שלום שמחון. אני מזמינה את חבר הכנסת נסים דהן. אחריו – חברי הכנסת מיכה גולדמן ואמנון רובינשטיין. חבר הכנסת דהן, בבקשה, תורך הגיע.

נסים דהן (ש"ס):

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, יכולתי לעמוד כאן מעל הבמה הזאת ולומר לכם: אמרנו לכם, כשחלום השלום היה חלום בלהות של חלק מן העם, עמדו חברי על במה זאת ואמרו, אין לנו ברירה, אנו חייבים ללכת למהלך של שלום. סקלו אותנו באבנים; שלחו לנו אפילו חזירים, ליד בתים של חברי הכנסת שלנו; עשו הפגנות ליד ביתו של מורנו ורבנו הרב עובדיה יוסף עד שהחליאו את אשתו. קראו לנו בוגדים.

אמנון רובינשטיין (מרצ):

שכחת רימון 000.

נסים דהן (ש"ס):

אפילו לא נתנו לנו להיכנס לחתונות של תלמידים שלנו. קראו לנו: הבוגדים בעם ישראל. יכולתי לומר במלה אחת: אמרנו לכם שיהיה שלום, כי זה הכורח והצורך החיוני לעם ישראל.

אבל, תרשו לי להרחיב את הדברים קצת יותר. מי שחושב שרק ישיבה פיסית, רק כיבוש טריטוריאלי בארץ-ישראל, הם אחיזה בארץ-ישראל, ובלי זה אדם נקרא מוותר, אינו אלא טועה. במשך אלפיים שנות גלות עם ישראל לא שכח את ארץ-ישראל ולא ויתר על ארץ-ישראל. ואם יש יהודים שבכו כל שנה בליל תשעה-באב וישבו על הקרקע ובכו על זה שהם לא נמצאים בארץ-ישראל, והתגעגעו לארץ-ישראל, גם כשארץ-ישראל היתה בשלטון זר, תלמידי הגאון מוילנה, הרב חיים בן-עטר וקבוצתו, ועוד אלפי יהודים עשו את כל המאמצים ובכל הדרכים לבוא ולגור בארץ-ישראל ולקיים מצוות יישוב ארץ-ישראל. זאת, בלי לחשוב שהם האדונים והריבון, כי מצוות יישוב ארץ-ישראל אינה קשורה לאדנות על ארץ-ישראל, על הקרקע במדינת ישראל.

ובכל זאת, מורי ורבותי, אם היתה סכנה רוחנית לאדם בישיבתו בארץ-ישראל, המצווה הגדולה ביותר של קיום ארץ-ישראל לא קיימת. הרמב"ם פוסק במפורש: אם יש סכנה רוחנית ליהודי הגר בארץ-ישראל, עליו לעזוב את ארץ-ישראל ולברוח למדבריות, עם כל המצווה הגדולה של יישוב ארץ ישראל. קיומו הרוחני של עם ישראל הוא הרבה יותר גדול. וקיומו הרוחני זה שמירת שבת, זה שמירת תורה ומצוות. ובשמירת השבת שהסברנו שזה יותר גדול, יותר חשוב מארץ-ישראל, אם יש ספק קטן ביותר לפיקוח נפש, מחללים את השבת. הרי לנו שפיקוח נפש הוא המעלה הראשונה והערך העליון בתורתנו הקדושה. חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה.

זהו הקו המנחה שהנחה את מורנו ורבנו, מורה דרכנו, מרן הרב עובדיה יוסף. הוא צעק מעל כל במה שהשלום חשוב מאוד לעם ישראל, וזה לא אומר שאנחנו מוותרים אפילו על סנטימטר אחד מארץ-ישראל.

בנימין אלון (מולדת):

הי"ר ב' חזן:

נא לסיים.

נסים דהן (ש"ס):

ידידי חבר הכנסת בני אלון, זה לא ויכוח ביני לבינך, אלא בין גדולי הדור. אם אתה מעמיד את עצמך בין גדולי הדור, מקומך לא בכנסת. אבל אם אתה יושב בכנסת, נשאר לגדולי הדור את הוויכוח הזה: האם הסכנה היא כאן או הסכנה היא שם.

בנימין אלון (מולדת):

נסים דהן (ש"ס):

גברתי היושבת-ראש, אני רוצה לסיים. לכן, יכולתי לומר כפי שאמרתי בתחילת דברי: אמרנו לכם. ובאמת אנחנו עושים את זה, לא בלב קל, לא בלי התלבטות. אנחנו לא חושבים שזה יום שמח, כמו אחרים, יש כאלה שחושבים כך. זה יום לא קל לנו, אבל דבר אחד אני יכול לומר, אשרינו ומה טוב חלקנו שהשאר לנו הקדוש-ברוך-הוא שריד ופליט שנושא את משא העם ויכול לקחת על עצמו ועל כתפיו אחריות כזאת גדולה כדי לפסוק לנו איך להצביע, כי הדבר הוא לא קל, הוא לא פשוט. כל החלטה יש בה צדדים לכאן ולכאן, כמו ששמענו.

לכן, כדי שנוכל לשמור על קיומנו בארץ-ישראל כעם, על הרוחניות שלנו כעם, אמר את זה יושב-ראש תנועתנו ואני חוזר ואומר: אנחנו חייבים להגיע לאיזו הסכמה שאנחנו יכולים לחיות בארץ-ישראל כעם ישראל, כיהודים, אחרת אין לנו זכות קיום. בלי תורה ומצוות, בלי המינימום של תורה ומצוות, אין לנו זכות קיום בארץ-ישראל. ולא יעזור כל מעשה שנעשה אם לא נשמור על המינימום הזה. לכן, חשוב מאוד שנתאחד תחת הסכמה לאומית, גם הימין וגם השמאל. אמרנו כל הזמן: גם הימין וגם השמאל. לא השמאל יושיע ולא הימין יושיע. הימים האלה הוכיחו את זה. מה שבעבר חשבו שהימין לא יעשה, הימין עושה. בלי תורה או אם יש ברירה, אבל זו המסקנה.

לכן, חברי חברי הכנסת – – –

אופיר פינס-פז (העבודה):

אתה לא מדבר בשם הימין.

נסים דהן (ש"ס):

אני מדבר בשם עצמי. לכן, חברי חברי הכנסת, הסכמה אחת צריכה להיות: אנחנו רוצים לחיות כאן כולנו כעם אחד עם מנהג משותף אחד, והמנהג המשותף האלמנטרי ביותר הוא שתינתן האפשרות לכל יהודי לחיות על-פי דרכו ולשמור תורה ומצוות, ובעזרת השם נוכל לקיים בנו: ושב ישראל ושאן ושקט לבטח.

הי"ר נ' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת נסים דהן. חבר הכנסת מיכה גולדמן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אמנון רובינשטיין. אחריו – חברת הכנסת מרינה סולודקין. חבר הכנסת מיכה גולדמן, בבקשה.

מיכה גולדמן (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, היום ראש הממשלה בנימין נתניהו הצליח להתגבר על נטיית לבו ועל הקשיים הפוליטיים הצפויים לו מקרב חבריו לקואליציה המתנגדים לתהליך השלום ולקיים את הבטחתו לקהל בוחריו להמשיך בתהליך השלום.

צריך לזכור ולהזכיר, שהסכם אוסלו שנחתם על-ידי ממשלת יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, עם אש"ף ב-1993, התבסס ומתבסס על קמפ-דייוויד. בקמפ-דייוויד, מנחם בגין, זיכרוננו לברכה, קבע למעשה עובדה של שטחים תמורת שלום. אבל בשונה, יצחק רבין החליט על הסכם של שטחים תמורת שלום בלי להוריד אף יישוב אחד, גם את נצרים – – –

הי"ר ב' חזו:

חברי הכנסת בני אלון ונסים דהן, אם אתם באמצע ויכוח, עשו זאת בחוץ. תודה.

מיכה גולדמן (העבודה):

גם בהסכם הקשה שנעשה לשמור על נצרים – זה לא קל. היו ימים קשים בעניין נצרים. אבל הוא שמר על העיקרון של שטחים תמורת שלום מבלי לפגוע אף ביישוב אחד.

אני ציפיתי מראש הממשלה שביום כזה הוא יפנה לעם ישראל ויבקש סליחה; קודם כול יפנה למשפחתו של יצחק רבין ויבקש סליחה מיצחק רבין, זיכרונו לברכה.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

סליחה על מה?

אלי גולדשמידט (העבודה):

ממך לא ציפיתי לשמוע את השאלה הזאת.

מיכה גולדמן (העבודה):

חבר הכנסת עזרא, אני אזכיר לך ואני לא רציתי לעשות זאת – היה מי שהוביל את ארון המתים באזור השרון. היה מי שעמד בכיכר ירושלים – – –

רפאל אלול (העבודה):

בכיכר-ציון.

מיכה גולדמן (העבודה):

– – – בכיכר-ציון, וראה מה מתרחש בקהל. ראינו הפגנות, ראינו אמירות, ראינו דברים כתובים. אני יודע שיש גם כאלה שיושבים ליד שולחן הממשלה, שהיו שותפים למה שקרה בלילה של 4 בנובמבר.

ואני יודע שיש כאלה שיושבים בצד הימני של האולם הזה. היום ראש הממשלה היה צריך לקום ולבקש בשמם סליחה מיצחק רבין, זיכרונו לברכה.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

סלח לי, אבל אנחנו לא עושים את אותו דבר שנעשה קודם.

היו"ר נ' חזן:

חבר הכנסת גדעון עזרא, אנחנו מנהלים דיון בדיוק על כך.

אורי אור (העבודה):

זה אותו הסכם בדיוק.

מיכה גולדמן (העבודה):

חבר הכנסת גדעון עזרא, אתה יכול להגיד שאלה לא אותם כפתורים, אבל זו אותה חולצה.

אמנון רובינשטיין (מרצ):

גם אותם כפתורים, אותו ריצ'רץ'.

מיכה גולדמן (העבודה):

זהו חלון הזדמנויות היסטורי נדיר כל כך שנפתח בפני מדינת ישראל, שאם הוא לא ינוצל, אנחנו למעשה באים ואומרים כאן: במקום להבטיח לדורות הבאים שלום ושקט, אנחנו נחזיר את מה שקרה בששת החודשים האחרונים. בגלל הדחייה של ששת החודשים, ראינו מה קרה, מה היתה ההתייחסות של העולם כלפי מדינת ישראל, מה קרה לתיירות, לכלכלה. אינני רוצה להזכיר את מה שקרה בחודש ספטמבר, אבל אני חייב להזכיר.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

מיכה גולדמן (העבודה):

אני אומר: תסתכלו צעד אחד קדימה, שלא נצטער לאחר מכן, שלא נצטער על מה שקרה.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

איזו שנאת חינוך.

אורי אור (העבודה):

על איזו שנאת חינוך אתה מדבר?

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

היו"ר ל' חזן:

חבר הכנסת חיים דיין, אני מבקשת להפסיק.

מיכה גולדמן (העבודה):

אני פונה היום לחברי הכנסת מכל הסיעות. היום אנחנו הולכים להצביע על הסכם שמביא בנימין נתניהו. אנחנו נצביע היום בעד ההסכם של יצחק רבין ושמעון פרס. ההצבעה שלנו והתמיכה שלנו היא לא אמון לראש הממשלה, אלא אימוץ תוכניתם של יצחק רבין ושמעון פרס, ייבדל לחיים ארוכים. ואני אומר כאן היום: יש לנו הזדמנות יחד, לאחר ההסכם הזה בחברון, לשמור על אותם אזורי ביטחון בבקעת-הירדן, גוש-עציון, ירושלים רבתי. יחד, כדי שנוכל להבטיח שלום וביטחון ופריחה לעם ישראל.

היו"ר ל' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת מיכה גולדמן. חבר הכנסת פרופסור אמנון רובינשטיין, בבקשה. אחריו – חברת הכנסת מרינה סולודקין, ואחריה – חבר הכנסת משה פלד.

אמנון רובינשטיין (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לברך את ראש הממשלה בנימין נתניהו על המעשה הגדול והחשוב, על פתח התקווה שנפתח לנו היום, עם אישורה הצפוי של הכנסת את ההסכם. ואם הייתי לעזר קטן בנושא הזה בשכנוע חברי ממשלה שראוי לתמוך בהסכם, בוודאי אינני מצטער על כך.

אני גם מברך אותו ומקווה שהחל מיום זה הוא יהיה למדינאי. יש הבדל גדול בין ראשי ממשלות, מוצלחים ומוצלחים פחות, לבין מדינאים. ואין הרבה מדינאים. מדינאים קודם כול לא מתחשבים בדעת הקהל השוטפת כפי שהיא משתקפת במשאל דעת הקהל, ולעתים הם גם נמצאים במיעוט, אבל הם עולים על תורן קצת יותר גבוה, לראות אופק קצת יותר רחוק, אופק שלפעמים שוכני הספינה לא רואים אותו, כדי לנווט את ספינת המדינה לחוף מבטחים. שרים רבים שישבו כאן בספסלים האלה, וראשי ממשלה, מאחר שלא היו מדינאים – נשכחו כאילו לא היו, מכיוון שהם לא עלו על התורן ולא ראו קצת יותר רחוק. והיו ביניהם אנשים חשובים מאוד, נחמדים מאוד, חיוביים מאוד, אבל הם נשכחו מספר ההיסטוריה של עם ישראל.

אני מקווה שבנימין נתניהו ביום זה עולה על התורן ורואה רחוק. מה הוא צריך לראות? הוא צריך לראות נתון אחד מרכזי. לישראל יש מצוקות שאין למדינות אחרות. היא נטועה בתוך מרחב שעדיין יש בו עוינות גדולה לישראל, לאומית ודתית. אבל בצד העוינות החל תהליך חשוב מאוד, תהליך של השלמה עם המדינה היהודית, ואין אדם רציני שלא רואה את האיים הקטנים האלה בתוך האוקיינוס, איים של השלמה ונכונות לדו-קיום עם ישראל.

הנתיב הזה, דרך האיים האלה, מוליך, חייב להוליך, להשלמה, לפשרה קשה ומכאיבה עם הפלשתינים. אני אומר לחברי בליכוד, גם אם אתם לא אוהבים את זה, זו עובדה. היא הוכחה. אתם התגאתם בכך שתמכתם בהסכם השלום עם ירדן. הוא נחתם לאחר הסכם אוסלו, והוא החל להתמוטט כאשר היה חשש שתהליך אוסלו מתמוטט. זו עובדת חיים. ומירדן – למדינות אחרות, לצפון-אפריקה ולמדינות המפרץ.

לכן, צריך לראות את המציאות הזאת. צריך לראות ששלום, גם אם הוא מכאיב, הוא מחזק את ישראל, מחזק אותה מבחינה כלכלית, מבחינה טכנולוגית, מבחינה מדעית. אני חושב שהדברים האלה צריכים להיות ברורים למדינאי, גם אם הוא בא מהימין. וכל חבר כנסת כאן צריך להיות מדינאי כזה בזעיר אנפין. לאן הוא מוליך את ספינת המדינה? לאן רוצה בני בגין להוליך אותנו? – עם כל הכבוד ליושרו ולאינטגריטי שלו, לדרך שאין ממנה מוצא. ואנחנו אומרים: אנחנו מפוכחים, אנחנו ריאליסטים.

כשאנחנו אמרנו את הדברים האלה לפני 20, 15 ועשר שנים, אמרו: אתם משוגעים, אתם מיעוט קטן. היינו מיעוט קטן, אבל הראייה שלנו היתה נכונה. ואמרנו זאת בימים קשים של טרור ורצח ואלימות. אמרנו: יש אופק. מאחורי האופק הזה יש אופק של שלום. קשה, מסובך, קר, לא מה שרציתי שיהיה, גם לא ביחסים עם מצרים.

לבסוף אני רוצה לומר דבר אחד. אני זוכר, והזיכרון חד וגם מכאיב, אדם אחד שהפך לנגד עינינו למדינאי מסוג זה. זה יצחק רבין. לא תמיד הוא היה כך. זה לא היה כך בקדנציה הראשונה שלו. אבל

מרגע שהוא טיפס על התורן וראה את האופק הזה, הוא היה נחוש בדעתו בצורה מדהימה. והוא שינה עמדות מסורתיות שלו, בגיל של למעלה מ-70, בגיל שבו אנשים דבקים גם באמונות ובדעות הקדומות שלהם. זכר חסרונו ורציחתו מכאיבים לנו היום שבעתיים, צריך להבין זאת, משום שהוא שילם מחיר כזה תמורת דבר כל כך נכון, כל כך צודק, הייתי אומר אפילו כל כך נבואי.

אני מאוד מקווה, בלי להתייחס לחשבונות עבר – אינני רוצה לעשות חשבונות עבר, אני רק עם תקוות לעתיד – שראש הממשלה בנימין נתניהו באמת יתחיל לנווט את ספינת המדינה שלנו כמדינאי, ויביא שלום עלינו ועל כל ישראל. תודה רבה.

הי"ר נ' חזן:

אני מודה לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ומזמינה את חברת הכנסת מרינה סולודקין. אחריה – חבר הכנסת משה פלד, ואחריו – חבר הכנסת סאלח טריף.

מרינה סולודקין (ישראל בעלייה):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מאוד מתרגשת לדבר בכנסת ברגע היסטורי זה. ראשית אני רוצה לברך את ראש הממשלה, שר הביטחון ושר החוץ על המהלך האמיץ והנכון שהביא לחתימתו של הסכם חברון על-ידי שני הצדדים. זהו ניצחון אמיתי למחנה השלום, מחנה שיש בו תומכים רבים. לא רק באופוזיציה אלא גם בקואליציה.

אחד מראשי האופוזיציה טען כאן היום שהליכוד, שהוא מפלגת השלטון, לא יכול להוביל את תהליך השלום. אבל בלי תומכי מחנה השלום בקואליציה לא יכול היה מהלך זה להצליח לעולם. היה היגיון רב בעובדה שחברון לא פונתה לפני הבחירות, ויש גם חשיבות רבה בכך שעברה יותר ממחצית שנה עד שנחתם ההסכם החדש לפינוי חברון. נדרשה יותר ממחצית שנה לממשלה החדשה להבהיר לפלשתינים שהם יהיו בין הראשונים שיצטרכו לשלם את המחיר של פיגועי הטרור.

ההחלטה שהתקבלה אתמול בממשלה היא מן ההחלטות הקשות ביותר. אין עוד אומה בעולם שמייחסת חשיבות כל כך גדולה לאבני הדרך ההיסטוריות שיוצרות את המורשת שלה. ובהקשר זה אני בהחלט יכולה להבין את ההתלבטויות הקשות של חברים במפלגה שלי ואת ההתנגדות להסכם של חלק מחברי הקואליציה.

לדעתי, ההסכם שנחתם הוא טוב יותר מטיטת ההסכם הקודם. דווקא משום שראש הממשלה שחתם על הסכם חברון שייך לליכוד ולמחנה הימין, ההסכם מתאים יותר לשלבי הנכונות האמיתית של כל חלקי העם לויתור על שטחים. ההסכם שעליו אנו מצביעים היום כולל בתוכו דגש חזק יותר בעקרונות כמו ההדדיות וביטחון היישובים היהודיים.

אומרים לנו לעתים קרובות שהזמן שעבר עד לחתימה פגע קשות במעמד הבין-לאומי של ישראל. אני לא בטוחה בזה, משום שייתכן שבטווח הקצר באמת איבדנו כמה נקודות, אבל בטווח הארוך שותפינו הפלשתינים למשא-ומתן נאלצו להגמיש את עמדותיהם ולהפוך ליותר מציאותיים.

אני אצביע בוודאי בעד ההסכם לפינוי חברון, אף שברור לי שאנחנו לוקחים על עצמנו סיכון מחושב. אם בסוף ההצבעה יתברר שההסכם זכה ברוב גדול, שמייצג את כל חלקי הבית, הרי אפשר לומר שתהליך השלום הפסיק להוות סלע מחלוקת בחברה שלנו ומתחיל להפוך לקונסנסוס. תודה.

היו"ר ד' טל:

תודה, גברתי. סגן השר משה פלד, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת סאלח טריף, אחדיו – חבר הכנסת יצחק וקנין, ואחריו – חברת הכנסת נעמי חזן.

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כבוד שר החינוך, התרבות והספורט, אני רוצה לברך את חברת הכנסת סולודקין. אני יודע שזאת לא הפעם הראשונה שעלית אל דוכן הכנסת, אבל זו הפעם הראשונה שעסקת בנושא המדיני, שהוא באמת סלע המחלוקת, ואני רוצה לברך אותך על נאומך.

אני מודה ומתוודה: אתמול היה לי יום קשה, היום קשה עוד יותר. נדמה לי שאנחנו עומדים בפני ההחלטה אולי הקשה ביותר, עד כמה שאני זוכר, שהיתה למדינת ישראל. מדוע הקשה ביותר? להסכמי אוסלו התנגדנו, נאבקנו בהם, והיה ציבור אדיר שיצא נגד ההסכמים. אמרנו לממשלה הקודמת: אין לכם מנדט לעשות את המעשה הזה. קיוונו שהמחנה הלאומי ישנה את הכיוון. אינני מקבל את האמירה: הממשלה מחויבת להסכמים שחתמה קודמתה. אינני מקבל.

היו"ר ד' טל:

למה?

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

באופן כללי אני מקבל, אבל במקרה הספציפי הזה של הסכמי אוסלו – לא, ואגיד לך למה: כמעט בכל הסעיפים שההדדיות היתה מחייבת, הפלשתינים לא עמדו, ולכן לממשלה הנוכחית, ממשלתו של בנימין נתניהו, אין מחויבות להסכמים. אינני מבין את הריצה הזאת אל ההסכמים הקודמים, ויש לי תחושה, שהיא לא סתם תחושת בטן, שמצבנו היום קשה הרבה יותר ממצבנו לפני ההסכמים, לפני ההסכם הנוכחי, לפני ההסכם שעליו אנחנו הולכים להצביע. אביא שתי דוגמאות – – –

היו"ר ד' טל:

דוגמה אחת בלבד.

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

אבל קודם בירכתי את חברת הכנסת סולודקין. זה על חשבון הבית.

היו"ר ד' טל:

לא, לא.

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

זה על חשבון הבית. יש נוהג שחבר כנסת מברך אחרי נאום ראשון.

נעמי חזן (מרצ):

זה לא נאום ראשון ולא נאום שלישי.

היו"ר ד' טל:

זה לא נאום ראשון. תאר לך, חבר הכנסת פלד, שאני אעלה על דוכן הנואמים, אברך 120 חברי כנסת ואגיד: רק עכשיו אני מתחיל לדבר.

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

יש נוהג בבית הזה.

היו"ר ד' טל:

הנוהג הוא אחרי נאום ראשון.

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

זה היה אחרי הנאום המדיני הראשון שלה.

היו"ר ד' טל:

יש נאום מדיני ויש נאום כלכלי ונאום חברתי, כל הנאומים שבעולם. אני מבקש לסיים.

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

אני רוצה לומר: יכול להיות שהמחנה הלאומי הובס באירוע הזה, אבל המחנה הלאומי האידיאולוגי, זה שנאבק למען ארץ-ישראל, למען ההתיישבות, למען ההתיישבות הציונית בארץ-ישראל, עוד לא הובס, הוא גם לא יובס.

היו"ר ד' טל:

תודה.

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

יקום מחנה ציוני לאומי יהודי חדש.

היו"ר ד' טל:

תודה, חבר הכנסת פלד.

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

אני רוצה להודיע חד-משמעית: אם הממשלה הזאת אכן בעוד שנה וחצי תמסור – – –

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

יש מולדת. לך למולדת.

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

לא, לא, אל תהיה מודאג, ידידי חבר הכנסת עזרא, אל תהיה מודאג.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת פלד, אני מבקש להפסיק את הדיאלוג ולסיים במשפט אחרון.

משה פלד (הליכוד-גשר-צומת):

אם הממשלה הזאת אכן תמסור בעוד שנה וחצי 90% משטחי יהודה ושומרון, זאת תהיה הקדנציה האחרונה של הליכוד בשלטון. מחנה ציוני, יהודי, לאומי יקום תחתיו; עם אמונה, עם נחישות, עם עמידה איתנה למען ארץ-ישראל.

אצביע נגד ההסכם הזה, בלי להתבייש ובלי להתנצל בפני אף אחד.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה, חבר הכנסת משה פלד. עמיתי חברי הכנסת, אני מבקש להקפיד על הזמן. היום תסלחו לי משום שאקפיד על הזמן. חבר הכנסת סאלח טריף, בבקשה.

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש, זהו רגע היסטורי, נדבר שתי דקות יותר.

היו"ר ד' טל:

סליחה, חבר הכנסת טריף, אני חושב שיש כאן יושב-ראש לישיבה, והיושב-ראש קובע את הזמנים.

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אל תכעס עלי.

היו"ר ד' טל:

אני בכלל לא כועס, האמן לי שלא, אני רוצה להסביר לחבר כנסת ותיק, שיושב-ראש הישיבה קובע את הזמן. הזמן שלך, אדוני, הוא ארבע דקות.

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש, הייתי יושב-ראש, במקום שלך, לפני ארבע שנים.

היו"ר ד' טל:

זה לא משנה, באמת לא משנה.

סאלח טריף (העבודה):

אני מכבד את מה שאתה אומר, אבל אני רוצה להגיד לך שלא כל יום נחתם הסכם היסטורי על עתידה ועל גורלה של מדינת ישראל.

היו"ר ד' טל:

היא הנותנת.

סאלח טריף (העבודה):

אני לא רוצה להגיד ליושב-ראש מה לעשות, אבל הייתי מבקש ממך לנהוג ברוחב לב עם חברי הכנסת, גם עם חבר הכנסת משה פלד, גם אם איני מסכים לדעתו. אני מבקש ממך.

היו"ר ד' טל:

אני לא נוהג איפה ואיפה. אני נוהג עם כל חברי הכנסת באותה דרך.

סאלח טריף (העבודה):

היו יושבי-ראש שניהלו את הישיבה לפניך והתחשבו בכך שלפעמים צריך להשלים איזו דעה.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת טריף, אני מבקש, חבל על הזמן. אנחנו רוצים לסיים היום לפני 24:00.

סאלח טריף (העבודה):

אדוני היושב-ראש, שבעה חודשים של שיחות עברו עד שהגענו ליישום הסכם חברון. היום קוראים לו הסכם חברון. אם יקראו לו הסכם אוסלו משופר, כלשוננו של ראש הממשלה, ואם יקראו לזה העתק של הסכם אוסלו – בסופו של דבר נחתם הסכם, וזה מה שחשוב בעיני.

שמעתי את נאומו של ראש הממשלה, אני באמת רוצה לברך אותו מכל הלב, אבל אני רוצה שראש הממשלה יבוא לכאן ויאמר באומץ לב ובנחרצות: הגעתי למסקנה נכונה, ואני שוכח את כל מה שאמרתי בכנסת לפני שנה, שנתיים ושלוש שנים. החלטתי שזו הדרך, אין בלתה. שלא יבוא לכאן וימכור לנו לוקשים, שלא יגיד: קיבלנו ירושה. יכולת להחליט אם אתה מקבל או לא מקבל את הירושה, ובלבד שתחליט. פעם אחר פעם אתה מביא לנו כאן כל מיני נימוקים, למה ההסכם שעשית משופר.

אני רוצה לברך אותך, ראש הממשלה ביבי נתניהו, אני רוצה להאמין שזה הסכם משופר, אני רוצה להאמין שזה הסכם טוב יותר – ובלבד שאוכל לומר כי טוב שחתמת על ההסכם הזה. שיהיה לך אומץ הלב, שיהיו לך האמינות והאמון בתוכך בצדקת דרכך. העם הזה לא מטומטם, כל אחד במדינה הזאת מבין, ולא יעזור שום דבר, שום נאום מתלהם נגד האופוזיציה מעל הבמה הזאת לא יעזור לאף אחד.

קשה לנו להשתחרר מהאווירה הקשה ששררה לאחר חתימתו של הסכם אוסלו א'. עלה לפני חבר הכנסת גולדמן ואמר: קשה לנו לשכוח את ההסתה הפרועה של החלק הזה של הבית נגד יצחק רבין – רבין הבוגד, רבין שמוכר את ארץ-ישראל וכן הלאה. איך נוכל לשכוח? אני זוכר אנשים שקיבלו אותנו בהפגנות בחוץ. אני שמח שאין היום הפגנות. צודק כל מי שאומר שראש הממשלה צריך לבקש סליחה ומחילה מיצחק רבין, כי היום הוא מאמץ את דרכו והולך בעקבותיו. היום הוא האדם המיישם את צוואתו של יצחק רבין.

לכן אני פונה מכאן לגברת לאה רבין ואומר לה: יש אלוהים בשמים.

נסים דהן (ש"ס):

סאלח טריף (העבודה):

חבר הכנסת דהן, אני לא דתי, אם אומר משהו פוגע – אני מתנצל.

נסים דהן (ש"ס):

להיפך.

סאלח טריף (העבודה):

אני אומר לגברת לאה רבין – אנחנו חשים כבד על הלב. הדרך האחת והיחידה, זו שרבין אמר שאין בלתה, אכן מתבהרת היום לצד השני של עם ישראל. זו הדרך שהם עולים עליה, דרך משמעותות פרידה מחלקים של ארץ-ישראל, פרידה מכיבוש של עם זר. אם ירצה או לא ירצה ראש הממשלה, זוהי גם עוד לבנה לבנייתה של המדינה הפלשתינית העתידית. זה לא יעזור, זוהי משמעות הדברים. שלא ימכרו לעם לוקשים, שיסתכלו ישר בעיניים של כל אחד ויגידו את האמת.

אני אומר לכם בכל הכנות, כמי שלחם למען המדינה הזאת, כי זו באמת הדרך. לא משנה לי מי עושה אותה. חשוב לי שגם אתם, בצד הימני של המפה הפוליטית, עליתם על הדרך הזאת. תמשיכו ותיישמו אותה, ואל תעשו שקר בנפשכם – שמה שהתחייבתם עליו היום, תוכלו לדחות ולדחות, לנסות לדון ולשוחח עם האמריקנים או בחסות האמריקנים. היום אפילו את האמריקנים הכנסתם כחלק מההסכם הזה. הם ערבים לכך שישראל תיסוג מרוב השטחים ביהודה ושומרון ותמסור אותם לפלשתינים. זו כבר עובדה ברורה לכולם.

אני אומר את הדברים, משום שאנחנו צריכים לומר היום לעם היושב בישראל, כי עלינו על דרך חדשה. אם היה צד אחד שהואשם בבגידה, חשוב שלא יגידו היום על הצד השני: בוגד. נברך אותו ונגיד לו: טוב שהגעתם למסקנה הזאת. טוב מאוחר מאשר לעולם לא.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה לחבר הכנסת טריף. חבר הכנסת יצחק וקנין, ואחריו – חברת הכנסת נעמי חזן.

יצחק וקנין (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בלב כבד אני ניצב כאן היום, ולא בקלות יוצאות לי המלים. לא יום חג הוא היום ולא עת לשמוח היא זו. ביום קשה זה, אנו, חברי הכנסת, צריכים לתת דעתנו על עתיד חברון, וממילא על עתיד ארצנו ועל עתיד תהליך השלום שאותו התחלנו על מנת להנחיל לעמנו מרגוע וביטחון מלא.

אחייתי ואחי מתיישבי חברון וקריית-ארבע, לא בקלות אצביע בעד ההסכם, ואני לא מצביע בלי ידיעה. סיירתי בחברון וקיבלתי הסברים מקציני צה"ל לגבי תוכנו, משמעותו והשלכותיו של ההסכם, ואני

משוכנע שממשלת ישראל עושה ותעשה כל שביכולתה, על מנת להבטיח את שלומם וביטחונם של המתיישבים.

חברי הכנסת, בהסכם הנ"ל אין אנו מבצעים נסיגה מחברון, אין אנו מפקירים את קברי האבות והאמהות; אנו נערכים מחדש בתוך חברון. חיילינו יהיו בתוך השטחים החיוניים, והחשוב מכול – המתיישבים ימשיכו באורח חיים רגיל.

אדוני היושב-ראש, דווקא בהכירנו את תושביה היהודים של חברון, יהודים יראי שמים בעלי יחס שורשי עמוק לארץ-ישראל, אשר קדושתה של ארץ-ישראל יקרה להם עד מאוד, אנו כואבים את המצב שאליו נקלעו. הם אכן ראויים להערכה רבה על מסירות נפשם. אך עם כל ההערכה למסירות נפשם, השקפתנו היא כי לנוכח הסכנות האורבות והחשש מפיקוח נפשם של יהודים, אין מנוס מן המסקנה הכואבת שיש להגיע לפשרה, בתנאי שתהיה זו פשרה שתבטיח יותר ביטחון לעם היושב בציון, ככל שיש בידינו להשתדל להשיג זאת.

חברי הכנסת, אני רוצה לקרוא מעל בימה זו לתושבי חברון הערבים ולומר להם: מדינת ישראל עושה היום צעד גדול מאוד לקראת השלום, צה"ל ייערך במקומות חדשים והרשות הפלסטינית תתפוס את השטח. מדינת ישראל עושה את הצעד לשלום בפינוי השטח, ועליכם, תושבי חברון, לעשות צעד מנטלי חברתי, ולקבל אחת ולתמיד את העובדה שבחברון גרו, גרים ויגורו יהודים לעולמים, וכל פגיעה בהם נחשבת כפגיעה בנו וכפגיעה ישירה בשלום.

הושיטו ידכם לשלום לקראת עתיד טוב יותר, ויקוים בנו ובכם הפסוק: "עושה שלום במרומיו, הוא יעשה שלום עלינו ועל כל עמו ישראל". אמן.

היו"ר ד' טל:

אמן. אני מודה לך, חבר הכנסת וקנין. גברתי, חברת הכנסת נעמי חזן, בבקשה.

נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעוד שעות ספורות נצביע על מה שקרוי הסכם חברון, ואנחנו נאשר את הסכם חברון. טוב נעשה אם נצמד צעד נוסף בתהליך השלום המורכב, הגורלי והחיוני כל כך לשלומנו ולעתידנו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, את הצעד הנוסף הזה היינו יכולים לעשות לפני חודשים רבים – לא תחת לחץ, לא בכפייה, לא בהתלבטות גדולה כל כך, לא באווירה קשה כל כך כפי שנעשה זאת היום.

גם אם הייתי אני – והרבה מעמיתי ועמיתותי – גם אם הייתי רוצה שזה ייעשה קודם, אצטרף גם אני לאלה ונצביע במלוא הכנות בעד ההסכם הזה. טוב שנעשה זאת, עוד מחויבות של קבוצה גדולה עוד יותר לדרך שהתוונו אנו כשהיינו בשלטון לפני שלוש שנים וחצי.

אך אני גם חוששת מאוד, במיוחד מדברים ששמעתי היום מפי ראש הממשלה בפתח הדיון שלנו. מדוע אני חוששת? אני חוששת לא בגלל העשייה, אלא בגלל הנימוקים שניתנו לעשייה. והנימוק שניתן כאן, מדוכן הכנסת, על-ידי ראש הממשלה, הוא שאת ההסכם הזה נאשר כדי לשמור על זכותנו לארץ-ישראל ולחברון וכדומה. במקרה הטוב מה שאמר ראש הממשלה זו היתממות, במקרה הגרוע זה שקר פנימי.

אדוני היושב-ראש, אני ואתי חברות רבות התחלנו את תהליך ההידברות עם נשים פלשתיניות לפני שמונה שנים, משום שהבנו, כנשים וכאמהות, שהשלום הוא סלע קיומנו. השלום הוא סלע קיומנו, ורק כך נוכל לממש את חזון השלום, שהוא מימוש הערכים של שוויון, צדק, דו-קיום וסובלנות.

ראש הממשלה, קום תקום מדינה פלשתינית. כדאי שתגיד את האמת לאזרחי מדינת ישראל. תודה רבה.

היו"ר ד' טל:

תודה, גברתי. חבר הכנסת רפי אלול, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת צבי ויינברג.

רפאל אלול (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, באוקטובר 1995 עמד בנימין נתניהו על מרפסת בכיכר-ציון. ההמון קרא אז בוגד. ההמון שרף תמונות של יצחק רבין. ונתניהו עמד צוהל על המרפסת.

באותה עת התנהל בכנסת דיון על הסכם קהיר. מחוץ לכנסת תקף המון מוסת את מכוניתו של רבין. נתניהו חגג. הקולות נעמו לאוזניו.

לפנות בוקר, מעט לפני ההצבעה, סירב יצחק רבין לשמוע גינוי בשפה רפה מפיו של ביבי. הוא דרש התנצלות. נתניהו לא התנצל. הוא לא התנצל אז, והוא לא מתנצל מאז.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

אבל הוא הבהיר עצמו פה במליאה שלא היה לו קשר לזה; שרביב, שהיה מושגל של השב"כ, עשה את הדברים האלה בהכוונה. תגיד דברים מדויקים, חבר הכנסת אלול. אתה יודע בדיוק את העובדות.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת דיין, תודה על ההערות. בבקשה.

רפאל אלול (העבודה):

אני יכול לדבר עתה? תאמין לי שאתה יכול לדבר על העובדות שלך.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

אני יודע את העובדות.

רפאל אלול (העבודה):

גם היום, אחרי התוצאות הנוראות של מסע ההסתה, גם היום, לאחר שנתניהו לחץ בחום רב את ידי ערפאת, גם היום, לאחר שנתניהו חתם על הסכם זהה לזה של אז – נתניהו לא מתנצל. נתניהו לא מתחרט. הוא הצליח לעורר קרע בעם, הוא הונה חלק נכבד מהעם, אבל הוא לא מתנצל בפני אף אחד – לא בפני יריביו ולא בפני שותפיו. הוא נשאר זחוח.

שמעתי קולות לאחרונה, קולות מתחכמים שאומרים: הנה, אתם רואים, רק הליכוד יכול. הם טועים. הם טועים ומטעים. את השלום עם ירדן הביאה העבודה, וכשהוא נחתם הוא היה שלום חם. את הסכם השלום עם הפלשתינים הביאה העבודה, והוא נחתם באווירה טובה.

אם יש דבר שרק הליכוד יכול, זה לקלקל הכול. הוא כמעט הרס את ההסכם עם ירדן שעכשיו כבר לא כל כך חם. הוא ממשיך את הסכמי אוסלו, אבל באיזו אווירה? אם נתניהו השיג משהו בשישה חודשים, אם הליכוד עשה משהו, הרי זה להביא את החורף לכל חלקה פורחת.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

הוא מנע התפוצצויות באוטובוסים.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת דיין, למה לך? אנחנו עוד עתידים להיכנס ללילה של יום מפרך.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

עברו שישה חודשים בלי פיצוצים באוטובוסים. זה שלום בטוח.

רפאל אלול (העבודה):

נתניהו יכול להמציא איזה הודעות לעיתונות שהוא רוצה. נתניהו יכול לכנס כמה מסיבות עיתונאים שהוא רוצה. הוא לא יצליח להראות אפילו נקודה אחת בהסכם שנחתם, ששווה פצוע אחד, וודאי שהוא לא יכול להצדיק את מותם של 15 חיילים ו-90 פלשתינים.

אם מישהו שואל מה הליכוד יודע לעשות, מה נתניהו מסוגל לעשות, אם הם מחפשים סממנים שתתאים להם, אני יכול להגיד: הליכוד הסית.

כאן, היום, איש ממחנה השלום לא יצביע נגד ההסכם. איש מקרבנו לא יסית. וכאשר יעמדו המון המסיתים של הימין ויחזרו על אותם משפטים נוראיים, על אותן סממנים שנעמו כל כך לאוזניו של נתניהו בכיכר-ציון, אנחנו נאמר: לא.

אנחנו נעמוד נגד ההסתה של הימין, כי לנו, במחנה השלום, יש אחריות. כי אנחנו, במחנה השלום, לא נניח לאיש לפגוע בדמוקרטיה. אנחנו לא ניתן לחסל את התקווה, אנחנו לא נסכים לכך שראש ממשלה בישראל ייקרא בוגד. אנחנו לא נפקיר את האיש לגורל הגולם אשר יצר. וגם אם נתניהו אינו יודע לומר סליחה, וגם אם נתניהו לא יאמר "טעיתי", אנחנו נעמוד ונתמוך בכל מה שיקר לעם בישראל. אנחנו תמיד נתמוך במה שיקר לנו. אנחנו נאמר שלום.

היו"ר ד' טל:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת רפאל אלול. חבר הכנסת צבי ויינברג, בבקשה.

צבי ויינברג (ישראל בעלייה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היום הוא יום שאפשר לכנותו גורלי. במאמר מערכת של ה"ניו-יורק טיימס" של היום פורסם, ואני מצטט בתרגום: למרות לוחות הזמנים המפורטים, למרות ההתחייבויות הכתובות ששני הצדדים הסכימו עליהן, פרטים רבים של ההסדרים שילכו ויתממשו אינם ניתנים לצפייה. משברים רבים צפויים בחודשים הבאים.

כמי שמכיר את המצב במזרח התיכון כבר זמן רב בהיותי מעורב במלחמות ההסברה של מדינת ישראל במשך שנים רבות, כמי שסוף סוף הגשים את חלומו לעלות ארצה מהגלות המוזהבת של צפון-אמריקה, וכמי שאחראי לעלייתם של בני ונכדי, לא יהיה לי קל היום ללחוץ על הכפתור הירוק – בעד – בהצבעה שעומדת לפנינו הלילה. אבל אני גם מבין שלא היתה לראש הממשלה ברירה אלא לעשות כמיטב יכולתו כדי להבטיח את שלומם של תושביה היהודים של חברון ובאותה עת לכבד את ההסכם שחתמה עליו הממשלה הקודמת.

עקב הנסיבות שקיימות בשטח ובזירה הבין-לאומית, השיפורים המשמעותיים שהושגו הם לא מבוטלים. על כך אני מברך את ראש הממשלה. בין ההישגים החשובים אני רוצה לציין במיוחד את התחייבותה של ארצות-הברית לביטחונה של ישראל, הפעם לא רק במשלוחי מטוסים וציוד צבאי אלא בקשר ליישום של הסכמי השלום בהסדרי הקבע על הגבולות עוד לפני הנסיגה השלישית. ארצות-הברית קיבלה גם את הפרשנות של הצד הישראלי בנוגע להגדרת האזורים הצבאיים בשטח. בהסכם שנחתם אתמול יש גם שיפורים בהסדרי ביטחון לתושבי חברון היהודית, כמו סיורים C משותפים באזורים של חברון בשליטת פלשתינים ואיסור בנייה לגובה בשטח סמוך לאזורי החיץ.

ובכן, בכובד ראש ובמודעות לסכנות אני אצביע בעד ההסכם.

אני רוצה גם להוסיף מלה על היחס של המדיה הישראלית כלפי ראש הממשלה, על העלבון הרב שנגרם לו, העוולה הגדולה שנעשתה לו בחודשים האחרונים. כמי שמכיר היטב את העיתונות הרצינית בצפון-אמריקה ובאירופה אני יכול לקבוע בלי היסוס, שההתקפות הפרועות, הבלתי-הגונות והבלתי-מאוזנות של העיתונים בארץ על בנימין נתניהו הן בלי תקדים בדמוקרטיה בזמננו. אני קורא לכתבים שהשמיצו ושהשפילו את ראש ממשלתנו להתנצל בפניו, כפי שכבר עשו זאת היום עיתונים בחוץ-לארץ וגם שמעון שיפר מ"ידיעות אחרונות" ורזי ברקאי מ"גלי צה"ל". ההתנצלות הזו נחוצה לעם כולו. תודה רבה.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה, אדוני. חבר הכנסת רן כהן, בבקשה. שלוש דקות.

רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, עלינו הבוקר, אנו, אנשי מרצ, לקברו של ראש הממשלה יצחק רבין, זכרו לברכה, לומר לו, ודווקא היום, תודה גדולה; תודה רבה על שהיה אמיץ ונחוש לפלס את הדרך שבה הולכים היום ראש הממשלה נתניהו והליכוד וצומת ו"ס והמפד"ל – כן, גם המפד"ל וצומת, אפילו יצביעו נגד ויזעקו זעקות שבר.

עלינו לקברו של רבין כיוון שמגיע לו ולנו, כיוון שלמנהיגי הממשלה לא היה אומץ אלמנטרי לעלות לקברו לבקש סליחה, מחילה וכפרה על ההסתה ועל השיסוי, על העלבונות ועל הפגיעות, על מטר הקללות, הנאצות, הגידופים והפסיקות שראשי מחנה הימין שפכו על ראשו עד שחלאת האדם, הנאלח, יגאל עמיר, שפך את דמו.

הקשבתי לנאום הדליל של ראש הממשלה כאן ולא רק שלא התפעמתי ולא התפעלתי מרמתו אלא באמת לא הבנתי. הבנתי שראש הממשלה היה כפוי ואנוס לעשות את ההסכם כיוון שהיה כבר חתום על-ידי הממשלה הקודמת והיה גמור. אך מאידך גיסא אמר ראש הממשלה, שזה הסכם שיש עמו סיכוי שלום. אז ממה נפשך? אם יש עמו סיכוי שלום, למה צריך להתנצל? ואם אין בו סיכוי שלום, הלוא הבטיח תהליך אחר ופרטנרים אחרים; למה הוא לא מביא אותם?

את האמת אתם יודעים, רבותי, אנשי הממשלה הזאת. התהליך הזה הוא האחד והיחיד הקיים ואתם עומדים עירום ועריה ללא כל תהליך אחר וגם ללא יכולת לעצור אותו. הפרטנר ערפאת הוא הפרטנר האחד והיחיד ואין לכם פרטנר אחר. השלום תמורת שטחים והפתרון של מדינה פלשתינית, שתחיה בשלום ליד מדינת ישראל, הוא הפתרון האחד והיחיד, ואתם היום, ברצותכם או שלא ברצותכם, מביאים לכאן את הפרוטוקול הזה ואת ההיערכות מחדש בחברון ובשטחים, שיש בה גם אישור מלא ומוחלט לתהליך אוסלו וגם השלמה עם הנגזר ממנו לפתרון הקבע – הפרדה מדינית בין שני העמים. זה התהליך.

אני מאושר שאתם, דווקא אתם, מבצעים אותו, שנקמת ההסתה והשיסוי שלכם נוקמת בכם ואתם נאלצים לממש אותו במו ידיכם. שתיקת המתנחלים היום אינה מן ההלם שלהם, כי אם מן הצביעות, כיוון שאתם יודעים מצוין איזה טרור הם היו מפעילים אילו ממשלה שלנו היתה מביאה היום את ההסכם הזה.

מכאן, אדוני היושב-ראש, יש רק מוצא אחד: לממש את ההסכם עם הפלשתינים ולקדם את המשא-ומתן עם סוריה. גם היום אתם יודעים, ואסור לשכוח זאת, כי האיום האסטרטגי המשמעותי ביותר וגם הסיכוי הממשי לסיום מלא ושלם של הסכסוך הישראלי-הערבי כרוך בשלום עם סוריה. בשלום עם סוריה יש גם סיכוי להפסיק את הגרילה מלבנון גם על יישובינו וגם על חיילינו.

משפט אחד לסיום, אדוני. אני רוצה להזהיר מכאן את אנשי מפלגת העבודה: א. שקר לומר רק הליכוד יכול. בלעדינו התהליך הזה לא היה מתחיל. רק השמאל יכול; ב. תזכרו דבר אחד: אנחנו התחלנו את התהליך הזה בלעדי אנשי הימין. היום הימין ממשיך את התהליך הזה בלעדינו. היזהרו לכם מממשלת ליכוד לאומי שתהפך לממשלת שיתוק לאומי, כי אז שום תהליך שלום לא יתקדם. תודה רבה, אדוני.

היו"ר ד' טל:

תודה, אדוני. חבר הכנסת אברהם יחזקאל, בבקשה. ארבע דקות. אחריו – חבר הכנסת חיים דיין.

אברהם יחזקאל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, היום כולנו שמאל. היום כולנו במצב שראש הממשלה שלי, בנימין נתניהו, עלה לליגה אחרת. הוא הפך להיות מדינאי. הוא מדגדג בקצה-קצה של ההתנהגות של מנחם בגין, זכרו לברכה, ואין מי שישווה למנחם בגין. ראש הממשלה בנימין נתניהו, שהוא היום ראש הממשלה שלי, הלך לכיוון השמאל.

אם אנחנו נאמר את האמת, כפי שאמר את זה חבר הכנסת רפאל איתן, הוא אמר: אני לא תומך בהסכם – – –

היו"ר ד' טל:

השר רפאל איתן.

אברהם יחזקאל (העבודה):

השר. הוא עשה צדק עם עצמו, עם האידיאולוגיה שלו. אף אחד לא יכול היום לשנות את רפאל איתן, את השר רפאל איתן. אף אחד לא יכול לשנות את האידיאולוגיה שלו. מה קרה לבנימין נתניהו? אולי זה עניין של גיל? אולי זה עניין של תרגיל? האם אותה יונה שעפה עם חוט במערכת הבחירות של הליכוד, בנימין נתניהו שחרר אותה היום? יונת השלום של נתניהו?

ועוד בדמיוני אני מעלה, שבאותה ישות פלשתינית יקראו שמות של רחובות על שמו של נתניהו. מי יודע? האיש שיחלק את ירושלים, האיש שהקים את המדינה הפלשתינית שבדרך. בנימין נתניהו. כדאי שהציבור ידע – ראש הממשלה שלי, בנימין נתניהו, נתן היום הכשר מוחלט להקמתה של המדינה הפלשתינית.

ראש הממשלה שלי אמר בנאום מה שהוא אמר ליצחק רבין, זכרו לברכה – קודם כול העובדות. אתם מדברים אתנו על עזה ועל יריחו – תדברו על העובדות. אתם מפנים את כל השטח, לרבות קרקעות מדינה שעוברות לאש"ף. אדוני השר איתן, אותך אני מעריך – זה מה שעשה היום נתניהו, זה מה שתעשה כנסת ישראל. אנחנו היום מחזקים את ידי הימין. אם נאמר באותו שיר "ימין ושמאל רק חול וחול" – זה מה שאתה זרית בעיניהם של הבוחרים כשבאת ואמרת: רבותי, שלום מתוך ביטחון. אני מודיע לכם שהיום נתניהו אמר: שלום מתוך שלום.

חבל לי שהנאום שלו היום היה נאום של פוליטיקאי. הלוואי שהיה עושה את זה קצת ביותר פאטוס, כי זה יום חגיגי; גם לליכוד. אני יודע שאותם אנשים שמצביעים לתנועת גשר, למקסים לוי ולחבריו, אנשי עדות המזרח והשכונות, הם בעד שלום, הם רוצים שלום. זה לא נכון שהם לא רוצים שלום. הם פשוט לא קנו את הסחורה מאתנו, לצערי. הסחורה היא אותה סחורה – המשווקים בעייתיים, כנראה. מה שיכול היה למכור לציבור הזה דוד לוי, נתניהו ואריק שרון שמתנגד, לא יכולים, כנראה, למכור. אני אומר זאת בצער רב – אבי יחזקאל ודדי צוקר חזרו במשך שנים על אותם דברים.

היו"ר ד' טל:

אולי האריזה אחרת?

אברהם יחזקאל (העבודה):

אני אומר, יש בעיה עם העניין. התסכולים שלי נובעים מכך, ששנים יכולים היו חבר הכנסת דדי צוקר, חבר הכנסת רן כהן ואנשי שמאל להיפגש עם ערפאת ואמרו – זו הדרך. וראו זה פלא – זו הדרך. הדרך הזאת מיושמת, אבל לא על-ידינו. אני לא מתבייש להודות בפניכם, שיש בי מידה גדולה מאוד

של תסכול. מדוע את מה שאתם עושים לא יכולנו לעשות אנחנו ומישהו אחר יקבל? למה האמינות שלנו נמצאת בסימן שאלה? למה לא האמינות של אותו ראש ממשלה, שבניגוד לסגנו אמר: אנחנו לא נלך על תהליך שלום? והנה האיש הזה מוכר היום שלום לאש"ף, למדינה פלשתינית, שבירתה תהיה, כנראה, אולי אפילו ירושלים. במה טוב הוא מאתנו? במה טובה האמירה שלו משלנו?

לכן השאלה שלי היא – האם הליכוד ימשיך לעשות שלום? הלוואי שכן. האם עד סוף הקדנציה הזאת, אדוני סגן ראש הממשלה, תהיה ישות פלשתינית שאולי תהיה אפילו מדינה? יכול להיות שגם זה כן. אנחנו נשב כאן ונסתכל איך עושים את זה וגם נתמוך. תודה.

הו"ר ד' טל:

תודה. חבר הכנסת אבי יחזקאל, אני רוצה לומר לך, שחלק גדול מהתשובות על השאלות שלך נמצאות בדוח פרופסור שבח וייס של אחרי הבחירות.

חבר הכנסת חיים דיין, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אלי בן-מנחם, חבר הכנסת דדי צוקר, חבר הכנסת דוד ראם, חבר הכנסת אדיסו מאסלה, חבר הכנסת יהודה לנקרי וחבר כנסת מש"ס.

חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יום קשה הוא לחלק מאזרחי מדינת ישראל ויום שמח הוא לחלקם. אני זוכר את הנאום שלי כשהיינו צריכים לעמוד כאן ולהחליט בקשר להסכם אוסלו שנחתם בארצות-הברית על-ידי ראש הממשלה, זיכרוננו לברכה, יצחק רבין. ההסכם הובא כאן לאישור הכנסת. לא היתה שום משמעות לחתימה עליו, מכיוון שאם הוא היה נופל, הוא היה עובר. מבחינתו זה היה הסכם אוסלו על שלביו, הסכם אוסלו א' והסכם אוסלו ב'. והנה אנחנו עומדים כאן בפני עובדה חדשה. היום אנחנו צריכים להמשיך באותה ירושה קשה שהשאירה לנו מפלגת העבודה, כשהיא חתמה על הסכם אוסלו ב'. על הממשלה הנוכחית חלה החובה להמשיך בהתחייבויות כלפי המדינה הפלשתינית, כאשר יש ערבויות אמריקניות כנגד מדינת ישראל. והנה היום באים לבקש תמיכה מהכנסת הנוכחית עם הסכם חתום לפינוי חברון, ואנחנו צריכים לתמוך או לא לתמוך.

אני מודיע לכם, חברי חברי הכנסת, במצפון נקי למדי, שלא אתמוך בהסכם הנוכחי לפינוי חברון, כי זו היתה המדיניות של ראש הממשלה, אלה היו ההבטחות שהוא נתן לציבור – אנחנו נלך על שלום עם ביטחון, אנחנו לא נפנה את חברון, אנחנו לא נפנה את ירושלים, אנחנו לא נפנה את רמת-הגולן ולא נקים מדינה פלשתינית. והנה היום אנחנו רואים, שהדרך הולכת לכיוון מדינה פלשתינית.

כשעולים לשלטון שוכחים, לפעמים, את ההבטחות האלה. עם כל הכבוד, יש דברים אידיאולוגיים שאסור לנו לוותר עליהם ואסור לנו לסטות מהדרך. יש לנו מדינה אחת קטנה בגלובוס הגדול הזה. אנחנו יודעים שאנחנו נמצאים בסכנה יומיומית, מתמדת, באיום מתמשך מהזירה הערבית.

הממשלה הקודמת, וזה הדבר המסוכן ביותר, הלכה והפקידה רובים בידי הרשות הפלשתינית, הקימה שם צבא של 30,000 חיילים. היום הם נושאי נשק קלצ'ניקוב. היום הם באים בטענות כלפי

ממשלת נתניהו על אותו שימוש שהיה בנשק, כאשר 15 חיילים נהרגו שם. את מי האשימו? האשימו את ביבי נתניהו. צריך להאשים את אלה שנתנו להם את הרובים, את אלה שהביאו את הסכנה הזאת על עם ישראל.

שמעתי אותך, ידידי חבר הכנסת רן כהן, שעלית לקברו של יצחק רבין. אני משתתף בצער המשפחה ובצעה של כל מדינת ישראל. איבדנו מנהיג דגול, שרצחו אותו בגלל דעותיו ובגלל כוונותיו להביא שלום למדינת ישראל. הדרך היא דרך של ויכוח ומיקוח פוליטי, אבל היום אנחנו עומדים לפנות את חברון כאשר יש שלושה קברי אבות – קברות אברהם, יצחק ויעקב; יש שם יהודים שאנחנו הולכים להפקיר אותם. לסיכום אומר דבר אחד, בתורה כתוב: והלכתם בדרכי והייתי עמכם, ועזבתם את דרכי והסתרתם את פני מכם והייתם לאוכל לנשרים. הנשרים הם אלה שמסביבנו. סמל אש"ף הוא נשר, סמל סוריה הוא נשר, סמל ירדן הוא נשר, סמל מצרים הוא נשר וסמל גרמניה הוא נשר. אלה הנשרים שיאכלו את עם ישראל. אל תשכחו את הדרך. הדרך היא דרך התורה, דרך יראת שמים; נכתבה לנו התורה כדרך הוראה ללכת בה – אם באהבת ישראל, אם באהבה שבין אדם לחברו ובאהבת המולדת. החשוב ביותר הוא שלום וביטחון, כאשר הביטחון הוא לפני השלום. מה שקורה היום הוא שמפקירים את הביטחון למען השלום.

היו"ר ד' טל:

תודה לחבר הכנסת דיין. חבר הכנסת אלי בן-מנחם. חבר הכנסת דדי צוקר, בבקשה – במסגרת שלוש דקות, אדוני.

דוד צוקר (מרצ):

יש לי סידור עם אלי בן-מנחם שהוא מוכן – – –

היו"ר ד' טל:

מזכירות הכנסת לא קיבלה הודעה כזאת. בבקשה, אדוני.

דוד צוקר (מרצ):

רחמן בן רחמים תהיה, כמו שאתה יודע.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני שואל את עצמי, וזאת באמת שאלה שאין לי עליה תשובה, והיא מסקרנת אותי מאוד: מה קורה לנתניהו, מה קורה לו במובן אישי, במובן אישיותי, במהלך משא-ומתן כזה ובמהלך חתימה כזאת, עם מי שהיה אויבו, עם מי שהיה מושא לשנאתו, לאיבתו, למחלוקות שלו אתו?

זה לא מהלך פשוט עבור אדם, עבור שום אדם, שזה הרקורד שלו וזה העבר שלו, ובמובן הזה אני מנסה לשאול את עצמי באמצעות נתניהו: מה קורה לכל אותה קבוצת אנשים? וזה באמת מעניין אותי, מרתק אותי ומסקרן אותי מתוך אמפטיה גדולה. מה קורה לאותה קבוצת אנשים שנתניהו הוא נציג שלה, קבוצה של אנשים בעלי השקפת עולם מדינית קשוחה, עם זיקה עמוקה לארץ-ישראל, עם חרדה, עם פוביה עמוקה מן הערבים, עם פחד גדול מן הערבים, ועם חוסר אמון גדול כלפי הערבים שאנחנו חיים בשכנותם.

אני רק רוצה לקוות שעל אף הקושי הזה – וזהו קושי אמיתי, וצריך להיות בור או רשע כדי לזלזל בקושי הגדול הזה, בקושי להבkie תמונת עולם, לשנות תמונת עולם, ולנסות ללכת למהלך שבעבר באמת התקוממת כולך נגדו. אני רק רוצה לקוות שיש איזה בקע, איזה שבר, איזה קעקוע בתמונת העולם הזאת, ומשהו עשוי לקרות; ואני שואל את עצמי אם יש סיכוי שמשהו עשוי לקרות באישיות הפרטית ובאישיות הקולקטיבית של אותה קבוצת אזרחים שתמכה בממשלה הזאת וחלקה באמת צמחה, גדלה והתחנכה לאור אותה השקפת עולם קשוחה של אי-אמון בערבים, של חרדה מן הערבים, של פחד גדול מהם.

אני שואל את עצמי, ובאמת אינני יודע את התשובה. אולי במובן זה השר רפאל איתן, שמייצג כאן את הממשלה, הוא אחד מאלה שצריכים להשיב על השאלה שאני שואל במלוא הכנות. אדוני השר, זהו ניסיון להסביר לנו פעם אחת ולתמיד, כי לא הצלחתי להבין – מה מקור החרדה, מקור הפוביה הזאת מן הפלשתינים? מעצמה אזורית אנחנו, עם עוצמה באמת בכל תחום כמעט שאנחנו יכולים לחשוב עליו. מעצמה אזורית זו הגדרה נכונה לגבינו, מעצמה אזורית שפוחדת מאיזו אומת אביונים, מאומת פליטים, שכל מה שיש לה זו תחושה של צדק מבחינתה, צדק סובייקטיבי כמו כל צדק. מאיפה הפחד הזה? ממה הוא נובע? מה המקור שלו, של אותו פחד?

אינני יודע את מקור הפחד הזה, אבל מדי פעם אנחנו נתקלים בזה, ואני שומע בדיון על חברון אומה , והיא עדיין – – – F15Iשלמה, שיש לה דימונה, שיש לה

היו"ר ד' טל:

סליחה, חבר הכנסת צוקר. אני מבקש מהסדרנים להפסיק שם את הרעשים. זה מפריע.

דוד צוקר (מרצ):

מה זה הרעש הזה?

היו"ר ד' טל:

תורידו את הווליום. מנסים לתקן איזו דליפת מים, כנראה. בבקשה. אני מבקש לסיים.

דוד צוקר (מרצ):

אסיים בתוך שתי דקות. אני שואל את עצמי: איך יכול להיות שמעצמה אזורית, כאשר היא מתווכחת על פינוי חברון, מדברת במונחים של 1929, של שחיטה, של איזו אומה קטנה, של איזה יישוב קטן, של קהילה שניזונה מכספי חסד ב-1929, ו-69 מהם נשחטו. אגב, כמה מאות ניצלו על-ידי הערבים.

איך יכול להיות שאותה מעצמה, עתירת כוח, עתירת עוצמה צבאית וכלכלית, עדיין מדברת כאילו אנחנו ב-1929, כאילו אנחנו מועמדים עכשיו לשחיטה, כאילו עומדים פה עלינו לכלותנו וכאילו שום דבר לא קרה מאז 1929?

נסים דהן (ש"ס):

חבר הכנסת צוקר, מותר להעיר הערה?

דוד צוקר (מרצ):

כן.

נסים דהן (ש"ס):

אדם אחד שייפגע – זה עולם ומלואו.

דוד צוקר (מרצ):

זאת לא השאלה. אתה נכנסת בסוף.

נסים דהן (ש"ס):

גם אם ייפגע אדם אחד – זו החרדה.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת צוקר, אני מבקש לסיים.

דוד צוקר (מרצ):

זאת לא היתה השאלה, וכמובן, התשובה שלך היא נכונה. אבל זו לא השאלה ששאלתי.

מה שאני שואל את עצמי דווקא היום הוא, איך יכול להיות שמדינה עם כל המאפיינים הצבאיים, הכלכליים והטכנולוגיים של מדינת ישראל, ממשיכה לשאול שאלות כאילו היא אותה קהילה לא מוגנת, חסרת הגנה, שיושבת בחברון והיא מועדת לשחיטה? את זה אני לא מצליח להבין. אני מצפה מהאנשים שהם יפנימו את העובדה שאנחנו כבר לא אותה קהילה, אלא יש משהו חדש שקורה פה ויש סיכוי, על בסיס העוצמה הזאת ועל בסיס הכוח הזה, לבנות מערך יחסים חדש, אבל בעיקר להסתכל על עצמנו אחרת, לראות את עצמנו אחרת ולא לראות את עצמנו כמועמדים לשחיטה, אלא כמעצמה שיכולה להכתיב את הנסיבות כאן ולהכתיב חלק מן התנאים באזור הזה.

הי"ר ד' טל:

תודה לחבר הכנסת דוד צוקר. חבר הכנסת דוד ראם, במסגרת שלוש דקות. אחריו – חבר הכנסת אדיסו מאסלה. אחריו – חבר הכנסת יהודה לנקרי. אחריו – נציג ש"ס.

דוד ראם (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום א' באלול התרנ"ז, 1897, הניח בנימין זאב הרצל את היסוד להקמת מדינת היהודים. ביום ז' בשבט התשנ"ז, 1997, הניח בנימין ביבי נתניהו את היסוד להקמת מדינת פלשתיין. והיום, אני עומד כאן נדהם ולא מאמין, מנהיג תנועת הליכוד בכבודו ובעצמו חותם על הסכם להחזרת חלקי מולדת מיושבים ביהודים.

כנסת נכבדה, במשך שנים נלחמנו ונאבקנו להוכיח לעם כולו שהסכם אוסלו הוא אסון לאומי, הסכם שמפקיר יהודים לחסדיהם של רוצחים. דבריו של ביבי נתניהו עדיין מהדהדים באוזני ובאוזני הבוחרים, באומרו ביום 5 באוקטובר 1995, בדיון על הסכם אוסלו ב' כי: "הוויתור שלכם, קרי: של מפלגת העבודה, מרצון על הזכות לא ייעצר באיזה 'קו ירוק' מלאכותי. אובדן הזכות יתגלגל לירושלים ולקווי 1967 ולקווי 1947. מבחינת הלאומנות הערבית והקנאות האסלאמית קו הוויתורים לא ייעצר אלא בקו הכחול של הים התיכון"; סוף ציטוט מדבריו של בנימין נתניהו.

לי אין ספק, שכל מי שמתנגד להקמת מדינה פלשתינית חייב לעשות הכול, כאן ועכשיו, ולמנוע את מה שיצרו המגעים במחסום ארז, מגעים שהביאו לאוויר העולם עובר שלא תהיה לנו שליטה עליו; הוא ילך ויגדל ויתפתח ויהפוך למפלצת שתאיים עלינו ועל קיומנו.

ההסכם הזה, שעליו נצביע היום, הוא הסכם גרוע. זהו הסכם שבו אנו נותנים ונותנים. נותנים שטח ונותנים שליטה ונותנים התחייבות לבצע את שלוש הפעילות, הנסיגות, עם תאריך יעד מוגדר. ומה אנחנו מקבלים? מקבלים משפחות של מחבלים שישבו בסמיכות לבתי היהודים בחברון ויהוו איום מתמיד על חייהם. אנחנו גם מקבלים את חוסר היכולת לבצע מרדף חם כשיש פגיעה ביהודים ואפילו מקבלים את סירובם של הפלשתינים להסגיר לידינו את מבצעי הפיגועים הרצחניים.

ההסכם הזה, שכל כך הרבה תלוי בו, מנוסח בערפול רב. ערפול זה כבר בא לידי ביטוי אתמול, כשנוצרה מחלוקת בפרשנות לגבי קביעת שטחי הביטחון הנחוצים לישראל. מה יקרה בהמשך? מחלוקת על הפרשנות עלולה להביא למשברים הרי גורל בינינו לבין הפלשתינים ובסרט הזה כבר היינו בספטמבר 1996, להזכירכם: שכם, קבר יוסף וכן הלאה.

זהו הסכם המנוגד לכל מה שאנו מאמינים בו ולכל מה שהבטחנו לבוחרינו. התחושה היא שהיום אין ימין ואין שמאל; הצבענו ביבי – קיבלנו פרס; הצבענו ליכוד – קיבלנו עבודה.

מנהיג הליכוד וראש הממשלה לשעבר יצחק שמיר קורא: "לחפש מנהיג חדש למחנה הלאומי". אלה דברים קשים, ובמיוחד כשהם באים מפיו של יצחק שמיר.

היו"ר ד' טל:

אני מבקש לסיים.

דוד ראם (הליכוד-גשר-צומת):

אבל אני אישית עדיין מאמין, כולי אמונה שיש לנו אותו פרק הזמן הדרוש לראש הממשלה ולממשלת ישראל לפעול לפי אמונתה, לפי אמונתו, ולמנוע את הסכנות המרחפות מעל ראשינו.

היו"ר ד' טל:

תודה, חבר הכנסת ראם. חבר הכנסת אדיסו מאסלה. חבר הכנסת יהודה לנקרי, בבקשה, אדוני. שלוש דקות.

יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בבוא בנימין נתניהו למשול נשאלה, בין היתר, שאלת זהותו: מי אתה, בנימין נתניהו? והגם שראש הממשלה אינו כאן, כבודו כאן, ועל כן אפנה אליו בגוף ראשון.

אדוני ראש הממשלה, לאחר שהוסרה העמימות המפוברקת והמופרכת סביב זהותך, מותר היום לזהות אותך כאיש אומר ועושה שלום. אני מזכיר זאת במשנה טעם וחשיבות, שכן במשך שבעה חודשים ומעלה התנהל נגדך משפט קדום בזירה הבין-לאומית והארצית כאחת, שכל תכליתו היתה לשלול ממך את הזכות, את ההכשר לעשות שלום. הכול נהגו, בחוץ-לארץ וגם כאן, כאילו יש מחנה הקרוי מחנה השלום – וגם היום שמענו נימה שכזאת מכמה מדובריה הבולטים של האופוזיציה –

ומחנה שנועד להרפתקנות מלחמתית. בחותמך היום על הסכם חברון, על כל מה שהוא מהווה מבחינת המשמעות, משמעות גבוהה בהחלט, אתה כן מדגים שנבחרת לעשות שלום ואתה עושה כן.

החתימה על הסכם חברון הינה עדות ניצחת, עדות בוטחת, שפניך לקדם את התהליך ועצם האימוץ של הסכמי שלום ערב הבחירות לא היה איזו התחזות לצורך שעה או לצורך מערכת בחירות.

גם הדרך שבה השכלת להפנים את התהליך הזה שקנית – אין לי צל של ספק – בייסורים, שכן יש כאן כפועל יוצא גם המרה כלשהי, אם לא אפילו תמורה כלשהי, מבחינת דרכך הפוליטית והרעיונית; גם הדרך הזאת יכולה היום לזכות אותך במשנה הערכה והוקרה על עצם החלטתך להיכנס בבריתם של עושי שלום כמנחם בגין ויצחק רבין, זיכרונם לברכה, וכשמעון פרס, ייבדל לחיים טובים וארוכים. החתימה על הסכם חברון, שמקדמת את תהליך אוסלו, מביאה לישראל תהודה שונה, מביאה את ישראל לקפיצת מדרגה איכותית בקרב אומות העולם. אני משוכנע שפני נתניהו וממשלתו, עם כל הקשיים הכרוכים בתפיסתם את השלום, הם לקידום התהליך הזה ולהבאת עם ישראל, שזיקה לשלום אחת ואחידה לו מימינו ומשמאלו, לתהליך מסודר עדי קביעת גבולות הקבע במעמד הקבע בינינו לבין הפלשתינים.

מלה אחרונה הייתי רוצה לייחד, על רקע כל מה שנשמע היום, לזכר יצחק רבין ומורשתו. אני מצטרף לכל חברי בבית הזה שהיום זכרו את דמותו של יצחק רבין, ויחד אתם אני מרכין את ראשי לזכרו.

היו"ר ד' טל:

אני מודה לך, אדוני. חברת הכנסת סופה לנדבר, ארבע דקות, גברתי. איפה היא?

קריאה:

איננה.

היו"ר ד' טל:

איננה? ראיתי אותה לשנייה. חבר הכנסת שאול עמור. חבר הכנסת איתן כבל. חבר הכנסת פני בדש. חבר הכנסת יונה יהב. חבר הכנסת רפאל אדרי. חבר הכנסת דוד מגן. חבר הכנסת אפי אושעיה. חבר הכנסת זאב בוימ. חבר הכנסת אופיר פינס. השר יהושע מצא. חבר הכנסת אורי אור. חבר הכנסת גדעון עזרא. חבר הכנסת רענן כהן. חבר הכנסת אברהם שטרן. חבר הכנסת שלמה בן-עמי. חבר הכנסת מיכאל קליינר.

פני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

אני הגעתי.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת אפרים סנה. השר אריאל שרון. חבר הכנסת עוזי ברעם. חבר הכנסת עוזי לנדאו.

קריאה:

גדעון עזרא, קראו את שמך.

היו"ר ד' טל:

רבותי, לפנינו משורת הדין – מי שנכנס, אני אקרא לו. אבל זו פעם אחרונה שאני קורא למי שקראתי בשמו. חבר הכנסת גדעון עזרא, בבקשה.

נסים דהן (ש"ס):

מפלגת העבודה נמצאת בדיון סיעה, והם ביקשו לדחות את רשות הדיבור שלהם.

גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני מבקש לברך בברכת חזק ואמץ את תושבי חברון, שבפריסה החדשה יהיה להם הכוח להתרחב, לחיות, ואין לי כל ספק שצה"ל יעשה הכול על מנת לשמור שחייהם יהיו שקטים ומובטחים.

שנית, אני מבין את הקושי שיש לרבים מאתנו היום עם קבלת ההחלטה האמיצה מאוד של הממשלה. אינני רוצה להיכנס ולהתווכח של מי ההסכם ומה ההסכם ומה ההבדלים בין ההסכמים, אני מבקש רק לומר מלה אחת – הפעימה השלישית על-פי הסיכומים של ממשלת העבודה עם הפלשתינים היתה צריכה להסתיים בספטמבר 1996, כאשר לא ראינו שום ניסיון לדרוש מהפלשתינים הדדיות כזו או אחרת. אנחנו היום פותחים דף חדש ודורשים הדדיות מהפלשתינים.

אבל בעיקר ברצוני להפנות את דברי לאלו מבינינו בקואליציה שמתכוונים להצביע נגד, ולבוא ולומר לכל אחד ואחד מהם, שחובת כל אחד מאתנו בקואליציה לדעת, שאנחנו נמצאים בתחילתה של דרך ארוכה, דרך ארוכה של מאבקים, שנוכל לעמוד בהם רק אם נעמוד שכם אחד אל מול הבעיות. יחד עלינו להסביר לכל האנשים שבחרו בנו מדוע חובה עליהם לסייע במצב החדש, אם ברצוננו להגיע להסדרי הקבע כאשר נוכל ליישם את כל מה שאנחנו מצפים. ברורים לי הקשיים – ויהיו הרבה קשיים במעלה הדרך – אבל אין לי ספק שאם נלך ביחד נוכל.

אני מציע שנדבר בקול אחד, משום שלפי הניסיון שלנו מי שאיננו מדבר בקול אחד ומדבר בקיצוניות כזו או אחרת, יכול להביא גם למעשים שאיננו רוצים לשמוע עליהם פעם נוספת מאז המקרה האחרון והמקרה שלפניו של רצח ראש הממשלה יצחק רבין, זיכרוננו לברכה. לכן אני מבקש מחברי, מכל אחד ואחד לעשות כל אשר יוכל למען העניין במצב החדש. תודה.

היו"ר ד' טל:

תודה. חבר הכנסת פני בדש.

פני בדש (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך. אני פשוט הגעתי בריצה מטורפת, רק היו כל כך הרבה חסרים. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כל הסכם שהיה נעשה בחברון בסופו של דבר הוא הסכם רע ליהודים. לא חשוב איזה הסכם היה נעשה. פה ההסכם נעשה במסגרת מאוד מוגבלת, מסגרת שבעצם נכתבה ונחתמה קודם. לכן המגבלה היתה קשה. אבל צריך לזכור דבר אחד – המצב הוא בלתי הפיך וההסכם שנחתם והוכן קודם גם הוא היה בלתי הפיך, ואנחנו צריכים לחשוב גם על אלטרנטיבות. אם נצביע נגד, מה האלטרנטיבה שלנו? מה אנחנו יכולים לעשות מול העולם ומול האמריקנים? אין לנו ברירה, צריך להסתכל קדימה.

אני אישית התלבטתי בין הימנעות לבין הצבעה בעד, ובסופו של דבר החלטתי להצביע בעד ההסכם. החלטתי להצביע בעד כי אנחנו מסתכלים על הקרב הבא ואנחנו צריכים לחזק את הממשלה ואת ראש הממשלה בקרב הבא על ההמשך של המשא-ומתן, כדי שראש הממשלה במסגרת המשא-ומתן לא יחשוב שהוא יצטרך להישען רק על השמאל ועל מפלגת העבודה, דבר שמאוד מאוד יחליש אותו, אלא ידע שיש לו תמיכה מבית, כך שהוא יוכל להילחם ולעמוד על העקרונות שלו. העקרונות שלו כוללים את בקעת-הירדן, צריך לזכור שאסור לגעת בה. דווקא עכשיו, אחרי הסכם חברון, צריך להחליט ולהתחיל לבנות בהר-חומה ובראס-אל-עמוד בירושלים.

אני מקווה מאוד שראש הממשלה יגדיל, כפי שהבטיח, את הצוות שמנהל משא-ומתן וירחיב אותו, נוסף על שני השרים – שר החוץ ושר הביטחון – כפי שגם הבטיח שבעתיד כל הקבינט יהיה שותף לכל המהלך של המשא-ומתן. זה כבר מרחיב את היריעה ונותן כוח לדיון ולמשא-ומתן שיתקיים בעתיד.

אומנם הפסדנו בקרב, אני לא יודע אם אפשר להגיד בקרב על חברון, אבל לא היה קל ועשינו מעשה בפינוי חברון, אף שמשאירים את הרובע היהודי. הדבר הזה לא קל לאיש מאתנו, הוא קשה לכל אחד מאתנו. למרות הקרב הקטן הזה שהפסדנו בו, אנחנו נערכים ביחד – ואני מאמין שכולנו ביחד – לקרב הגדול על כל ארץ-ישראל, על מה שנשאר. אני מקווה שכולנו ביחד, עם ראש הממשלה, נתחזק כדי שנשמור על בקעת-הירדן, נחזק את הבנייה בירושלים, בכל ירושלים רבתי.

היו"ר ד' טל:

תודה רבה. חברת הכנסת סופה לנדבר, בבקשה.

סילבן שלום (הליכוד-גשר-צומת):

כל מי שחוטא מקבל חנינה?

היו"ר ד' טל:

לא, זה היה היום לפנים משורת הדין, היות שהנושא מאוד מאוד חשוב. באופן טבעי אתה יודע שאני מקפיד על הדברים הללו. היום, ממש לפנים משורת הדין, אני נותן את רשות הדיבור גם לאלה שקראתי בשמותיהם והם לא היו כאן, משום שגם מהימין וגם מהשמאל – – –

סילבן שלום (הליכוד-גשר-צומת):

אתה נותן להם חנינה אף שהם לא היו כאן, אבל כל אלה שקראת – נעשה הצבעה – – –

היו"ר ד' טל:

אני יכול לעשות את זה. בבקשה, גברתי.

סופה לנדבר (העבודה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושבת על הרגשות שלי, והם די מוזרים. מצב הרוח שלי מתחלף, כנראה[כמו אצל חלק גדול מחברי הכנסת.

ציפיתי שביום הזה, ביום חתימת ההסכם, מי שהיה צריך להביא אותו לכנסת יהיה ראש הממשלה יצחק רבין, זיכרונו לברכה, שהוא יבוא לכנסת יחד עם אדריכל השלום, בלי ציניות, אדריכל השלום שמעון פרס, והם יציגו לנו את השלום, שזה היה חלום החיים של האנשים האלה.

אני, כמו רבים במדינת ישראל, עוקבת אחרי השלום הזה, עוקבת אחרי השלום ואחרי ראש הממשלה החדש, ואני אומרת: יצחק רבין היה שונה. הוא היה בן-אדם ביישן, רגיש, בהבדל מראש הממשלה הנוכחי. הוא הלך בדרך הישרה. תסתכלו, בבקשה, מה קורה היום; שינוי, שינוי דרסטי ביותר. אני נזכרת איך החלק הימני, חלק שמבוסס על אידיאולוגיה ימנית, דיבר על השלום, דיבר על השלום שלנו, על הדרך של מפלגת העבודה, על הדרך שאנחנו הלכנו לשלום. היום, כאשר אנחנו מסתכלים אנחנו רואים שאין דרך אחרת.

אני נזכרת בראיונות שהיו אתמול ברדיו, והיום בדרך לכנסת שמעתי עוד ראיונות עם שרי ממשלת ישראל. במקצועי אני קלינאית תקשורת. אילו הייתי צריכה לעשות אבחון של השפה של ממשלת ישראל הנוכחית, הייתי אומרת: ליקוי עמוק בדיבור. אם להסביר מה זה, בפה יש כאילו דייסה ובן-אדם מדבר לא ברור. מובן שלא ברור. לפני הבחירות אמרו דברים אחרים לגמרי והיום משהו אחר לגמרי.

תסתכלו איזו הצבעה היתה. יש פטנט חדש בממשלת ישראל הנוכחית, הצבעה בשתי ידיים. אתמול, חלק מהשרים הצביעו נגד והיום, כמעט כולם חוץ מבגין, מצביעים בעד. ואני אומרת, הצבעה בשתי ידיים, יד אחת נגד ויד שנייה בעד. ואני הייתי מוסיפה, אני לא רוצה להיות גסה – עם עוד איזה חלק של הגוף.

אני נזכרת שלפני הבחירות עמדתי באולם, האולם היה מלא, והסברתי ליוצאי ברית-המועצות למה תמיד מובן ואומרים שיוצאי ברית-המועצות שייכים יותר, או חלק מהם שייכים לחלק הימני. אני לא אספר למה, אבל אני אומרת ככה: אם היה ניתן לי להצביע בשתי ידיים, ביד אחת הייתי מצביעה בעד שלום וביד השנייה נגד ראש הממשלה והממשלה שלו, נגד השקרים והרמאות של הממשלה הזאת. תודה.

הי"ר ד' טל:

חבר הכנסת בני אלון, בבקשה.

חבר הכנסת בני אלון, אני מבקש את סליחתך. אנחנו נעשה פה סבב לכל אלה שלא היו ונותיר לראשי הסיעות לסיים. חבר הכנסת איתן כבל, בבקשה.

איתן כבל (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הקשבתי במבוכה רבה לדבריו של ראש הממשלה, לא רק כחבר כנסת אלא בראש ובראשונה כאזרח.

לצערי, חזיתי בראש ממשלה שדיבר על מעשה גדול בשפלות רוח ובתבוסתנות. בסתר לבי קיוויתי שאולי הפעם הוא ידע להתעלות מעל עצמו וינהג באבירות של ראש ממשלה, אך לצערי הוא דיבר והתנהג כאדם קטן.

ביום האתמול, אני מקווה, מתחילה תקופה חדשה בפוליטיקה הישראלית, תקופה של סדר-יום חדש, שאולי ישנה גם את המבנה הפוליטי בישראל.

אתמול נחתם לא רק הסכם חברון, אלא נסתם הגולל על החלום חסר ההיגיון והמציאות של חיינו, של ארץ-ישראל השלמה. גם בתקופתנו יש קבוצה קטנה קיצונית המבקשת להוליך את המדינה לפינות

האפלות של שליטה על עם אחר ולדבר על העם והמדינה במושגים מפחידים של משיחיות. ההיסטוריה היהודית מלאה בקבוצות שהמיטו אסון פוליטי על העם היהודי.

אדוני היושב-ראש, לראש הממשלה יש רוב בעם והמיעוט בכנסת משקף את המיעוט הקיצוני שבעם.

חבר הכנסת חנן פורת דיבר על "אחי גיבורי התהילה". אין כאן גיבורים, יש רק מיעוט קיצוני שיושב בחברון.

חברי ואני איננו חוששים מהמלים המתלהמות של ראש הממשלה. לא נשכח את עמידתו שם במרפסת. לא נשכח את המלים שהבעירו בחלק מהציבור תבערה של שנאה יוקדת כלפי חלק גדול מהעם. אך יד הגורל המתעתעת בנו הובילה מציאות שהמסית הוא גם זה שחותם על חזרת עיר האבות לשליטה הפלשתינית.

איני רוצה לעסוק בהישגים לכאורה של הממשלה הנוכחית לגבי הסכם חברון. אך יתפלא ראש הממשלה, לא רק הוא מבין בביטחון, והרשה לי לגחך על גודל ההישגים שהוא מתפאר בהם. אך מה שחשוב הוא שההסכם נחתם, וזה מה שחשוב.

עתה, לאחר אישור ההסכם על-ידי הכנסת, אדוני ראש הממשלה, עלה לקברו של ראש הממשלה המנוח רבין ובקש סליחה.

נתמוך בך כל עוד תמשיך בדרך השלום וניאבק בך בכל הכוח אם תנסה להתחמק. אדוני היושב-ראש, מבחינתי, גם כחבר כנסת אבל בראש ובראשונה כאזרח, יום האתמול היה יום מאוד מרגש. מבחינתי, זאת התחלה של דרך חדשה לעם. אני מאמין ומקווה שגם ראש הממשלה בנימין נתניהו ימשיך בדרך שאותה הובילה מפלגת העבודה, אותה הובילו יצחק רבין המנוח, ויידל לחיים ארוכים שמעון פרס. אני מאמין ורוצה לקוות, שראש הממשלה ימשיך את הדרך, אחרת אנחנו ניאבק בו.

עם זאת, יש לי איזו נקודה, מה שנקרא עקצוץ. אני לא הייתי רוצה לחשוב מה היה קורה אילו אתמול היה חותם על ההסכם איש מפלגת העבודה. איפה כל אותם מפגינים? איפה כל אותם מתלהמים שיצאו נגד הממשלה בכל הכוח? אני שמח שהם לא שם, כי אני רוצה לקוות ששלום יהיה. איך הם אמרו? חברון – ולתמיד, אני אומר: שלום ולתמיד.

הי"ר ד' טל:

תודה רבה, חבר הכנסת כבל. חבר הכנסת אלי בן-מנחם, בבקשה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני ראש הממשלה, צה"ל אחראי, לפי הניסוח החדש שהכנסתם פה, לביטחון החוץ. צה"ל יכול להגיע להתנחלויות, אבל הביטחון בשטח, ב-95% מן השטח שעבר לאש"ף, ביטחון הפנים הזה הוא בידי אש"ף. מה קורה אם אתה צריך לעצור מחבלים? מה קורה אם יש פיגוע בכפר-סבא או ברעננה או בתל-אביב? הרי זה לא רחוק, והם בורחים פנימה. צה"ל לא יכול להיכנס לשטח, אסור לו. אתם צריכים להתווכח עם אדון ערפאת, אולי הוא יאתר את המבוקשים.

אבל, אדוני, הדבר הציני, המגונה ביותר, אני רוצה להגיד אפילו הבזוי ביותר בהסכם הזה הוא הפקרה מדעת של אותם 130,000 תושבי יהודה, שומרון ועזה אזרחי ישראל. אתם בהסכם מבטיחים להגן עליהם. איך תגנו עליהם? אתם אומרים: צה"ל יכול. ניכנס ליישובים, בסדר. צה"ל יכול לנוע על הכבישים, בסדר. אבל הפיגוע בבית-אל לא בא מהמתנ"ס בבית-אל, הפיגוע בא מרמאללה. ומה יעשה צה"ל? הוא ייסע כמו שוטרי תנועה על הציירים, יגיע למתנ"ס בבית-אל, יבדוק את השטח ויגיד: כן, היה פיגוע. אבל כשצריך לרדוף אחרי החוליה הוא יאמר: אני לא יכול, נפנה לערפאת. זה סידור של הגנה? אתה חושב שאתה מרמה מישהו? אתה חושב שאתה מרמה אותם? אלה אנשים שמשרתים בצה"ל, הם מפקדים בכירים ביחידות המעולות ביותר שלנו והם יודעים את האמת. אם אינכם יכולים להיכנס לשטח אינכם יכולים להגן על יהודים לא בצד הזה של "הקו הירוק" שאתם רוצים להקים, ולא בצד הזה.

אתם אומרים: אנחנו לא הורדנו יישובים; אנחנו לא כמו מנחם בגין, לא הורדנו יישובים. נכון, בקמפ-דיוויד היה לו העוז לעשות דבר קשה מאוד והוא אמר להם: 3,000-4,000 איש ירדו. היה לו העוז לכך, אבל לכם אין העוז, כי מדובר ב-130,000 איש, מדובר בדבר אחר לגמרי. מה אתם רוצים – אתם רוצים שיצאו, אתם רוצים שהם יתייבשו, אתם רוצים שהם יברחו? זה הדבר הנורא ביותר, אתם מפקירים את ביטחונם בצורה צינית ואחר כך אתם אומרים: הם לא מספיק ציונים, הם לא נאחזים בקרקע.

אדוני ראש הממשלה, יש שם אלפי ילדים, אלפי תינוקות. ואתם אומרים: אכפת לנו מכל האומה; כל האומה היא אחת. אבל אתם עשיתם הסכם עם אש"ף להפקיר את החלק הזה של העם, ומי שהפקיר חלק מן העם, סופו להפקיר את העם כולו. אלפי ילדים, אתה מנענע בראש שזה פרט זניח; 130,000 איש – פרט זניח; טובי מפקדינו שם – פרט זניח; הדמעות שלהם – פרט זניח. בתהליך בלתי פוסק מאז הקמת הממשלה הזאת אתם עושים דה-לגיטימציה מתמשכת, אפילו של אותו ציבור פטריוטי שהוא בשר מבשרנו.

התחלתי באמונה ואני מגיע כאן לאמונה. אתם חדורים באמונה, באמונה של שלום שיבוא בכל מקרה.

הי"ר ד' טל:

אני מבקש לסיים.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

עוד שני משפטים ואסיים.

רבותי, כל מה שקראתי הם ציטוטים מדבריו של ביבי נתניהו שנאמרו מעל במה זו ביום שלישי, 21 בספטמבר 1993, וכווננו אל ראש הממשלה יצחק רבין, זיכרוננו לברכה. לצערי, ראש הממשלה הנוכחי עשה בדיוק אותו הדבר – המשיך באותה דרך ועשה אותו הדבר. יש לי בקשה אחת מאותו ביבי נתניהו. זה מהכתובים, מספר התנ"ך, תרשה לי לצטט פסוק. אדוני ראש הממשלה, אני רוצה לומר לך תודה, תודה שהשכלת לדבוק בדברי אבות ולא לדבוק רק בקברי אבות.

הי"ר ד' טל:

זה לא מהתנ"ך. תודה.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אני מבקש מאותו ביבי נתניהו ששיקר לעם, רימה אותו וגנב שלטון, לעלות לקברו של יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, ולבקש סליחה על כך שבגלל ההסתה הזאת רבין שוכב היום מתחת לקרקע.

הי"ר ד' טל:

אני מודה לך מאוד, אדוני חבר הכנסת בן-מנחם. חבר הכנסת רפי אדרי, בבקשה – ארבע דקות.

רפאל אדרי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנו יודעים היטב כי בדרך שבה אנחנו הולכים ייערמו מכשולים, יפרצו משברים, יהיו אכזבות, דמעות וכאב. אולם אחרי כל אלה, אחרי שנעבור בדרך הזאת, תהיה לנו מדינה חזקה, מדינה טובה, כשכולנו שותפים למאמץ הגדול וגאים להיות אזרחיה. מרגע זה המושג של "תהליך שלום" איננו רלוונטי, מהיום והלאה נדבר על עשיית שלום ולא על תהליך. כך אמר ראש הממשלה יצחק רבין ב-13 ביולי 1992, ערב כינון הממשלה הקודמת.

חברי הכנסת, היום מצטרף ראש הממשלה בנימין נתניהו למעגל עושי השלום. אני מברך אותו על כך שהשתחרר מכבלי העבר ומהקיצוניים במחנהו, והוא בוחר להסתכל אל העתיד ולא אל העבר. עד היום נשא מחנה זה את שם השלום לשווא ובחר להאמין בקונצפציות ישנות ומיושנות. שלום יש רק אחד, ויש רק דרך אחת להשיג אותו, וזו הדרך שבה הלכו יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, שמעון פרס, ייבדל לחיים ארוכים – הדרך שבה אנחנו הולכים היום. בצדק אמר שר החוץ דוד לוי בישיבת הממשלה אתמול, כי אנחנו לא מנהלים משא-ומתן עם עצמנו.

אדוני היושב-ראש, ניסינו את כל הדרכים, ניצחנו בכל המלחמות, אבל בסופו של דבר יצאנו בהפסד, כי יקירים ויקרים חירפו נפשם ונפלו על קידוש השם כדי שאנו נוכל לחיות בבטחה, ומתוך עמדת כוח נוכל לנהל משא-ומתן עם שכנינו הפלשתינים. ואכן, ההסכם שהכנסת תאשר היום בא מתוך עמדת כוח, מתוך הכרה בצור ישראל, בצדקתנו, בכוח הנצחי, ולא מתוך עמדת חולשה. רק עם חזק עושה שלום, רק מי שבטוח בצדקתו עושה שלום. שבעה חודשים לקח למר נתניהו להבין עיקרון זה.

ההסכם שהושג הוא אותה גברת בשינוי אדרת. שבעה חודשים בוזבזו לחינם ופגעו באופן קיצוני במעמדה הבין-לאומי של ישראל וביכולת המיקוח שלנו עם שכנינו.

מחובתנו, מתפקידנו כנבחרי ציבור, לעמול, לפעול, לקדם ולעשות כל מאמץ כדי למנוע מלחמה. לכן אני מצביע היום בעד הממשלה. אדוני ראש הממשלה, אני מצביע בעד ההסכם ואתמוך בו; אני גם מברך אותך שהגעת למסקנה הזאת. אופוזיציה אחראית חייבת לתמוך בראש הממשלה אשר הולך בדרך הישר, בדרך השלום, ולומר לו: אל תערוץ ואל תיחת כי ה' אתך. ניתן לך גיבוי בכל פעם שתלך בדרך השלום. בה בעת, בכל פעם שתיסוג מדרך זו ניאבק במלוא הרצינות והאחריות, אבל בכל מקרה אף פעם לא נניף שלטים בנוסח "ראש הממשלה בוגד". לא זו דרכנו, ואני מציע שאף אחד לא ילך בדרך הזאת.

היום בלילה, כשיאושר ההסכם ברוב גדול, ייפלו כל המחיצות בין האופוזיציה לקואליציה, בין ימין לשמאל. היום ייווכח העולם שהחברה הישראלית ברובה שוחרת שלום וחפצת חיים. אני מתפלל שהשסע הפוליטי שבקרבתנו ייעלם, שהקיצוניים בכל הצדדים יבינו שהם מיעוט, ועם הזמן, אני מקווה, יצטרפו למחנה המרכזי – מחנה השלום. אני שומע היום את אלה שמזהירים מפני מדינה פלשתינית והתגברות הטרור וחושבים על עתידם הפוליטי. האנשים האלו, אנשי העבר, הרי חייבים לטעון כך, כי מזה הם ניזונים, מזה הם חיים, בלי זה אין להם זכות קיום.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש קשיים, יש מהמורות, הדרך עוד ארוכה, זה לא גן של שושנים. ההסכם על הפריסה בחברון הוא רק שלב ראשוני בדרך לשלום מלא בינינו לבין שכנינו ובמזרח התיכון כולו. היום אומרת הכנסת, המוסד המייצג את עם ישראל כולו: אנחנו רוצים שלום. מהיום כולנו מחנה אחד, מחנה השלום, ואם יורשה לי להוסיף, מחנה יצחק רבין, זיכרוננו לברכה. העם כמה לאחדות ושלום, ואלו שזורים זה בזה. היום תצא הבשורה מירושלים: אחדות ושלום ניתן לך, ישראל "ודבר ה' מירושלים", "כי לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה". תודה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' טל:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת אדרי. אדוני סגן השר, חבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, נכבדי חברי הכנסת, לכאורה, כל הסכם המגדיר ומשלים שלב בתהליך השלום הוא עילה לשביעות רצון ולסיפוק. הדיון אמש, בממשלה, והדיון היום בכנסת, הם דיונים חשובים העוסקים בנושא חשוב ביותר, וגם אם בתום הדיון, בעוד שעות ספורות, תביע הכנסת תמיכה בהסכם שנחתם אתמול, אנו – לפחות אני עושה זאת בלב ובחששות כבדים.

בניגוד לדוברי האופוזיציה, אין אני רואה ביום הזה יום מרגש. זהו יום בו מחוסר ברירה נחתם הסכם הטומן בחובו גם סכנות לא מעטות ולא פחותות מהסיכוי שעליו הצבעתם. גם אני אישית, לצערי, מצוי במצב של חוסר ברירה.

בספטמבר 1993 הצבעתי כאן, בכנסת, נגד הסכמי אוסלו. היום, בחלוף כ-40 חודשים ולאחר שנקבעו עובדות בשטח – לפי השקפתי עובדות קשות – ולאחר שהסתבר כי העובדות הללו אינן הפיכות, גם אם בינתיים ב-17 ביוני 1996 קמה ממשלה חדשה בישראל, אנחנו צריכים להסתכל על העובדות הללו ולהבין כי נגזר עלינו, מכורח הנסיבות הפוליטיות, להמשיך לצעוד בתלם, אותו תלם זרוע מוקשים.

אדוני היושב-ראש, אני ניגש להצבעה בנפש חצויה. מחד גיסא, בראותי את הסכנות בהפקרת היישוב היהודי בחברון ואת הנחת התשתית להכרזת המדינה הפלשתינית, אולי אפילו כבר באוגוסט 1998, אני מזדעק ומתנגד למרכיבים משמעותיים בהסכם שהונח לפנינו. מאידך גיסא, רצוני שתהליך השלום יימשך ולא ייעצר, ומשום כך הייתי מגדיר את הצבעתי כמעט כהצבעה טכנית.

הלילה, בלב כבד, אצביע בעד ההסכם. אני מצביע במקביל על הסכנות ועל החששות, ואני מקווה כי אתבדה בכל הדברים שאני מצביע עליהם – המוקשים, הסכנות.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לסגן השר דוד מגן. חבר הכנסת אפרים סנה, ואחריו – חבר הכנסת זאב בוים.

אפרים סנה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שאלה קשה מרחפת מעל כולנו היום הזה. למה נשפך דמו של יצחק רבין? וכולם, בייחוד הקואליציה, צריכה להידרש לשאלה הזאת, כי היום, בהיעדרו, אתם הולכים בדרך שהוא סלל ובעבורה שילם בחייו.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

אתה מאשים אותנו שאנחנו רצחנו אותו?

אפרים סנה (העבודה):

לא אמרתי זאת.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

— — — בשמך.

אפרים סנה (העבודה):

לא אמרתי זאת, וזה לא מרכז את השאלה, למה נשפך דמו של יצחק רבין.

אומר דבר נוסף. אין חלקי עם המתפעלים מעושה השלום בנימין נתניהו. בואו לא נשכח שבזבזו שבעה חודשים יקרים במעמד מדיני של ישראל ובחיי אדם.

מה היה נושא חברון מבחינתה של הממשלה הזאת? זה העניין הראשון שבו קמה הממשלה ואמרה: בואו לא נלך אוטומטית בדרכה של הממשלה הקודמת, נפתח את העניין, נראה לכם ונראה לצד השני כיצד מנהלים עניין, כיצד נושאים ונותנים עם הצד הפלשתיני. נראה לכם ולכולם, לכל העולם, איך עושים את זה יותר טוב. ומה התוצאה? לאחר שבעה חודשים – אותה סחורה. אותה סחורה. רק פירות השלום הבאישו בשבעת החודשים האלה, אבל הסחורה – אותה סחורה. מה ההבדל? "אינגרם" במקום קלצ'ניקוב? על זה השחתתם שבעה חודשים? לא שווה.

הרבה דברים חשובים שהיו כלולים בהסכם המקורי שאנחנו חתמנו עליו לא מופיעים פה, ובכלל זה הזכות לפעילות צבאית בחברון גופא. ואני מכיר היטב את הטקסט.

לא ראויים עושיו המאוחרים של ההסכם הזה ליותר מדי דברי שבח, אבל אומר הפתגם הצרפתי: לעולם לא מאוחר מדי לעשות דבר טוב. נעשה היום דבר טוב, אם כי באיחור, ומבחינה היסטורית זה לא רק הישג טקטי של תנועת העבודה אלא, בעצם, היום אתם חותמים על הסכם שהוא בתפיסת העולם של תנועת העבודה האומרת: את ארץ-ישראל יש לחלק בין שני העמים כאשר חלקנו שלנו גדול יותר ומובטח.

הלילה אנחנו חוצים צומת ששמה: הסדר חברון, אבל מייד אחריה – – –

דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

"צומת" זה זכר – צומת ששמו.

אפרים סנה (העבודה):

צומת ששמו – אני מקבל את התיקון הלשוני; תודה רבה, חבר הכנסת מגן. אבל מייד אחרי נמצא צומת חדש, וזו התפצלות דרכים או לאסון או לפתרון, ושוב נצטרך להחליט – אתם תצטרכו להחליט, לאן אתם הולכים באמת מפה הלאה.

הדרך לפתרון ולא לאסון כוללת כמה דברים: ליישם את ההסכמים הקיימים, להימנע מהרחבת ההתנחלויות – וזה יהיה עניין קריטי בחודשים הבאים – ולהתחיל משא-ומתן רציני על הסדר הקבע.

את המשא-ומתן על הסדר הקבע, מי שירצה – אני מקווה שראש הממשלה לא יעשה את זה – אפשר להפוך על נקלה לפיצוץ מידי של כל הסכם, לרבות ההסכם שיאושר פה הלילה.

אם יתחילו לדבר מייד על הנושאים השנויים במחלוקת קשה בינינו לבין הפלשתינים, הפיצוץ המידי מובטח. לכן, מי שירצה לדבר ברצינות על הסדר קבע יחלק אותו לשלושה שלבים; הראשון – משא ומתן על יעדי הפעימה השלישית; השלב השני – משא-ומתן על התפיסה הכוללת, על הקונצפט של הסדרי הקבע. ורק בחלק השלישי, לאחר שתהיה הסכמה על הדברים הראשונים – אז אפשר לדון על הבעיות של הפליטים, הגבולות, ההתנחלויות וירושלים.

דבר אחרון. מי שהולך ברצינות להסדר קבע, הולך להסדר קבע שמבוסס על הפרדה בארץ-ישראל בין ישראלים לפלשתינים. לא הפרדה של גדר תיל, לא הפרדה של חומה, לא הפרדה של שדות מוקשים, אלא הפרדה מדינית לשתי ישויות מדיניות נפרדות.

אם יש פשרה בארץ-ישראל – זו הפשרה. על הבסיס הזה אפשר לבנות שלום עמים בתנאי אחד, וגם אותו צריך להזכיר – עוצמתנו, עליונותנו הצבאית, תהיה תמיד ברמה המקומית של חברון, ברמה האזורית של יהודה ושומרון וברמה הכוללת ערובה לכל שלום, אבל בבסיסו תהיה הפרדה בארץ-ישראל. בלעדי זה לא ייכון שלום.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת אפרים סנה. חבר הכנסת זאב בויס, ואחריו – חבר הכנסת אופיר פינס-פז. לחבר הכנסת זאב בויס הקצתה סיעתו שלוש דקות.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הלילה, כאשר ארים את ידי בעד ההסכם להיערכות מחדש בחברון, יושלם אצלי תהליך לא פשוט של התפכחות אל מציאות מורכבת ומסובכת שאנו נמצאים בה. הראש ימשיך להיות נישא אל על, אל החזון, אל החלום. זכותנו העדיפה על הארץ הזאת, פרי מורשת אבותינו, תמשיך להיות נחלת הלב ומשאת הנפש, אבל הרגליים תתמקמנה על הקרקע, אוחזות בה בחוזקה, העיניים יתבוננו אל המתרחש מסביב באופן מפוכח.

ראיתי היום את הצהלה שעלתה מספסלי העבודה, את השמחה לאיד נוכח אינוס נתניהו לבצע את אוסלו, את המאמץ להוכיח באותות ובמופתים שלא חל צל-צלו של שינוי – לא תג ולא פסיק מההסכם המקורי – – –

אפי אושעיה (העבודה):

אתם לא יכולים ליהנות מכל העולמות.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

ואם התרחש, חבר הכנסת אושעיה, איזה שינוי, הרי היה זה לפי שיטתכם רק שינוי לרעה.

ראיתי גם פה ושם את החזרה הנלוזה, הלעוסה, את הריקוד על הדם, עם האשמה הקולקטיבית המרומזת על רצח ראש הממשלה. את כל זה ראיתי. כי, חבר הכנסת אושעיה, המחנה שלכם, מחנה השמאל – להפסיד הוא לא יודע. השלום הוא המצאה שלכם. מנחם בגין כמו לא היה, ורק מפלגת העבודה המומרצת, רק היא רשאית להחזיק במניות השליטה בו. בל יעז מישו לשאוף לשלום – שלא לומר ליישם אותו רחמנא ליצלן. יותר משיש בגישה זו התנשאות ופטרונאז' – והיא לא חסרה כאלה – יש בה ביטוי לתסכול עמוק, אומנם חבוי, אבל שריר.

וכאשר חבר הכנסת יוסי שריד מאיר את עינינו הבוקר – – –

אורי אור (העבודה):

תסכול של מי? של מי שמאמץ את התפיסה שלנו?

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

שלכם.

אורי אור (העבודה):

כשבגין אימץ את התפיסה שלנו.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת אורי אור, האוזניים שלי מאוד מוסיקליות, התסכול הוא שלכם.

אורי אור (העבודה):

זה יום טוב לנו היום, אדוני.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

אני לא שמעתי כך בדיוק.

אורי אור (העבודה):

אז אתה פשוט לא הבנת.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

כאשר חבר הכנסת יוסי שריד מאיר את עינינו, מתי פוליטיקאי סתם הופך מנהיג לאומי, הוא אומר דברים מעניינים ונכונים – לנטוש אידיאולוגיה שהכזיבה, לא לדבוק במסגרת מפלגתית, לעמוד באומץ לב מול הרוב, יותר משהוא מבחין בסממנים אלה בנתינו, הוא מבקש לקשט את עצמו, ובתוך כך חושף את מצבו הפוליטי הנוכחי על דמדום האורות שהוא מנת חלקו.

אדוני היושב-ראש, אני אצביע בעד ההסכם מתוך חשש ודאגה, אבל גם מתוך תקווה ואמונה עמוקה, שראוי לעם שהליכוד ונתינו בראשו יובילו אל הסדר הקבע, על-פי שיטתו, על-פי תפיסתו, על-פי המסד הרעיוני של זכותנו הקודמת על הארץ. כי מכאן ואילך זה יהיה מבחנה של הממשלה והעומד בראשה: לא עוד ירושת רבין-פרס, לא עוד תחנת המוצא שאין אליה חזרה, אלא נהג חדש של הקטר, אשר קובע את קצב ההתקדמות, מסמן את התחנות הבאות ובוחר את המחלפים המתאימים כדי לעלות על המסילות שתובלנה להסדר הקבע, כזה אשר יבטיח מילוי האינטרסים הקיומיים שלנו, לצד שלום אמת עם שכנינו הפלשתינים.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת בויים. חבר הכנסת פינס, אתה במחלקת ארבע הדקות, ואחריו – חבר הכנסת אושעיה. זה עדיין מחלקת הארבע.

אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, ביחס לסיפא של דבריו של חברי חבר הכנסת בויים, נדמה לי שביושר נוכל לומר שכולנו היום מתוסכלים. יש בזה איזו מידה של תסכול. הליכוד, משום שהוא נאלץ לנטוש את דרכו; שליש מהקואליציה הולך להצביע היום כנראה נגד ההסכם, שבעה שרים בממשלה הצביעו נגדו. אתם עוברים רעידת אדמה פוליטית, שאחריתה מי ישרנה. ואנחנו, שמצד אחד שמחים שסוף-סוף הגענו לרגע הזה, שהסכם אוסלו מתקדם, וכרגע הולכים ליישם את הסכם חברון, אין אנו יכולים להימנע מלזכור ביום הזה את יצחק רבין, חבר הכנסת זאב בויים – ולא צריך לתת לעניין הזה שום פרשנות צינית; לזכור את יצחק רבין, זה הכול – וכן מלהיזכר בהסכם אוסלו ובדרך שהאמנו בה, שפרצנו אותה, שחצבנו אותה, ואנחנו שמחים שאתם מיישמים אותה. אבל, באיזה מקום נצבט לנו הלב שזה אתם ולא אנחנו. מודה באשמה.

היום שמעתי בקשב רב את ראש הממשלה ושאלתי את עצמי, למה בנימין נתניהו מוצא היום לנכון להתגרות בנו, להתקיף אותנו. הרי אנחנו הבטחנו להעניק לו רשת ביטחון –

היו"ר ש' וייס:

בגלל זה.

אופיר פינס-פז (העבודה):

ואולי בגלל זה.

– – ואנחנו נאמנים להבטחתנו, והוא יודע את זה. ואולי בגלל זה הוא יכול, כך הוא חושב, לעלוב בנו, ללעוג לנו. אתם בכלל לא התעמתתם, שקט מספסלי הקואליציה, כאילו כל מה שנתניהו אומר זה קדוש. אז למה 20 איש מכם הולכים להצביע נגד? אם הכול קדוש ואם הכול טוב, למה אף אחד לא אמר מלה לבנימין נתניהו? אבל אנחנו למלכודת הזאת לא מתכוונים ליפול, משום שהדרך שבה אתם הולכים היום היא העיקר מבחינתנו, וההסכם הזה על חברון דומה באופן כמעט מוחלט להסכם שנחתם לפני הבחירות. ואמרו כבר מי שאמרו שבזבז זמן לריק, אבל לא רק זמן, גם קורבנות שווא נפלו משני הצדדים. אבל נראה שזה מחיר ההיסטוריה וזה מחיר ההתקדמות.

אני רק מתאר לעצמי, ואני מציע גם לך, אדוני היושב-ראש, תאר לעצמך, שווה בנפשך, מה היה קורה לו "חלילה" אנו היינו מביאים היום את ההסכם, אותו הסכם בדיוק לפני הבית הזה, היום. הרי כולכם הייתם צוחקים וצועקים ומתפתלים, ובחוף היו הפגנות שהייתם מפגינים. אבל כשאתם מביאים –

היו"ר ש' וייס:

אני כבר התנסיתי בזה.

אופיר פינס-פז (העבודה):

– – הכול כשר, הכול בסדר –

יונה יהב (העבודה):

בקריית-ארבע.

אופיר פינס-פז (העבודה):

— — והציניות בפוליטיקה הישראלית חוגגת.

אני רוצה ביום הזה לציין בכל זאת את בני בגין על אומץ לבו. אני חולק על דעותיו, אינני מסכים עם עמדותיו, אבל לאיש הזה מגיע צל"ש על מה שהוא עושה לפוליטיקה הישראלית, משום שהוא שומר על כבודה. הוא שומר על כבודו ועל כבודה. ולמרות המחלוקת, אינני יכול להתעלם מהצעד היוצא דופן שלו.

ומלה אחרונה, אדוני היושב-ראש. הליכוד, ובכלל מחנה הימין, כפי שאמרתי בראשית דברי, עובר היום מהפכה גדולה. בסופו של דבר הוא קיבל הלכה למעשה את עקרון הפשרה הטריטוריאלית, שהוא העיקרון המנחה, שהיה שורש המחלוקת בחברה הישראלית. אינני יודע, אבל יכול להיות שתסכימו להחליף בססמה בססמה, את הססמה "שתי גדות לירדן" בססמה "טוב שלום מארץ-ישראל השלמה".

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת פינס. חבר הכנסת אפי אושעיה. אחריו – חבר הכנסת אורי אור.

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

חבר הכנסת פינס, תקרא את כל השיר של ז'בוטינסקי "שתי גדות לירדן", תמצא שם בית מתאים למצב הזה.

היו"ר ש' וייס:

מהו הבית?

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

"שם ירווה לו משפע ואושר בן ערב, בן נצרת ובני".

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, חבר הכנסת אושעיה.

אפי אושעיה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ב-4 בנובמבר 1995 נרצח ראש ממשלת ישראל יצחק רבין. אחרי חודשים ארוכים של הסתה, של חסימת כבישים, הבערת צמיגים על ראש כל גבעה, תקיפת מכוניות של שרי ישראל, הכפשה חסרת תקדים בכל אמצעי אפשרי, קם איש עלוב וירה בראש הממשלה למוות. ראש כנופיית המסיתים, בנימין נתניהו, היה לימים ראש ממשלת ישראל.

ב-29 במאי 1996 עלה בנימין האמין לשלטון, אחרי מסע שקרים חסר תקדים בתולדות ישראל נגד ראש הממשלה שמעון פרס. נתניהו לא החסיר שקר שחור אחד בתעמולת הזדון שלו, והגדיל לעשות כשציין ש"פרס וערפאת – השילוב הזה מסוכן למדינה".

ב-15 בינואר 1997 חתם בנימין האמין באישון לילה על הסכם הפריסה בחברון, אותו הסכם שבגיניו מצא יצחק רבין את מותו ובגיניו שילם שמעון פרס בכיסאו.

לכאורה מפלגת העבודה צריכה להיות מרוצה, שכן עמדתה יצאה מנצחת במאבק נגד התפיסה הארכאית של הימין. ארץ-ישראל השלמה נקברה היום בידי מנהיג הימין בנימין נתניהו. אולם דווקא היום אני שרוי במצב רוח קודר. אני חש כי בנימין המסית הביא בערמומיות את עם ישראל למחות נגד יצחק רבין ושמעון פרס, בעוד הוא קוטף את פירות עמלם.

בכלל, אדוני היושב-ראש, אני תומך נלהב בהסכמי אוסלו כהווייתם. אני גם סבור, שמאחר שלא פנינו את תושבי חברון לקריית-ארבע אחרי הטבח של ברוך גולדשטיין הרוצח, עלינו לשמור על ביטחונם. היום פניתי ליושב-ראש הסיעה שלי וביקשתי מהסיעה את האפשרות להצביע נגד ההסכם, אף שאני תומך בהסכם כהווייתו, על כל מרכיביו. אבל לא אוכל לתת את ידי בעד ראש המסיתים. יעלה קודם ראש הממשלה בנימין נתניהו לקברו של יצחק רבין ויבקש סליחה ומחילה. הצבעה בעד ההסכם פירושה רשת ביטחון לנוכל המתחסד בנימין נתניהו, ולא רק לתהליך השלום.

תפקידנו כאופוזיציה לחזור לשלטון ולהוביל את המדינה על-פי דרכנו. כשראש הממשלה בנימין נתניהו מביא את ההסכם, וחבריו המתחסדים מצד אחד שומרים על כיסאותיהם בממשלה ומצד שני מצביעים נגד או נעדרים מהאולם, לא ניתן לגוש הלאומני המתחסד לרמות את עם ישראל פעם נוספת. פעם אחת ולתמיד עלינו לחשוף את פרצופם.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני מבקש לחזור ולהדגיש שאני תומך נלהב בהסכמי אוסלו. אני נגד הדרך שבה פועל ראש הממשלה.

אני מבקש, בהצבעת מחאה היום, להצביע נגד ההסכם שלמעשה אני תומך בו. הנגד שלי הוא נגד ראש הממשלה ומעשיו. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת אפי אושעיה.

שאל יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חלק מהטענות שלכם מול האופוזיציה היו על ההתבטאויות נגד ראש הממשלה. להגיד על ראש הממשלה "נוכל מתחסד", ואדוני היושב-ראש לא מעיר על כך לנואם, זה בדיוק אותו דבר.

היו"ר ש' וייס:

אני מוכרח לומר שיש משהו בדבריך. אבל יש לי קושי לקבוע את קו הגבול. אני זוכר שניהלתי הרבה ישיבות, עוד לפני שהייתי יושב-ראש הכנסת, ושמעתי דברים קשים מאוד. החלטתי על מדיניות מסוימת, שכדי שלא להיות במבוכה, קו הגבול שלי הוא רחוק. אני יודע שאפשר לומר דברים מאוד חריפים בתמליל קצת אחר. אבל אני משתדל – – –

שאל יהלום (מפד"ל):

אבל להגיד "נוכל מתחסד"?

היו"ר ש' וייס:

שמעתי פעם שאמרו על יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, דברים קשים, ואני זוכר שלשמעון פרס קראו דברים נוראיים. קרה משהו, זה נכון.

בנימין אלון (מולדת):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני לוקח את ההערה של שאלו יהלום, ורוצה לומר משהו באופן כללי. הדברים החריפים ביותר – – –

אפי אושעיה (העבודה):

חבר הכנסת יהלום – – –

היו"ר ש' וייס:

רגע, חבר הכנסת אושעיה.

אפי אושעיה (העבודה):

– – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יהלום, כל אחד יקבע לעצמו את הגבול. אתה הרי זוכר איזה קרבות היו לי פה בהקשר זה. אני אומר שכל אחד יקבע לעצמו את הגבול, ואני פונה באופן כללי, כדי שבתחום התוכן לא יהיה סוף ולא יהיה גבול, ובתחום התמליל – כל אחד קצת ירסן את עצמו.

חבר הכנסת אורי אור, בבקשה.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, בכל זאת אני חושב שאם חבר הכנסת אושעיה השמיע את הדברים – – –

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת הירשזון, אני מציע שנברר את זה אחר כך. אני אחזור אליך. אני מציע שניתן לחבר הכנסת אורי אור להשמיע את דבריו. תיגש לחבר הכנסת אפי אושעיה, יכול להיות שתגיעו לאיזה הסדר, והוא ירצה להוציא את המלים האלו מהפרוטוקול.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

אם הוא היה אומר מלה, שהוא מתנצל – – –

אפי אושעיה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לאפשר לי לומר כמה מלים.

היו"ר ש' וייס:

עכשיו ידבר חבר הכנסת אורי אור. אאפשר לך מייד אחריו.

אפי אושעיה (העבודה):

אני מבקש הודעה אישית.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, קצרה מאוד.

אפי אושעיה (העבודה):

אדוני היושב-ראש, ברשותך, לא היתה לי כוונה לפגוע באופן אישי, לא בראש הממשלה, בוודאי לא בחברי הכנסת. אמרתי את הדברים על מנת לחדד את העניין. ואם רואים בזה פגיעה, אני מבקש להוציא מהפרוטוקול את המלים "נוכל מתחסד". תודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אורי אור, בבקשה.

אורי אור (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני שמח, ידידי פרופסור שבח וייס, שאתה מנהל את הישיבה, כי חלק מהדברים שלי פה מופנים גם אליך, לאחר ששמעתי את זעקתך האמיתית בסיעת מפלגת העבודה מדוע אתה, שתומך בהסכם, אינך רוצה להרים את ידך בשביל לתמוך בביבי נתניהו.

אני רוצה לומר לך, אדוני היושב-ראש, אנחנו לא מצביעים היום בשביל ראש הממשלה, בשביל ביבי נתניהו. לא זו ההצבעה היום. אני רוצה לומר לך, אדוני היושב-ראש, לאנשים כמוני יום כמו היום הוא

בהחלט מבחן אמיתי. כשאני נכנסתי לחיים הפוליטיים לאחר שירות ארוך מאוד בצה"ל והצטרפתי למפלגת העבודה, הסיבה העיקרית לכך היתה שאני תומך בתפיסתה, באופן שהיא רואה את דרך השלום, באופן שהיא רואה את דרך המשא-ומתן בינינו לבין הפלשתינים.

אין זה סוד שהצטרפתי ב-1992. כאשר ניצחנו בבחירות הובילו יצחק, זכרו לברכה, ושמעון, ייבדל לחיים ארוכים, את ההסכם הזה שנקרא הסכם אוסלו. אני נכנסתי לחיים הפוליטיים, רבותי, משום שאני מבין ויודע מה הן המגבלות ומה הם היתרונות, ויותר מזה – מתי אפשר להפעיל כוח ומתי אי-אפשר לפתור את הבעיה בכוח. ולכן, כאשר נכנסנו להסכם הזה, הבנתי שזו דרך יחידה למען ילדינו, למען עתיד טוב יותר. לכן, אדוני היושב-ראש וגם חבר הכנסת אפי אושעיה, אנחנו לא מצביעים בשביל ביבי היום.

חיים אורון (מרצ):

נפתרה הבעיה, אורי.

אורי אור (העבודה):

למה?

חיים אורון (מרצ):

יש הצבעה על ההסכם, לא על ביבי, וזהו.

אורי אור (העבודה):

אבל הציג פה אפי אושעיה, ושמעתי התלבטות אמיתית – – –

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

אנחנו לא ביקשנו שתצביע בשביל ביבי. בשביל ביבי נתניהו כראש ממשלה הצביע העם.

אורי אור (העבודה):

אני יודע, אני שמח מאוד שאותו – – –

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

אף אחד לא ציפה מאנשי מפלגת העבודה שיצביעו לביבי כראש הממשלה.

רענן כהן (העבודה):

היום אנשי הליכוד לא רוצים להצביע בעד נתניהו.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

הם מוכנים, אבל – – –

היו"ר שי וייס:

חברי הכנסת בויים ורענן כהן, המיקרופון חוזר לאורי אור.

אורי אור (העבודה):

למרות צעקותיך, חבר הכנסת בויים, אני לא מצביע בשביל ביבי נתניהו. הוא שיקר למספיק אנשים, הוא שיקר לאנשים, ותשאל את אלה שמתנגדים לו. אני הקשבתי לחנן פורת, אני מקשיב טוב מאוד ליהלום בוועדות ושומע את קולו של חבר הכנסת יהלום. איפה כל השורות הארוכות עם הלפידים פה, מסביב לכנסת?

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

אורי אור (העבודה):

אל תענה לי בבקשה. אני שמעתי מה אמר נתניהו, שמעתי מה הבטיח נתניהו. נתניהו אמר: חברון לתמיד. את זה אמר נתניהו. תראה את המכתב של חב"ד. עכשיו נתניהו יודע יפה מאוד לדבר פה ככה ושם כך.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

אורי אור (העבודה):

סלח לי, חבר הכנסת בויים.

היו"ר ש' וייס:

תנו לו להתבטא, חברי הכנסת.

אורי אור (העבודה):

מי שמצפוני נקי היום הוא אני — — —

קריאה:

— — —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, תנו לעניינים לזרום בקצב שלהם.

אורי אור (העבודה):

מי שמצפוני נקי היום, חבר הכנסת בויים, הוא אני, לא חבר הכנסת נתניהו. מה שאמרתי לבוחרים, זה מה שהובלתי. ואיפה ידידנו ראש העיר לשעבר של קריית-אתא? שם בעטו לי במכונית וצעקו לי "אש"ף". אנשי קריית-אתא בעטו במכונית שלי וצעקו לי "אש"ף". על מה? על מה שהולך היום מר נתניהו להוביל פה בהצבעה.

חיים אורון (מרצ):

כי אתה אלוף, בעטו לך במכונית. אני טוראי, בעטו בי.

אורי אור (העבודה):

תקנה אוטו אחר.

היו"ר ש' וייס:

יכולת להתקדם בדרגות עם קצת לחץ.

אורי אור (העבודה):

חבר הכנסת בויס, אנחנו רוצים באמת לתמוך בהסכם, כי אנחנו מאמינים בהסכם. ואני מציע למר נתניהו שיגיד אמת. מה הוא הולך ומתחיל לספר לי את התעמולה שהוא הפיץ לפני הבחירות, והיום הוא בא כאילו להזים אותה? לא הלכנו לחלק את ירושלים, לא הלכנו לחזור לקווי 1967, אבל נתניהו היום בא, ואותך הוא שכנע.

שאול יהלום (מפד"ל):

אבל הלכתם לתת מדינה פלשתינית.

אורי אור (העבודה):

תפסיק להצחיק אותי, חבר הכנסת יהלום, כי אתה יודע את האמת, כי אתה איש הגון.

שאול יהלום (מפד"ל):

מדינה פלשתינית. בדגם שלכם לא היתה מדינה פלשתינית?

אורי אור (העבודה):

אתה יודע, חבר הכנסת יהלום, שמר נתניהו הולך באותה דרך.

שאול יהלום (מפד"ל):

זה נכון.

היו"ר ש' וייס:

אז תן לו לדבר בשמך.

אורי אור (העבודה):

ואני לא התעלמתי, אני אמרתי. אותי מדינה פלשתינית לא מפחידה – ואני לא משקר לך – היא לא מפחידה אותי.

יונה יהב (העבודה):

יהלום, אצלנו אתה יודע לאן אתה הולך, אצלם אתה מופתע.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

זאת הצרה – – –

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש לאפשר לו לסיים.

אורי אור (העבודה):

אני אומר לך, חבר הכנסת יהלום, ולכל אלה שמתנגדים להסכם של ביבי נתניהו: אתם מתנגדים, כי אתם יודעים שיצחק דיבר אמת ואני פה מדבר אמת וכולנו דיברנו אמת, והוא איננו מדבר אמת. אבל האמת טופחת על פניו שלב אחרי שלב. לא משנה מי יהיה ראש הממשלה, רק בדרך הזאת אפשר ללכת, ולכן אני מקווה מאוד שמרבית חברי הכנסת יתמכו פה היום בהסכם, לא בראש הממשלה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת אורי אור. חבר הכנסת רענן כהן, הסיעה שלך הקצתה לך שלוש דקות.

רענן כהן (העבודה):

לא, שבע דקות.

היו"ר ש' וייס:

כך כתוב פה. כתוב כאן: שלוש דקות.

שאול יהלום (מפד"ל):

איך זה שנתנו לך, כראש הסיעה, רק שלוש דקות?

היו"ר ש' וייס:

לא, עכשיו עשינו שינוי: זה קופץ לשבע דקות.

זאב בויים (הליכוד-גשר-צומת):

— — — לתפקיד הזה.

היו"ר ש' וייס:

שיעזו.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי השרים, חברי הכנסת, אתמול הגשתי לראש הממשלה זר פרחים ואמרתי לו: תודה על שאימצת את דרכנו, והכוונה – דרך תנועת העבודה. כל אחד יעשה את הדברים שלו, אנחנו ננהג כאופוזיציה אחראית.

אברהם הירשזון (הליכוד-גשר-צומת):

לשם שינוי.

רענן כהן (העבודה):

זהו יום ניצחון, אולי ניצחון המחנה שרוצה לחיות במזרח התיכון עם שכנינו חיי שלום וביטחון. זה אולי יום ניצחון לדרכה של תנועת העבודה. ואני אומר כבר במשפטי הפתיחה לחברי מהליכוד: היום כולנו יכולים להביט לעבר קברו של יצחק רבין, זיכרונו לברכה – –

שר הבריאות י' מצא:

כבר שמענו את זה מהבוקר.

רענן כהן (העבודה):

תשמע את זה עוד פעם אחת.

– – ולהגיד לו: יצחק רבין, ניצחת. אתה, שהתווית את תהליך אוסלו, נרצחת על-ידי רוצח מתועב ואלפי מסיתים, אך דרכך, מורשתך, ניצחו גם ניצחו. משום כך, ואף שאנו אופוזיציה, עלינו לתמוך היום ללא סייג בהסכם חברון. איננו תומכים בממשלה ואיננו נותנים אמון בראש הממשלה נתניהו, אנו מצביעים הצבעת אמון בהסכם חברון. קיימת רק דרך אחת מהיום: חלום ארץ-ישראל השלמה מת. הדרך היחידה, שבה פתחנו ואותה הובלנו, היא דרך אוסלו, ואין בלתה. ארבע שנות הסתה, הפגנות אימה והתבטאויות רוויות שנאה באות לקצן היום, והמחיר ששילמנו היה מחיר כבד.

חברי מהליכוד, אני רוצה שתקשיבו. אפשר גם אפשר לצטט את ראש הממשלה ביבי נתניהו, מה שהוא אמר על הסכמי אוסלו ב-11 במאי 1995, ואני מצטט: "ביום רביעי השחור" – כך הוא כינה את זה – "כ"ג באייר התשנ"ד, נחתמו מסמכי עזה ויריחו תחילה, אך במוצנע, בהסוואה, בהונאה, מנסים להסיח את דעת הקהל מהמשך המוסכם והמובטח: שומרון ויהודה, בקעת-הירדן וגב ההר. וכן, בדרכה של הממשלה המתרפסת הזאת" – כך הוא דיבר עלינו – "גם תורה של ירושלים יגיע להתחבר לה יחדיו להסכם עם אש"ף". ומוסיף ראש הממשלה: "באוסלו הזיתם את השלב הראשון של מדינת הערבים מהים עד הנהר. בווינגטון חתמתם הסכם הכרה והוקרה עם יושב-ראש הסינדיקט, סינדיקט הרצח, ערפאת" – כך הוא כינה אותו – "חתמתם על מסמך הכניעה".

שימו לב, לא חלפו ימים, והוא הוא, ראש הממשלה הזה, הלך והתחבק, לחץ ידיים אף שהבטיח שלא ילחץ ידיים לערפאת, כי אין דרך אחרת.

ומה תגידו היום אתם לביבי נתניהו? זו האמת, האם את הסכם הפריסה בחברון חתמת עם יושב-ראש הסינדיקט, עם הרוצח הזה? האם הסכם אוסלו שדיברת נגדו, מרגע זה בעצם שייך לך, אדוני ראש הממשלה? מרגע זה רק אתה אחראי להסכם הזה. תראה מה אמרת, ואיך אתה מופיע היום אפילו במליאה.

מי ששמע את נאום ראש הממשלה, שמע נאום חיוור ועלוב. כך מציגים הסכם ביום ניצחון כזה, בפני מליאת הכנסת? אני הייתי מתבייש להופיע כפי שהופיע היום ראש הממשלה ודיבר על ההסכמים.

אני רוצה לקבוע, שהסכם הפריסה בחברון איננו שונה במאומה מההסכם שגיבשו יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, ושמעון פרס, "בדל לחיים ארוכים".

קריאה:

למה לא ביצעתם אותו?

רענן כהן (העבודה):

במשך שבעה חודשים ניהל נתניהו משא-ומתן על הרובים שיקבלו השוטרים הפלשתינים, משא-ומתן שעלה לנו בקורבנות, ביקירים חשובים למדינת ישראל. למה? למה היינו צריכים להגיע לכך, אם אפשר היה להגיע לכך ביתר פשטות?

שאול יהלום (מפד"ל):

התחלתם לרקוד על הדם?

זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):

הם ממשיכים.

רענן כהן (העבודה):

אתם האחרונים שתטיפו לנו מוסר.

שאול יהלום (מפד"ל):

אתם הטפתם לנו.

רענן כהן (העבודה):

אתם רוקדים על הכול. על הכול אתם רוקדים. איפה ההפגנות שלכם? איפה חב"ד? איפה כולכם? מה קרה? דיברתם גבוהה גבוהה, שתצאו להפגנות נגד ההסכם, איפה אתם? למה לא רואים אתכם? מה קרה? הכול הסתדר?

שאול יהלום (מפד"ל):

לא. הבהלתם אותנו שאתם מתים לממשלת אחדות.

שר הבריאות י' מצא:

רק הליכוד יכול.

רענן כהן (העבודה):

ידידי, חבר הכנסת שאול יהלום, שאני מוקיר ומעריך, אני מקווה שתעזור לי שלא תהיה ממשלת אחדות לאומית, כי הדרך שלנו והדרך שלכם היא לא אותה דרך. אני מדבר על הליכוד. עם זאת, אני בהחלט רוצה לראות את הדרך המשותפת בינינו לבין המפד"ל, ואני אומר זאת גם מעל הבמה הזאת בצורה הברורה ביותר. אני מאמין בברית ההיסטורית, אני מאמין בדרך השילוב בין תנועת העבודה לבין האוכלוסייה של המפד"ל, שיש לה הרבה מניעים, הרבה שותפות בעבר ההיסטורי, ואנחנו רוצים לחדש את הברית למען מדינת ישראל.

אני רוצה לסכם: אין זו הפעם הראשונה שממשלת הליכוד נשענת על מפלגת העבודה לשם קבלת אישור ותמיכה בצעד חשוב ביותר. אזכיר את הסכם השלום עם מצרים לעניין זה. הסיבה לכך ברורה: משום שאין אלטרנטיבה לדרך השלום והביטחון של מפלגת העבודה. זו הדרך היחידה שיש בה סיכוי ותקווה להשתלבותה של ישראל באזור ולחזרתה למעמד המכובד שלו היא זכתה בקרב אומות העולם בתוך זמן קצר. אני מקווה שהשכל אולי הגיע לליכוד, והם יתחילו להבין שהחלופה גרועה יותר.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת רענן כהן. חבר הכנסת אברהם שטרן, חמש דקות. אחריו – חבר הכנסת שלמה בן-עמי, אחריו – חבר הכנסת עוזי לנדאו, אחריו – חבר הכנסת מיכאל קליינר, אחריו – השר יהושע מצא, אחריו – השר אריאל שרון וכו' וכו'.

אברהם שטרן (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין ספק שמכל נקודת מבט שהיא, זהו יום גדול היום, לאלה המתנגדים בתוקף, לאלה המברכים בתוקף, ויש גם מי שחצויים ועומדים בתוך.

אם ירושלים היא הכתר, חברון היא היהלום שבכתר. עינינו נשואות, ואנחנו כבר רואים את המאבק גם על הכתר ועל דברים נוספים אחרים.

סיעת המפד"ל ביקשה שיוכנסו שינויים משמעותיים בהסכם חברון. עד כמה שיכולתי לראות, השוואה בין ההסכם הקודם להסכם הנוכחי בעניין חברון אינה מיטיבה עם היישוב היהודי; לא מבטיחה לו ביטחון, לא מבטיחה לו המשך קיום בכבוד, גידול ילדים, פיתוח ושגשוג. התיישבו שם חלוצים אמיתיים, וזכותם להמשיך לחיות שם.

אני לא רוצה להיות פטליסט ולומר שיחזרו מאורעות מסוימים מההיסטוריה, אבל אני בהחלט מודאג בנושא חברון. לכן לא אוכל להצביע בעד הצעת הממשלה.

עם זאת, אני מעריך ומוקיר את ראש הממשלה על נחישותו, על אומץ לבו ותעוזתו להמשיך בתהליך השלום, באופן כללי על-פי המתווה של הסכמי אוסלו. כפי שאמר הבוקר, ניתן להכניס שינויים. אינני רואה דרך חזרה, אינני רואה תוכנית אלטרנטיבית, אלא להמשיך ולנסוע על מרכבת השלום, ואת המסר הזה מביא הערב בהצעתו כאן ראש הממשלה.

אני רוצה, שגם מפלגתי תהיה שותפה לתהליך השלום, שהיא לא תיסחף לשוליים קיצוניים בירדן. די לי להגיע עד הליכוד, אני לא חייב לשעוט לעבר פאתי מולדת. אני רוצה להיות שותף להסדרי הקבע, ולכן נמשיך להיאבק בתוך הממשלה על המשך שיחות השלום.

אני מברך על כל השיחות שנערכות בנושא הסכמה לאומית רחבה לקראת הסדרי הקבע, שיכולה לכלול 80 עד 90 חברי כנסת המשקפים לפחות 80% עד 90% מהעם. נראה לי שכל מפלגה, ממפלגת העבודה ועד הליכוד והמפד"ל, לא יוכלו לדבוק בקוצו של יו"ד במצע שלהן, אם ירצו אכן להגיע לפתרון הסכסוך הישראלי-הפלשתיני, שהוא לב הסכסוך הערבי והמפתח להגיע לשלום. יש בתוך הציונות הדתית, שהמפד"ל היא הזרוע הפוליטית היחידה שלה, דעות שונות גם בנושא הזה. לא כולם שוללים טוטלית את תהליך השלום, גם אם זה תהליך השלום הנוכחי. הייתי רוצה מאוד למצוא דרך להיות גם לאלה לפה. לכן גם לא אוכל להתנגד לתוכנית הממשלה, כמו שמתכוונים לעשות מרבית חברי סיעתי, כי אני רוצה לתת סיכוי לדרך השלום, ואני רוצה שהמפד"ל והציבור הדתי-לאומי והציונות הדתית יהיו שותפים לו ולא יישארו בשולי הדרך.

לכן בין שני אלה, בין הקושי להצביע בעד בגלל אי-מתן תשובות מספקות לתושבי חברון ובין אי-היכולת להצביע נגד בגלל רצון להיות שותף לתהליך השלום – אחפש עד הצבעה את הדרך, בהבנה עם חברי, לבטא זאת גם בהצבעה.

אני רוצה לסיים בתפילה שאומר כל יהודי שלוש פעמים ביום בתפילת שמונה-עשרה: שים שלום טובה וברכה.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת שטרן. חבר הכנסת שלמה בן-עמי – ארבע דקות, ואחריו – חבר הכנסת עוזי לנדאו.

שלמה בן-עמי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני חייב לומר שקצת הופתעתי מן הנאום הדל כלשהו של ראש הממשלה. חשבת שלנוכח פריצת הדרך שלקח כל כך הרבה זמן להשיג אותה, ולנוכח העובדה שעל-פי כל הסקרים שנעשים בארץ הזאת, שהעם הזה ברובו הגדול מוכן לפשרה, גם אם היא פשרה כואבת ביהודה ובשומרון, צר היה לי לראות את הנאום המינורי שקיבלנו, כאילו ראש הממשלה בוש בתהליך שאילו הוא נכנס.

זמן רב אני סבור שכל תהליך השלום שבו אנחנו מצויים הוא גשר צר מאוד. האפשרויות ברטוריקה, במצעים הפוליטיים של כל אחת מן המפלגות, האפשרויות רבות מספור. כשמגיעים לעובדות החיים, כשמגיעים אל מול הפלשתינים, אל מול האמריקנים, אל מול הירדנים – עוד לא היה בישראל מנהיג, ימין או שמאל, שלא הבין שהאופציות הולכות ומצטמצמות. שיש מרחק בין רטוריקה פוליטית, בין תעמולת בחירות לבין מדינאות – זאת ידענו תמיד.

במקרה של בנימין נתניהו גם בשעה הזאת חשוב שהדבר ייאמר. לא זו בלבד שהיה מרחק בין הרטוריקה לבין המדינאות, אלא היה גם מרחק כמעט מעורר פלצות בין מהלך של אופוזיציה אלימה מאוד, אופוזיציה מבטלת, אופוזיציה משמיצה בדרגות שהארץ הזאת לא ידעה כמותן בעבר, לבין המדינאות.

אני חושב שהמרחק הזה, לא רק בין המצע אלא גם בין האמירה הפוסלת והמבטלת, שיצרה כאן כמעט מצב של סחיטה כלפי הדמוקרטיה הישראלית, כמעט מצב של סחיטה – שכאשר השמאל נמצא בשלטון, הרחובות והצמתים נסתמים, ואותה מדיניות של הימין איננה נתפסת כערעור או כהצבת אתגר על הדמוקרטיה. זה דבר שאנחנו כחברה אזרחית חייבים לתת עליו את הדעת, ובנימין נתניהו עוד לא נתן דין-וחשבון על כך.

אשר להסדר עצמו, שבעה חודשים הוחזק פה הציבור בציפייה, לנוכח הידרדרות; הידרדרות במצב היחסים הבין-לאומיים של ישראל, הידרדרות ביחסים עם מדינות ערב, הידרדרות במצב הכלכלי. ואמרנו: טוב, זה משום שאולי בסופו של דבר יקום פה הסדר לשיטתו של נתניהו, לשיטתה של הקואליציה הזאת יקום פה הסדר טוב מקודמו.

בעלי הדבר הפלשתינים, מן החוגים הקרובים ביותר של ערפאת, טוענים היום שזה הסדר טוב יותר מבחינתם מההסדר שחתמה ממשלת העבודה. אז מה הרבותא? מה בדיוק כל ההישג הגדול? מדוע

היה צריך להכניס את העם הזה למשבר ולסחרחרת כזאת ולתעמולת בחירות מן הסוג שאליה נקלענו?

ההסדר הזה הוא בניגוד לזה שבין ממשלת העבודה לערפאת, שהיה בבסיסו הסדר דו-צדדי בינינו לבין הפלשתינים, וזאת היתה כל השנים גם תפיסתו של הימין, של הליכוד. ההסדר הזה הוא פתאום הסדר בין-לאומי.

היום לא יוכל נתניהו לומר את שנהג לומר רבין בזמנו, שכאשר יש פגיעה ביציבות, כאשר יש פגיעה בהסכם, כאשר יש בעיה עם הטרור – רבין המציא את העניין הזה שאין תאריכים מוסכמים – הוא רשאי להפסיק את התהליך. היום יש כאן "ברוקר" בין-לאומי, וזאת ארצות-הברית, והיא תהיה אמונה על השאלה הזאת, אם נשבר ההסדר או לא נשבר. במידה רבה יש כאן סנדול של ההסכם לטובת מי שרוצים שהתהליך ימשך, אבל לא לשיטתכם, ואני חושב שאחרי כל המהומה הגדולה לא הושג כאן הישג טוב יותר.

מלה אחרונה. אתם חייבים תמיד להבחין, שכאשר עולה כאן השם של יצחק רבין, הדבר הזה הוא לא רק הכרח מתוקף העובדה שאנחנו מדברים היום על הסכם שהובל, שנווט על-ידי יצחק רבין – והוא נרצח על שכך הוא ניווט אותו ועל שהוא אמור היה להוביל למדינה פלשתינית, בדיוק לאן שההסכם הזה יוביל; בדיוק לאן שההסכם הזה יוביל, ועל כך הוא נרצח – החייל ההוא, החייל ההוא שהיה מגש הכסף של הקמת המדינה היהודית שאלתרמן כתב עליו, החייל הירוי הזה של השלום היה בסופו של דבר מגש הכסף שעליו ניתן למדינת היהודים השלום או ההסדר שמוצג היום בפני הכנסת.

אנחנו נצביע בעדו, משום שזאת גם הצבעת אמון בלתי מעורערת בדרכו של יצחק רבין, זכרו לברכה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת שלמה בן-עמי. רשות הדיבור לחבר הכנסת עוזי לנדאו. אחריו – חבר הכנסת קליינר.

עוזי לנדאו (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אומרים חברון, הסכם חברון, המאבק על חברון. ההסכם אינו על חברון בלבד; מדובר במחויבות להסכם מדיני רחב, הסולל את הדרך לגבולות 1967. המאבק אינו על חברון אלא על הריבונות בירושלים ועל הביטחון בתל-אביב. חברון אינה מלה סתם, אלא היא עמדה קדמית בקרב על בניינה היהודי והציוני של ישראל ברוח ובחומר, ובקרב הזה ספגה ישראל מהלומה קשה.

חבר הכנסת שלמה בן-עמי כבר דיבר על משמעות המהלומה הזאת בתחום המדיני. ישראל סנדלה עצמה בתהליך. כשהיו חילוקי דעות בינינו לבין הפלשתינים ייקרא הנציב האמריקני העליון להחליט בין הנציים. קודם לא היינו מחויבים בכך. החומרה היא במעבר מפעימה אחת לשלוש פעימות, מלווה במכתב ערבויות אמריקניות. משמעות הדבר הזה היא סלילת הדרך למדינה ערבית פלשתינית

בגבולות 1967 כמעט, שבירתה ירושלים, ואחר כך משא-ומתן על סוגיית הפליטים. במו-ידינו. זו מדיניות פרס בלי שיפורי נתניהו. זו מדיניות מרצ בלי תיקוני הליכוד.

אני רוצה להדגיש את הסכנה בשלוש הפעילות, לא מן הדברים שאני בודה מלבי אלא מן הדברים שאמר השר צחי הנגבי בלשכת הליכוד לפני שבוע. אומר השר הנגבי: "יש שלושה שלבים שקרויים, ושלוש הפעילות האלה משמעותן מדינה פלשתינית לפני שבכלל פעילות – יציאת צה"ל מאזורי התחיל המשא-ומתן על הסדר הקבע". באוגוסט 1998, לאחר שלוש הפעילות, לא הגענו להשלמת המשא-ומתן על הסדר הקבע, אבל לפי דברי שר בממשלה – מדינה פלשתינית בדרך.

אני רוצה לציין, שדברים די דומים אמר לי ראש הממשלה בשיחה שהיתה לו אתי לפני שבועיים, כאשר ביקש להצדיק פעימה אחת. הוא אמר: לא יהיו שלוש פעילות. עכשיו יש שלוש פעילות. עתה באים ואומרים לנו – שלוש פעילות, אבל יש מכתב ערבויות אמריקני, ומכתב הערבויות הזה מבטיח לישראל, שהיא תוכל להגדיר בעצמה את מידת הנסיגה, אותם אזורים שהם בעבורה אזורי ביטחון.

אני סבור שהמכתב האמריקני הזה הוא טוב, טוב שישנו. אין הוא שווה את הוויתור המכריע הגדול שעשתה מדינת ישראל, משום שאין בו הממש הדרוש שייתן לישראל את העדיפות הבלעדית לקבוע את היקף הנסיגה, בלי מעורבות, עם תמיכתה האמריקנית האוטומטית. הלשון שלו אינה חד-משמעית, עד כי פקיד אמריקני בכיר המפרש את המדיניות האמריקנית הרגילה טועה – כך אמרו אמש – בא ואומר, שאם יש ויכוח על עניין הנסיגה, זה ייפתר במשא-ומתן.

אילו נקבע במסמך האמריקני שישראל תקבע בלעדית, היה בזה יתרון הרבה יותר גדול. זה לא כתוב. ואם ישראל לא תקבע בלעדית, פירושו שהפלשתינים ישתתפו בקביעת הנסיגה.

אני רוצה לומר שהלשון המשפטית, ככל שהיא חשובה, פחות חשובה ממה שיתרחש בשטח. כי נאמר אפילו שהיה כתוב שישראל תקבע בלעדית, אבל הפלשתינים יהיו שותפים לקביעת השלב של הנסיגה השלישית. אם הם לא ישתתפו הם הלא יתנגדו, הם יצאו לרחובות, הם יפעילו נשק, אלימות. אנחנו הרי יודעים מה עושה הרשות הפלשתינית בעניין זה. וכאשר יופעל נשק ויהיו מהומות, האמריקנים יתערבו וישכנעו אותנו, כדי שאנחנו נקבע בלעדית את היקף הנסיגה. והם יבקשו, כמובן, שאנחנו ניסוג בכיוון של גבולות 1967.

במכתב האמריקני עצמו כתוב, שישראל תיישם את השלב השלישי בלי משא-ומתן עם הפלשתינים. בסדר. בלי משא-ומתן עם הפלשתינים. לא כתוב בלי משא-ומתן עם האמריקנים. הלא האמריקנים נמצאים בזירה הזו כברוקר.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת לנדאו, עליך לסיים.

עוזי לנדאו (הליכוד-גשר-צומת):

אני מייד מסיים, אדוני היושב-ראש.

יש עוד דבר אחד שראוי לזכור אותו, והוא מכתב הערבויות האמריקני לערפאת. מדוע אין מראים אותו? מדוע ערפאת מחזיק אותו כה קרוב לחזה, כפי שאומר זאת היום העיתונאי יוני בן-מנחם? מה הוא מסתיר? אולי רוצים להסתיר משרי הממשלה מה כתוב שם – מה הערבויות וההבטחות שהאמריקנים נותנים לפלשתינים, שבגללן הם היו מוכנים לכל מיני שינויים. את השאלה הזאת צריך לשאול – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

אדוני קרא את המכתב של מזכיר הממשלה?

עוזי לנדאו (הליכוד-גשר-צומת):

לא.

שאלו יהלום (מפד"ל):

הוא אמר בתשובה ליושב-ראש הכנסת, שהאמריקנים מסרבים לתת את המכתב לישראל.

עוזי לנדאו (הליכוד-גשר-צומת):

זה ברור. אני חושש שהאמריקנים מסרבים לעשות זאת משום שמדובר בתרגיל הונאה. מדובר ברצון שיטתי להסתיר מאתנו מה כתוב שם, כי אילו אמרו הדבר הזה היה אולי מביא שרים רבים יותר ואת הכנסת כולה להתנגד.

אני אסכם ואומר רק כך: כשאני מתבונן על ההסכם שחתמה הממשלה, זהו בעצם הסכם אוסלו, עכשיו עם חותמת "כשר" של בד"צ הליכוד. יש בו כל הנורא והמסוכן במדיניות רבין-פרס. יש בו טרגדיה משום שהליכוד מיישם זאת. אין בהסכם הזה הבדל יסודי מול הסכם פרס, ומה שמביאים לנו זוהי בעצם ארוחה ישנה שאדם מקבל במסעדה, ומפזרים על זה קצת כוסברה בשביל לומר לו שיש לו אוכל טרי. אדוני, מן הסעודה הזו נקבל הרעלת הקיבה. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת לנדאו. חבר הכנסת מיכאל קליינר, בבקשה. אחריו – השר יהושע מצא. אחריו – השר אריאל שרון. אם מישהו מעוזריו שומע, צריך להודיע לו שזמנו קרב מאוד. בבקשה.

מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת – – –

הי"ר ש' וייס:

אני מוכרח לומר לך: לקרוא לך קליינר זו ממש חוצפה, בגובה שלך.

מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אני אגביה את המיקרופון עוד טיפה...

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זהו יום עצוב; יום עצוב לעם היהודי, מהימים שבהם מורידים דגלים לחצי התורן. יום אבל על חבלי ארץ-ישראל שממשלת ישראל החליטה למסור לאויבינו בלי להבטיח את העתיד. יום מספד על תנועה אידיאולוגית מפוארת שהיתה קיימת משחר הציונות ובימים אלה פושטת את הדגל. יום שבו נבחרה המדינה היהודית, ובהם, לצערי, אנשי המחנה הלאומי, הופכים את אחיהם בחברון לבני ערובה בידי אוכלוסייה עוינת, שמחשבת להיפטר מהם.

יש מי שמנסה לתאר את דחיית מועד הפעימה השלישית כהישג מדיני. לצערי, מדובר בסך הכול בדחיית הקץ. במקום להניח לעצמנו את המאכלת על הצוואר בשנת 1997, נניח את צווארנו בתוך לולאת חבל התלייה בשנת 1998.

לשבחו של ראש הממשלה אפשר לומר, שהוא הצליח לעמוד בלחצים, בניגוד לאלה שטוענים שיש לו בעיה בתחום זה. נתניהו עמד בפרץ. הוא גילה נחישות מדהימה מול כל אלה שאותם אמור היה לייצג: מול בוחריו, מול מי שדחפו, עמלו והזיעו כדי שהוא ייבחר ויביא לשינוי אמיתי ומהותי במתווה האסון של אוסלו, מול המתנחלים, מול מי שהאמינו לססמה "נתניהו טוב ליהודים" והפכו לצבא הנלחם על קידוש ארץ-ישראל. למרות כל הלחצים הללו הוא חתם, חתם על כל מה שהוא ירק עליו. אש וגופרית בהיותו באופוזיציה.

גם אם היו השינויים בהסכמי אוסלו פחות קוסמטיים, גם אם הם היו כולם לטובה, עדיין זה לא היה הופך אותם לפחות מסוכנים מבחינה מהותית. עדיין היינו מצויים במצב האומלל שבו הותירה אותנו ממשלת פרס; עדיין מדובר היה בויתור על חלק ניכר מקלפי המיקוח שברשות ישראל, עוד לפני שנגענו בבעיות הקשות באמת, שאותן דחה פרס למשא-ומתן על הסדר הקבע. עדיין עומדת בעינה הקונצפציה האיומה והלא-נבונה, שלפיה מוותרים על טריטוריה תוך כדי תנועה בלי שהמטרות מוגדרות והקווים האדומים של ישראל ידועים לנו ולצרינו.

במקום שננהג מנהג בעל-בית בשטחים שבידינו, בנחלת אבותינו, נוהגים כך הפלשתינים. מרגע שראש ממשלה מטעם המחנה הלאומי חתם על העיקרון, שהעניין הלגיטימי של ישראל ביהודה – כבר לא משנה SPECIFIC MILITARY LOCATIONS ובשומרון מצטמצם לאתרים צבאיים מוגדרים – מה גודלם. העיקרון נקבע. הפלשתינים הם אלה שמתוך "בעל-בתיות" מופגנת יחליטו אילו פירורים משטחי ארץ-ישראל הם מואילים בטובם להותיר בידינו.

אני מוצא את עצמי הולך במסדרונות הכנסת כשאחד מחברי הכנסת הערבים ניגש אלי ואומר לי בעליצות: ראחת אל-ח'ליל. בעברית: הלכה חברון. אני מוצא את עצמי באופן אינסטינקטיבי בחצי היתול, בלי לחשוב, משיב לו: ראחת ישראיל, הלכה ישראל, וכועס על עצמי שנייה לאחר מכן כשאני קולט שעשיתי לו את היום.

אם נמשיך במתווה של אוסלו, שיוביל למדינה פלשתינית, בלי הסדר קבע, בלי שלום, בלי הסכמה על ירושלים, זכות השיבה, הגבולות, אופי הישות ועתיד היישובים, אולי בעוד עשר, 20 שנה, כאשר ערביי הישות יחד עם ערביי ישראל יהוו רוב בארץ-ישראל המערבית, יהיו אלה שכנינו מבית שידברו על פלשתינ השלמה, שבה ליהודים מיעדים גורל של אוטונומיה תרבותית במקרה הטוב.

אדוני היושב-ראש, הצבעה בעד ההסכם היום, לדעתי, מקרבת את התרחיש הזה; הצבעה נגד – מרחיקה אותו. זו הסיבה לכך שאין לי כלל ספקות שזוהי חובתי כיהודי, כישראלי וכאדם החושב שיש מקום למדינה יהודית בעולמנו, להצביע נגד ההסכם הזה, אם אפשר היה – גם בשתי ידיים. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת קליינר. השר יהושע מצא, אחריו – השר אריאל שרון. אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת יונה יהב. אם הוא לא יהיה – חבר הכנסת עוזי ברעם. אני משער שאנשים יגיעו.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

הרשימה השתנתה?

היו"ר ש' וייס:

יש חילופים בתוך הסיעות. אבל כדי שלא תרגיש לא נוח, אני כבר מודיע הלאה: אחריו – חבר הכנסת בנימין אלון, ואחריו – חבר הכנסת דהאמשה. בבקשה.

שר הבריאות י' מצא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבן הארץ הזאת דורות רבים, כבן שאבות אבותיו נולדו בארץ הזו ואת שנותיהם, יותר מ-13 דורות עשו בירושלים ובחברון כאחת, אין בי היום שמחה בלב.

היד שלי לתמיכה בהסכמי חברון הורמה בממשלה בעצב. עבור ראש מפלגת העבודה, ששמעתי הבורק, ברק – –

היו"ר ש' וייס:

עוד לא. אולי מ-3 ביולי.

שר הבריאות י' מצא:

אני מקווה. לפי הנאומים שלו היום, אני מאוד מקווה שנראה אותו עומד בראש. עבורו זה היה יום חשוב, כך הוא הצהיר. יום אתגר. יום של חשבון נפש. אדוני היושב-ראש, אני מציע לברק שהוא יעשה את חשבון הנפש עם עצמו, ואז הוא ייזכר שהוא נמנה עם אלה שנמנעו כאשר הובא הסכם אוסלו לאישור הכנסת. היום הוא יוצא מגדרו בשבחים על נטישת חלקי מולדת.

בלבי אין שמחה היום. מי מכם בתוך מפלגת העבודה שיש צהלה בנפשו, אומר לו כי יש לו גם חולי נפש, כי מדובר על ויתור על חלקי מולדת.

אני תומך, אדוני היושב-ראש, בהסכם שלפנינו, משום שבמציאות של חוסר ברירה יש גם סיכוי מסוים. יש בה גם תקווה לסיכוי. סיכוי אולי להגיע להסדר ולהבנה עם הפלשתינים החיים בארץ הזאת. תקווה מסוימת כי מהסכם אוסלו האומלל אולי נוכל למצות טוב מסוים, אולי נוכל להגיע לחיים מתוך הבנה.

ספק גדול, אבל הסיכוי הזה קיים. אני יודע ומודע לסיכון, לסיכון שבפריסה מחדש בחברון, לסיכון בפעילות, אך לא היה מנוס מלבחור בסיכוי הקטנטן, גם אם הוא סיכוי קל שבקלים. לא בלב קל, לא עם הצהלה של חבר הכנסת ברק ולא עם הצהלה של חבר הכנסת יוסי שריד. קשה היה המשא-ומתן, העקשנות הפלשתינית נבעה לא מעט מהציפיות שהם שאבו ממפלגת העבודה, מהסכם אוסלו עצמו, מההבנות שמפלגת העבודה וראשיה הגיעו אליהן, על מדינה פלשתינית, הבנות שבעל-פה, מהציפיות שנטעו בתוכם, מההבנה שיוכלו לקבל גם את ירושלים בחלקה, כבירת פלשתיין – הבנות אלה של מפלגת העבודה בהסכם אוסלו הן שהוסיפו לעקשנות הפלשתינית, עקשנות שאף באה לידי ביטוי בהפרת הסכם אוסלו.

ההדדיות, אדוני היושב-ראש, היא אבן יסוד בכל הסכם שהוא. הדדיות זו הופרה ונרמסה מאז נחתם הסכם אוסלו. מכאן ואילך על ערפאת לדעת חד-משמעית – הממשלה הזאת, בראשות נתניהו, לא עוד תסכים להפרת התחייבויות. לא עוד הטפה לג'יהאד, לא עוד פעילות אש"ף והרשות בירושלים. אנחנו נעמוד על עקרון ההדדיות. זאת חייב להבין ערפאת. לא יבין – יחזיר את בני עמו למציאות אחרת, למציאות עגומה שהם היו נתונים בה ב-100 השנים האחרונות. הממשלה הזאת שונה, הוא

חייב להבין זאת. היא ממשלה אחרת. אנחנו לא נאפשר מדינה פלשתינית, אנחנו לא נסכן את קיומנו בארץ הזאת.

בנימין אלון (מולדת):

— — — ה"אוריינט האוס"?

שר הבריאות י' מצא:

אנחנו לא נסכן את קיומנו בארץ הזאת. את האזורים שבהם תתנהל האוטונומיה אנחנו נקבע. פרשנויות אחרות שתינתנה על-ידי המנהיגות הפלשתינית – זו תהיה חזרה על הטעויות שלהם במהלך 100 השנים האחרונות. הממשלה הזאת לא תאפשר אפילו להסכם אוסלו לערער את ביטחון חיינו בארץ הזאת. אני מודה לך מאוד, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לשר יהושע מצא.

בנימין אלון (מולדת):

למה אתה לא מוריד את דגל ה"אוריינט האוס"? הדדיות.

היו"ר ש' וייס:

השר אריאל שרון. חבר הכנסת יונה יהב, ואחריו – חבר הכנסת עוזי ברעם. שלוש דקות הוקצו לך.

יונה יהב (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, בימים האחרונים אני מעלעל בספרו של ג'ון פ. קנדי, שנקרא: "אומץ בפוליטיקה". בהקדמה היוצאת מן הכלל שהוא כתב לספר הוא מספר עד כמה, כשאתה מגיע לצמרת ואתה מקבל על עצמך את כל כובד האחריות, אתה בעצם עוסק כל הזמן בפשרות אמיצות. בהביטי היום בראש הממשלה, כשהוא בא ועומד ומוסר על ההישג הבלתי-רגיל שהוא הגיע אליו, החתימה על הסכם חברון, מסתבר באמת שמה שרואים ממרום כיסאו של ראש הממשלה, אדוני היושב-ראש, בהחלט לא רואים ממרום כיסאו של יושב-ראש האופוזיציה.

אין ספק שהיום שונתה גם המפה החיצונית וגם המפה הפנימית. ראש הממשלה באומץ, באומץ של פוליטיקאי ובאומץ של פוליטיקה, הצטרף היום כחבר בדירקטוריון של החברה שתפקידה ליצור מזרח תיכון חדש. אדוני ראש הממשלה, מבמה זו אני מבקש ממך, תלחץ את ידו של יושב-ראש הדירקטוריון של החברה הזאת, שמעון פרס, ותצטרף יחד אתו לאותה משימה ענקית של יצירת מזרח תיכון חדש.

את מה שאני מרגיש כלפי המעשה הנועז, האמיץ והחשוב היטיב לבטא הסופר א. ב. יהושע, בן עירי, ולמען ההיסטוריה אני מבקש להכניס את דבריו ל"דברי הכנסת". וכך הוא כותב: "זה היום שבו כל מנבאי הזוועות, הן מהצד הפלשתיני והן מהצד היהודי, משחירים נבואותיהם, ובסתר לבם מקווים שהנבואות הנוראיות שלהם אכן יתגשמו. ואילו אני, דווקא להכעיס, אומר: הסכם חברון יחזיק מעמד כשם שהסכם אוסלו החזיק מעמד וכשם שהסכם השלום עם מצרים מחזיק מעמד. תאמינו לי, בעוד עשר שנים יעבור תייר ממדינת ישראל למדינת פלשתיין, ישוטט ברחובות חברון ויגיע לרחוב היהודים שיהיה הומה ילדים יהודים חמודים, מסולסלי פיאות, המשחקים כילדים אמיתיים ולא כקומנדו של מתנחלים. אז יבחין התייר שמדיהם של שני שוטרים שעומדים משועממים באחת הפינות שונים קצת ממדי שאר השוטרים. הוא ישאל לפשר הדבר ומייד יסבירו לו שאלה שוטרים יהודים, שרידים מאותו הסכם חברון מפורסם, שהדיר שינה מעיניו של נשיא ארצות-הברית בינואר 97'. הסכם שבלעדיו, חס וחלילה, היה המזרח התיכון מתלקח בלהבה גדולה. אבל על מה היה ההסכם הזה, יתהה התייר, ואז יראו לו חצי בית פה, חצי סמטה שם, דלת פה וחלון שם, אבל בעצם אף אחד לא יוכל להסביר אז על מה ההסכם, כי בעוד עשר שנים הוא בכלל לא יהיה נחוץ.

"לכן, חברון שלום, חברון, עיר המריבה הגדולה תהיה נדבך נוסף בשלום, ואנא, אל תבקשו מנתניהו שיתנצל בפני רבין, זיכרוננו לברכה, כשם שרבין, זיכרוננו לברכה" – הוא כותב – "לא התנצל בפני לובה אליאב ויצחק בן-אהרון, שניבאו בשנות ה-70 בדיוק את מה שעשה בשנות ה-90. לא התנצלות אנחנו דורשים מבנימין נתניהו, אנחנו דורשים ממנו הסכם נוסף. המתחיל במלאכת השלום אומרים לו – גמור ובמהרה".

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת יהב. חבר הכנסת עוזי ברעם, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת בנימין אלון.

עוזי ברעם (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום הוא יום גדול לעם, לממשלה ולראש הממשלה, ודווקא היום ראיתי את בנימין נתניהו נואם כמתנצל וכמתבייש במעשיו. לא ראיתי מנהיג שאומר לעמו: החלטתי בשכנוע עמוק שדרך השלום היא דרכי. אני פונה עורף לשיגיגות האתמול כי הם בלתי ישימים לאתגרי המחר. ארץ-ישראל היא מולדתנו ההיסטורית, אבל כאן גרים שני עמים ואנו נחלק את הארץ ביניהם, בהגיון, ברגישות ותוך מתן תשובה ביטחונית הולמת. היום עמד כאן ראש ממשלה מגומגם, מבצע מהלך היסטורי ונתלה בשולי אדרתם של קודמיו, חותם על מסמך בעל חשיבות ומסביר כיצד ניתן להיחלץ ממנו, מנסה לרצות את מתנגדיו ושוכח שהם אנשי האתמול והוא יכול עתה להימנות עם מחנה המחר. אני מבין לכאבם של רבים שהאמינו בחזיון תעתועים בלתי אפשרי, האמינו שבכוח ובנחישות ימנעו מציאות יחידה של פתרון מדיני שיבטיח את קיומה של מדינת ישראל.

מדינה זו לא תיכון לעד רק על קני תותחים וטילים. היא תיכון על הבנה בין העמים, היא תיכון על הכרה בצדקתו של האחר. רק כך הוא יכיר גם בצדקתנו שלנו.

יצחק רבין, זיכרוננו לברכה, לא בא ב-1992 לראשות הממשלה על מנת לנהל משא-ומתן עם אש"ף. אבל משעה שראה את השינוי הבוקע, משעה שהאמין בנכונות ההדדית, החליט ללכת בדרך השלום. הוא עמד מול משטמת המונים, מול מפלגות ואנשים פוליטיים שאסרו עליו מלחמת קודש. אבל איש לא הפיל אותו מאמונתו היוקדת; לא הפגנות ולא דברי נאצה. רק כדור של מרצח הפיל אותו חלל על משמרתו – משמרת השלום.

אדוני ראש הממשלה, נבחרת בססמה: "ביבי טוב ליהודים". בשבעה חודשים היית רע עבורם. לא ביצעת שום מהלך מדיני, לא אמרת לעם את האמת וכשלת כמעט בכל נושא שנפל לידיך. עכשיו, כאשר חב"ד מתחרטת על ססמתה, כאשר בתי-הכנסת שלה תוקפים אותך, אני אומר לפחות דבר אחד ברור – "נתניהו רע לחב"ד". רע לחב"ד זה עוד לא טוב ליהודים ולאזרחים. אבל רע לחב"ד פירושו שזנחת את משיחיות השקר, שאתה שוקל מדינית ופרגמטית את טובת עמך, שכנראה אינך ביבי שהם חשבו, ואולי זה טוב מבחינת לגלוגה של ההיסטוריה.

אדוני ראש הממשלה, היום ניסית להסביר שאנו אשמים בכל אשר קרה וכי הממשלה הקודמת, רחמנא ליצלן, הביאה עלינו את אוסלו, ואתה נאלץ להמשיך בתהליך. הקשב היטב, אדוני ראש הממשלה, זכות גדולה נפלה בחלקך להמשיך בתהליך היסטורי שגדול ממנו וחשוב ממנו עוד לא היה; תהליך שלא נעדר סיכונים, אבל תהליך שיש לו סיכוי להביא מציאות אחרת, טובה יותר ומבטיחה יותר. אתה רתום למרכבה שמיטב התקוות של עם ישראל ניבטות אליה – מרכבת השלום.

אינני חסיד שלך ולא של אישיותך ולא של מנהיגותך, אבל היום לא אבוא אתך חשבון, כי כוחה של אמת, שהיא נאמרת ונשמעת. אתה מביא לנו הסכם מדיני שאתה אחראי לו. פנית עורף למשנת ארץ-ישראל השלמה, שעברה מן העולם, כשם שהמלחמה הקרה והדטנט דעכו אט-אט ועברו את מפתנה של ההיסטוריה.

לו היית ראש ממשלה גדול, היית נושא היום נאום מלא השראה וביטחון, אך לדרגת מנהיגות זו לא התרוממת. אבל כפי שאמרנו תמיד: "מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחיקוך". הפעם אתמוך בך ובצעדך הנכון.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת ברעם. חבר הכנסת בנימין אלון, ואחריו – חבר הכנסת עבד-אלמאלק דהאמשה. לחבר הכנסת בנימין אלון הוקצו שלוש דקות.

ענת מאור (מרצ):

שלוש דקות יותר מדי.

רפאל אלול (העבודה):

לא דיברת היום? לא, זה היה גנדי. אבל אם תדבר דברים הפוכים מגנדי, תקבל שש דקות.

בנימין אלון (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הרי יש סברה בכל מהלך, וגם לראש הממשלה יש סברה – הוא רק טועה בה, לדעתי, טעות גדולה מאוד. הוא היה רוצה להיות ראש ממשלה אחראי, שלא עושה עצירה פתאומית שגורמת להתלקחות ולמלחמה שהוא יואשם בה. אבל זו הטעות הגדולה, אדוני ראש הממשלה.

אני מבין את החשש, אבל אתה מרוויח זמן שקרי. ההסכם האומלל הזה על נסיגה מרוב שטחי יהודה ושומרון שהכנסת תאשר היום – לרבות חברון, שלוש פעימות – יעבור בתמיכת מפלגת העבודה, מרצ, חד"ש-בל"ד. אל תשגה באשליות, הם שונאים אותך ברובם הגדול, הם מכריזים שרצחת וגם ירשת, הם בזים לך. ברגע הראשון שתעמוד על איזו נקודה של הדדיות, אם זה בהגדרת אתרים, ואם זה בכל הנוגע לירושלים, או בכל דבר שאתה תאמין SPECIFIC MILITARY LOCATIONS צבאיים, בו אמונה תמימה – ואני מאמין לך שכאן צריך לעמוד – הם לא ייתנו לך והם יציתו את המזרח התיכון. הם, אלו חברי הכנסת, יחד עם אש"ף, יחד עם מובארק.

אתה מרוויח זמן דמיוני, אדוני ראש הממשלה, אולי חודש או חודשיים, כשכל המסיתים האלה לא מאבדים שום הזדמנות להסית נגדך, נגד אשתך, נגד המטפלת הראשונה והמטפלת השנייה, בקטנוניות כזאת, בשנאה כזאת, בחוסר דמוקרטיה כזה. הם ממתינים לנפילה שלך ולרגע הם לא יתמכו בך. אז אתה מעדיף את תמיכתם היום על פני תמיכת המפד"ל וחבריו בליכוד?

רבין המנוח ופרס, מייסדי צבא השחרור הפלשתיני, נראים בתמונה הזאת של פרס נובל, שתהיה לדיראון עולם, כי המלחמה בוא תבוא, לצערנו. מרכז-יפה מדווח לנו שהמלחמה בדרך, והיא קרובה מאוד, אדוני ראש הממשלה. למה תואשם אתה במלחמה הזאת? למה אתה משתתף בחנגה הזאת של רבין המנוח ופרס, שהמיטו אסון על מדינת ישראל? למה אתה מצטרף אליהם? ציפיתי ממך, אדוני ראש הממשלה, להיות צ'רצ'יל, שמישיר מבט אל העם אחרי צ'מברלין, ואומר: הוליו אתכם שולל, אין ברירה, בואו נתמודד עם הכאב, עם המציאות המורכבת.

אסיים בפסוקים, שצר לי, אדוני ראש הממשלה, אבל אתה מצטרף אליהם. ישעיהו כ"ח: "לכן שמעו דבר ה' – – – משלי העם הזה אשר בירושלים, כי אמרתם כרתנו ברית את-מות ועם שאול עשינו חזה, שוט שוטף כי יעבר לא יבואנו כי שמנו כזב מחסנו ובשקר נסתרנו. לכן כה אמר ה' אלוקים: הנני יסד בציון אבן, אבן בחן, פינת יקרת, מוסד מוסד, המאמין לא יחיש".

אדוני ראש הממשלה, אני מאמין באמונה שלמה – המאמין לא יחיש. המאמין לא לחוץ לשלום עכשיו, והמאמין חי בחברון היהודית, ביהודה ובשומרון, בירושלים, בתל-אביב ובחיפה. המאמינים לא בוחנים היסטוריה במבחן עצבני של דקה, ולא רואים ברווח זמן של חודש הישג היסטורי. חבל שכאשר תביט במראה ותיזכר ביום הזה, כשתבוא עלינו המלחמה הנוראה, תראה שאתה שותף לרבין המנוח ולפרס, מייסדי צבא השחרור הפלשתיני. חבל, אדוני ראש הממשלה.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

מה אתה מצביע?

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת אלון. חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, ואחריו – השר בני בגין. הוא עדיין שר, עוד 48 שעות.

חיים רמון (העבודה):

השר בני בגין יצביע מספסלי הממשלה, לא יעזור. רק שם רשום שמך.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת יהלום ורמון, עכשיו חבר הכנסת דהאמשה. כן, כבודו – בבקשה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, יום גדול הוא היום הזה. גם לדעתם של אלה שמחרחרים מלחמה ולא רוצים בשלום – יום גדול הוא; זהו יום של סימן דרך.

צבי הנדל (מפד"ל):

— — — מנצח.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

זהו יום של סימן דרך, ולדעתי, יום גדול זה הוא יומם של שוחרי השלום, של אנשי השפיות, של אנשי הצדק. היום הזה פותח פתח לשני העמים ולכל עמי האזור להמשיך ולצעוד הלאה בדרך הנכונה, שאין בלתי, דרך השלום הצודק, אשר ייתן לשני העמים זכויות צודקות ומקובלות בארץ הזאת.

הרי את ההיסטוריה אי-אפשר להעלים. כמה שלא נכיר בהיסטוריה, כמה שנלך שולל אחרי הזיות וחלומות, ההיסטוריה והעובדות טופחות על פנינו. הארץ הזאת, האדמה הזאת היא גם מולדתו של העם הפלשתיני. מי שיגיד כן ומי שיגיד לא, זאת עובדה.

צבי הנדל (מפד"ל):

בחיים לא היה.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

אתה יכול להתנגד לזה, חבר הכנסת הנדל, אבל העובדות טופחות על פניך. זרם השלום, זרם היושר, זרם הטוב טופחים גם על פניך ועל פניהם של כמותך. מדינת ישראל תצמד ביום הזה מחדש ועל-ידי מפלגת הימין דווקא, על-ידי אלה שבחרו באלטרנטיבה ככל שטענו לה. האלטרנטיבה הזאת חוזרת היום לשפיות, לדרך היחידה הנכונה, דרך השלום.

חבל רק שראש הממשלה לא התעלה. יכול להיות שהפריעו לו כל כך, שיטו בו כל כך, עינו אותו כל כך עד שלא יכול היה להופיע כפי שהיה יאה לו להופיע, כאיש שלום, כאיש שמנהיג את עמו בדרך הנכונה.

את חברי הכנסת המתנגדים אני רוצה לשאול: אתם טוענים לזכות בלעדית על חברון, עיר האבות. לפני כמה אלפי שנים היו שם אבות, בסדר. אבל, למה אתם לא רואים את המציאות? הרי 300,000 פלשתינים חיים שם כל השנים. בשביל 400 שלא רוצים לחיות ככל האדם? אילו רצו יהודי חברון לחיות ככל האדם, לא היתה בעיה. אם הם ירצו לחיות ככל האדם, לא תהיה בעיה.

אני שמח לשמוע שאתמול מישהו מהיישוב היהודי בחברון התפכח ואמר: אנחנו רוצים לחיות בשלום. אדרבה, בוודאי. הלוואי שנחיה בשלום. אם הם ירצו לחיות בשלום, לא תהיה בעיה וההסכם הזה אכן יצמד הלאה ויצמיח רק טוב. אבל אם ההסתה הזו תימשך, היא רק תעכיר את האווירה, היא רק תעכיר את הטוב שמגיע, היא רק תעכיר את צעדי השלום, אבל לא תצליח לעמוד בפני הזרם.

לכן, אני אומר שטוב להתעלות ביום הזה. הסיעה שלנו תצביע בעד ההסכם, לא מפני שיש לה אמון בממשלת נתניהו, ולא מפני שאנחנו מסכימים עם המדיניות של הממשלה הזאת. אבל, בצעד הנכון הזה, בצעד השפוי – שהיא אזרה אומץ בלבה סוף-סוף ולקחה על עצמה, אנחנו כן נתעלה, נדלג על כל הדברים האחרים ונצביע בעד השלום.

דיברו פה הרבה פעמים על הדדיות. אכן, הדדיות. ההדדיות הזו מחייבת לא רק קיום הסכמים הדדי, אלא גם קיום זכויות ביושר הדדי. לעם הפלשתיני מגיעה זכות שיבה אחרי 40 ו-50 שנה, כפי שלעם היהודי מגיעה זכות שיבה אחרי 5,000 שנה. מי שטוען לזכות שיבה אחרי 5,000 שנה, לא יכול להכחיש את זכותו של האחר לחזור אחרי 50 שנה ארצה. למה שלא יחזרו, כאשר מדובר על עידן של שלום, שכולם יחיו בצדק ובשוויון? למי זה מפריע שהערבים גם יחזרו לארצם ולמולדתם?

לכן, אני אומר: הגיעה שעת מבחן אמיתי, הגיעה שעה שכולם יאזרו אומץ בנפשם ויסתכלו על עתיד נכון, על עתיד טוב, על עתיד של צדק, אשר ישכיח מכולנו את הימים השחורים, את ימי הדם והטרור. אחרת, אלה שמחרחרים מלחמה וטרור בדמם הם יתבשלו, והשלום בכל מקרה יצליח, כך אנחנו מקווים, כך אנחנו רוצים. ואינשאללה, יהיה כך הדבר. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת דהאמשה. השר בנימין בגין, בבקשה. אחריו – השר אביגדור קהלני, ואחריו – סגן השר מאיר פרוש. אחריו – חבר הכנסת שמריהו בן-צור. בבקשה.

יונה יהב (העבודה):

כמה זמן אתה נותן לו? אנחנו מבקשים עשר דקות.

שר המדע ז"ב בגין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה לחברי מן האופוזיציה על נדיבות הלב, ואולי היושב-ראש גם יתחשב בה. אני מקווה שלא אצטרך להאריך במלים, ודומני שאחרי שלוש שנים ומעלה, גם לא אוכל להביא בפניכם חידושים מפליגים. אבל, צריך לשאול כמה שאלות מקדימות, שאולי יכניסו אותנו למסגרת מחשבתית של קליטה מסוג אחר.

ההיה אי-פעם בתולדות העמים שהנהגת עם טעתה? – היה. ההיה אי-פעם בתולדות עמנו שהנהגתו טעתה? – היה. היה הקרה בתולדות מדינתנו שהנהגה טעתה? – קרה. הייתכן שלפני שלוש שנים שגתה הממשלה שגיאה טראגית? – ייתכן. הייתכן שתהליך אוסלו מיוסד על כוונות ישראליות טובות, על כוונות ערפאת הרעות ועל הנחות יסוד שגויות? – אולי, ייתכן.

האומנם הודיע ערפאת, ביום חתימת הסכם אוסלו, על הדשא בושינגטון, לפני שלוש שנים, כי הוא רואה בו שלב בתורת השלבים של אש"ף? – כך קרה. האומנם האמנה הפלשתינית שרירה וקיימת? – אכן קיימת. האומנם הגיע אש"ף להסכם הבנות עם ה"חמאס" לפני כשנה? – הגיע. האומנם, בעקבות הסכם זה עם ערפאת, ריטשו מתאבדי ה"חמאס" שני אוטובוסים בירושלים לפני עשרה חודשים? כך קרה. האומנם שחרר ערפאת מכלאם מנהיגי "חמאס" מסוכנים בחודשים האחרונים? – שחרר. האומנם, בהנחיית ערפאת ומבחר שלישיו דחלאן ורג'וב, הרגו חיילי אש"ף בחייליו בין יום הכיפורים לחג הסוכות, לפני שלושה חודשים, בסוף ספטמבר? – הרגו. האומנם אמר סאיב עריקאת, הנושא והנותן הראשי מטעם ערפאת על הסכם עם ישראל, באוניברסיטת תל-אביב בשיח'-מוניס לפני שבועיים ימים, כי אם לא תהיה התקדמות בתהליך המדיני, יתחדשו המהומות של ספטמבר? – אמור. אמר באוניברסיטה, בפני קהל נכבד, מכובד, מתוקשר.

ואולי לא היו הדברים מעולם? ההיתה כזאת או חלמנו חלום בלהות? הייתכן שממשלה תתעלם מכל אלה? היש אדם סביר שלא יסיק מכל אלה מסקנות הגיוניות? – אכן ייתכן.

ואפילו היו הדברים מעולם. לפני למעלה מ-60 שנה נדפסו הדברים הבאים: "אחד מידידי, שעמדתו בעניינים ציוניים רחוקה למדי מעמדותי, נשא, לאחר מהומות הדמים של השנה שעברה בארץ-ישראל, נאום נלהב שמצא חן בעיני. אמרתי לו: ובכן, מדוע אינך מסיק מסקנה מדברך שלך? הוא הרהר וענה לי באטיות ובשקט, כשפניו כפני אדם העומד להסגיר את רגשותיו הכמוסים ביותר: 'אין שום צורך להסיק מסקנות. באופן כללי אני מתנגד להסקת מסקנות'". דברים אלה כתב ב-1930 זאב ז'בוטינסקי לאחר האלימות הערבית של 1929. 67 שנים מאוחר יותר הממשלה מתנגדת להסיק מסקנות ממאורעות הדמים של ספטמבר שעבר בארץ-ישראל.

אבל אש"ף, בהנהגת ערפאת, הסיקו את המסקנות, ועלינו להבין שלידם האלימות שהפעילו בספטמבר היא שהניעה את ממשלת ישראל, זו השונאת את הסכם אוסלו, לאשר את ההסכם החדש, אוסלו ג', זה ההסכם המנסה לחמוק מן המציאות.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

למה לא האלימות האחרת, של – – – ? מול ה-15 נהרגו 90. האם האלימות היא רק בצד אחד?

שר המדע ז"ב בגין:

חבר הכנסת דהאמשה, אם אינך יודע – אודיעך, ואם אינך זוכר – אזכירך. אירועי הדמים האלה החלו ביום רביעי שלאחר יום הכיפורים. במוצאי יום הכיפורים נפתחה המנהרה שלאורך הכותל בירושלים.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כן.

שר המדע ז"ב בגין:

תסלח לי. ביום ג', ביום שלישי, היה שקט לחלוטין. ביום ג' בצהריים, בעזה, כינס ערפאת כינוס של מאות מחייליו, שהחברים שלי באופוזיציה עדיין קוראים להם "שוטרים", והוא ציטט בפניהם פסוקים מן הקוראן, שאחד מהם היה: המאמינים יהרגו ויהרגו. ולמחרת, ובמשך יומיים נוספים, הם הרגו ונהרגו. אל האלימות הזאת מתכוון סאיב עריקאת, כשהוא מזהיר אותנו: אם לא תהיה התקדמות בתהליך המדיני – נחזור אל המהומות של ספטמבר. חשוב לכולם.

מן המציאות, אדוני היושב-ראש, אין לחמוק. האמנה הפלשתינית איננה אות מתה. היא הורגת, היא תהרוג, בשמה ולשמה יכו בנו, אם בעקיפין, באמצעות שליחי ערפאת מן ה"חמאס", מן "הג'האד האסלאמי", מן "החזית העממית לשחרור פלשתיין" החברה באש"ף, או ישירות, על-ידי כוחות ה"פתח" או חיילי מנגנוני הביטחון של הרשות הפלשתינית.

מול הסתערות אש"ף, נוכח ההתעלמות מן ההפרות הבוטות של סעיפים עיקריים בהסכם, לאחר הדיבורים הרמים על "הדדיות" והימנעות עקבית מיישומה, לא נותר עוד לממשלה כמעט מרחב תמרון מדיני. "שלום בטוח" ומשא-ומתן עם אש"ף הם, אדוני היושב-ראש, דבר והיפוכו, סתירה מיניה וביה, עיגול מרובע, כפור חם, אשליה מסוכנת שהתפוצצה בפנינו שוב לפני כשלושה חודשים.

ביום ד', 4 בספטמבר 1996, יום מר ונמהר, נפגש ראש הממשלה נתניהו עם חתן פרס נובל לשלום, יאסר ערפאת. באותו יום פרסמתי הודעה, ובה אמרתי, בין השאר: "לפני ימים אחדים פתח ערפאת את שנת הלימודים בהסבירו לילדי שכם כי הדם הוא מכשיר להשגת מטרותיו. ההיגררות תחת איומים למפגש אתו מוכיחה לערפאת כי האיום בטרור אכן יעיל. ההכשר שניתן לו מאותת לאש"ף כי ישראל לכודה במנהרת אוסלו, כשחברון היא התחנה הבאה. היחלוצות ממלכודת אוסלו היא תנאי הכרחי לשלום וביטחון לישראל".

והגענו לתחנה הבאה. הגענו לתחנת הרכבת הבאה, אחרי האלימות כפי שחזינו אותה, זוהי תחנת חברון, תחת איום באלימות ולאחר אותה "הצגת תכלית". והנה יש הסכם – ושמחה אין. יש הסכמה – ופני חברי השרים חפו. יש בשורה – והיא בשורת איוב: תהיה "היערכות מחדש" – כלומר, תוסגר העיר.

הסגרת חברון בידי צר ואויב היא איתות של ייאוש, של היגררות חסרת אונים, כשבאויר נישא טעם מר של כניעה, ריח חריף של בוש, צליל החריקה הצורם של התנגשות בלתי נמנעת. על נתיב זה של התנגשות אלימה עלתה ישראל ביום 9 בספטמבר 1993, כשהודיעה לערפאת כי היא מכירה באש"ף כנציג העם הפלשתיני וכשותף למשא-ומתן. תחת מהלומותיה של תעמולת אשליות, נפלו עזה ויריחו תחילה; ג'נין, שכם, טול-כרם, קלקיליה, רמאללה ובית-לחם נפלו אחריהן. חבלי ארצנו ונחלת אבותינו, שהופקרו לזרים בידי ממשלת מרצ-עבודה, הפכו מייד לשטחי מקלט לטרור, כפי שחזינו עוד בימי השיכון של חגיגת השלום על מדשאת הבית הלבן.

עכשיו נמסרת גם חברון לידי כנופיות אש"ף ו"חמאס", בסיס נוסף לפעולות טרור, נכס אסטרטגי נוסף לארגוני הטרור לקראת מלחמת הטרור שיאסרו עלינו. יום זה לא רחוק מאוד. עכשיו נמסרות גם מחויבויות ישראליות נוספות להמשך הנסיגה בשלושה שלבים, ושימו לב, חברי, ללא כל התניה במימוש מחויבויות אש"ף, בעוד ערפאת מכריז בגלוי כי האופציה להפעלת יוזמה אלימה פתוחה בפניו, בעוד מימוש הסכם אוסלו מותנה בהשבעת רצונו, תאבוננו, רעבוננו של יאסר ערפאת. הוא אומר, ואתם מסרבים לשמוע, ומי ששומע מסרב להאמין, ומי שמאמין מסרב להסיק מסקנה.

אבל היו דברים מעולם. לפני שנים רבות נכתב – ואולי כבוד היושב-ראש יזכור – כך: "שיהיה אדם משוכנע לחלוטין בעניין של חיים ומוות לארצו, שתוכח צדקתו, ושלא יוכל לעורר את בית-הנבחרים ואת האומה לשעות לאזהרה, או להיענות להוכחות על-ידי נקיטת פעולה – זאת חוויה מכאיבה ביותר". אכן, אדוני היושב-ראש, זו חוויה מכאיבה ביותר, אך אין היא צריכה להפתיע. טבע האנוש הוא, בו הבחין כבר יוליוס קיסר, כשכתב ב"רשימות על מלחמת גאליה": "דבר שאדם רוצה בו, הוא גם מאמין בו ברצון". על כן, אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת – אהבה עלולה לעורר, גם אהבת השלום.

בכל הדורות, מסתבר, רבים מסרבים לראות. בינואר שנת 1610 – אני מתנצל, אני עדיין שר המדע – כיוון גלילאו גליליי לראשונה את הטלסקופ שלו השמימה, וראה, בניגוד לדוגמה השלטת, שהירח איננו דיסקית עגולה, מושלמת, חלקה. הוא הבחין על פניה במכתשים, בבורות, במהמורות. בן דורו, הפילוסוף צ'זארה קראמאניני, סירב לבזבז את זמנו על הטלסקופ רק כדי לנסות לראות, כפי שאמר,

משהו ש"איש מלבד גליליאו לא יכול לראות", והוא הוסיף ביובש כי "מלבד זאת, ההסתכלות מבעד לשפופרת גורמת לו לכאב ראש".

זה שלוש שנים, אדוני היושב-ראש, שאנחנו מנסים לשכנע את החברים להשתמש בטלסקופ מיוחד.

רענן כהן (העבודה):

דבר על חשבון זמן סיעת העבודה. אין לנו בעיה.

שר המדע ז"ב בגין:

מייד, מייד.

היו"ר ש' וייס:

חברים, תאמינו לי שפה היתה נדיבות. מזמן לא ראיתי – – –

שר המדע ז"ב בגין:

לא אקח.

היו"ר ש' וייס:

לא ראיתי חיזיון שבו אדם שכל כך מתנגדים לו – כל כך מאזינים לו. אני ער לזה. זה בסדר.

רענן כהן (העבודה):

זה על חשבון הזמן – – –

היו"ר ש' וייס:

זה בסדר, רבותי.

אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

סיעת הדרך השלישית נותנת לו מזמנה.

היו"ר ש' וייס:

אני רוצה להודיע לכם, שבמקרה זה באמת לא נחוץ לי שידול. אני רק מנווט זאת.

רן כהן (מרצ):

הכול בסדר, רק שלא נפסיק לאהוב.

היו"ר ש' וייס:

קדימה, רבותי.

רן כהן (מרצ):

לא נפסיק לאהוב.

אורי אור (העבודה):

במקום להצביע בעדו נותנים לו זמן.

שר המדע ז"ב בגין:

ניסינו לשכנע את החברים להשתמש בטלסקופ מיוחד, המאפשר לנו להתבונן אל תוככי אש"ף ולפרש טוב יותר, נכון יותר, את המציאות ואת כוונותיו האמיתיות של ערפאת. המשקפת הזאת המיוחדת מבוססת על הנחה חזקה, שתסכים אתה בוודאי על-פי ניסיוןך, אדוני היושב-ראש, הנחה שתקפותה מוכחת מחדש מדי פעם, ועל-פיה דווקא במשטרים דיקטטוריים, השליטים חושפים את צפונות לבם באמצעות הכרזותיהם הפומביות בשפת עמם.

היום, לאחר שחלפה מחצית תקופת הניסוי של תהליך אוסלו, ברור הוא שהשיטה הזאת הביאה לתוצאות אמינות יותר, מציאותיות יותר מאשר אלה שסיפקו מעריכים אחרים, רשמיים ובלתי

רשמיים. אבל, יש להודות, כי ההדגשה הקבועה של ההתבטאויות הגלויות של צמרת כנופיית אש"ף, הציטוטים המתמידים של דברי ההסתה שלהם, השימוש העקבי בשפופרת המודיעין הגלוי הזה, גרמו אכן לרבים בבית הזה כאב ראש, 400 שנה אחרי צ'זארה קראמאניני.

יונה יהב (העבודה):

לתפיסתך, אדוני, היינו צריכים לנתק – – עם מצרים, לפי ההתבטאויות פה.

היו"ר ש' וייס:

השר בגין, אני רוצה להגיע אתך להסכם, כי בכל זאת יש גבולות. בתור שר מדע תקבע איזה גבול.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אני נותן לו מזמני.

היו"ר ש' וייס:

אתה מוותר על רשות הדיבור שלך? אין לך זמן לוותר.

שר המדע ז"ב בגין:

אני מסיים.

היו"ר ש' וייס:

השר בגין עוד מעט מסיים. תראה איזו אחווה פה בין המפד"ל לבין העבודה מול בני בגין. מעניין מה שקורה פה.

שר המדע ז"ב בגין:

אדוני היושב-ראש, אני מציע את העסקה הבאה, זה כמעט בארטור. נמסר לי על-ידי חבר ותיק בבית, חבר הכנסת רמון, שיש לו ניסיון בהתפטרות מן הממשלה, שלשר מתפטר יש זכות מעל הדוכן להסביר את התפטרותו.

חיים רמון (העבודה):

זאת זכות שלא מוגבלת בזמן.

שר המדע ז"ב בגין:

אני לא עומד לנצל את הזכות הזאת לאחר סיום – – –

היו"ר ש' וייס:

לא יוותרו לך בשבוע הבא, אל תתחייב. אני מבטיח לך שסיעת העבודה תבקש עוד הפעם נאום שלך.

שר המדע ז"ב בגין:

ברוח טובה אני רוצה להציע לראות בדברי אלה – ואני מייד מסיים – את ההסבר לבקשתי להתפטר מן הממשלה.

היו"ר ש' וייס:

אני משחרר אותך מההתחייבות הזאת.

שר המדע ז"ב בגין:

כל כך קל לעשות אתך עסקאות, אדוני היושב-ראש. אני מודה לך.

היו"ר ש' וייס:

זה הרקע הגליצאי.

שר המדע ז"ב בגין:

ובכן, לא אוכל להקל ברגעים אלה. לפני כ-60 שנה, ב-1935, השיגה גרמניה יעד חשוב בתוכנית השלבים שלה, והגיעה לשוויון עם בריטניה בכוחה האווירי. זו היתה נקודת המפנה. זה היה קו פרשת המים, ומאז ואילך ההידרדרות למלחמה היתה בלתי נמנעת. היא נדחתה מחשש למחיר העימות, ומחיר העימות עלה וגבר ככל שהיא נדחתה.

בעת נאומו בפרלמנט הבריטי באותם ימים זכר צ'רצ'יל שיר שקרא בילדותו, המתאר תאונת רכבות, אבל הוא נמנע בנימוס מלקרוא אותו בפני עמיתיו כדי שלא להעציב את רוחם. הואיל, אדוני היושב-ראש, שנעדרות ממני תכונותיו הנאצלות של וינסטון צ'רצ'יל, אקרא עתה אותו שיר קצר בפני הכנסת, בתרגום חופשי:

"מי הוא זה הנוהג במרוצת הרכבת? / כשנמנום הנהג מחריש את אוזניו / ואותות מזהירים כל הלילה לשווא, / וצירים מתעוותים בצריחה מייבבת / וקרונות מתעקלים ואימה מתקרבת – / זה המוות, נוהג במרוצת הרכבת."

חברי הכנסת, לפני אלפי שנים נבנתה חברון, כשכם וכבית-אל, על קו פרשת המים. היום ניצבת חברון על קו פרשת המים המדינית והביטחונית. המאבק על ערי אלוהינו הוא המאבק על ביטחוננו, כלומר המאבק על שלום ילדינו. בחברון נבחנה הממשלה; בחברון היא כשלה. לא יכולתי אלא להסיק מכך מסקנה.

את הגל הגואה של לאומנות ערבית אלימה, המחוברת לקיצוניות אסלאמית דורסנית, יש לבלום. נכון, לעצירת רכבת האוריינט-אקספרס של ערפאת עכשיו יכול להיות מחיר כבד, אולם אם תשלים הרכבת את מרוצתה לעבר קווי 1967 יהיה המחיר רב ונורא ואיום שבעתיים.

מול ההשלמה עם הגורל שמקרינה הממשלה בימים אלה, יש לתקוע יתד של תקווה. מול תנודות הזיגזג יש להציב מצפן לתנועה יציבה. מול הרוח שנמכה יש להעמיד עוז החלטה. מול סכנת הקריסה יש להציב עמידה איתנה. תודה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לשר בנימין בגין.

השר קהלני לא אתנו. סגן השר מאיר פרוש לא אתנו. חבר הכנסת בן-צור ויתר על הזמן שלו? חשבתי שאתה מתכוון לזה ברצינות, תחליטו פעם אחת משהו ברור. אחריו – חבר הכנסת האשם מחאמיד. בבקשה.

הייתי מבקש להודיע באיזו צורה לקואליציה או לממשלה, שתיאורטית אנחנו קרובים יחסית לסוף רשימת הנואמים, שלא תהיינה, חלילה, בעיות. זו שעת היערכות.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצביע נגד ההסכם.

קריאה:

ואתה נשאר בקואליציה?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

מצביע נגד ההסכם, בגלל דמעת אבות ואמהות כאשר הם רואים את הבנים עוזבים את נחלתם.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בן-צור, אני רוצה לאפשר לך לנאום בנחת. השר בגין עושה השלמות עכשיו, אני חושב שהנאום היה ברור ומובהק, לא צריך פרשנות, חברים. בבקשה.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

מצביע נגד בגלל דמעת ילדים וילדות שראינו הערב – –

נואף מסאלחה (העבודה):

אתה מצביע נגד?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

– – בני המסולאים מפז, כאשר הם רואים את חיילי צה"ל מפקירים לזרים נחלת אבות ומנגד צהלה ושמחה לאיד. מצביע נגד בגלל מסמך שנמסר לראש הרשות שלא מצוי בידינו, ועל-פי מה שנמסר לנו טמונים בו קשיים ומלכודות לעם ישראל. הלחצים של ארצות-הברית ילכו ויתחזקו. יש שמשלים את עצמם כי נוכל להכתיב ולקבוע את גודל הנסיגה, ולא היא, עד שנגיע להסכם הקבע, השאלה מה יישאר בידינו. מצביע נגד כי בעקבות הסכם זה עלולים לבוא ימים שבהם ייקרעו חלקים מארץ-ישראל.

כאשר אנחנו שומעים, קוראים ורואים את דברי ראש הרשות ערפאת וחבר מרעיו, מה הם מתעתדים לעשות, צצות ועולות השאלות שיעמדו בפני כל חברי הכנסת, מהקצה אל הקצה, בדבר הקמת מדינה פלשתינית שתשמש חומר נפץ לכל המדינות המצויות היום והשכנות לנו. צצות ועולות שאלות בדבר זכות השיבה, צצות ועולות שאלות בדבר שלמותה של ירושלים ואחדותה.

צהלת מחנה השמאל, שקורא לעצמו מחנה השלום, על פינויים של בנים מאדמת אבותם מאוד הכאיבה לי.

חגי מירום (העבודה):

איפה יש פינוי?

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

פינוי של צה"ל.

חגי מירום (העבודה):

צה"ל זה לא פינוי של תושבים.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

ההסכם הזה שחתם עליו ראש הממשלה, שכולנו האמנו שילך בדרך האחרת, הסכם זה מאשר ומחזק את הסכם אוסלו. יש חברים טובים, נאמנים ומכובדים אשר טוענים כי ארץ-ישראל היא ארצו של העם היהודי מבחינה היסטורית. אני לא מבין את המשפט הזה, זה משפט ריק, חסר ערך, הוא סתמי, הוא נבוב, אין לו שום משמעות.

אנו אמונים על אמת ואמונה, על דיבור ומעשה, על תורה ועבודה; אנחנו הציונות עם הנשמה. כל עוד נשמה באפנו – נעשה למען עמנו וארצנו.

הציונות הדתית הלאומית, המיוצגת על-ידי המפד"ל ורק על-ידי המפד"ל, תמשיך לעשות מכל הלב בכל הכוח לחזק את היישוב היהודי בחברון ובשאר חלקי הארץ; לא הקבוצה הקיקיונית שמתקראת "מימד", כי היא לא מבינה באופן המוחלט ביותר מה היא ציונות דתית.

אנו מצויים היום בתחתית, ובעזרת השם נצא מהתחתית, נטפס מעלה מעלה על-פי תיאוריית ה- בכוח האמת והאמונה. אור חדש על ציון יאיר ונזכה כולנו במהרה לאורו.

היו"ר ד' טל:

תודה, חבר הכנסת שמריהו בן-צור. חבר הכנסת האשם מחאמיד, במסגרת זמן של שש דקות אדוני;
אחריו – חבר הכנסת יולי אדלשטיין; אחריו – חבר הכנסת אברהם פורז; אחריו – חבר הכנסת יגאל
ביבי; אחריו – חבר הכנסת רפאל פנחסי, ורק אחריו – חבר הכנסת חיים רמון.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, תרשה לי, אדוני היושב-ראש, אולי שני משפטים. אני בדרך כלל
דוגל בדיבור בשפה העברית, אבל בשני משפטים אני אפנה לפלשתינים בשפה הערבית.

היו"ר ד' טל:

אדוני יודע שיש סיכום עם מזכירות הכנסת, שאם רוצים לנאום בערבית צריך לוודא שיהיה מתורגמן
נוכח במקום.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אני יכול לתרגם, אדוני? לא על חשבוני – – –

היו"ר ד' טל:

אני חושב שזה לא מכובד, פשוט. אני לא אמנע זאת ממך, אבל אני חושב שזה לא מכובד. תשקול
שוב.

עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, זה כן מכובד.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אני אתרגם בעצמי אבל לא על חשבוני.

היו"ר ד' טל:

סוכם, חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, שבמקרה שכזה מתאמים עם מזכירות הכנסת. אני סבור שזה לא מכובד. אמרתי שאני לא אמנע מחבר הכנסת האשם מחאמיד לומר את דברו.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

תודה, אדוני, אף שאני קצת מוחה על המלים: לא מכובד, אבל אני פשוט רוצה לנצל את הדקות שעומדות לרשותי ולומר.

(נושא דברים בערבית)

שאתרגם, אדוני? אם תרצה, אם אתה רוצה.

היו"ר ד' טל:

איך שאדוני מרגיש.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

זה על חשבון — — —

היו"ר ד' טל:

זה על חשבון שש הדקות.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

לא — — —

היו"ר ד' טל:

אז אל תתרגם.

חיים רמון (העבודה):

תגיד כמה מלים בעברית כדי שגם – – –

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אני מוכן לתרגם, אבל אדוני אומר שזה על חשבוני.

חיים רמון (העבודה):

תעשה חצי-חצי.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אני דיברתי על ברכות לעם הפלשתיני – – –

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת האשם מחאמיד, חבל על הזמן. אתה רוצה – תתרגם כבר.

חיים רמון (העבודה):

– – –

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

הבנת? בכוחות השלום בכלל הבנת? זה מה שחשוב.

היו"ר ד' טל:

חבר הכנסת מחאמיד, אל תנהל דיאלוג, בבקשה.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר שלא צריכים את הילד מהסיפור של הנס כריסטיאן אנדרסן; לא צריכים אותו כדי לגלות לנו כי המלך עירום. וכולנו יודעים, כולנו מכירים את הנס כריסטיאן אנדרסן; למי שלא יודע – אני אגיד איך קוראים לו. בעצם, הסכם הזה בא להגיד, שבקרב האנשים העצובים ביותר, אלה שקורעים את בגדיהם בגלל ההסכם, ששמים שק על ראשיהם, עפר על פניהם, אנשים אלה וגם אלה שמסכימים – בעצם כולם מגלים היום כמה דברים: שהמיתוס של ארץ-ישראל השלמה מתרסק לרסיסים, ואתו מתנפץ ומתמוטט המיתוס שלא תהיה מדינה פלשתינית.

אני מצטער, אדוני היושב-ראש, שכל ההסכם הזה, שהבנו את המשמעות שלו בכל קצוות הבית, באיחור של חודשים, ואולי אחרי שנים שהלכו לאיבוד, ומשתדלים לדחות עוד יום, עוד חודש, עוד שנה, עד 1998, כאילו ששנת 1998 לא תגיע. שנת 1998 כן תגיע.

אנחנו, אדוני היושב-ראש, רואים את ההסכם בחיוב, על אף חסרונותיו. אנחנו רואים אותו בחיוב משום שיש בו עוד נסיגות אחרות, יש בו לינקג' בין כמה נסיגות, ולכן אנחנו רואים בו דברים חיוביים. אבל אנחנו רואים בו גם חסרונות. אותה התנחלות בלב חברון עם קומץ של גזענים ושליחים של נביאי שנאה ורצח: גולדשטיין, כהנא ומתועבים אחרים, וכל מיני – חבל להגיד: ה"מנים" למיניהם, אבל המנים למיניהם כמו פרידמן – פרידמנים ופדרמנים, ועוד כהנה וכהנה אנשים, אלה ודומיהם בשטחים הכבושים לא יסלדו משום דרך. הם עלולים לטבוח בפלשתינים גם הלילה, גם מחר, בכל רגע. לכן אני מבהיר, אדוני היושב-ראש, הם מסוגלים לפתוח באש כדי לרצוח.

אני גם רוצה להזהיר את ראש הממשלה לבל ינסה "לפצות" את המתנחלים, את המתנגדים להסכם, על-ידי בניית התנחלויות חדשות או הרחבת התנחלויות חדשות ועיבוי –

היו"ר ח' דיין:

משפט מסכם.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

– – שכן, אדוני היושב-ראש, דבר כזה יפוצץ את כל ההסכם.

אני רוצה להגיד, אדוני היושב-ראש, כי תמיד אמרנו את זה בחד"ש-בל"ד, אמרנו את זה כל הזמן, תמיד קצת מוקדם – לא קצת, המון זמן מוקדם – לפני שכל הבית הזה אמר את הדברים האלה, וגם עכשיו אנחנו נגיד, שאין דרך אלא נסיגה כוללת מהשטחים הפלשתיניים כולם, מהשטחים הסוריים והלבנוניים.

אדוני היושב-ראש, הערה אחרונה. אני לא מבין את אלה, גם בקרב השמאל, שאומרים: יאללה, ניתן להם; ניקח 20% מהפלשתינים, כבשת הרש, ניקח 20% או 10% מהפלשתינים; כאילו שהקונפליקט הוא בין "שלום עכשיו" ל"גוש אמונים" –

היו"ר ח' דיין:

משפט מסכם, חבר הכנסת מחאמיד.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

– – כאילו שהפלשתינים לא קיימים, אדוני היושב-ראש, כאילו שהם נפקדים. ולכן אני בא ואומר, אדוני היושב-ראש: צריך להגיע להסדר קבע, לגבולות קבע, למדינה נורמלית ככל המדינות עם גבולות ככל המדינות, אדוני, כי אי-אפשר – כולם אמרו את זה במשך היום – אי-אפשר לדבר על שלום ולשלוט על עם אחר –

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

– – אלא מדינה ליד מדינה, ואני בטוח שבסופו של דבר גם אלה שלא מסכימים היום יראו שגרירות פלשתינית במערב-ירושלים, בירושלים המערבית. תהיה פה שגרירות פלשתינית. תודה רבה.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת האשם מחאמיד. אני מזמין את השר יולי אדלשטיין; נמצא כאן? ברשותכם. חבר הכנסת האשם מחאמיד, ברשותך.

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

– – – הוא שאל שאלה

היו"ר ח' דיין:

תשיב לו בשקט. תודה רבה. בבקשה.

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יום קשה עבר על כולנו היום, עלי בוודאי, ועל רבים מחברי בממשלה – גם על אלה שהצביעו בסופו של דבר בעד ההסכם, גם על אלה שהתנגדו.

יום קשה, אף שידענו, מאותו יום שקיבלנו את הירושה כפי שקיבלנו, שהפריסה מחדש היא רק עניין של זמן. לא היה אפשר להתווכח עם העובדות. אבל לא דומה ההבנה, ברמה השכלית, למציאות שנוצרה אתמול, לצעד הזה אל הבלתי-נודע שעושים היום אלפי יהודים בחברון, בקריית-ארבע וביישובים היהודיים מסביב.

מה שנותר לנו – לי, לפחות, אישית – במהלך החודשים האחרונים, הוא לראות באילו תנאים תתבצע הפריסה מחדש, מה, בעצם, יהיה ההסכם המעשי שיובא לממשלה. אינני מסכים עם אלה שאמרו אתמול, ואמרו גם היום בכנסת, שלא חלו שום שיפורים בהסכם שהובא לפנינו אתמול. לדעתי חלו שיפורים רבים, אך – – –

אברהם פורז (מרצ):

אז למה לא תמכת בו?

השר לקליטת העלייה י"י אדלשטיין:

לטעמי חלו בו שיפורים רבים, אך נותרו, לצערי הרב, נקודות מספר שמנעו ממני אתמול לתמוך בו בממשלה. אני חייב לומר, שפחות עניין אותי כל העניין של הפעימות והעניין של 1998 או 1999. ההסכם, לעניות דעתי, הוא לא על 1998 או על 1999 – הוא על ביטחון התושבים בחברון; וזאת משתי סיבות. סיבה אחת ברורה לכולנו: אנחנו ממשלה, וככזאת אנחנו חייבים לתת ביטחון לכל אזרח, בוודאי ובוודאי לאזרחים שנמצאים יום-יום במצב קשה. הסיבה השנייה: אני חושב, שכולנו נסכים, שאם המציאות בחברון לא תהיה כפי שהיינו רוצים לראותה, כלומר אם היישוב היהודי לא יוכל להתקיים שם בשלום, ונגיע, חס ושלום, לתקריות ולדברים – הלואי שאתבדה – חמורים יותר מתקריות – אז לא ניתן יהיה לדבר כלל על המשך תהליך השלום, על דו-קיום במזרח התיכון. לכן, המטרה העיקרית שניצבת לפנינו היא, לדעתי, להבטיח את התנאים המקסימליים לביטחון היהודים בחברון.

עובדה שהצליחו לעשות שיפורים. לצערי הרב, מיהרו קצת, לטעמי. אולי היו מצליחים אילו המשיכו במשא-ומתן קשוח. אך במשא-ומתן קונסטרוקטיבי עם הצד השני אולי היו מגיעים לנקודות נוספות, חשובות, הן לישראלים והן לצד הפלשתיני, מבחינת שמירת הביטחון.

השאלה היום, אחרי שההסכם הפך, בעצם, לעובדה, אחרי ההצבעה בממשלה, היא מה עלינו לעשות עם העניין הזה שגם הוא הפך לעובדה. המסקנה שלי, לפחות, באותה גישה שייצגתי גם במהלך החודשים האחרונים וגם אתמול בממשלה, היא שעכשיו עלינו לעשות את המקסימום כדי שגם ההסכם הזה, שאני כן רואה בו ליקויים מסוימים, בכל זאת יעמוד ויצליח ויביא ביטחון, ונוכל להמשיך באותו תהליך שלדעתי קיבלנו מנדט להמשיך אותו – בדרך שונה, בדרך אחרת, עם יותר ביטחון, ובוודאי ובוודאי עם הבטחת קיום וביסוס של היישובים היהודיים ביש"ע.

אך מה שמאוד צרם לי כאן היום הוא גישה ששמעתי מחלק מהנואמים. אינני מסכים עם הגישה האפוקליפטית, שמדברת על כך שמחר, בעצם, כבר לא תישאר לא ציונות ולא מדינת ישראל, ומציעה לעשות יום אבל לאומי ביום הזה. בוודאי ובוודאי אינני מסכים עם כל אלה שהשמיעו כאן קריאות שמחה וניסו להפוך את יום ז' בשבט לחג לאומי. אין פה שום סיבה למסיבה.

אם אנחנו אכן רוצים להמשיך לחתור לדו-קיום כאן, ואולי אי-פעם גם נגיע לשלום אמיתי, הגישה היחידה שיכולה להבטיח זאת היא גישה של אחדות, לא גישה אפוקליפטית ולא קריאות שמחה על חשבון יהודים אחרים. הגישה הריאליסטית, תוך שמירה הדוקה על ערכי יהדות וערכי ציונות, רק היא תוכל להביא בסופו של דבר שלום, שאני כן מאמין בו, להביא מאות אלפי עולים לארץ הזאת, ולא מאימת פוגרומים אלא מכוח המשיכה של המדינה שאולי נוכל לבנות. אבל אם נוכל לבנות אותה, הדרך היחידה לעשות זאת היא לבנות אותה ביחד. תודה רבה.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לשר יולי אדלשטיין. אני מזמין את חבר הכנסת אברהם פורז. אחריו – חבר הכנסת יגאל ביבי, ואחריו – חבר הכנסת רפאל פנחסי.

אברהם פורז (מרצ):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הימים האחרונים הם ימים חשובים, משום שאלה ימים שבהם מנופץ סופית החלום של ארץ-ישראל השלמה. גם בנימין נתניהו וגם ממשלתו, לפחות הרוב בממשלתו, נחתו סוף סוף על קרקע המציאות.

הפרידה מחלקים של ארץ-ישראל איננה מאורע משמח, בוודאי לא מאורע משמח בשבילי. אבל אלפי הרוגים במלחמה, במלחמה מיותרת, זה דבר עוד פחות משמח.

שטחי יהודה ושומרון, גם עזה, אינם שטחים ריקים. גרים שם אנשים, גרים שם ערבים. הם אינם רוצים שאנחנו נשלט בהם, ואנחנו לא צריכים לרצות לשלוט שם.

הציונות מתחילת דרכה היתה תנועה פרגמטית, שהיתה נכונה לפשרות מתוך רצון להגיע לשלום. היינו מוכנים לתוכנית החלוקה ב-1947, אף שהגבולות של תוכנית החלוקה היו אפילו גרועים יותר מהגבולות של "הקו הירוק" שלפני 1967. היינו מוכנים לסגת מסיני אחרי מבצע סיני, ב-1957. בגין וממשלתו היו מוכנים לוותר, והם אכן ויתרו על כל סיני.

הריאליזם אומר לכולנו, שהדרך היחידה להגיע לשלום היא על-ידי חלוקת הארץ. הלוואי שאפשר היה לעשות שלום בלי חלוקת הארץ. אך מי שמאמין שאפשר להגיע גם לשלום וגם להחזיק את כל שטחי ארץ-ישראל איננו, לדעתי, ריאליסט. אנחנו צריכים לעשות שלום עם שכנינו, עם השכנים שיש לנו, ואין אחרים. הציונות החליטה ובחרה לחזור לארץ-ישראל, ולא לאוגנדה ולא לקנדה. ברגע שקיבלה את ההחלטה הזאת, היא גם קיבלה את ההחלטה מי הם השכנים, ואתם צריך לעשות שלום.

מלה אחרונה – אני יודע שכל הזמן מדברים פה על הטרור הערבי. אני רוצה להזכיר, שטרוריסטים יש משני הצדדים. גם לנו יש, למרבה הצער, אנשי המחתרת היהודית, ברוך גולדשטיין, נועם פרידמן, עמי פופר, שקולניק ואחרים. אסור לנו, לשני הצדדים, לאותו חלק מתון, לאותו חלק שרוצה שלום, לתת לקיצונים ולטרוריסטים להכתיב לנו את חיינו, ולתת לנו את המנה המרה הזאת של פיצוץ העניין. שהרי מה רוצים הטרוריסטים משני הצדדים? גם אלה וגם אלה רוצים שהתהליך הזה ייפסק. גם אלה וגם אלה חושבים שאפשר להשיג הכול, שלא צריך להתפשר על שום דבר. והמאבק נגד כל אלה צריך להיות מאבק עיקש ומתמיד. תודה רבה.

הי"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם פורז. אני מזמין את חבר הכנסת יגאל ביבי. אחריו – חבר הכנסת רפאל פנחסי.

יגאל ביבי (מפד"ל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מסופר על הרב יצחק הרצוג, הרב הראשי, זכר צדיק לברכה, שבמלחמת העולם השנייה היה באמריקה ורצה לבוא לארץ באמצע המלחמה. אמרו לו: חיילי רומל נמצאים בפתח, ומה אתה בא לארץ-ישראל, שתיכף הגרמנים יכבשו אותה? אמר הרב הרצוג בלהט גדול: אני בא לארץ למרות הצוללות הגרמניות שמסכנות כל ספינה שעוברת, אני בטוח שחורבן בית שלישי לא יהיה, והגאולה שאנו עדים לה תימשך לעולם. דבריו המרגשים של הרב יצחק הרצוג גרמו לכך שאחד היישובים בגוש-עציון, משואות-יצחק, נקרא על שמו בעודו בחיים, דבר שלא היה נהוג, כאות הוקרה לעידוד שהוא נתן.

בראשית דברי אני רוצה לומר: יש כל מיני מנבאי שחורות, ואכן יש דברים שאנחנו לא שלמים אתם, אנחנו פוחדים וחוששים, אבל אנחנו, כיהודים מאמינים, בטוחים שהבית השלישי – כמו הגאולה של עם ישראל, שאנחנו רואים שהיא קמעה קמעה, למרות ממשלה זו, ממשלה אחרת, ראש ממשלה זה, ראש ממשלה אחר – ייכון לעולם בעזרת השם.

נסים דהן (ש"ס):

איפה הבית השלישי?

יגאל ביבי (מפד"ל):

יקום. אנחנו מאמינים בדברי חז"ל, בדברי התנאים של טבריה, שהיו מטיילים בבקעת ארבל, ראו את הזריחה על הכינרת ואמרו: כך היא גאולתם של ישראל, קמעה קמעה. אנחנו מאמינים בעוד יישוב, בעוד מפעל, בעוד תעשייה, בעוד יהדות, בעוד רוחניות. יש לנו זמן, לא צריך למהר.

אני שמעתי את נאום ראש הממשלה היום והתאכזבתי. שמעתי אותו פעמים רבות, כשהוא היה יותר במיטבו. ביום היסטורי כזה, ביום שחלק מהעם יש לו עוגמת נפש, ביום שאת השטרות שהוא הבטיח לעם הוא לא כיבד, הייתי מצפה מראש הממשלה קצת הקדמה על זכותנו על ארץ-ישראל, לפחות כמו אחמד טיבי, שאתמול שמעתי אותו בטלוויזיה, כשאמר שגם יפו היא המולדת שלו. אם אחמד טיבי אומר שיפו היא המולדת שלו – פרופסור בן-עמי היה מולו אתמול – הייתי מצפה מראש הממשלה שידבר קצת על ארץ-ישראל, על אהבת ישראל, על עם ישראל; משהו, קצת לחמם את הלבבות, חלק מהלבבות שהתקררו, חלק מהלבבות הדואבים. שמעתי את הוויכוח של ראש הממשלה עם דליה, אבל הוא לא היה שמשון הגיבור ביום הזה.

חיים רמון (העבודה):

היא גם לא דלילה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

דומה.

חיים רמון (העבודה):

אני רוצה להגן על כבודה.

היו"ר ח' דיין:

גם לא דבורה הצדיקה.

חיים רמון (העבודה):

היא דליה, לא דלילה.

יגאל ביבי (מפד"ל):

בסיפור המרגלים שעלו לחברון, אחד המשפטים שתמיד צריכים להיות לנגד עינינו הוא: "ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם". החטא הכפול של המרגלים, שהם מרגישים את עצמם חלשים, שהם מרגישים את עצמם חסרי אונים, אבל גם: ונהי בעיניהם כחגבים. איך אתם יודעים שאתם נראים בעיניהם כחגבים? זאת ההרגשה של חוסר ביטחון. אבל, רבותי, המיעוט אז צדק, שניים נגד עשרה. אמרו: עלה נעלה ויכולנו לה.

אנחנו רוצים שלום, אבל נראה לי שעושים עוול גדול לפלשתינים שלא אומרים את האמת, שלא מדברים על דברים נכונים, ויש לי הרגשה שמנסים לומר: אתה יודע מה? עוד שנה נראה, יהיו קצת מהומות, נראה איך זה, נסבן פה, מכתב פה, מכתב לערפאת כזה, מכתב לנו כזה. אני חושב שאם הממשלה היתה אומרת את האמת: רבותי, על הנושאים האלה אנחנו נוותר, על הנושאים האלה לא נוותר, היתה אומרת את זה בצורה כזאת לעולם, בלי כל המחשבות האלה של התרגילים, בלי כל הסיבונים, היה יותר טוב גם לפלשתינים וגם לנו.

חיים רמון (העבודה):

הבעיה היא שלא אומרים למפד"ל את האמת.

יגאל ביבי (מפד"ל):

גם למפד"ל לא אומרים את האמת.

חיים רמון (העבודה):

המפד"ל לא רוצה לשמוע את האמת.

היו"ר ח' דיין:

משפט מסכם.

יגאל ביבי (מפד"ל):

אומר את האמת: עבדתי כדי שהממשלה הזאת תקום, עבדנו קשות כדי שהממשלה הזאת תקום, אבל דרך קבלת ההחלטות, העובדה שימים ספורים לפני ההסכם השרים לא יודעים מה מחליטים – שיטת קבלת ההחלטות מדאיגה אותי לא רק בתחום המדיני אלא גם בתחומים אחרים.

היו"ר ח' דיין:

תודה רבה לחבר הכנסת יגאל ביבי.

קריאה:

סגן השר.

היו"ר ח' דיין:

סגן השר יגאל ביבי. אני מודה לך.

חיים רמון (העבודה):

אתה לא טועה בהרבה, כי היום הם נואמים בתוקף היותם חברי כנסת.

היו"ר ח' דיין:

לא משנה, העיקר לציין את השם נכון.

בבקשה, חבר הכנסת רפאל פנחסי.

שאול יהלום (מפד"ל):

מי אחריו?

היו"ר ח' דיין:

אחריו – חבר הכנסת המקצר בדבריו, חבר הכנסת חיים רמון.

רפאל פנחסי (ש"ס):

כמה דקות יש לי, אדוני היושב-ראש?

היו"ר ח' דיין:

יש לך 12 דקות. אתה יכול להלוות שלוש דקות לחיים רמון.

רפאל פנחסי (ש"ס):

אתה יודע מה? אני מעביר שלוש דקות לחיים רמון.

היו"ר ח' דיין:

בסדר.

רפאל פנחסי (ש"ס):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, היום אנחנו עוסקים באישור הסכם, והוא למעשה יום היסטורי. אי-אפשר לדעת מה יהיו ההתפתחויות, אבל בוודאי ובוודאי זה אירוע חשוב. ידוע לכולנו, שסיעת ש"ס תמכה בתהליך השלום לפי פסיקתו של מרן הרב עובדיה יוסף שליט"א. כמובן, בראש דאגותיו ומעייניו, מבחינת פיקוח נפש, למנוע שפיכות דמים, ולכן כשהשתתפנו בממשלה הקודמת במצב ששפיכות הדמים הלכה וגברה, ציווה עלינו לפרוש מהממשלה הזאת, אבל כל הזמן דבק ברצונו שתהליך השלום יימשך. גם היום, כשבאו ההסכמים לאישור, ידידי יושב-ראש התנועה הרב דרעי היה בקשר מתמיד עם השרים, עם ראש הממשלה, ודאג שאכן ייכנסו להחלטות הממשלה נושאים שיישמרו מבחינת ביטחון היהודים, במיוחד הגרים בחברון.

כמובן, אחד ההישגים שהתבשרנו עליהם אתמול בהחלטה שקיבלה הממשלה הוא מבחינת ההדדיות, שההסכם יישמר בשני הצדדים, שאותם דברים שקיבל על עצמו ערפאת, שאכן ימנע את הטרור, ימנע שפיכות דמים, יישמרו גם על-ידו. אי-אפשר לדרוש רק דרישות חד-צדדיות.

שאל יהלום (מפד"ל):

מי ראה את המשפט של הדדיות בהסכם הזה?

רפאל פנחסי (ש"ס):

בהחלטת הממשלה.

שאול יהלום (מפד"ל):

זו הדדיות שצריך לראות אותה.

רפאל פנחסי (ש"ס):

סליחה, הממשלה קיבלה אתמול החלטה מיוחדת בנושא הזה.

חיים רמון (העבודה):

יש לי עצה בשבילך, אל תחתום עם מישהו על הסכם, אם אתה לא חושב שהוא יקיים אותו.

רפאל פנחסי (ש"ס):

בזה המבחן שלו.

היו"ר ח' דיין:

עוד לא ראית את הסעיפים שלו.

שאול יהלום (מפד"ל):

רפאל פנחסי (ש"ס):

גם אנחנו מקווים ומתפללים שיקיים. לכן השלב הבא הוא הסדר הקבע.

נסים דהו (ש"ס):

אם אתה חושב שלא יקיים, שים עליו סנדלים.

רפאל פנחסי (ש"ס):

לכן, אחת ההחלטות שהממשלה קיבלה היא, שמיד תיגש גם להסדרי הקבע. פה נוכל לבחון אם הוא מקיים את ההסכם, אם הוא יכול לעמוד ולשלוט על העם שהוא מופקד עליו. לכן אנחנו בוודאי תומכים היום בהסכם, אבל אני חושב שהנושא באמת רציני, וצריך לבקש מאלה המופקדים על הביטחון את הדברים שהם הבטיחו לתושבים בחברון, שאכן שלומם וטובתם יישמרו.

אחד הדברים שביקשתי, וגם העליתי כאן אתמול במליאת הכנסת ובדיונים בוועדת הכנסת: אין לי ספק שהכנסת תאשר את ההסכם ברוב גדול, אבל החשש הגדול שלי אתמול היה, שהצבא אולי לא יספיק לסיים את הפינוי לפני כניסת השבת. לכן אני פונה כאן מעל הבמה הזאת ואומר, מאחר שקיבלנו הבטחה מגורמי הביטחון, ששעות מספר מספיקות להם כדי להשלים את הפינוי והם יסיימו אותו לפני כניסת השבת, שאכן יעמדו בהבטחתם, ולא שחס וחלילה הפריסה מחדש וההיערכות מחדש יפגעו בקדושת השבת. השבת היא אחד הדברים המקודשים לנו.

הי"ר ח' דיין:

בהסכם יש להם אפשרות לפנות עד עשרה ימים מיום חתימת ההסכם.

רפאל פנחסי (ש"ס):

נכון שיש להם עשרה ימים, אבל מכיוון שיש חששות שמשני הצדדים, הקיצונים שבינינו וביניהם, עלולים לפעול, נאמר לנו שככל שיעשו זאת מהר יותר, הדבר יהיה טוב יותר לשני הצדדים. יש אולי קיצונים גם מהמחנה הערבי, וגם חס וחלילה מהמחנה היהודי, שעלולים לבצע פעולות שלא תקלנה עלינו את התהליך. לכן אני מבין שממשלת ישראל רוצה לעשות זאת בהקדם. משום כך, כאשר ביקשנו להביא את ההסכם לאישור הכנסת ביום שני הקרוב, בימי הכנסת הרגילים ולא ביום מיוחד כמו היום, יום חמישי, נאמר לנו שצריך לעשות זאת בהקדם, עוד לפני כניסת השבת. לכן, שר הביטחון בשיחה אישית שהיתה לו אתי ועם חברי אתמול אמר שהם יתחילו את הפריסה עם אישור הכנסת. אני מבין שזה בשעה הקרובה, ואז ישתדלו לסיים את הפריסה כמה שעות לפני כניסת השבת. מה שלא יספיקו, יהיה רק אחרי השבת. אני אכן מקווה שהוא יקיים את הבטחתו.

אני פונה כאן אל אותם קיצונים: כאשר ישבנו בממשלה הקודמת, בממשלה היוצאת, עשו הפגנות, אותו מחנה ימין שחשב שאסור לקדם את הסכמי אוסלו, או הסכמי השלום. היום ממשלת הימין תומכת בהסכם. אני חושב שהם צריכים להרהר על הרדיפות שרדפו אותנו, על אותן הפגנות שעשו ליד הבתים שלנו. אני עוד זוכר אותו דבר אחר – את החזיר שהעמידו ליד הבית שלי בזמן ההפגנה על כך שאנחנו יושבים בממשלת השמאל, כך קראו לה. היום אני רואה שכולם הגיעו למסקנה שזו

הדרך כדי להשיג את השלום, כדי שנוכל לחיות זה לצד זה בשלום ובשלווה, עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו. אמן.

היו"ר ח' דיין:

תודה לחבר הכנסת רפאל פנחסי. חבר הכנסת חיים רמון, ואחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן, אחרון חביב. חבר הכנסת רמון, אני נותן לך חמש דקות, פלוס שלוש דקות מהרזרבה.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שמעתי את חבר הכנסת סגן השר יגאל ביבי מייחל להקמתו של הבית השלישי, ואני יכול להגיד לך, שהיום האופוזיציה תורמת לכך תרומה נכבדה. נאמר כי בגלל שנאת חינום חרב הבית ובגלל אהבת חינום הבית יקום. היום זוכה ראש ממשלת ישראל בנימין נתניהו מצד האופוזיציה להרבה מאוד אהבת חינום, שאינני בטוח שהוא ראוי לה.

שמריהו בן-צור (מפד"ל):

אהבה על תנאי.

חיים רמון (העבודה):

אבל אנחנו נותנים את אהבת החינום הזו, מכיוון שאנחנו מאמינים שהיום חל שינוי משמעותי, משמעותי מאוד, בתולדות הציונות. לכן היום גם לא נבוא חשבון, ונכבש בגבורה את היצר, ואפילו את הזיכרון של ימים לא רחוקים.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אתה צריך באמת הרבה גבורה בשביל זה.

רענן כהן (העבודה):

עוד מעט תדבר.

חיים רמון (העבודה):

— — — על ימים לא פשוטים שבהם הטיח ראש הממשלה הנוכחי דברים קשים, דברים נוראים באחד מבכירי בניה של האומה, שעמד בראש הממשלה וסלל את הדרך שבה הולך עכשיו ראש הממשלה, מרצונו או שלא מרצונו.

יצחק רבין, זכרו לברכה, שילם בחייו על הדרך שבה היום, בעוד דקות ספורות, אני מעריך ש-90 עד 100 חברי כנסת המייצגים את הרוב המכריע של העם, ירימו יד בעדה.

ראש הממשלה זוכה לכל אהבת החינם הזאת, כי היום בא לידי סיום אחד הוויכוחים המרים ביותר בתולדות העם היהודי, בוודאי בתולדות הציונות, על גבולות הארץ. היו שתי תנועות מרכזיות בעם, שבעשרות השנים האחרונות ניהלו ויכוח מר, אמיתי ונוקב. לכל אחד מהצדדים היו נימוקים אמיתיים, נימוקים רציונליים ורגשיים. אני יכול לומר, שבתוך תנועת העבודה היו במשך שנים רבות רבים שתמכו ברעיון ארץ-ישראל השלמה. הרעיון הזה היה בו הרבה צדק היסטורי, אבל הוא התנפץ אל סלעי המציאות, שהם בסופו של דבר קובעים את הקיום שלנו. במשך שנים התווכחנו.

המחלוקת הזו באה בפעם הראשונה לידי ביטוי בעת שקמה המדינה, ואנחנו, רוב העם היהודי היושב בציון, קיבל את תוכנית החלוקה. הוא קיבל את תוכנית החלוקה לא מכיוון שהוא חשב שאין לנו זכות על כל ארץ-ישראל, אלא מפני שהוא עמד בפני ברירה היסטורית, הוא עמד בפני הכרעה קשה: האם החזון הציוני משמעותו מדינה עם רוב יהודי יציב, או ארץ-ישראל השלמה, שבה מדינת ישראל לא תהיה מדינה יהודית, והרוב היהודי לא יהיה מובטח.

רחבעם זאבי (מולדת):

לבן-גוריון היתה דרך להשאיר רוב יהודי על כל שטח.

חיים רמון (העבודה):

לבן-גוריון, חבר הכנסת זאבי, היה אולי הנאום הכי חשוב פה, כאשר הוא סיכם את דרכו הפוליטית. בנאום הזה הוא בא ואמר לאביו של השר המתפטר: אנחנו עומדים היום בפני הכרעה – זה היה בנאום בכנסת – בפני ברירה, אין יותר דרך אחרת. זוהי ההכרעה, וזוהי ההכרעה לא מכיוון שחברון איננה עיר אבות, אלא מכיוון שאם יושבים בחברון 150,000 או 200,000 פלשתינים, ואנחנו נספח אותם, לא נהיה כן מדינה יהודית, ובאנו לכאן בראש ובראשונה ומעל כל דבר אחר, כדי להיות מדינה עם רוב יהודי יציב, כדי שבבית הזה יהיה בדרך כלל ובאופן קבוע רוב יהודי.

לכן, באנו לכאן, ולכן בכאב, לא בשמחה אנחנו באים ואומרים: אנחנו יוצאים מחברון. לא בשמחה יצאנו מבית-לחם, שחשובה כמו חברון, אלא אמרנו שסלע המציאות, קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית הוא זה שמנחה אותנו. בוויכוח הזה נפלה הכרעה, הכרעה שאין אחרת ממנה.

אני אומר לחבר הכנסת בני בגין, שאני מעריך את עמדתו: אני מבין שאתה הולך וממשיך ודבק בדרך אשר לא תאפשר לנו – לא בגלל הפלשתינים, לא בגלל אש"ף, אלא בגללנו, במו-ידינו נביא על עצמנו את הכליה על ארצנו כמדינה עם רוב יהודי יציב. זה הדבר החשוב ביותר, ולמען קיומה אנחנו מקבלים

על עצמנו סיכונים, ולבי איננו גס בסיכונים, אם כי אני חושב שיש הפרזה נוראה בקואליציה, אשר מתארת מה שיקרה לנו מכוחות אש"ף הגדולים המצוידים בנשק אטומי, בתותחים ובטנקים וכדומה – כמובן הכול בלשון סגי נהור.

היום בא ראש התנועה של חרות, מי שכתב את הספר "מקום תחת השמש", ואומר: את הספר הזה אני שולח לגנזך, אין לו עוד מקום בפוליטיקה הישראלית, אין לו עוד מקום באידיאולוגיה הישראלית. הספר הזה איננו משקף את המציאות עוד. ומרגע זה, רבותי, במדינת ישראל אין יותר ויכוח על ארץ-ישראל השלמה לעומת חלוקת הארץ בין יהודים לבין ריבונות פלשתינית מוגבלת. אין יותר ויכוח. כל הוויכוח בין התנועות היום הופך להיות ויכוח טקטי, מי ינהל משא-ומתן יותר טוב, מי יצליח יותר, ואינני בטוח שאפילו תומכיו של נתניהו חושבים שהוא אמן בנושא הזה, ושבעת החודשים האחרונים הוכיחו.

חברים, זהו מפץ אידיאולוגי שלא היה כדוגמתו שנים רבות. אני אומר לראש הממשלה: אל תשלה את עצמך שתוכל לברוח מההכרעה הזאת. הכרעת הכרעה היסטורית. כל ניסיון להתחמק ממנה יסתיים בשפיכות דמים נוראה. מצווה אתה ללכת בדרך הזאת. אתה הלכת לשרי הממשלה ואמרת להם: תראו איזו תוכנית טובה אני עושה. 50% מהשטח אנחנו נמסור לפלשתינים. אומר מישהו שאפילו מטר, אינץ', שנמסר בעבר נראה בעיניו בגידה. 50% מהשטח – חברי מהמפד"ל, תקשיבו היטב – 50% מהשטח, אומר בנימין נתניהו, הוא יראה בכך הישג, אם הוא ימסור רק את ה-50% לפלשתינים.

אני אומר לו שלא ישתעשע באשליות שווא, שאת הפעימה הראשונה הוא יסיים ב-2%, את השנייה עוד ב-2% ואת השלישית ב-3%. זו אשליה. זה עוד ניסיון להוליך שולל אולי את הציבור שעדיין חושב שהוא לא רימה אותו פעם אחת. זה עדיין ניסיון אולי להוליך שולל את עצמו. אבל, אני מציע לו, מכיוון שהוא חצה את הרוביקון, אם הוא יודה בכך ואם הוא לא יודה בכך, מכיוון שהוא חצה את הרוביקון הזה, רוביקון היסטורי, רוביקון שאין ממנו דרך חזרה, שהוא איננו יכול לחזור – מכיוון שהוא הלך בדרך הזאת, אני קורא לו להמשיך וללכת בדרך הזאת. רק מכיוון שהוא אימץ את הדרך הזאת, הצד הזה של המפה, שהאמין בכך כבר הרבה שנים, שקיבל את התזה הזאת כבר לפני הרבה שנים, הצד הזה של המפה מצביע היום אמון בדרך הזאת, לאו דווקא בראש הממשלה, בבנימין נתניהו, אלא בדרך אשר היא היום נחלת הרוב המכריע של הציבור בישראל.

אני מקווה שבדרך הזאת נוכל יחד להשיג את ההישגים המקסימליים, שיביאו אותנו למדינה עם רוב יהודי יציב, מדינה אשר חיה גם בשלום וגם בביטחון לצדה של ישות פלשתינית מוגבלת בריבונותה, וזו הדרך היחידה בסופו של דבר שיהיה בה שלום בינינו ובין שכנינו. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. חבר הכנסת מיכאל איתן, אחרון חברי הכנסת, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אכן יום חשוב בתולדות מדינת ישראל, יום קשה, יום של חשבון נפש, שאותו ערכו כאן עשרות חברי כנסת במצעד מרתוני, יום שבא לאחר ישיבת ממשלה שבה שרים ישבו שעות אין-ספור, הביעו את עמדותיהם, חידדו, התווכחו, ובעיקר הסתכלו אל פני העתיד.

בוויכוח הארוך הזה היו סממנים של הטחת האשמות באשר לעבר. היו ניסיונות לבדוק מי יותר פיקח ומי יותר חכם, מי השיג את זה ומי השיג את זה. כולנו, כל הצדדים לקינו בפגם הזה, ב"בום" הזה, בצורה שבה בחלק מהוויכוח התייחסנו לדברים.

אבל, ידידי היקרים, חברי הכנסת, אדוני היושב-ראש, הוויכוח האמיתי צריך להיות באשר לעתיד, מה יקרה ממחר בבוקר. בוויכוח הזה אנחנו, אנשי המחנה הלאומי, צריכים להישיר מבט ולהודות על האמת: אנחנו איננו מוכנים למחר מהבחינה האידיאולוגית, מבחינת התורה שינקנו. המחר הפוליטי הוא הסדרי הקבע. המחר הפוליטי הוא עמדת ממשלת ישראל, מה תהיה עמדת הממשלה הנוכחית בטווח של החודשים הקרובים, כיצד היא תנהיג את העם הזה למשא-ומתן גורלי, שיש בו סיכונים וסיכויים, משא-ומתן בדבר הסדרי הקבע.

ומדוע אני טוען שאנחנו, אנשי התנועה הלאומית, איננו מוכנים? משום שהגענו לרגע הזה עם אידיאולוגיה שאומרת, שלקראת משא-ומתן להסדר הקבע תופיע ממשלת ישראל במשא-ומתן ותתבע החלת הריבונות על יהודה, שומרון וחבל עזה וסיפוח השטחים הללו תוך הענקת אזרחות לתושביהם והחלת החוק הישראלי. העמדה הזו, שנקבעה לפני שנים רבות, היא עמדה שכל אדם שרואה את המציאות של היום יודע שאי-אפשר לנהל אתה את החיים המדיניים, היא עמדה שאי-אפשר להגשים אותה בטווחים של חודשים, היא עמדה לא ריאלית, לא מציאותית.

נכון, עברו שנים רבות מאז קיבלה העמדה הזאת את ביטוייה, אבל לא היה אומץ, למרות המציאות המשתנה, לעדכן, לחשוב, לראות מה כן ניתן לעשות, ונשארנו עם אותה עמדה אידיאולוגית, עם קיבעון מהעבר. הקיבעון הזה אינו משרת את ההווה. הקיבעון הזה אינו תחליף למדיניות ריאלית, והוא עלול להוביל אותנו למצב שאנשים בתוך המחנה שלנו, מתוך חוסר נכונות להתפשר עם המציאות, מסכנים את הקיים, מפלגים את המחנה.

במקום להתאחד סביב המטרות הריאליות, אנחנו מכלים את כוחותינו בוויכוחים תיאורטיים, בבדיקת נאמנויות, באיזה מודד על-טבעי שבודק מי יותר נאמן לאותה אידיאולוגיה, כאשר באותה אידיאולוגיה היום, צריך להודות על האמת, אין אנו מסוגלים לבצע מדיניות.

לכן, כאשר אנחנו ניצבים היום, ממשלת הליכוד שמשלימה עם קיומה של רשות פלשתינית בעזה, בתחומי יהודה ושומרון, ממשלת ליכוד שמבצעת הסכם עם אנשי הרשות הפלשתינית, ממשלת ליכוד שבליט-ברירה, בגלל הסיטואציה שבה היא נמצאת, צריכה לסגת מחברון – וזאת האמת – אנחנו, עם כל הכאב, צריכים להסתכל אל הקיים, אל ההתיישבות ביש"ע, אל התושבים היהודים בחברון ולומר להם: אנחנו עדיין מחויבים ואנחנו נעשה הכול על מנת שההתיישבות תמשיך להתקיים, על מנת שיישובים יהודיים לא יעקרו ביש"ע או בכל מקום אחר בארץ-ישראל המערבית. אנחנו נעשה הכול על מנת שירושלים תישאר בירתה המאוחדת של מדינת ישראל. אנחנו נעשה הכול על מנת למנוע את זכות השיבה ואת חיסולה של מדינת ישראל בדרך זו. אנחנו נעשה הכול על מנת שלא יקומו סיכונים ביטחוניים, לא ממזרח, לא מצפון, לא ממערב, לא מדרום וגם לא מלב הארץ. אנחנו נעשה הכול שצבא זר לא יהיה בתחומי ארץ-ישראל המערבית.

איך עושים זאת? לא עם חלומות על העבר, לא עם התרפקות על זיכרונות העבר, לא עם היצמדות לאותיות מתות – עם אומץ לב ציבורי, עם יכולת להתפשר עם המציאות, עם איחוד הכוחות.

מכאן, ברגעים הקשים האלה אני קורא לכל ידידי וחברי, אנשי ההתיישבות, אנשי המחנה הלאומי: אנא, שימו הצדה את הוויכוחים, בואו נתלכד, נמשיך בהגנה ובביצור מפעל ההתיישבות בארץ-ישראל.

אני פונה גם אל ספסלי האופוזיציה, ואני אומר להם: בשעה הזאת, כאשר אנחנו ניצבים בפני הכרעות גורליות, יש לעשות כל מאמץ להסכמה לאומית רחבה. יש לעשות כל מאמץ על מנת להתעלות מעט מעל הפוליטיקה הקטנה, להתעלות ולנסות ולחפש אותו קונסנסוס. שמעתי פה את אחד המועמדים של מפלגת העבודה לתפקיד יושב-ראש המפלגה. הוא דיבר במלים יפות. הוא אמר שחשובה אחדות הלבבות, שחשוב למנוע קיטוב בעם. אתם יכולים לא רק לדבר במלים יפות אלא להוכיח זאת במעשים.

מדוע? עמד כאן לפני חבר הכנסת חיים רמון ואמר – – –

רענן כהן (העבודה):

מיקי, שלוש דקות.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

מייד אני מסיים.

עמד כאן לפני חבר הכנסת חיים רמון ודיבר על מה צריך להיות מהיום והלאה. הוא יודע יפה מאוד שאנחנו לא יכולים להגיע לשולחן המשא-ומתן להסדר הקבע כאשר מסרנו את כל מה שאפשר לתת. הוא אמר כאן, נכון, צריך לבצע שלוש פעימות – ואני אומר, מותר להגיד גם נסיגות – אבל גם לאחר שלוש הפעימות הללו אנחנו צריכים להישאר עם נכסים מספיקים וקלפי מיקוח, על מנת שנוכל להשיג את יעדי המינימום של הציונות בארץ-ישראל בעת המשא-ומתן על הסדר הקבע.

לכן, אני אומר כאן אולי דברים בשם עצמי בלבד, אני סבור שיפה יעשה המחנה הזה אם יאמר את מה שמתבקש מהדברים שהם אומרים לנו באוזן: על ממשלת ישראל להימנע מלמסור למעלה מ-50% משטחי ארץ-ישראל המערבית בעת הסדר הביניים. על ממשלת ישראל לגרום לכך שלא יעקר שום יישוב יהודי בארץ-ישראל. על ממשלת ישראל לדאוג שירושלים לא תחולק. על ממשלת ישראל לדאוג שמרבית המתישבים על יישוביהם יחיו בתחומי מדינת ישראל הריבונית. אלה דברים שיכולים להיות בסיס להתחלה.

יש לנו הרבה משותף. גם במה שלא משותף הפערים אינם גדולים. תמיד צריך לזכור, האויב האמיתי, היריב הגדול הוא לא הליכוד, הוא לא העבודה. היריב של שנינו הוא מי שעדיין מאיים עם האמנה, עם ארגונים קיצוניים, להשמיד אותנו.

אני רוצה מכאן לסיים באותה הבעת תקווה בדבר היכולת של הממשלה, אדוני ראש הממשלה, להמשיך להוביל את מדינת ישראל, כפי שהתחייבת בבחירות וכפי שאתה מחויב לעם ישראל, למסלול של שלום עם ביטחון, למסלול שבו נמשיך לצעוד לשלום, אבל לא במחיר ויתורים חד-צדדיים, לא במחיר ויתור על אינטרסים חיוניים, אלא תוך כדי עמידה בכל הללו.

היו"ר ד' תיכון:

תודה לחבר הכנסת איתן. נא להכין הצעת סיכום.

יסכם את הדיון ראש הממשלה. בבקשה. נא לשבת, רבותי. אדוני שר המשפטים, נא לשבת. יושב-ראש ועדת הכנסת, נא לשבת. חבר הכנסת סאלח טריף, אתה נותן לי להבין שלא היית בבוקר אבל חזרת לפנות ערב?

סאלח טריף (העבודה):

שמעתי אותך ברדיו.

היו"ר ד' תיכון:

אני יודע. חסרת לי. בטח היית קופץ כמה פעמים.

רבותי. חבר הכנסת מחאמיד. חברת הכנסת גוז'נסקי. חבר הכנסת פנחסי. חבר הכנסת בן-מנחם. חבר הכנסת לנדאו. חבר הכנסת רביץ, דווקא עכשיו אתה צריך לדבר עם שר האוצר. אדוני שר המשפטים, נא לשבת. חבר הכנסת בויס, נא לשבת. חבר הכנסת לנדאו, חבר הכנסת רביץ. חבר הכנסת לנדאו. בבקשה.

ראש הממשלה ב' נתניהו:

אדוני היושב-ראש, חברי הבית, עברנו יום ארוך של דיונים. אתמול עברנו יום ולילה ארוך של דיונים בממשלה. רק טבעי הדבר שבנושא כל כך מרכזי, נושא שנוגע גם במורשת ישראל וגם בעתיד מדינת ישראל, יתגלעו חילוקי דעות. הייתי אומר שזה היה בלתי טבעי אילו לא היו מתגלעים חילוקי דעות גם בין האנשים שמסכימים לדרך, ובכל זאת שוקלים ודנים באמצעים להשגתה.

אני יודע שבדיון אחר בכנסת, בדיון על הסכם השלום עם מצרים, נתגלו אותן מחלוקות, גם בתוך הממשלה וגם בתוך הקואליציה, ובכל זאת התברר שההחלטה ההיא היתה החלטה נכונה. אני מאמין שההחלטה היום – שהכנסת, כך אני מאמין, תאשר ברוב קולות – היא החלטה נכונה. היא החלטה שבתנאי המציאות שבה אנחנו נמצאים היא הטובה ביותר לקידום מדינת ישראל לשלום ולביטחון בינינו לבין הפלשתינים.

אני רוצה להודות לחברי הכנסת משני צדי הבית, גם לאלה שתומכים, גם אלה שמתנגדים, על הרצינות, על המחשבה והרגש שהם משקיעים בעניין הלאומי הזה ובאתגר הלאומי הגדול שניצב בפנינו. אני מקווה שאנחנו יכולים להתאחד היום בתקווה לשלום, שלום עם יסודות מוצקים של ביטחון והדדיות, שלום שכל ממשלות ישראל רוצות להשיגו, ושנאנחנו, בעזרת השם, נשיג אותו. אני משוכנע שגם נתאחד בדאגה ובהבעת מחשבתנו לביטחונם של כל אזרחי ישראל, ובכללם גם תושבי חברון.

אני מודה לחברים, חברי הבית, ואני מקווה שבעתיד, עוד בקדנציה של הממשלה הנוכחית, נוכל להביא הסכמי שלום שלמים עם הפלשתינים ואולי עם מדינות ערב נוספות על אלה שחתמנו אתן עד היום. תודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, הצעות סיכום. לא קיבלתי הצעת סיכום. חבר הכנסת רענן כהן, הצעת הסיכום שלכם מוכנה?

רענן כהן (העבודה):

מוכנה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, נא לשבת, עד שתהיה מוכנה הצעת הסיכום של הסיעות הגדולות. טוב, רבותי, מוכנה? אם לא, נעבור להצעות סיכום של סיעות קטנות יותר. בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אתה רוצה שאני אקרא אותה?

היו"ר ד' תיכון:

בוודאי. רבותי, נא לשבת.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

בדקה האחרונה התעוררה שאלה משפטית, והיועץ המשפטי התבקש לבדוק כיצד היא הוכרעה בפעמים שעברו, לכן חל עיכוב קצר. הסוגיה המשפטית נגעה לשאלה האם הכנסת היא עצמה מאשרת את ההסכם, כאשר מדובר בסוג כזה של הסכמים, אבל מאחר שאני מבין שיש הסכמה כללית – – –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

– – – לאשר את הודעתו של ראש הממשלה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, להיות סבלניים – יש כאן בעיות.

קריאה:

לא, לא, לא.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אני חושב שבשלב זה נסכים על הנוסח הבא: הכנסת מאשרת את ההסכם בין ממשלת ישראל לרשות הפלשתינית.

שאול יהלום (מפד"ל):

של איזה סיעות זה?

היו"ר ד' תיכון:

רק רגע, הוא יאמר לאחר מכן. בסדר, בסדר, רבותי, סבלנות. כשהוא יסיים, הכול יוסדר.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, זאת גם בעיה משפטית, בשם מי זה?

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

הכנסת מאשרת את ההסכם שנחתם בין ממשלת ישראל לרשות הפלשתינית ביום ז' בשבט התשנ"ז, 15 בינואר 1997, על-פי המסמכים ומכתבי הלוואי שהונחו על שולחנה.

ההצעה הזאת מוגשת בשם סיעת העבודה, סיעת הליכוד-גשר-צומת, סיעת ש"ס – –

קריאה:

מרצ, מרצ.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

אני חושב שש"ס היא סיעה יותר גדולה.

היו"ר ד' תיכון:

רק רגע, רק רגע, ש"ס קודם. ש"ס היא לפני מרצ, מה לעשות?

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

ש"ס יותר גדולה. אולי יש להם קצת פחות מרץ, אז הם לא קפצו, אבל הם סיעה יותר גדולה.

– – סיעת מרצ, סיעת ישראל בעלייה; אם יש סיעה שאינה רוצה להשתתף אני – –

אלי גולדשמידט (העבודה):

אם לפי הגודל, תתחיל מהעבודה ולא מהליכוד.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

רבותי, רבותי, סיעת ישראל בעלייה, סיעת הדרך השלישית. כן, חבר הכנסת האשם מחאמיד, אתם מצטרפים?

האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

כן. סיעת חד"ש.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

סיעת מד"ע-רע"ם.

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

וסיעות בל"ד-מד"ע.

היו"ר ד' תיכון:

מה עם חד"ש?

מיכאל איתן (הליכוד-גשר-צומת):

חד"ש ומד"ע-רע"ם.

היו"ר ד' תיכון:

טוב, רבותי, הצעת סיכום של סיעת המפד"ל; מי קורא אותה? חבר הכנסת יהלום, בוא. בבקשה, חבר הכנסת חנן פורת, בוא.

עמיר פרץ (העבודה):

אנחנו רוצים ששר החינוך יקרא אותה.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הנני מתכבד להביא את הצעת הסיכום מטעם סיעת המפד"ל לנושא הסכם חברון.

1. סיעת המפד"ל מתנגדת להסכם הנסיגה מחברון ומחלקים נרחבים מיהודה ושומרון מהטעמים הבאים: א. הסכם זה מהווה סיכון קיומי וביטחוני למתיישבי חברון; ב. הסכם זה מביא לנסיגת ישראל מחברון, אשר אליה שבנו לא ככובשים אלא כבנים השבים לעיר האבות.

שאול יהלום (מפד"ל):

אני חושב שאתה צריך להגיד: הכנסת מתנגדת.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת יהלום, זו הודעת סיכום שלך.

רענן כהן (העבודה):

למה אתם יושבים בממשלה הזאת?

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, רבותי.

חנן פורת (מפד"ל):

ג. הזיקה בין ההסכם בחברון לבין שלוש הנסיגות הנוספות עלולה להביא אותנו, חלילה, למסירת מרבית חבלי יהודה ושומרון לשלטון זר ולהכשיר את כל התנאים להקמת מדינה פלשתינית בלב ארץ-ישראל.

אלי גולדשמידט (העבודה):

סיבה טובה להישאר בממשלה.

חנן פורת (מפד"ל):

2. סיעת המפד"ל תמשיך להיות שותפה בקואליציה מתוך ציפייה ותקווה – – –

קריאה:

– – –

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, רבותי. חבר הכנסת אורי אור, הרי אתה כבר צרוד.

אלי גולדשמידט (העבודה):

איזה חוט שדרה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת גולדשמידט.

רענן כהן (העבודה):

דבר והיפוכו.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו רוצים לגמור בצורה מכובדת.

רן כהן (מרצ):

זה לא סיכום, זה תסביכים של המפד"ל. זאת לא הצעת סיכום.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי. חבר הכנסת רן כהן. תודה. חבר הכנסת רפי אלול, יש לנו זמן. הואל לשבת, חבר הכנסת עמיר פרץ, לאחר ההצבעה תוכל לומר מה שאתה רוצה. חבר הכנסת פרץ, לא באמצע, לא עכשיו.

עמיר פרץ (העבודה):

שאלה.

היו"ר ד' תיכון:

לא עכשיו. גם בכנסת של ההסתדרות לא נוהגים כך. רבותי, להירגע. אנא המשך.

יוסי שריד (מרצ):

אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' תיכון:

לא, לא עכשיו. הרי אני לא נתתי לרן כהן.

חיים רמון (העבודה):

אנחנו רוצים שיהיה דיוק בניסוח. יש שגיאה בניסוח.

יוסי שריד (מרצ):

צריך לנסח זאת אחרת. צריך לומר: הכנסת תובעת מהמפד"ל להישאר בממשלה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

קול ענות חלושה.

יוסי שריד (מרצ):

או: הכנסת מפצירה בחברי המפד"ל להישאר בממשלה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, תודה רבה. חבר הכנסת יוסי שריד. אנא המשך.

רן כהן (מרצ):

יש לי הרושם שהוא תקוע – – –

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו הרי צריכים להתקדם. בבקשה.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

זה יעכב את הנסיגה מחברון.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, כיוון שביקשנו לנסח את הדברים כהודעה מטעם סיעת המפד"ל, אני עושה את ההבחנה.

דוד צוקר (מרצ):

האם אפשר להתחיל מההתחלה? אני לא זוכר.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, חבר הכנסת דדי צוקר, אנחנו חייבים להתקדם. נא להמשיך.

דוד צוקר (מרצ):

שהוא יתחיל מההתחלה. אני לא זוכר מה הוא אמר בהתחלה.

היו"ר ד' תיכון:

אדוני חבר הכנסת בן-צור, אנא. רבותי.

רן כהן (מרצ):

נהגי המשאיות קובעים.

חנן פורת (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, מאחר שנשמעה כאן הערה, ובצדק, שמעבר להודעה של סיעת המפד"ל מדובר פה על הצבעה של הכנסת – אני מבקש ממך, אדוני היושב-ראש, לשוב ולקרוא את הדברים הרלוונטיים רק להחלטת הכנסת.

חגי מירום (העבודה):

אבל עוד מעט זה חילול שבת.

קריאות:

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אני מוכן לעשות הפסקה.

קריאות:

לא, לא, לא.

היו"ר ד' תיכון:

אם כך, חבר הכנסת אורון, תארגן את כוחותיך, את רן כהן, את חברת הכנסת גוז'נסקי. יש להם זמן. גם לנו. גם לי.

יוסי שריד (מרצ):

שיקרא את זה מההתחלה.

היו"ר ד' תיכון:

אתם שניכם, האם אתם רוצים לשבת בבקשה?

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, השבת מתקרבת.

סאלח טריף (העבודה):

אנחנו בעד הפסקה.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת טריף, חסרת לי הבוקר. נא לשבת. אני מבקש לשבת.

קריאה:

זה מעכב את הפריסה, את הפינוי.

היו"ר ד' תיכון:

רבתי.

חנן פורת (מפד"ל):

אני חוזר על הצעת הסיכום של סיעת המפד"ל:

1. הכנסת מתנגדת להסכם הנסיגה מחברון ומחלקים נרחבים מיהודה ושומרון מהטעמים הבאים: א. הסכם זה מהווה סיכון קיומי וביטחוני למתיישבי חברון; ב. הסכם זה מביא לנסיגת ישראל מחברון, אשר אליה שבנו לא ככובשים אלא כבנים השבים לעיר האבות; ג. הזיקה בין הסכם בחברון לבין שלוש הנסיגות הנוספות עלולה להביא אותנו, חלילה, למסירת מרבית חבלי יהודה ושומרון לשלטון זר ולהכשיר את כל התנאים להקמת מדינה פלשתינית בלב ארץ-ישראל.

טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

מה רע בזה?

חנן פורת (מפד"ל):

2. הכנסת שולחת ברכת חזק ואמץ למחדשי היישוב היהודי בחברון ולכל המתיישבים ברחבי יש"ע, העומדים במבחן קשה בימים אלה, וקוראת להם להמשיך את מלאכת הקודש שבה הם עושים במסירות ובאמונה. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבתי, נעבור להצעת הסיכום של סיעת מולדת. חבר הכנסת רחבעם זאבי.

רבתי, אנחנו מתקרבים להצבעות.

רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב בראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להציע בזאת הצעת סיכום דיון הכנסת על הודעת ראש הממשלה:

א. הכנסת דוחה את הצעת ראש הממשלה.

ב. הכנסת רואה ביישוב היהודי בחברון נכס לאומי עליון ומורה את הממשלה לנקוט כל הצעדים המתבקשים, לתת הבטחה מרבית למתיישבים, להרחיב את ההתיישבות שם ולבסס אותה.

ג. הכנסת רואה באחיזת צה"ל בחברון ובבנותיה תנאי לקיום הביטחון בחברון.

ד. הכנסת תובעת את הפסקת התהליך שנקרא בטעות ובשקר בשם תהליך השלום.

ה. הכנסת תובעת מהממשלה לנקוט את כל הצעדים הנדרשים כדי לחסל את נוכחות צבא המחבלים הפלשתיני ממערב לנהר הירדן.

ו. הכנסת מתנגדת לשחרור מחבלים רוצחים. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רבותי, אנחנו ניגשים להצבעות.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש הצבעה אישית.

היו"ר ד' תיכון:

חכה, חכה. יש קודם שתי הצבעות אחרות. האם גם על הצעת הסיכום של מולדת אתה רוצה הצבעה אישית?

רענן כהן (העבודה):

לא.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת הסיכום של סיעת מולדת. אפשר להצביע בעד, נגד, להימנע.

הצבעה מס' 1

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ר' זאבי – 7

נגד – 85

נמנעים – 5

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ר' זאבי לא נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

בעד – 7, נגד – 85, נמנעים – 5. הצעת הסיכום של סיעת מולדת לא נתקבלה.

אנחנו ניגשים להצבעה על הצעת הסיכום של סיעת המפד"ל. אפשר להצביע בעד, נגד, נמנעים.

הצבעה מס' 2

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ח' פורת – 13

נגד – 85

נמנעים – 4

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ח' פורת לא נתקבלה.

היו"ר ד' תיכון:

בעד – 13, נגד – 85, נמנעים – 4. הצעת הסיכום של סיעת המפד"ל לא נתקבלה.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעת הסיכום של סיעות העבודה, ליכוד-גשר-צומת, ש"ס, מרצ, ישראל בעלייה, חד"ש-בל"ד, יהדות התורה, הדרך השלישית.

אברהם רביץ (יהדות התורה):

אנחנו לא הצטרפנו לזה.

היו"ר ד' תיכון:

בסדר. אני מוחק אתכם. לא יהדות התורה. לא שמעתי, אבל חשבתי שנרדמתם. מד"ע-רע"ם. אפשר להתחיל לקרוא – – –

רפאל פנחסי (ש"ס):

גם ש"ס לא.

היו"ר ד' תיכון:

אמרתי: חד"ש-בל"ד ומד"ע-רע"ם.

רחבעם זאבי (מולדת):

רגע, רגע, ש"ס לא.

היו"ר ד' תיכון:

ש"ס? אני קורא את שמות הסיעות: העבודה, ליכוד-גשר-צומת, מרצ, ישראל בעלייה, חד"ש-בל"ד, הדרך השלישית, מד"ע-רע"ם.

אדוני המזכיר, אנא התחל בהצבעה.

מזכיר הכנסת א' האן: (קורא בשמות חברי הכנסת)

יולי-יואל אדלשטיין – בעד רפאל אדרי – בעד אהוד אולמרט – אינו נוכח אורי אור – בעד חיים אורון – בעד אפי אושעיה – אינו נוכח דוד אזולאי – בעד דליה איציק – בעד מיכאל איתן – בעד רפאל איתן – בעד רפאל אלול – בעד בנימין אלון – נגד טלב אלסאנע – בעד זאב בנימין בגין – נגד פני בדש – בעד זאב בויס – בעד יגאל ביבי – נגד יוסף ביילין – בעד נעמי בלומנטל – אינה נוכחת בנימין בן-

אליעזר – בעד אליהו בן-מנחם – בעד שלמה בן-עמי – בעד שמריהו בן-צור – נגד שלמה בניזרי – בעד רומן ברונפמן – אינו נוכח עוזי ברעם – בעד אהוד ברק – בעד עזמי בשארה – בעד תמר גוז'נסקי – בעד מיכה גולדמן – בעד אלי גולדשמידט – בעד אריה גמליאל – בעד משה גפני – בעד עבד-אלמאלכ דהאמשה – בעד נסים דהן – בעד חיים דיין – נגד יעל דיין – אינה נוכחת עבד-אלוהב דראושה – אינו נוכח

יוסי שריד (מרצ):

הוא אמר לי שהוא בעד.

קריאות:

לא, הוא איננו פה.

היו"ר ד' תיכון:

אתה יודע, פעם זה נרשם.

מזכיר הכנסת א' האן: (קורא בשמות חברי הכנסת)

אריה דרעי – בעד אברהם הירשזון – בעד שמואל הלפרט – נמנע זבולון המר – אינו נוכח

קריאה:

איפה הוא התחבא?

מזכיר הכנסת א' האן: (קורא בשמות חברי הכנסת)

צחי הנגבי – בעד צבי הנדל – נגד יהודה הראל – בעד צבי ויינברג – בעד שבח וייס – בעד יצחק וקנין – בעד רחבעם זאבי –

רחבעם זאבי (מולדת):

בכל ישותי נגד.

מזכיר הכנסת א' האן: (קורא בשמות חברי הכנסת)

נסים זוילי – בעד עמנואל זיסמן – בעד אליעזר זנדברג – בעד נעמי חזן – בעד תאופיק חטיב – בעד דוד טל – בעד סאלח טריף – בעד יונה יהב – בעד שאול יהלום – נגד אברהם יחזקאל – בעד אליהו ישי – בעד איתן כבל – בעד יצחק כהן – בעד רן כהן – בעד רענן כהן – בעד יוסי כץ – בעד לימור לבנת – בעד אלכסנדר לובוצקי – בעד דוד לוי – בעד יצחק לוי – אינו נוכח מקסים לוי – בעד עוזי לנדאו – נגד סופה לנדבר – בעד יהודה לנקרי – בעד ענת מאור – בעד אדיסו מאסלה – אינו נוכח דוד מגן – בעד האשם מחאמיד – בעד חגי מירום – בעד נואף מסאלחה – בעד יהושע מצא – בעד יצחק מרדכי – בעד דן מרידור – בעד מיכאל נודלמן – נגד בנימין נתניהו – בעד מרינה סולודקין – בעד סאלח סלים – בעד אפרים סנה – בעד אחמד סעד – בעד גדעון עזרא – בעד שאול עמור – בעד אברהם פורז – בעד חנן פורת – נגד אופיר פינס-פז – בעד משה פלד – נגד רפאל פנחסי – בעד מאיר פרוש – אינו נוכח שמעון פרס – אינו נוכח עמיר פרץ – בעד וליד צאדק חאג'-יחיא – בעד דוד צוקר – בעד אביגדור קהלני – אינו נוכח מיכאל קליינר – נגד משה קצב – בעד דוד ראם – נגד אברהם רביץ –

אברהם רביץ (יהדות התורה):

בחצי ישותי בעד.

מזכיר הכנסת א' האן: (קורא בשמות חברי הכנסת)

אמנון רובינשטיין – בעד ראובן ריבלין – נגד חיים רמון – בעד אבנר חי שאקי – נגד אברהם שוחט – בעד משה שחל – אינו נוכח מאיר שטרית – בעד אברהם שטרן – אינו נוכח יורי שטרן – נגד סילבן שלום – בעד שלום שמחון – בעד אריאל שרון – אינו נוכח

ענת מאור (מרצ):

הם מתביישים.

מזכיר הכנסת א' האן: (קורא בשמות חברי הכנסת)

יוסי שריד – בעד נתן שרנסקי – בעד דן תיכון – בעד

היו"ר ד' תיכון:

יש משהו שלא קראו בשמו?

קריאות:

שרון, שרון.

היו"ר ד' תיכון:

יש מישהו שלא הצביע?

חיים רמון (העבודה):

אריאל שרון.

היו"ר ד' תיכון:

יש מישהו שלא הצביע והוא נוכח?

חיים רמון (העבודה):

יש כאלה שלא — — —

רענן כהן (העבודה):

אפשר לקבל הסבר איפה אלה שלא נוכחים?

קריאה:

זבולון המר.

דליה איציק (העבודה):

השר זבולון המר לא פה. את השר יצחק לוי שכחת.

רענן כהן (העבודה):

האמת מנצחת. המדע מנצח, האמת והמדע מנצחים.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, להלן התוצאות, נא לשבת. בעד – 87, נגד – 17, נמנע אחד.

רענן כהן (העבודה):

האמת ניצחה.

היו"ר ד' תיכון:

הכנסת אישרה את ההסכם בין ממשלת ישראל לבין הרשות הפלשתינית על-פי המסמכים ומכתבי הלוואי שהונחו על שולחנה.

רבותי, תודה. ישיבת הכנסת נעולה. הישיבה הבאה – ביום שני הבא, בשעה 16:00. סוף שבוע טוב.

הישיבה ננעלה בשעה 22:59.